

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

Tractatvs IV. De Auaritia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46161)

Tu insidiaberis calcaneo illius. Tunc, inquā, omnia se posse presumūt. ¶ Secundò potest homo monere eos ad hoc quòd gratiā eius studeant sibi cōparare: sine cuius auxilio cōverti nō possunt eleemosynas suas largiēdo, orando Deū, & suffragia sanctorum & virorū iustorū implorādo. ¶ Terriò nō possunt moneri ad hoc ne fingant se quin faciāt quod possunt, etiā aliqua quæ vidētur sibi difficilia. Dñs enim nō vult iuuare eos qui se nō iuuāt: imò quasi fingit se, quia ipsi fingūt se. Vnde Sap. i. Spiritus disciplinæ erugiet nētū. ¶ Item potest sic quæri ab eo qui dicit se cōtinere nō posse. Aut vis continere, & non potes: aut potes, & non vis. Si vis & nō potes, infidelis est Deus qui patitur te tētrari supra posse tuū. Præterea nōne credis q̄ omnia possis cū eo qui omnia potest? Sicut vulgariter dicit qui non habet nisi quinque solidos, Ego & rex habem⁹ centū millia marcarū. Nō potest parū esse illud posse, cuius defectū posse diuinū paratum est supplere. Si autē potes & nō vis, inexcusabilis es. ¶ Vltimò potest quæri à tali, an possit aliquo tēpore cōtinere. Quòd si dixerit sic per mēsem: ostēdendū est ei quòd potius sperare debet q̄ sequenti mēse contineat quā in isto. Primò, quia cōsuetudo iuuabit eū. De qua Tullius: Optima forma viuēdi est eligēda, quā iocundā reddet assuetudo. Poēta: Quod male fers, assuesce, feres. Præterea sperare debet Deum esse paratiorem ad iuuandum, quum postquā per mensem pro amore eius cōtinuerit quā ante, si tamen ex corde instāter hoc petierit. Itē quā ipse nō sit securus de vita nō dico per mēsem, sed nec per vnā horā, qua ratione sperat se accepturū à Deo vitā, eadē debet ipse sperare se accepturū virtutem seruiēdi Deo in vita illa, nec debet disponere se seruiturū diabo lo in vita q̄ nondū habet. Nō debet similis esse operario ebrioso & lasori, qui prius obolum perdit, quā illum lucratus sit.

TRACTATUS IIII.

De Auaritia.

De his que faciunt ad detestationem huius vitij PARS I. que habet nouem capitula.

De ordine dicendorum in isto tractatu. Et quòd natura dissuadeat Auaritiam. CAP. I.

OST vitiū Gulæ & Luxuriæ dicemus de vicio Auaritiæ: quia tractatus de vicio isto vtilior est prædicationi, quā tractatus aliorum vitiorum, hunc enim ordinē tradit Ber. vt id prius, quod maturius ad salutē. De quo vitiō hoc ordine dicemus, Primò dicemus de his que

faciunt ad detestationem huius vitij. Secūdo, de speciebus eius. Terrio, de his quæ fouēt aliquo modo auaritiā in cordibus hominū. Quarto, de remediis contra vitium illud. Quinto, tangemus de prodigalitate, quæ est vitium contrariū auaritiæ. Intelligim⁹ autē auaritiā in hoc loco, indebitum amorem pecuniæ. ¶ Primò autem facit ad detestationem auaritiæ hoc, quòd natura dissuadet nobis vitium istud, & quodāmodo est contra naturam. Voluit enim natura terrā infimā esse inter creaturas, & à pedibus omnium cōculcari, docēs nos in hoc absque dubio q̄ debemus cōculcare pedibus mentis terrena ista, & contēnere. Quale verò est hoc, quòd homo Deo & creaturis omnibus præponat creaturam illā quā natura omnibus creaturis voluit postponi? Ad significandū diuitias cōculcādas esse & contēnendas, primitiu de ecclesia cælitus edocti, pretia domorū & agrorū suorum ponebant ad pedes Apostolorū, vt legitur Actū 4. Vnde in fine eiusdem capituli, vbi dicitur quod Ioseph attulit pretiū agri sui quā vendiderat, & posuit ante pedes Apostolorum: dicit Gl. Docet calcandum esse aurū q̄ subdit pedibus apostolorum. Præterea cum anima secundum naturā sublimior & purior sit cælo tanquam Deo similis, exaltata debet esse à terrenis istis, sicut exaltatur cæli à terra. Vnde sicut valde mirabile esset & quasi cōtra naturā si cælum adhereret terræ: sic quasi contra naturā est eū auaritia animā terrenis adherere facit. Item anima cælū spirituale est. Dei enim habitaculum est. De quo cælo dicit Ber Nō mirū si libenter inhabitat cælum hoc dominus Iesus, quod vique nō quomodo ceteros dixit tantū vt fioret, sed pugnavit vt acquireret, occubuit vt redimeret. Cōparatione huius cæli, vocat Dñs cælum materiale desertum. Lucæ 15. Nōne dimittit nonagintanouē in deserto? quāta verò peruersitas est cælū vel terra implere, vel ei terrā supponere? Quis locus terræ in cælo vel sit per cælū? hāc tamen peruersitatē vult auaritia facere.

De duodecim maledictionibus, quas facit sacra scriptura auaris.

C A P. I I.

Secūdo faciūt ad detestationē huius vitij maledictiones quas facit sacra scriptura auaris. De quibus ponemus has duodecim quæ sequuntur. Esa. 5. Væ qui coniūgitis domum ad domū &c. Et eiusdem 32. Væ qui prædaris, nōne & ipse prædaberis? Habacuc 2. Væ qui cōgregat non sua. Et in eodem, Væ qui cōgregat auaritiā malam domui suæ. Amos 6. Væ qui opulenti estis in Siō. Et in eodē: Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis. Et Luc. 5. Væ vobis diuitibus. Et Iac. 5. Agite nunc diuites: plorate v lulā-

tes

tes in miseris quæ eueniēt vobis. In epistola Iudæ, Væ his qui in viam Cain abierunt. Principiū malitiæ Cain fuit avaritia : vnde in viam Cain abeunt, qui sequuntur avaritiā. Et Apoc. 8. Væ væ væ habitātibz in terra. Ad modū talparum sunt auari. Et Aug. Væ illis qui viuūt vt augeāt res perituias vnde æternas amittūt. Idem: Maledictus dispensator auarus, cui largus est dñs. Si scires aliquem sanctū maledixisse ei qui aliquē cibum comederet, vix auderes eum comedere: quomodo ergo auarus audet cōtingere diuitias amore, quū amatoribus carū sacra scriptura quæ ex ore Altissimi prodiit, vt legitur Eccl. 23. tot maledictiones ponat?

De quatuor testimonijs Sacra scriptura, quibus ostenditur magnitudo huius vitij.

C A P. III.

Tertiò faciunt ad detestationem avaritiæ: testimonia Sacra scriptura, quæ ostendunt magnitudinē huius vitij. De quibus ponemus quatuor tātūmodo. ¶ Primū est Eccl. 10. vbi dicitur: Avaro nihil est scelestius, id est, nullū scelus maius est avaritia : etiam scelus Iudæ non videtur maius fuisse scelere auari, quantum ad hoc quod Iudas Deum dedit pro triginta denariis: sed auarus quandoque dat eum pro vno denario, & quādoque pro nihilo, quum non timeret periuriū incurrere, vt denariū vnum lucretur, & quandoque non luatur vnū denarium, quādoque nō vedit illud pro quo periuriū incurrit: & in veritate peccatū Iudæ fuit avaritia vel ex avaritia. ¶ Secundum testimonium similiter est Eccl. 10. vbi dicitur, Nihil iniquus est, quā pecuniā amare. Hic enim animā suam venalem habet, quoniā in vita sua proiecit intima sua. ¶ Quā iniquus sit amās pecuniā, manifestari potest. Primò per hoc, quod statera estimationis suæ iniquissima est. Plus enim in ea ponderat obolus, quā Deus, & quā anima ipsius auari, & quā regnū æternū. De hac statera legitur Osee 12. Chanaan in manu eius statera dolosa. Chanaā interpretatur, negotiator. Hæc est statera dolosa quæ abominatio est apud Deū, de qua Prou. 11. Et bene dicitur abominatio esse, quia nō ponderat ibi nisi temporalia. quæ Apostolus Philip. 3. stercorea reputabat, quæ nō demississet spiritus sanctus decipi in sua estimatione. Secundò potest ostendi iniquitas amātis pecuniā, per hoc quod in eo non est equitas illa quæ est tam in creatore quā in ceteris creaturis: Creator enim cōmunicare vult & se & sua. Similiter creaturæ suæ cōmunicant: vt sol cōmunicat lumē suū, & ignis calorē, & arbores fructus suos. Vnde Aug. Iudiciū maximum diuinæ bonitatis est, quod quælibet res cogitur dare seipsam. Auarus verò communicare nō vult sua nisi eum à morte cogi-

tur. Nec etiam tunc frequenter, imò abscondita putrefiūt, creatura vna defectū alterius supplere cupit. Vnde natura nihil vacuū patitur: avarus verò nō curat defectus proximi sui supplere.

¶ Quod avarus iniquus sit in Deum, in se, in proximum,
& in inferiores creaturas.

TERTIO ostenditur iniquitas avari, per hoc quòd ipse est iniquus in Deum, & in seipsum, & in proximum, & in inferiores creaturas. In Deum iniquus est, quia bona sibi commendata Deo ad dispēlandū, proditiose sua facit. Diuites enim dispensatores sunt diuitiarū Dñi. Vnde Apostolus 1. Corin. 4. Sic nos elimet homo vt ministros Christi, & dispensatores misteriorum Dei. Iniquus est in Deū, quia vilissimā creaturā ei prapōnit. Iniquus est etiā in Deū, quia inde hostis Dei efficitur. vnde amplius cum amare debuit: scilicet propter bona huius mūdi, quæ Deus sibi cōtulit. ¶ Iniquus in seipsum est, Primò quia seipsum inimicis suis vedit. Valde iniquus reputaretur aliquis q̄ proximū suū inimicis suis capitalibus venderet. Sed iniquior valde reputaretur, qui cognatū vel fratrem vderet. Iniquissimus qui patrē, qui plus amare deberet. Sed multo iniquior videtur esse reputandus ille qui seipsum vendit, cū amplius seipsum debeat amare qui patrē. Hæc causa innuitur cū sequitur in verbo proposito, Eccl. 10. Hic enim animā suā venalē habet. ¶ Secūdo iniquus est avarus in seipsum, quia se euiscerat. Vnde David, Tabescere fecisti viscera animam eius. Valde crudelis reputaretur, qui ventrem patris sui gladio transuerberaret, & viscera proiceret: quomodo ergo iniquus non est, qui seipsum quem debet amplius amare, euiscerat: quod est desperare se. Desperatio enim maius peccatū est cæteris. Ad hoc pertinet q̄ legitur in verbo Eccl. proposito: Proiecit in via sua intima sua. ¶ Tertio iniquus est in seipsum, quia amat ea quæ tot mala sibi faciūt: vt patebit inferius. Amat spinas diuitiarum, in quibus cōburēdus est. Vnde Prou. 1. legunt de avaris, Ipsī cōtra sanguinē suū insidiātur, & molūtut fraudes cōtra animas suas. ¶ Iniquus etiā avarus est in proximum, quia sibi retinet quod pauperibus erogare debuit. Sicut eleemosynarius alicuius principis vel executor alicuius testamēti iniquus est, si ea quæ deberet distribuere pauperibus sibi retineret. Iniquus est etiā in proximum qui quasi occidit eū, cū fame eū permittit perire, cū potest subuenire. Vnde scriptū est, Palce fame morietur q̄ si nō paueris, occidisti. Vnde Ecc. 34. Panis egentium, vicia pauperū, qui defraudat illū, homo sanguinis est. Præcipue autē iniquus est avarus in eos, quos amplius debet amare: scilicet in filios,

filios, quibus materiam incendij congregat infernalis, quibus molam alinariā ad colla suspendit, qua demergentur in profundum inferni, quos amore diuitiarum quasi ad collū posito quodā fine hostibus infernalibus tradit. Iniquus est auarus in vxorem & in totam familiam suam quā strangulat, dum eos facit consentire peccato vsurarum in creaturas vero inferiores iniquus est auarus, quia recludit eas in carcere custodia sua, vbi eas putrefcere facit. Vnde Iac. 5. dicitur auaris, diuitia vestrae putrefactae sunt vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum aruginauit, & arugo eorum erit vobis in testimo- nium, & manducabit carnes vestras quasi ignis.

¶ *Quod auaritia sit idololatria. & auarus idololatra.*

TERTIUM testimonium est ad Ephes. 5. vbi dicitur quod auaritia est idolorum seruitus. vbi dicit glossa: Avari Deus est nū- mus. Auarus est similis latroni minus bona pro melioribus com- mutati, donec inuentus est & cōprehensus. Agris dant à medicis cū- sta quae desiderant. Sen. Nūquā auarus bene facit, nisi cū moritur. Aug. Nemo habet iustū lucrū sine iusto dāno. Vbi lucrū, ibi & dā- nū: lucrū in arca, dānū in cōscientia. Tollit veste & pdit fidē. Ac- quirat pecuniā, & pdit iustitiā. ¶ Quod autē auaritia sit idolola- tria, vel Dei negotiatio, potest ostēdi multipliciter. ¶ Primo p hoc ostēdit illud Mat. 6. Nō potestis Deo seruire, & māmonae. dicit gl. Diuitiis seruire, Deū negare est. Duobus modis potest nega- re aliquis dominū alienū principis, vel dicendo. Ego nō reco- gnosco vos esse dñm meū, nec aliquid teneo à vobis. Si scitē vos esse dñm meū, vel aliqui me tenere à vobis, libenter soluerem vobis censum vel seruiciū vestrū. Item dicendo, bene cognosco quod debetis esse Dñs meus, & censum debeo vobis, sed nihil soluam vobis: & hic modus negandi magis est contumeliosus Dño. Sic d. fert negatio qua mali Christiani negāt Dñm Deū, ab illa qua Gentiles negāt eū. Multi enim Gentiles sunt, qui Chri- sto libenter seruirent, si scirent eum esse Dominū suum: sed solū propter hoc censum seruiciū sui ei non reddūt, quia eius domi- nū non agnoscent: sed Christiani bene agnoscent eū esse Do- minū suū, & tamen seruiciū censum nolunt ei reddere, maiorem contumeliā faciētes ei, quā Gentiles, quia scienter hoc faciūt. Se- cūdo potest ostēdi per hoc quod Deus praecipit auaro vt nomē eius nō assumat in vanū Exo. 20. Ex alia parte nūmus vn⁹ quē lucrari cupit, praecipit ei vt nomē Dei assumat in vanū: & ipse po- tius obedit nūmo, quā Deo, indubitanter ostendens se magis esse seruū nūmi, quā Dei. Obediētia enim ostēdit quem aliquis

verē

vere reputet dominum. Vnde dominus Luc. 6. Quid vocatis me domine, domine, & non facitis quae dico? Eccl. 10. Pecuniae obediunt omnia. Tertio, potest ostendi per hoc, quod avarus creaturam adorat interiori adoratione. Adorare enim aliquid, est summum honorem ei exhibere, vel diuina maiestatem ei profiteri. Verum, vero facit avarus. Si enim occurrant ei duo, quorum alterum credat habere Deum, alterum diuitias, maiorem honorem exhiberet diuitiis in diuites, quam Deo in alio. Hanc idololatriam insinuat nobis Salomō in Prouer. dicens: Multi colunt personam potentis &c. Coli ad Deum pertinet. In potente coluntur diuitiae per se diues vero per accidens. vnde quidam dominus: Nūmi nobis hoc praestant honores. Maiestatem etiam diuinam proficitur avarus creaturae. Maiestas enim est quod signatur per hoc aduerbiū summē, cum dicitur summē bonus, vel summē potens, vel aliquid simile. Facto autem proficitur avarus illud summē bonū quod summē diligit, & praeter ceteris charū habet: & sic diuinam maiestatem proficitur avarus illi creaturae quam diligit amplius quam Deum. Praeterea cum trāsit, ante pulchram vineam vel domū, caput cordis inclinat ei. Inclinatio animi est amor, sicut dicit Dionysius. Interius ergo talem reuerentiam exhibet avarus vineae vel domui, qualem verus fidelis exhibet Deo in imagine Crucifixi vel beatae Virginis. Quarto, potest ostendi per hoc, quod avarus illa tria dat creaturae quae proprie Deo danda sunt: scilicet fidem, spem & amorem. De fide satis potest ostendi, quia ipse melius sentit vel credit de diuitiis quam de Deo. Credit enim quod necessaria debet habere si diuitiis seruerit, & credit se fame perire, si Deo seruerit, quasi Deus possit minus vel minus velit seruientes suos remunerare quam diuitiae. Duabus de causis accidit quod aliquis non prouidet ei quae sibi videt fideliter seruire: vel quia non potest, vel quia non vult: quarum neutra potest esse in Deo, cum sit omnipotēs, & summē bonus. Spem etiam ponit avarus in diuitiis suis, quod quodammodo de Deo desperare est. vnde Aug. De Deo desperare est spem in creaturis posuisse. Amorem etiam ponit ibi quem in Deo deberet ponere faciens inde Deū suū. vnde Aug. super epistolā ad Phil. Hoc ab homine colitur quod praeter ceteris diligitur. Quinto hoc potest ostendi auctoritate Hieronimi dicentis ad Rusticū monachū: Aestimato male pondere peccatorū, leuius alicui videtur peccare avarus, quam idololatra: sed non mediocriter errat. Non enim grauius peccat qui duo grauius proicit super altare Mercurij, quam qui pecuniā auarē cupit, & inutiliter congregat. Ridiculum videretur quod aliquis iudice

iudicetur idololatra, qui duo grana thuris offert creaturæ quæ Deo debuit offerre: & ille non iudicetur idololatra, qui totum seruitium vitæ quod Deo debuit offerre, offert creaturæ. Ad idē facit illud verbum Osee 10. Secundum multitudinem fructus sui Israël multiplicauit sibi altaria, iuxta vbertatem terræ suæ: exuberavit simulachris. ¶ Quartum testimonium est, illud verbum quod legitur 1. Tim. 6. Radix omnium malorū est cupiditas. Alia litera habet, Radix omnium malorū est auaritia. Ad auaritiā ergo quasi ad radicem omnium malorū præcipue adhibenda est securis prædicationis. Frustra laboratur in extirpatione malorum si rami amputantur, & radix ista relinquitur.

Quod grauis infirmitas sit Auaritia. C. A. P. III. I.

¶ Quarto facit ad detestationem auaritiæ hoc quod inter infirmitates spirituales ipsa est pessima, vel vna de peioribus. Vnde Eccl. 5. Est infirmitas pessima quā vidi sub sole, diuitiū cōseruare in malū domini sui. Peteūt enim in avaritione pessima. Inter infirmitates quedā sunt bonæ, quedā sunt malæ. Bonæ sunt infirmitates corporis: quod ostenditur per hoc, quod à summo bono, id est, à Deo, & quod dantur à patre amantissimo, & per hoc quod sunt vt cocturæ factæ in minus nobili parte hominis ad sanandum partē meliorem, scilicet animā. Meliora sunt, vt ait Salomō vulnera diligentis, scilicet Dei, quā fraudulenta oscula odientis, scilicet mundi. Vulnera diligentis cocturæ sunt vt medicinalia: sed oscula odientis sunt vt morsus serpentini, vel venenati vel oscula Iude proditoris. Dicit enim mundus iste dæmonibus, Matth. 26. Quicumque osculatus fuero, ipse est tenete eum. Infirmitates verò malæ, sunt infirmitates spirituales, scilicet peccata mortalia: quod potest ex hoc ostendi quod sunt infirmitates ad mortē, & ad æternā mortem: & ex hoc, quod medicum, scilicet Dei filium oportuit venire de terra longinquis partibus ad curationem earū: & ex hoc quod tantas expensas oportuit fieri pro curatione earum: Filius enim Dei se expendit ibi. Vnde Bern. Ex consideratione remedij petenti mei æstimo quantitatem. Filius Dei iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioso sanguinis istius ballamo medeatur. Agnosce homo quā graua sint vulnera illa pro quibus necesse est Christum domini vulnerari. Inter infirmitates spirituales pessima vel grauissima est infirmitas auaritiæ quantum ad multa.

¶ *Quod in xij. grauitas huius infirmitatis potest ostendi.*

¶ *DE DECIM* verò sunt ex quibus potest ostedi grauitas huius infirmitatis. Primū est, eius diurnitas. Cuius diurnitatis duæ sunt causæ: scilicet abūdantia materiæ & durabilitas. In materia huius

huius infirmitatis est fere totus mundus. Vñ cū difficultate valde magna euacuetur perfecte materia ista à corde hominis ut scilicet homo omnia temporalia perfecte cōtemnat: materia etiā huius infirmitatis durabilior est quā materia luxuriæ. Mulier enim quā aliquis amat, potest mori vel deformis fieri: & sic cessante materia cessat infirmitas luxuriæ in homine. Sed terra quā amat avarus plus durabit, quā ipse: & ideo infirmitas illa erit diuturna propter cōsimiles causas: est diuturna & aliqua infirmitas corporalis propter abundantiam materiæ & cōpactionē. Secundū est, cōtinuitas huius infirmitatis. Fornicator quādōq; nō fornicatur semel in mēse: avarus verò quasi cōtinuē laborat. vnde Eccl. 4. Vnus solus est & secundū nō habet, nō filiu, nō fratre, & tñ laborare nō cessat. Et eiusdē 2. Cūcti dies eius laboribus & cūctis pleni sunt. Tercū est, afflictio acerba, quā habet infirmitas illa. Affligit autē in hac infirmitate grauius sollicitudo, quā est in cōseruādo. Ad quod pertinet quod dictū est in verbo proposito. Diuitia cōseruata in malū dñi sui. Grauius verò affligit labor in acquirendo. vnde 1. ad Timo. 6. post illud verbum, radix omnium malorum est cupiditas. subiūgit Apostolus, Quā quidam appetentes errauerunt à fide, & interuerūt se doloribus multis. Grauius verò affligit dolor in amittēdo. Et ad hoc pertinet quod dictū est in verbo proposito. Perent enim in afflictione pessima. Tunc enim pessime affliguntur, cū diuitia eis pereūt. Vñ Poëta: Plorat enim lachrymis amissa pecunia veris. ¶ Quarta est, vniuersitas huius infirmitatis. Auaritia enim nō parit lenem nec iuuenem: imo secundū verbū Propheta, A maiore vsq; ad minorem omnes auaritiæ studēt. Vix est puer septēnis quin cupidus sit, & furetur denarios matri suæ. De peccato luxuriæ expectat pueri duodecimū annū vel decimū quartū. Itē peccatū luxuriæ senio senescit in aliquibus: sed de auaritia dicit auctoritas, quod cū cetera vitia in senibus senescāt, sola auaritia nō senescit. Sapiēs: Cūm senes ad omnia alia rectius ceteris sapiāt, ad solam auaritiā desipiūt. Senec. Mōstro similis est senis auaritia. Quod multum est quā via deficiēte viaticū augere: Auaritia etiā nō parit infirmis, nec sanis. Peccatū luxuriæ ad modicā infirmitatem corporalē facit. Infirmitas enim grauis sobriam reddit avaritiam: vñ legitur Eccl. 31. Sed auaritia tūc interdū augetur. Avarus enim tūc avarus amplius suas diuitias, quas iam habet, quia laborare nō potest in acquisitione aliarū diuitiarū. Auaritia etiā nō parit nec literatis, nec idiotis: multi sunt viti literati qui fornicari dignaretur, qui tamē valde avari sunt. ¶ Quintum

per quod potest ostendi grauitas huius infirmitatis est hoc, q̄
 cælestis medicus primò volens occurrere huic infirmitati quàm
 periculofiori, primū cōsiliū dedit cōtra eam, Matt. 5. dicens: Bea-
 ti pauperes spiritu, &c. ¶ Sextum est hoc, q̄ quasi ad mortē iu-
 dicauit eā tantus medicus. Matt. 19. dicēs, Amē dico vobis: quia
 diues difficile intrabit in regnū cælorū. & pōst: Facilius est ca-
 melū intrare per foramē acus, &c. Nō dixit hoc de peccato car-
 nis: imò dixit, Meretrices & publicani præcedent vos in regnū
 Dei. ¶ Septimū est hoc, q̄ ista infirmitas abstulit finaliter tāto
 medico vnum de illis quos ipse acceperat in cura, s. Iudam. Hoc
 non facit ambitio vel aliud peccatū, licet de ambitione pluries
 sint tentati apostoli. ¶ Octauum est hoc, q̄ auaritia irritat cæle-
 stem medicū, & ad vltimum ipsum interfecit. De primo habemus
 Lucē 15. Audiebāt hæc verba Pharisei qui erāt auari, & irri-
 debant eū. Aliud manifestum est, quia auaritia Iudæ, & sacer-
 dotū interfecit eum. ¶ Nonū est hoc, q̄ cælestis medicus cōtra
 hanc infirmitatē tantam purgationē indixit, dicēs Luc. 14. Om-
 nis ex vobis qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non
 potest meus esse discipulus. Cōtra gulam non tantum dixit, sed
 solum admonuit, ne corda discipulorum grauaretur crapula &
 ebrietate. ¶ Decimū est hoc, q̄ ecclesia in principio cōtra hanc
 infirmitatē ita strictam dietam obseruari voluit, vt nullus ha-
 beret aliquid proprium. ¶ Vndecimū est hoc, q̄ multi hac in-
 firmitate laborant, qui nesciunt se illa laborare, & ideo nō qua-
 runt sanitatem. Seneca: Initiū salutis est cognitio peccati. Idē:
 Se nemo auarum intelligit, nemo cupidum. Ideo cum difficul-
 tate ad sanitatem peruenimus, quia nos ægrotare nescimus.

¶ *De septem infirmitatibus quæ sunt in auaro.*

DVODECIMVM est varietas infirmitatū quæ infirmitatē
 auaritia sequuntur. De quibus septē ponemus. Quarum prima
 est cæcitas, quæ est figurata, Io. 9. per cæcitatē illius cæci nati.
 Vnde dominus volēs illuminare eū, linxit oculos eius luto: in-
 sinuans esse causam cæcitatē illius lutum temporalium illorum.
 De hac cæcitate legitur similiter Tob. 2. vbi habetur q̄ Tobias
 fuit excæcatus stercorebus calidis hirundinū quæ super oculos
 eius ceciderūt. Hirūdo garrula & depicta, significat felicitatem
 hui⁹ mūdi, quæ est quædam pulchritudine depicta & tumultuo-
 sa, quæ calida stercorea proicit super oculos cordis: id est, tēpo-
 ralia ista quæ exurunt corda hominū. Gen. 20. legitur q̄ Abime-
 lech rex Geraræ dedit Saræ mille argenteos in velamen oculo-
 rum suorum, & super illud Psal. Mane astabo tibi, & videbo: di-
 cit

cit glos. Deum non videt qui temporalibus adheret. ¶ Secūda infirmitas est, febris quæ figurata potest esse per febrem à qua dominus curauit filiū regni. De qua legitur Io. 4. Auar⁹ febrile distemperantiā patitur, cuius tremorē habet cū trepidat vbitrepidandū nō esset. Seneca: De ipso videt regē, & æstimat prædonem: videt pauperē, & æstimat furē. Ad tremorem huius febris pertinet quod legitur Iob 15. Sonitus terroris semper in auribus eius: & cū sit pax, insidias suspicatur. & in Psal. Posuisti firmamentū eius formidinē. & Esa. 24. Formido, & fouea, & laqueus super te, qui habitator es terræ. Habitator terræ est avarus, qui est quasi talpa. Aestuat autem avarus ex febre ista, cū irascitur ex amissione diuitiarū suarum. ¶ Tertia infirmitas est, manus ariditas, de qua legitur Mat. 12. Extende manum tuam, ait dominus habenti manū aridā, & extendit, & restituta est sanitas sicut altera. Manū aridam habet avarus, dum per largitionem elemosynarū non valet pauperi extendere. ¶ Quarta infirmitas est illa à qua quis dicitur lunaticus: de qua legitur Matthæi 17. Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & mala patitur, & saepe cadit in ignē, & crebro in aquam. Avarus saepe cadit in ignem iræ, & crebro in aquam voluptatis. Potest autem vocari lunaticus, quia regitur secundū sapientiā huius mūdi: quæ per lumē lunæ intelligitur, quæ lucet de nocte. Sapientia huius mundi solū lucet de nocte præsentis vitæ. Cū post præsentem vitā illuxerit sol iustitiæ, bene apparebit quod sapientia huius mundi stulticia sit. ¶ Quinta infirmitas est, inclinatio ad terram. De qua Lucæ 14. Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis xvij. & erat inclinata, nec poterat sursum respicere. Secundum sacros expositores, ista infirmitas est amor diuitiarum quæ hominem bestiam reddit interius, vt ad terram respiciat qui ad celos respicere debuit. Vnde Dauid: Oculos suos statuerunt declinare in terram. Bern. quid indecētius quàm curuum recto corpore gerere animum? Idem: Indignè corpus humanum inhabitat brutus & bestialis spiritus. ¶ Sexta infirmitas est, respirandi difficultas vsque ad suffocationem. vnde Mat. 13. Sollicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum. vbi dicit gl. Sollicitudo huius seculi dum bonum ad cor intrare nō sinit, quasi aditum vitalis status claudit. ¶ Septima infirmitas est, hydrophisis. De qua Lucæ 13. Ecce quidam homo hydrophiscus erat ante illum, & c. Assimilatur autem avarus hydrophisco in inflatione, & fetido anhelitu, & siti insatiabili. Inflationem possumus referre ad superbiam quæ comitatur diuitias. Vnde super illud 1. ad Tim

Tim
cit Gl
postu
comi
non s
ferr
suis.
Pron
guisu
ipse d
eum
dicen
tinet

Pe
¶ Pri
capac
rum s
nō su
qui d
quia
est fir
ne na
tē inf
surat
eo qu
nō ob
eas g
pecu
ficiat
niam
bonu
quæ p
essē
cessit
ideo
men
desid
& c. C
pote
dimi

Tim

Timot. 6. Diuitibus huius seculi præcipe, nõ sublimè sapere, dicit Gloss. Aug. Vermis diuitũ superbia est, vel istã inflationem possumus referre ad ventris ingluuiem, quæ interdum diuitias comitatur. Illi enim cui sufficiebat vnũ seculũ cũ pauper erat, non sufficiũt tria cũ diues factus est. Fætorẽ verò anhelitus referre possumus ad cõsilia corrupta quæ dat auari familiaribus suis. ¶ De siti verò auari planum est, q̃ est insatiabilis. Vnde Proner. 30. Sanguisuga duæ filia sunt, dicentes, Affer, affer. Sanguisuga diabolus est sanguinẽ peccati semper sugens & sitiens. Ipse dũ in humilitate mansit fuit angelus: superbia verò fecit eum sanguisugã. Ipsius verò duæ sunt filia avaritia & luxuria, dicentes semper, Affer, affer. Ad eandem insatiabilitatem pertinet quod legitur Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia.

¶ *Quare avarus diuitiis non satietur.*

POSSUNT autẽ assignari septem causæ huius insatietatis. ¶ Prima est, animæ capacitas: quia secundũ sanctos, animã Dei capacẽ nihil minus Deo implere potest: vnde quũ orbis terrarum sit ante Deũ, quasi gutta roris antelucani, vt legitur Sap. 11. nõ sufficit implere cor hominis vnus Exemplũ de Alexandro qui dixit: Mundus vni nõ sufficit homini. ¶ Secunda causa est: quia cupiditas est infinita, pecunia verò quantũcũq; magna sit, est finita. Senec. Naturalia desideria finita sunt ex sancta opinione nascẽtia: innaturalia verò vbi desinãt nõ habent. Cupiditate infinitã dicimus: quia nullo fine mẽsuratur, vel fine tali mẽsuratur, qui in præsentĩ non obtinetur. Nullo fine mẽsuratur in eo qui solũ vult habere diuitias, vt habeat. Fine, qui in præsentĩ nõ obtinetur, mensuratur in eo qui ideo vult eas habere, vt per eas gratiam & gloriã huius mũdi sibi acquirat: vel qui tantũ de pecunia vult habere, vt necessitati quæ possit sibi accidere, sufficiat. Nullus enim vnquã in mũdo isto habuit gratiam & gloriã apud omnes, etiã ipse filius Dei: imò alij dicebãt de ipso, bonus est, alij dicebant non, sed seducit turbas. Necessitati autẽ quæ potest accidere nõ sufficere etiã quæ sunt, sed necessaria essent quæ possunt esse. Sed qui mensuraret desideriu suũ necessitati præsentĩ, pauca sufficerent. Sic mensurant animalia: & ideo pauca eis sufficiũt. Senec. Quibus nihil deest, feris in alimentum sollicitudo sua sufficit. Sic docet nos Apostolus, vt nos desideria nostra mẽsuremus. 1. ad Timot. 6. Habentes alimenta, &c. Cum pecunia quantacũque sit finita, cupiditas infinita, non potest pecunia via aliã adæquari ei nisi cupiditas finiatur, & sic diminuat. Vnde nõ est aliã via cupido perueniẽdi ad satietatem.

Gg

tem, nisi rescindendo desiderium suum. Vnde Sene. Si viste diuitem facere, non pecunia est adiciendum, sed cupiditati detrahendum. Tertia causa quare avari desiderium non satiatur, est hæc, quod quæ pars cibi apponitur semper venter efficitur. Verbi gratia. Avarus si habet nouam frumentum, statim condit nouum horreum. Si habet nouam vineam, condit nouum dolium, & tamen facit, ut cui prius deerat horreum, vel dolium, modò desit vinum vel frumentum. Quarta causa est hæc, quod bona quæ avarus acquirit, quid vacui secum alterunt. Sicut enim homo habet aliquem defectum, sic & alia creatura. Vnde cum auro & argento venit defectus clavis & seræ. Vineam habet defectum cellarum, doliorum, & aliorum multorum quæ secum affert; venit enim necessitas plura expendendi cum diuitiis. Vnde Ecclesiast. 5. Vbi multæ opes, & multi qui comedunt eas. Et sic verum est, permultis illos indigere, qui per multa possident, ut dicit Boet. Et sicut dicit Seneca. Altera cupiditatem ex fine alterius trahitur. Idem: Cõgregetur in te quicquid multi diuites possident, ex his maiora cupere dicens. Et super illud 1. ad Tim. 6. Quam quidam appetentes, errauerunt à fide: dicit Glo. Qui pecuniam appetit, capere cupit. Qui vult sitim cupiditatis suæ diuitiis sedare, similis est illi qui vult sitim corporalem extinguere salis aquam bibendo. Aqua salis ex eo quod aqua nata est sitim extinguere, & eo quod salis nata est eam prouocare. Sic diuitia in quantum aliquem defectum suppleant, sitim sedant: in quantum verò multos defectus secum alterunt, sitim prouocant. Quinta causa est, quod hæc cupiditas est quasi ignis. Vnde Eccl. 23. Anima calida quasi ignis ardens. Et Prouer. 30. Ignis nunquam dicit, sufficit. Ignis verò non extinguitur ex appositione lignorum siccorum, sed augetur. Secundum enim ligna sylvæ exardescet ignis, ut dicitur Eccl. 23. Sic nec cupiditas extinguitur ex appositione diuitiarum, sed augetur. Crescit enim amor non nisi quantum ipsa pecunia crescit: quia pecunia non ponitur, ubi sitis avari est. Vnde sicut vinum in dolio non sedat sitim corporalem: sic nec pecunia in arca, vel bursa sedat sitim auaritiæ. Insanis auare, qui pecuniam ponit in bursa vel arca: non enim est ibi sitis. Sexta est, quod pecunia res est corporalis: anima vero res est spiritualis. Res verò spiritualis corporali non potest impleri: nec e conuerso. Verbi gratia: Sicut arca sapientia non potest impleri, ita nec anima pecunia. Septima causa est vanitas pecuniæ. Vnde Dauid: Ut quid diligitis vanitatem? Et sicut plenum vano adhuc vacuum reputatur, ut arca plena aere vacua reputatur, nec propter plenitudinem quam habet minus capax est.

est alterius rei: sic anima avari quantumcunque habeat de diuitiis, adhuc vacua est. Vnde verum est quod dicit beata Virgo, Diuites dimittit inanes. Ad hoc pertinet quod dicit Bernardus: Non plus satiabitur cor hominis auro, quam corpus aura. Et Eccles. 34. Quasi qui apprehendit vmbra, & sequitur ventum: sic qui attendit ad vana medacia. Et Jer. 4. Aspexit terram, & ecce vacua erat, & nihil. Non solum autem inanis, & vacuus est omnis avarus, imò & pauper. Vnde Tullius: Si propter auiditatem pecuniarum quotidie decipis, polcis, eripis, sunt ne hæc signa abundantis an egentis? Animus humanus non a re diues appellari solet, quamuis illa plena sit. Quum inanem te videbo, diuitem non reputabo. Et subiungit: Contentus suis rebus esse, sunt maximæ & certissimæ diuites: quasi diues potest avarus esse, sed verè diues nunquam erit. Vnde Prover. 14. E quasi diues, quum nihil habeat: & est quasi pauper, cum in multis diuitiis sit. Avarus in veritate nihil habet eorum quæ habere videtur. Vnde Hieron. in magno prologo Biblia: Antiquum dictum est, Avaro deest tam quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem, etiam obolo indiget. Quod exponit Bernardus, dicens: Fidei totus mundus diuitiarum est: quia tam aduersa quam propera ipsius æque seruiunt ei, & cooperantur in bonum. Et subiungit: Avarus esurit terrena, ut mendicus: fidelis contentus, ut dominus. Poëta: Semper avarus eget: nocet empta dolore voluptas, David: Diuites egerunt, & esurierunt.

Quod avaritia sit misera seruitus.

C A P . V .

Quinto facit ad detestationem avaritiæ misera seruitus, in qua avaritia ponit. Avarus enim seruus est diuitiarum. Vnde David: Nihil inuenerunt viri diuitiarum in manibus suis. Ordo congruus esset, ut diuitiæ virorum essent, non viri diuitiarum. Sed avaritia hanc perueritatem facit, ubi viri sunt diuitiarum. Dicitur autem avarus seruus diuitiarum: quia non est possessor earum, sed tantum custos. Et non tantum non possidet, imò etiam possidetur ab eis. Quod avarus sit custos diuitiarum, dicit Glossa super illud Luc. 16. Non potestis Deo seruire & mammonæ, his verbis: Seruit diuitiis, qui custodit ut seruus: sed qui seruitutis excussit iugum, distribuit ut dominus. Quod autem avarus diuitias non possideat, dicit Seneca his verbis: Pecuniã magnã habet aliquis. Si avarus est, non habet. Si prodigus est, non habebit. Signum autem manifestum quod avarus non sit possessor diuitiarum, est hoc, quod non potest id facere quod vult, vel quod bonum iudicat: imò domina avaritia bene prohiberet ei. Vnde Eccles. 6. Est aliud malum, quod vidi sub sole,

G g . 2 .

quod est frequēs apud homines, Vir cui Deus dedit diuitias, & honorē & substantiam, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat, nec tribuit ei Deus potestatem vt comedat ex eo, sed homo extraneus deuorabit illud. Hoc vanitas & magna miseria est. Et Seneca: Non sit tibi auaritia, quæ quicquid omnibus abstulerit, sibi ipsi neget: & Bernard. super Cantic. Quæritur à quouis eorū qui insatiabilis corde lucris temporalibus inhiant, quid sentiāt de illis qui sua vendētes, & pauperibus erogantes, regnū cælorum pro terrena substantia mercantur, sapienter agant. Respondet proculdubio, Sapienter: quare iterum sibi, Cur quod approbat non facit. Non possum, inquit. Quare profecto: quia domina auaritia nō permittit. Non habet auarus ea quæ habere videtur, nisi eo modo loquēdi quo quis cōpedes habet quibus cōpeditus est, qui potius dominatur ei quā seruiat.

¶ Quod auarus possideatur à diuitiis.

QVOD autem auarus possideatur à diuitiis, ostendit Sidonius, dicens: Res tuas si mediocriter colas, possides: si nimium, possideris. Hoc etiam potest probari, primo per hoc, quod obedit eis auarus, sicut prius ostensum est ex illo verbo Ecclesiæ. 10. Pecuniæ obediūt omnia. Secundo ex hoc, quod conformatur se auarus bursa suæ, sicut ancilla dominæ. Bernard. super Cantic. loquens ad auarum: Facis te pecuniæ tuæ non dominum, sed seruum, custodem, non possessorem. Denique conformaris crumena tuæ tanquam seruus domino suo: vt quomodo ille necessario congaudet illi gaudenti, & condoleat dolenti, tu quoque crescente maruptio tuo crescis pariter & animo, & decrescite pariter decrescis. Nam contraheris tristitia, quum illud exinanitur: & solueris latitia, aut certe inflaris superbia, quum illud impletur. Tertio ostenditur quod diuitiæ possideant auarum, ex hoc quia ita impediunt eum quod in nulla necessitate potest se habere. Si infirmus fuerit ad mortem, non potest se habere per horam ad audiendum consilium medici, vt scilicet audiat sermonem. Si sententiam mortis cognouerit latam contra se, non poterit se habere, vt iudicem pro vita sua oret. August. Venditis rebus nostris, nullum maius earum recipimus pretium quam nos ipsos. Implicati enim talibus, nostri non eramus. Seneca. Gratuita nobis videntur quæ carissimè constant. Ex hoc potest apparere stupor noster: quia ea sola putamus emi, pro quibus pecuniam damus vel soluimus. Ea gratuita vocamus, pro quibus nos ipsos impendimus. Idem: Nihil est cuique se vilis. Idem: Nostri essemus, si nostra non essent. Nonne bene se amittit

amisit diues avarus, qui in summa necessitate non potest se habere: infirmus etiam ad mortem, nec potest se habere ad horam, ut consilium medici audiat: id est, ut prædicationem audiat: lata est sententia mortis super eum, nec per vnam horam potest se habere, ut pro vita sua iudicem oret. Si maledictus est qui partem suam deteriore facit, quid ille qui omnino se reddit expertem? id est, sine parte, sicut dicit Bern.

¶ Quod sex sunt quæ faciunt ad miseriam huius seruitutis.

Sæx sunt quæ faciunt ad miseriam illius seruitutis, in qua ponit avaritia. Primum est hoc, quod ista seruitus est spiritualis. Multo enim indignius est mente seruire, quam corpore, ut dicit Sapiens, & Bern. An non seruus cui dominatur peccatum, & maxime nisi tu forte indignius iudices hominem tibi quam vitium dominari? Secundum est vilitas rei cuius seruus est. Rei enim contemptibilis & ab omnibus contumelialis seruus est, scilicet terra. Tertium est hoc, quod ipse seruus est cuiusdam dominæ quæ vellet quod ipse nunquam comederet vel biberet. Ista domina est avaritia. Quartum est hoc, quod domina ista eos qui sibi seruiunt per totam vitam suam, nudos transmittit in camisia, nec aliam mercedem dat eis. Vnde Psalm. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt: omnes viti diuitiarum in manibus suis. Item: Simul insipiens & stultus peribunt, & relinquunt alienis diuitias suas. Item: Ne timearis cum diues factus fuerit homo, &c. Ecc. 14. Qui congregat ex animo suo iniuste, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Iob 1. Nudus egressus sum ex utero matris meæ, & nudus reuertat illuc: & 27. Diues quem dormierit, nihil secum auferet. 1. ad Timot. 6. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferte quid possumus. Quintum est hoc, quod domina ista, honestissima præcipit furta, rapinas, periuriam, prodiciones, homicidia, imò etiam deicidia. Hæc præcepit principibus sacerdotum, ut filium Dei occideret. Sextum est hoc, quod grauius præcepit. Vnde Ierem. 19. Seruietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Isa. 20. Tradam Aegyptum in manibus dominorum crudelium. Et ut breuiter dicam, Avaritia seruis suis exhibet torturam, & compedes, & occupationes graues, & viles quæ seruis maleuolis solent exhiberi. Ecel. 33. Seruo maleuolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, nec vacet, Greg. Ad compedes onerat quicquid homo præter necessaria curat. Avaritia seruos suos excæcat: & ad molam, id est, ad volubilitatem terrenorum istorum molere facit. Quod significatum est Iudic. 16. in Samsonem quem excæcarum Philistinæ molere fecerunt. Avaritia etiam facit manus

auarorum in cophino seruire. Terra enim onerati vadunt per solitudinem. Ipsa etiā facit eos fodere, nō solum fossorio, imo etiam corde. Vnde & talpis aisimilantur. Ad miseriam etiam seruitutis auaritia, facit hoc, quod auarus est seruus omnium illorum qui diuitias possunt ei conferre, vel auferre, vel conseruare. Seneca: Minus quā seruus est, qui seruos timet.

Quod magnam vim habet auaritia ad capiendum animas & detinendum vel submergendum. CAP. VI.

Sexto facit ad derestationem Auaritia hoc, quod diabolus non habet machinamentum efficacius ad capiendum vel detinendum vel submergendum, quā sit auaritia. Contra eā quā nullum castrum potest tenere. Quatuor sunt quæ ad fortitudinem castri solent facere, scilicet fossati magnitudo, loci altitudo, murus & aquæ abundantia castrum cingens. Contra primum comportat auaritia aggerem, & fossatum paupertatis replet. Vnde bene ei conuenit quod legitur Habac. 1. Super omnē munitiōem ridebit, comportabit aggerem, & capiet eam. Contra altitudinē verō loci congregat molem terræ castro altiorē. Procurat enim quando videt castrum aliquot in eminentia vitæ, vt tot temporalia habeat, quod altiora sunt quodammodo ipsis spiritualibus. Tunc temporalia quodammodo altiora sunt, quando spiritualibus præponuntur: quādo etiam in electione prælatorum maior habetur respectus ad illa, & magis occupantur prælati circa eā postquam electi sunt. Contra abundantiam vero aquæ lacrymarum & sapientiæ salutaris auaritia obstruit terra meatus aquæ, dum ad eō impedit spirituales viros terrenorum sollicitudinē, quod non possunt cogitare nec peccata sua, nec alias causas fendi, vt exitus aquarum deducant oculi eorum. & hoc est quod legitur Genes. 4. Cain interfecisse Abel. Cain interpretatur possessio, Abel luctus. Tunc Cain Abel interfecit, quā sollicitudo terrenarum possessionum luctum claustralium impedit. Item etiam impedit ne aqua gratiæ vel sapientiæ salutaris ad claustrales fluat. Ad quod potest pertinere quod legitur Iud. th 7. quod quum Holofernes obsidisset Bethuliam, fecit incidere aquæ ductum. Murum verō castri subfodit auaritia, quum de muneribus prælatorum ecclesiæ corrumpit. Vnde Gene. penul. Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia, & quibusdam interpositis, subiungitur: In furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum. Simeon interpretatur exaudibilis. Leui assumptus. Vnde bene tenent hi duo figuram eorum qui munera largiuntur. Illi enim exaudiuntur in petitionibus suis, & assumuntur digni

dignitates. Isti occidit pralata ecclesie q̄ vir deberet esse, & suffodiit murū, corrupedo illū q̄ resistere deberet male ingrediētib⁹ in ecclē. s̄ia Dei, nullū etiā vitū est cuius laquei sint potiores ad capiendū quā avaritia. Quod idē est: quia avaritia habet laqueos valde absconditos, & diuersos, & fere vbiq̄ue positos.

¶ Quod laquei avaritię trib⁹ modi sint occu. tr.

De absconditione legitur Iob 14. Abscondita est in terra pedica eius, & David, Narrauerunt vt absconderent laqueos, dixerūt Quis videbit eos? Serutati sunt &c. ¶ Absconditi vero possunt dici trib⁹ modis. Primo, quia adeo subtiles sunt q̄ petiti magistri non vident eos: vt patet in subtilibus laqueis v̄sura, & simonię, de quibus etiā summi magistri dubitant. Secūdo, quia velati sunt necessitate naturali: necessarium est enim aliqua habere ad sustentationem vitę. Vnde Gregorius: Primò, diabolus sollicitat hominē, vt quarat necessaria: quando verò est in opere, vt quarat superflua, & ex hoc accidit q̄ diabolus tēat eos de avaritia, quos non auderet tentare de luxuria, quia non audirent illū, q̄ nihil boni est ibi. Tertio verò quia sūt velati spiritali vtilitate. Qui enim habet diuitias, pote. peccata sua elemosynis redimere, & multa alia bona facere. Ad quod referunt avari illud Ecc. 7. Vtilior est sapiēcia cum diuitiis, non attendentes q̄ valde magnā oporteret esse sapiēciam, quę cū diuitiis duraret diu, quum sapiēcia Salomonis cum eis durare non potuerit. Quod autem laquei avaritię multi sunt & vbiq̄ue positi, patet per hoc quod legitur Sapiētię 14. quod creaturę Dei in odium factę sunt, & in tērationē animę hominū, & in muscipulam pedibus insipientiū. In quacunque creatura desiderabili quam videmus, habet avaritia laqueum suū. vnde difficile est laqueos avaritię euadere ei qui corde in terra habitat. Idē bene dicitur Esaia 24. Laqueus super te qui habitator es terrę. Et 1. Timot. 6. Qui volunt diuites fieri, incidūt in tērationē, & in laqueum diaboli. ¶ Et nota quod avaritia vitur muscipula ad capiēdo incautos in qua pro asserere retinente, est tota domus vna, & quandoque episcopus vnus est, quandoque regnum, vt quando aliquis tallia iniuste possidet. De hac muscipula loquitur Augu. dicēs avaro: Præda, quam vis rapere, est in muscipula. Tene alienum, & teneris à diabolo. Et vix tales saluantur, cum valde difficile sit ea relinquere quę iniuste possident.

¶ Quod nullum vitium fortius teneat hominem, quā avaritia.

NVLVM enim vitium est q̄ fortius hominem teneat, cuius rei potest triplex causa assignari. ¶ Prima est soliditas rei cui li-

gatus est. Possessio enim sua plus durat quam ipse: & ideo non soluitur à vicio auaritiæ, dum viuit. ¶ Secunda causa est, quia pluribus stipitibus ligatus est. Quot possessiones amat, tot stipitibus ligatus est. Et multiplici funiculo: quia non solum amore proprio, imò etiã amore filiorum. Vnde cū in morte desinit amare eã sibi, amat adhuc filiis suis. Potens etiã est auaritiã ad submergendum hominem in profundum inferni. Vnde super illud Deuter. 38. Non habebit rex argenti & auri immensa pòderã. dicit interlin. in infernum mergetiã. Et i. ad Tim. 6. loquens. Apostolus de diuitum desideriis, dicit, Quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem. & Augustinus: Amas seculum, absorbebit te. Amatores enim suos vorare nouit, non portare. Nec mirum si avari demerguntur, cum ligatã habeant ad collum per amorem, non molam asinariam, imò domum vel rem pòdero-riorem, & sint in profundo maris.

Quod Auaritiã sit Deo exosa, iniuriõsa proximo. & nociua proprio subiecto. Et primo quod Deo exosa sit, testimoniis sacre scripturæ ostenditur. CAP. VII.

SEPTIMO facit ad detestationem auaritiæ hoc, quod ipsa est Deo valde exosa, proximo valde iniuriõsa, & proprio subiecto valde nociua. ¶ Primũ potest ostendi ex testimoniis sacre scripturæ, quæ Deũ odire auaros, vel iratum esse eis, quale est illud, Odisti obseruantes vanitates superuacuas. Vanitates obseruans, qui in diuitiis sperant: & sicut tangitur in glo superuacue sperat, qui sperat in diuitiis: quia quũ in eis sperat, aut ipse expirat, & ea hic dimittit: aut quũ uiuit, omnia pereũt, & ipse in spe sua deficit. Ad idem facit illud Iac. 4. Amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur. & illud 1. Ioan. 2. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. & illud, Inimici eius terram lingunt.

¶ De quadruplici stultitiã auari.

IN quõ verbo quadruplex stultitiã auarorũ insinuat. ¶ Prima est, quia re immudã corde lingunt quã carnis lingua erubesceret lingere: scilicet terram. ¶ Secunda est, quia quum diuitiã spinæ vocetur à Dño, Matt. 13. q. verisimè res scit appellare, quum diuitias terrenas lingunt, solariũ in eis quæredõ, quasi mel sup spinas lingunt. Quod diuitiã spinæ sint, dicit Greg. super Illud Iob 30. Esse sub sentibus delicias reputabãt, his verbis: Profectõ spinæ sunt, quia cogitationum suarum aculeis mietem pungunt. ¶ Tertia stultitiã est hæc, quia fonte dulcedinis & solatij neglecto, guttas solatij in terrenis diuitiis quærũt. ¶ Quarta stultitiã est, quod lingendo ad facietatem se posse peruenire credunt.

Quod

¶ *Quòd auarus Deus sit iratus.*

QVOD verò Deus iratus sit auaris, patet Primo ex illo verbo Zach. 1. Ita magna irascor ego super omnes gētes opulentas. Secūdo, ex illo verbo Esa. 57. Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum, & percussus eum. Tertio, ex illo verbo Osee 12. Ad iracundiã prouocauit me Ephraim: Ephraim, id est fructificans, & diues. Quarto, ex illo verbo quod dicit Iac. 5. auaris diuitibus: Theauriza stis vobis irã in nouissimis diebus. vbi dicit gl. Nescis miser cū thesauro pecuniæ, thesaurum iræ pariter cumulari? Signū etiam quòd auarus sit Deo exosus, potest hic esse, quod Deus nō vult eū nominare. vnde Luc. 16. nō nominatur diues, Lazarus verò nominatur, & hæc potest esse causa: quia diuites vocauerunt nomina sua in terris suis. Vnde Dñs nō vult memòr esse nominū eorum per labia sua: quia nomina eorum fuerunt in ore ioculatorum, & aliorū hominū carnalium, qui quasi porci sunt. Vnde sicut aliquis non pōneret libèter in ore suo pomum quod in ore porci fuisset, sic Deus nomina talium in ore suo nō vult habere.

¶ *Quatuor rationes sunt quare Deus odit auaritiã.*

POTEST autem assignari quadruplex ratio inimicitiarum quæ sunt Dei ad auaritiã. Prima est hæc, quod auaritiã misericordiam fugat. Vnde sicut misericordia Deo specialiter placet, iuxta illud Osee 6. Misericordiã volo, & non sacrificiũ: sic auaritiã displicet ei. Secunda hæc est, quod auaritiã vilipēdit multum Deum. Illud enim quod libèter faceret pro obolo, non vult facere, cū dicitur ei quod hoc faciat pro Deo. Tertia est hæc, quod creaturã ab omnibus cōculcabilem deificat, nō sine magna cōtumelia Dei. Ad augmentū verò cōtumeliæ Dei, nō solum vnū Deū sibi facit, sed tot quot possessiones habet. vnde Osee 10. Israël secundum multitudinē fructus sui multiplicauit altaria sibi, iuxta vbertatē terræ suæ exuberauit simulachris. Ad cumulū etiã cōtumeliæ facit quod de bonis sibi à Deo collatis hæc cōtumeliã illi faciūt. Vnde Osee 1. Ego dedi ei frumentū, vinū, & oleū, & argentum multiplicauit eis, & aurū, quæ fecerunt Baal. In hoc autē deterior est hæc idololatria, idololatriã gentiū: quia simulachra gentiū os habent & cætera membra ad similitudinem hominū: sed auaritiã deificat in formam materiam, scilicet argentum & aurum.

¶ *Quòd auarus diues quinque rusticitates faciat Deo.*

QVARTA causa est hæc, quod auarus diues quinque rusticitates facit Deo, seu peruersitates quas nulli homini faceret. ¶ Prima est, quia cum beneficiū debeat acceptorē reddere memorē benefactoris sui: auarus tamen inde Deū magis obliuiscitur. Vnde

Osee 13. Adimpleti sunt, & saturati sunt, & eleuauerunt cor suū,
& oblitī sunt mei. Et Esa. 57. Viam manus tuæ inuenisti, propter
ea Deus nō rogasti. Gre. Qui felicitatē quaesitā in terris inuenit,
dator qui eā tribuit nō requirit. Gen. 40. Succedentibus prosperis,
præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui. ¶ Secun-
da ruiticitas est, q̄ Deo de bonis sibi collatis gratias nō agit: nec
propterea eū magis diligit, imō minus, quod nulli homini face-
ret. vnde Iere. 5. Ibo ad optimates. Et sequitur quibusdam inter-
positis: Ecce, magis hi simul fregerunt iugum, & ruperūt vincula.
¶ Tertia ruiticitas est, quia quū beneficium debeat esse quoddā
fratnū retinens susceptōrē beneficij ab iniuria largitoris, iuxta
illud Esaia 47. Laude mea in frānabo te, ne intercas. avarus ta-
mē nō timet Deū offendere, licet tot beneficia ab eo susceperit:
nec timet beneficia suscipere, licet tantū eum offenderit, in quo
etiā cauent sibi ipsi latrones. ¶ Quarta ruiticitas est hac, quod
quanto maiorem terrā à Deo tenet, tātō ad minus seruitiū tene-
rit se credit. Diuites omnino nihil volunt facere de seruitio Dei.
¶ Quinta ruiticitas est, quia cum teneat bona Domini in mani-
bus suis, & Dominus inde petat in pauperibus, ipsi nolunt dare
vel cōmodare etiā ad centupla vsurā: quod facerent vni Iudæo
vel Saraceno. Vnde Aug. ad auarū: Dicit tibi Christus, Da mihi
ex teo quod dedi tibi. De meo quero, & mihi non donas. Da mi-
hi, & reddo. Habuisti me largitorē, facito me debitorē, habea
te feneratorē. Pauca mihi das, plura reddam. Temporalia mihi
das, æterna restitua. Idem: Præbe rectū, & accipe calum. Bern.
Quid infāniæ est, quod cunctantur relinquere simpla pro cētup-
plis? Vbi est cupidus? vbi ambitiosus? vbi cōquisitor huius seculi?

¶ Quod auaritia sit iniuriosa proximo.

Siquitur de malis quæ facit auaritia proximo. Quæ mul-
ta sunt. Ex hac enim sequuntur bella & lites. vnde Iacob 5. Vnde
in vobis bella & lites, nisi ex cōcupiscentiis vestris? Sen. Quietis-
simè vixerent homines, si hæc duo pronomina de medio tolle-
rentur, meū & tuū. Ex hac etiā sequitur homicidia. Vnde Cain
qui interpretatur possessio, legitur fratrem suū Abel occidisse. Et
Prou. 1. Fili mi, si te laetauerint peccatores, nō acquiescas eis. Si
dixerint, Veni nobiscum, insidiamur sanguini. Et post subiungit-
tur causa motiua: Omnem substantiam pretiosam reperiemus,
implebimus domos nostras spoliis &c. Ex hac etiā sequitur rap-
pina. Vnde Ecclesiastic. 13. Venatio leonis onager in eremo. Sic
pascua diuitum sunt pauperes. Avarus nulli fidem custodit, nec
Deo nec homini. Deo nō: ipsi enim est vox illa Luc. 10. Ecce hęc

res, venite occidamus eum, ut nostra fiat hereditas. Homini non: Filius enim avarus mortem patris exoptat, & mater filium vendit iugulatoribus infernalibus. Ex hac etiam accidit quod filii volunt potius parentes comburi aeternaliter, quam hereditatem sibi minui. Hac facit ut tribunalia velut tabernacula sint, in quibus sanguis innocenti venalis offertur. Amos 3. Nescierunt facere rectum, dicit dominus: thesaurizantes iniquitatem. Hac mendacia vel perverbia non timet, pupillos & viduam exhereditat. Hac pauperes contemnit & irridet. vnde Tob 12. Deridetur iusti simplicitas, lampas contenta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum. Et Eccl 13. Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio est diviti pauper. Hac est immisericors proximo. vnde Job 40. Cor eius indurabitur quasi lapis. Cor diaboli est avarus. Et Luc 12. habetur de Lazaro petente elemosynam, & nemo illi dabat. Et notatur ibi in misericordia divitis epulonis & etiam familiae illius. Et Amos 6. Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil compatiebatur super contritione Ioseph.

¶ *Quomodo proprio subiecto noceat avaritia.*

SQUI TVR videre quomodo avaritia noceat proprio subiecto. Notandum ergo quod avaritia reddit hominem stultum vnde Luc 12. Stulte, hac nocte animam tuam repetet a te: quia autem parasti, cuius eris? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives. & supplet gl. supra illud, Sic est stultus. Ad idem pertinet illud Apostoli, Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum, & Pro 1. Usquequo parvuli diligitis infantiam, & stulti qui sibi noxia sunt cupient? Nec est stultus avarus unica stultitia, sed multiplex. Non solum stultus, imo & insanus est.

¶ *De insania avari divitiu.*

INSANIA vero divitis avari potest multipliciter ostendi. Primo, per hoc quod occultos laqueos exquirat, ut se strangulet. Vnde Prou 26. Cor iniqui exquirat mala. Iniquus potest intelligi avarus propter illud verbum Eccl 10. Nihil iniquius, quam amare pecuniam. qui ad modum insani exquirat mala, scilicet laqueos occultos vlturae & simoniae in quibus se interficiat. Secundo, potest ostendi ista insania per hoc, quod voluntarius vadit submergere se. Singulis diebus facit dietam unam in infernum. Quis adeo sapiens est qui insanus reputari non possit, si requisitus quod eat, respondeat, Vado me submergere, vel suspendere? Hoc autem respondere potest quicumque est in mortali peccato: vadit enim submergere se in abyssum inferni, quod est summa stultitia, sicut sapientia summa est in paradisu vite. Vnde Eccl 1. 6. Quid habet amplius stulto sapiens? & quid pauper

pauper

pauper, nisi ut pergat illuc ubi est vita? ¶ Tertiò per hoc, quòd cum insipiens sit, insipientiam suam non agnoscit, imò sapientem se putat: quod plus est quàm stultitia, & quàm insania. Vñ Prou. 28. Sapiens sibi videtur vir diues: pauper autem prudens, scrutabitur eum. Pauper iste Christus est qui scrutabitur eum qui sibi sapiens videtur, ostendens eum nò fuisse sapientem. Et Prou. 22. Vidisti hominem sibi sapientem videri, magis illo spem habebit stultus. In quo verbo innuitur insipientiorem esse cæteris illum, qui se putat sapientem quam non sit. ¶ Quarto, ostenditur insania ista per hoc, quòd auarus spiritualiter interficit omnes qui iuxta se sunt. Si videris aliquem qui claua accepta primò interficeret uxorem suam, deinde filios suos & filias, & totam familiam, & post sacerdotem ne pro peccato suo eum excommunicaret, nunquid eum insanum reputares? Sic facit auarus, præcipuè vsurarius, dum omnes tales facit cõmunicari peccato suo. Corporaliter etiã percutit diues vicinos suos. Quãdoque enim diuitia suæ eum faciunt insanire. Vnde a papa vna quandoque constat ei centum libras. Vnde Eccle. 21. Obiurgatio & iniuria annihilabunt substantiã, & domus quæ nimis locuples est, annihilabitur superbia. De hac persecutione loquitur Dominus Matth. 24. dicēs: Si autem dixerit malus ille seruus in corde suo, Morã facit dñs meus, & cœperit percutere seruos suos, &c. ¶ Quintò, ostenditur insania ista per hoc, quia ad dillictißimũ iudicem cum re furtiua ire non timet. Dum viuimus, nò cessamus ad iudicem ire, & quotidie proximiores sumus. ¶ Sextò, ostenditur insania ista per hoc, quòd cum domus conscientia suæ igne cupiditatis succesa sit tempore quo aquã gratia ad ignem illum infernale extinguendũ quærere debuit, quærere potius quasi faculas ad incendendũ domũ suã, quia quærere aurũ & argentum, cæteraquẽ cõcupiscibilia, quæ ignem cupiditatis incendunt.

¶ *De multiplici stultitia Auari.*

S E Q U I T U R de multiplici stultitia auari. Et est prima stultitia eius, quòd se cæteris rebus minus diligit, quod potest ostendi. ¶ Primò, per hoc quòd se malum & sua bona vult habere. vnde Aug. Adeo cæcitas mentis cõualuit, adeo absorbit hominem interius, ut omnia velit præter seipsum bona habere. Et iterum Aug. loquēs ad auarum. Quid est quod te velis malum habere? Nihil omnino. Nò uxorem, non filium, non seruum, non tunicam, postremo non caligam, & tamẽ vis habere malam vitam. Rogo te præpone vitã tuã caligã tuã. ¶ Secundò, potest ostendi idem per hoc quòd auarus de perditione sui nò dolet, de perditione

tionē autē oboli doleret. Singulis dieb⁹ sotulares suos tergit, se-
ipsum autē per annū in sordibus relinquit: nec etiā tūc bene mū-
dat. ¶ Tercio, pōt idē ostendi per hoc q^d de corde suo quasi cly-
peū reb⁹ suis facit, vt cor suū incōmoda rerū suarū primo exci-
piat, similis cuidā stulto, qui habēs sotulares novos transiēs per
spinas, se discalciauit. Adeo enim amabat sotulares suos, q^d po-
tius elegit sotularibus suis quā propriis pedibus parere. ¶ Se-
cūda stulticia avari est, q^d sua negligit, & de alienis sollicit⁹ est.

¶ *Qua proprie sine hominis.*

QVATVOR autem sunt quæ possumus dicere nostra, scilicet bo-
na interna. Vnde Seneca: Sapiens intra se omne bonum termi-
nabit. Et dicit q^d quidam patria capta, vxore & liberis amissis,
quum ex incendio publico solus & tamen beatus exiret, Inter-
roganti victori, si quid perdidisset: Nihil, inquit, perdidit: bona
mea mecū sunt. Ista bona interna negligit avar⁹. Proiecit enim
in vita intima sua: vt legitur Eccl. 10. Nostrū est etiam tempus.
Vnde Sene. Cetera à nobis aliena sunt: tempus tātum nostrum
est. Quod autem tempus quodam speciali modo nostrum sit,
videtur per hoc, quod qui tempus amittit, seipsum amittit: qui
medium vitæ suæ amittit, se dimidiū amittit: & qui totū tem-
pus amittit, se totū amittit. Nostra etiam sunt ea quæ paupe-
ribus largimur. Vnde quidā cum dominus eius vellent de bonis
eius habere, & præcepisset ei vt de bonis suis virtutē diceret ei,
facta computatione sexcentorum aureorum, quos pauperibus
erogauerat, respōdit, q^d nihil plus in mūdo habebat præter cē-
tum aureos. Cum autem à circumstantibus obiiceretur ei, q^d fal-
sum esset, & dicerent: Illa grangia tantum valet, & illa domus
tantū, & multa alia. Ille respondit, Illa non sunt mea, sed domi-
ni mei: quia quādo voluerit, accipiet tanquā suū: sed illud quod
dedi pro Deo per manus pauperum in salua custodia posui, ita
q^d nullus potest mihi illud auferre. Ad quod pertinet illud quod
legitur Eccl. 17. & 29. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso.
Nostra etiā sunt bona æterna. vñ Luc. 16. Si in alieno fideles nō
fuitis, q^d vestrū est q^d dabit vobis? Alienū vocat bonū trāsitoriū
nostrū æternū. Sua igitur negligit avarus, qui quatuor prædicta
quæ proprie sua sunt, nō timet amittere: de alienis verō sollicit⁹
est: id est, de temporalib⁹ istis quæ nostra nō sunt. Sicut pōt ostēdi.

¶ *Quod temporalia ista non sunt hominis.*

PRIMO ex hoc q^d dominus dicit in Luca, Si in alieno, &c.
Secundo ex illo verbo Abacuc 2. Vx qui congregat non sua.
Tercio, ex illo verbo Amb. super Lucā, Non bona sunt hominis
quæ

quæ secum ferre non potest. Sola misericordia comes est defunctorum. quod intelligendum est de illis defunctis, qui cum misericordia in presenti societate habuerunt. Quarto potest idem rationabiliter ostendi. Primo, per hoc quod bona temporalia assimilantur fluuiis transeuntibus. Fatua esset ciuitas aliqua quæ estimaret aquam Rhodani ante se transeuntē sibi remansuram, cum per tot ciuitates transierit, nec eis remanserit: Sic fatui sunt qui bona temporalia sibi remansura putant. Vnde quidam: Erras si mansuras putas tibi diuitias, quæ per tot manus hominum transierunt. Hanc rationem inuenit Dauid, ubi dicit, Diuitiæ si amant, nolite cor apponere. Diuitiæ ad modum fluuii sicut affluunt, sic defluunt. Non est aqua Rhodani illius ciuitatis ante quæ transit, sed ad necessitatem suam potest inde sumere: sic licet bonis temporalibus uti possimus ad necessitatem nostram, nostra tamen non sunt, sed sicut vulgarter dicitur, Tout fut à autrui, tout est à autrui. Secundo, potest ostendi quod nostra non sunt, per hoc quod terra in qua crescit nostra non est. Vnde Dauid, Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Et iterum, Aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei. Tertio per hoc, quod ianitor huius mundi, mors scilicet non permittit nos ferre aliquid de hoc mundo: quando aliquis sedet ad mensam alicuius potentis, multa apponuntur sibi, scyphi argentei, scutellæ, & similia, in quibus solum usum habet. Si vero aliquis ex simplicitate crederet ea esse sua, & veller ea secum ferre, ianitor bene ostenderet ad portam quod nihil iuris in eis haberet. Ita diuites credunt bona temporalia sua esse, sed mors bene ostendit eis contrarium, cum dicit: Nihil intulistis in hunc mundum, nec quicquam auferre potestis. Quarto, potest idem ostendi per hoc, quia dum canit sequitur duos homines, nescitur quis eius dominus sit: sed si separentur illi ab inuicem, canis sequitur dominum suum, & tunc apparet cuius sit. Sic diuitiæ in morte remanent cum mundo, & deserunt avarum. Et est notabile exemplum principis magni Saracenorum, qui cum mortem sibi imminere inspiceret, patrum suorum lineum de quo sibi sudarium consuendum erat, erexit in signum, & fecit circumferri per ciuitatem à præcone dicente, Hæc dicit princeps vester: Cum essem dominus undecim regionum, hoc solum de gloria mea & diuitiis meis mecum auferam. Diuitiæ sunt velut infideles amici, qui amatores suos in extrema necessitate deserunt. Vnde quidam cum à diuitiis suis auxiliū implorasset, nec etiam posset habere responsionem ab eis, ait, O fallaces diuitiæ, toto corde vos amaui, & honoravi, & nunc in tanta necessitate

cessit
Parac
vos. E
porei
dispe
quod
tentu
huius
quere
temp
ticia a
imò s
vtilia
qui ea
ex illo

Q
tas. v
capit
autem
anima
tia. Et
na sap
Vnde
& Au
ciniur
vt ego
nostr
paulo
lus in
tiplica
sione
ctus n
retine
lum a
cent. I
lud ve
tant, a
Proit
ipsum
stanti

cessitate positus nihil cōsiliij vel auxiliij à vobis habere possum. Parata estis me deserere, nec vultis me sequi: ego pramittam vos. Et his dictis itatim distribuit omnia pauperib⁹. ¶ Vltimò, potest ostendi q̄ temporalia nostra non sunt per hoc q̄ solam dispensationem in eis habemus. Ambr. Nemo dicat proprium quod cōmune est. Plus quā sufficeret ad sumptum, violēter obtentum est. Ille qui sua negligit, & alia excoit, iuxta sapiētiā huius mūdi, infelix reputatur: quia cū aliena cōpellitur relinquere, ex suis quæ neglexit nō potest sustentari. Sic auarus cū temporalia bona amiserit, bonis æternis carebit. ¶ Tertia stulticia auari est: quia ea amat quæ amatoribus suis non profunt, imò sunt eis valde nocina, contēptoribus verò suis valde sunt vtilia. vnde melioris conditionis sunt qui ea non amant, quàm qui ea amant. Quòd diuitiæ non profunt amatoribus suis, patet ex illo verbo Ecc. 5. Qui amat diuitias, fructū nō capiet ex eis.

¶ De quinque fructibus diuitiarum.

QVINQVE fructus videtur esse diuitiarū. Primus est satietas. vnde Tu. ius. Fructus diuitiarū est copia, hunc fructum nō capit qui diuitias amat. Amor enim est fames spiritualis, fames autem non est satietas. Secundus autem fructus est, redemptio animatum. Vnde prou. 13. Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ. Et Dan. 4. Peccata tua elemosynis redime. Prou. 14. Corona sapientium diuitiæ eorū. Tertius est emptio regni cælestis. Vnde Luc. 16. Facite vobis amicos de māmōna iniquitatis, &c. & Aug. Præbe rectū, & accipe cælum. Quartus fructus est patrociniū pauperum. Vnde Grego. Pauperes non sunt despiciendi vt regi, sed rogandi vt patroni. Pauperes sunt sicut stipendiarij nostri. vnde Eccle. 29. Cōclude elemosynam in sinu pauperis. & paulò post, Super scutum potentis & lanceas pugnabit aduersus inimicos tuos. Quintus fructus est, ipsarum diuitiarum multiplicatio. vnde 1. ad Tim. 4. Pietas ad omnia vtilis est, promissionē habens vitæ quæ nunc est & futura. Quatuor vltimos fructus nō colligit ex diuitiis, q̄ eas amat, quia eas nō seminat, sed retinet apud se: & ideo nō potest fructū inde colligere. Nō solum aut nō profunt diuitiæ amatoribus suis, imò etiā multū nocent. Inquināt enim eos, cruciant & occidunt. Ad primū facit illud verbum Ber. Beatus qui post illa nō abiit, quæ possessa onerant, amata inquināt. Ad secundū facit illud quod dicit Seneca, Proice quæ cor tuū laniant: quæ si aliter abstrahi nequirit, corpus cum eis auellendum esset. Ad tertium facit, q̄ cū Constantinus dedit imperiū ecclesie, audita est hæc vox, Hodie infusum

fulum est venenū ecclesie Dei. Diuitiæ ergo vt venenum se habent ad amatores suos, interficiūt eū eos. Ideo miratur Dauid quare diligantur, dicēs: Vt quid diligitis vanitatē, &c. Et Prou. 1. Vsq̄quo paruuli diligitis infantiam, &c. Ipsæ etiam diuitiæ quodāmodo ne amentur clamant, dum tot afflictiones faciunt amatoribus suis. Vnde Grego. Mundus iste dum tot afflictionibus pulsat, tot calamitates ingeminat, quid aliud nisi vt non diligatur clamat? Quod autem diuitiæ sint vtilis contemptoribus suis, patet ex hoc q̄ earum contemptores licet pauperes sint, ex contemptu earum regnum æternum emuat. ¶ Quarta stultitia auari est, q̄ ea custodit quæ custodita perduntur, perditæ verò custodiuntur. Quod ostendi potest per simile de frumento, q̄ custodiatur perditur, si seminando perdat, renouatur & multiplicatur. Vnde super illud Matt. 16. Qui voluerit animam suā saluam facere, perdet eam. dicit glo. Quasi dicatur agricola: Si frumentū seruas, perdis: si seminas, renouas. Ad idem facit illud Eccl. 29. Perde pecuniam propter fratrem & amicum, & non abscondas sub lapide in perditionē. Lapis vocatur cordis duritia. Sub qua dum absconditur, in perditionem absconditur: quia dum seruari creditur, perditur. Et non solum perditur, imò etiā perdit dominū suum, quod deterius est. Vnde Bernard. loquens de bonis temporalibus, dicit: Vtinam tantum congregata perirent, & non congregator eorum. Tolerabilius esset insudare labori perituro, quā perempturo. ¶ Quinta stultitia auari est, in expendendo prodigē: quod facit dum pretiosum lumen rationis cōsumit in querendo temporalia quæ vilia sunt. de hoc in mine dicitur in Psalm. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Lumen vultus Dei, ratio est, quia secundū eū Dei imago sumus. Lumē ergo rationis est signatum super nos: quia impressum est nobis sicut imago sigilli cere imprimitur. ¶ Hoc lumen valde pretiosum est, sicut potest ostendi tripliciter. ¶ Primo per hoc, q̄ secundum illud Deo similes sumus. ¶ Secundo per hoc, q̄ proualeat toti mundo absque creaturis rationalibus: quod patet per hoc, q̄ si alicui lumen rationis tenebrescat, per infantiam vel alio modo, melius est illi lumen restitui quā totum mundum ei acquiri. ¶ Tertio potest idem ostendi per hoc q̄ sol & luna & omnia alia luminaria cœli, imò etiam omnes creaturæ visibiles deseruiunt huic lumini, & sunt quasi ad accendendum illud. Vnde manifestum est quale sit lumen istud, cui tam pretiosa luminaria deseruiunt. Valde enim paruis candidis solent accendi valde magni cerei. Hoc lumē expendūt auari in

ri, quærendo temporalia, quæ Apostolus arbitratus est vt ster-
cora, quem non credimus fuisse deceptum in sua arbitratione.
Si quis candelam quinque denariorum expendere quærendo
vnum obolũ, valde fatuus reputaretur: quanto insipientior re-
putandus est avarus, qui lumẽ pretiosum, imò impreciable in
congregando lurũ expendit? Verè insanus est avarus qui vic-
inos suos reprehendit de hoc q̃ ceram consumunt, cùm seipsum
eis sufficere possit, dicēs: Vt quid perditio hæc? seipsum verò nõ
reprehendit de perditione talis & tanti luminis. Lumen istud re-
gnum est datũ homini, vt eo circa se & Deum vtatur. Avarus
verò eo vtetur circa iumẽra sua. ipse verò remanet in tenebris.
Iumenta sua ad lumen comedunt, ipse vero comedit in vmbri-
s: vnde Eccl. 5. dicitur de avaro: Cũctis diebus vitæ suæ comedit
in tenebris, & in curis multis, & in arũna atq; tristitia. t quia
in tenebris comedit, ideo noxia & venenata comedit. O quam
fatuus reputareretur quis qui ad præsepe iumentorũ suorum ce-
reum magnũ poneret, ad mensam verò suam esset sine lumine.
Sed insipientior eò est avarus, qui nec solũ lumen rationis pro-
digè expendit, imò seipsum dum se totũ rebus suis largitur or-
dinandis & excolendis, & de se nihil retinet sibi ipsi, cùm ipse
amplius regimine & cultura indigeat ¶ Sexta stultitia est in ac-
quirendo. Fatuus operarius est, qui sciens aliquã bonam artem
ex qua potest lucrari decẽ marcas in die, & facit vile opus vnde
tantum quatuor denarios acquirit. Insipientior est avarus qui
labore diurno tantũ lucratur aliquid terrenũ, cùm labore co-
dem, vel minori, & quandoq; maiori, si propter Deum faceret,
posset lucrari regnũ cælorum. Ad quod pertinet illud Gregorij,
Fatuus est inde tẽporalia quærendo, vnde possumus æterna ha-
bere. Minuit Dominus hominẽ paulominus ab angelis, sed ho-
mo ex avaritia sua minuit se multo amplius à iumentis, cũ re-
ducit se ad illud opus in quo multo minus valet homo quam
equus. Locatur enim equus duodecim denariis, quando homo
locat se nisi quatuor. Vnde nisi homo laborẽ suũ ad Deũ refe-
rat, à quo aliã mercedẽ recipiet, inferior iumentis quantum ad
hoc est. Fatuus etiã negotiator est avarus, qui simpla pro cẽtu-
plis non vult cõmutare. Vnde Bern. loquens de verbo isto, Cen-
tuplum accipietis, &c. dicit, Quid insaniz est q̃ cunctamur re-
linquere simpla pro centuplis? Vbi cupidus? vbi ambitiosus? vbi
cõquisitor huius seculi? Fatuus est q̃ ad hoc laborat vt spine di-
uitiarũ sibi multiplicentur quæ eum pungant in præsentia va-
riis curis, & occasionaliter succendent eũ in inferno. Nunquid

colliget auarus de spinis istis uuas, aut de tribulis ficus? Imò etiã in præsentem inueniet in illis molestantiam & asperitatem, in quibus quæsiuit suauitatem. Auarus etiã culpa similis est, quæ quicquid fodit, super humeros proprios ponit. Sic auarus ea quæ male acquirit, quodãmodo super se ponit. Impediunt enim eum ne ad vitam gratiæ suscitari possit. Vnde diuitiis quas acquirit cumulat se. Auarus etiã similis est, secundũ Bern. homini qui suffocatur in aqua, qui non dimittit quicquid tenere potest. Et cũ deberet amplecti tabulã pœnitentiæ quæ eum à naufragio liberaret, potius amplectitur aurũ & argentum, &c. ponderosa, quæ mergunt eum in profundũ inferni. Et vt breuiter dicam. Auarus antequã lucretur, seipsum perdit, & antequam aliquid capiat capitur. Iusto enim iudicio Dei fit, sicut dicit Aug. vt à diuitiis quas iniuste capere uoluit, capiatur iustissime, imò quod deterius est ipsis diuitiis, quasi quadam esca à diabolo capiatur. ¶ Septima stultitia est, quæ nec solum expendendo vel acquiritendo insipienter agit auarus, sed etiam custodiendo.

¶ *Quod auarus stulte agit, custodiendo diuitias.*

Et hæc quatuor de causis. Primò quia thesaurizat ubi omnes antecessores sui thesauros amiserunt, scilicet in mundo isto. Vnde Ose 7. Ephraim factus est sicut columba seducta, nõ habens cor: id est, sapientiam. Hæc est insipientia columba, quæ pullos suos ibi ponit ubi omnes amittere consuevit. ¶ Secundò, quia custodire uult quæ durabilia non sunt. ¶ Temporalia ista quatuor de causis consumuntur. Primò propter corruptibilitatem propriam. Vnde Iac. 5. Agite nunc diuites, plorate ululantes in miseris uestris quæ euenient uobis. Diuitiæ uestræ putrefactæ sunt, &c. ¶ Secunda causa est aliena rapacitas. Vnde Mat. 6. de ista causa & præcedente dicitur, Nolite thesaurizare uobis thesaurum in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. ¶ Tertia causa est superbia quam diuitiæ pariunt, quæ postea diuitias consumit. Vnde Aug. Vermis diuitum superbia est. ¶ Quarta causa est, ampla familia quam diuitiæ requirunt. Vnde Eccl. 5. Vbi multæ sunt opes, ibi multi sunt qui comedunt eas. Et quid prodest possessori nisi quæ cernit eas oculis suis? ¶ Tertio insipienter agit auarus custodiendo quia uult sua secũ habere, cũ securius possint sibi ab alio custodiri.

¶ *Fatuus est qui uult pecuniam suam secum habere.*

¶ *QVINGVE* casus sunt in quibus fatuus est qui pecuniam suam secum uult habere. ¶ Primus casus est, quando aliquis est viator, & est transiturus per locum ubi scit se spoliandũ esse. ¶

tunc fatuus est si amplius velit de pecunia sua secū habere quā sit necessariū ei ad expensas vsq; ad locū illum. Onus enim esset ei, si amitteret eam. Locus per quē necessariū sumus transi-
turi, est mors, vbi spoliabimur. Spoliatur homo in morte, quia mors angustū est foramē. Vnde Bern. Quid tu camele gibbū? quid tu pecuniose proditoris loculos tollis? non sic impie, non sic ingredieris. Foramen acus huiusmodi sarcinas nō admittit.
¶ Secūdo spoliatur homo quasi rediturus in ventrē matris suæ, scilicet terræ, vnde Eccle. 40. Iugū graue super filios Adæ à die exitus illorum de ventre matris vsq; in diem sepulturæ. Et in Iobi. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc: id est, in vterū matris, scilicet in terram. ¶ Tertio spoliatur homo in morte ad instar damnatorum qui tradendi patibulo spoliantur. Fatuus est ergo auarus, qui diuitias secū vult habere, cum sciat se in morte spoliandum esse: & non vult eas mittere in locū securum per manus pauperum. Gregor. Securius feruntur diuitiæ de patria ad patriam per manus plurium, quā vnus. ¶ Secundus casus in quo fatuus est qui pecuniam suā secū vult habere, est, cum naufragiū alicui imminet. Vnde Greg. super illud Iob 31. Quasi fluctus tumentes super me timui semper Deū. Cū fluctus de super imminet: tūc nauæ de nauī prouiciūt, pro quib; lōga naufragia sumpserūt. Fatuus est ergo auarus qui in tanto naufragio positus potius vult pecuniā suā secū habere, quā eam in saluo esse præcipuē cū Seneca dicat, Nemo cū sarcinis enatat. ¶ Tertius casus in quo non vult aliquis pecuniā suā secū habere, est cū pecunia illa furtiua est, & scit pecuniā illā testimoniū suæ fore dānationis, si apud se inuenta fuerit. Fatuus est ergo auarus qui rē male acquisitā, quæ testimoniū erit condemnationis ipsius, ita diligenter conseruat, videtur coniurasse sibi mortem propriam, cum in iudicio tam periculoso testes producere velit contra se. Ad hoc pertinere videtur quod auaris dicitur Iaco. 5. Aurum & argentū vestrum aruginauit, & arugo eorū erit vobis in testimonium, & manducabit carnes vestras sicut ignis. ¶ Quartus casus est, in quo non vult aliquis pecuniam suam secū habere, cum hostes sui eū insequuntur, & pecunia illa est impedimētū fugæ illius. Ex quo satis manifestū est quā insipiens sit auarus quē hostes inuisibiles insequuntur, & pecuniam suam nulli commendare vult, sed potius vult eam custodire, cum in veritate ipsa potius eum custodiat & detineat, nec de manibus eius possit euadere. Vnde auarus est sicut simia vel vrsus, qui quandoq; ligantur ad

stipitem vel truncū mobilē Et posset alicui videri q̄ simia vel
 vtilius stipitem custodiat, cūm potius à stipite custodiatur. Sic
 avari ligati sunt ad tēporalia bona, quorum quādam sunt mo-
 bilia, quādam immobilia, & potius per ea custodiuntur à diabo-
 lo, quā ipsi custodiant ea. Nec possunt procedere nisi quantū
 vinculū amoris quo ad diuitias suas legati sunt permittit. Vnde
 Exo. 8. Verūtamēn lōgius ne abeatīs. Quintus casus quomo-
 do vult aliquis pecuniā suam secum habere est, cūm timet su-
 per eam se inquietari, vel vt largiatur eā, vel vt mutuo conce-
 dat. Et ita causa deberet multū mouere avarum, q̄ pecunia suā
 in loco saluo reponeret. Sicut enim caro circa ossa canes prouo-
 cat, vt illa rodant & mordeant: & sicut reclamatoria prouo-
 cant aues rapaces: sic diuitiæ contra avaros fures & raptores
 prouocāt. Vnde Sene. Avarus diues cupiditatē irritat. Imō sicut
 caro quæ ad ossa hæret, ceteris carnibus amplius appetitur: sic
 diuitiæ avarorū. Dicūt enim, Auferamus ei, quia nunquā inde
 daret nobis: vnde à multis inquitur avarus. Accidit etiā aua-
 ro sicut quibusdā arboribus quæ nolunt hominib⁹ fructus suos
 dimittere, nisi cū difficultate: vel quia nō citò maturescunt, vel
 alia de causa nihilominus arboribus illis auferūtur fructus sui:
 & inūper optimē verberātur, etiam vsque ad fractionem mul-
 torum ramorū suorum. Alia verò arbores quæ de facili fructus
 suos dimittunt hominibus, remanent absque damno ramorum
 suorum. Similiter avarus diuitiis suis spoliatur velit nolit, &
 præter hæc flagellatur & affigitur sæpe. ¶ Quarto insipienter
 agit avarus sua custodiēdo, quia nō vult ea præmittere in celū.
 Non enim vult eleemosynas facere in vita sua, sed expectat q̄
 ab aliis sibi fiat eleemosynā post mortem. In quo similis illi est
 qui de nocte trāsiturus per loca foveis plena, lucernam velle
 ferri post tergū. Eleemosynā enim quas facit homo in vita sua,
 sunt quasi lucerna quæ præfertur homini, & custodit hominem
 ne cadat in foueā inferni. Eleemosynā verò post mortē factæ
 sunt quasi lucerna post tergū, quæ non custodit hominē quin
 cadere possit in foueā inferni. Et si iam cecidit, non extrahunt
 eum inde eleemosynæ: quia in inferno nulla est redemptio.

¶ De tribus aliis stultitiis avarum.

SEQUITUR de aliis tribus stultitiis avarorum. Quarū pri-
 ma est improvidentia. Secūda, incircumspectio. Tertia verò im-
 cautela. Hæc enim tria sunt species stultitiæ, sicut eorū contra-
 riæ sunt species prudētiae, scilicet prouidentia, circumspectio, &
 cautela. Quòd autē avarus valde insipienter se habeat in sua
 prou

prouisione, potest ostendi multipliciter. Primo per hoc q̄ vbi
 in æternū mansurus est, de domo sibi non prouidet: vbi verò
 quasi per nocte hospitaturus est, palatia magna construit. Hæc
 est vita præsens, si ad æternitatē futuræ vitæ comparetur. Vnde
 Sap. 5. dicitur q̄ spes impij est quasi lanugo, vel tanquā memo-
 ria hospitis vnus diei prætereuntis. Et Tull. loquens de eo qui
 bene vixit in mundo isto, dicit q̄ ipse ex hac vita discedet tan-
 quam ex hospitio, non tanquam ex domo. Imò quod plus est,
 vita præsens est quasi quoddam diuersorium, ad quod homo
 declinat ad commorandum aliquantulum: vel est quasi via per
 quam cursim transitori sumus. Ad primā facit quod dicit Tul-
 lius, Commorandi diuersorium, non habitandi nobis natura
 dedit. Ad hoc signandum Dominus in diuersorio nasci voluit.
 Breuitas huius vitæ in futuro verius cognoscetur. Vnde Sap. 5.
 dicunt damnati in inferno, Nos nati continuò desinimus esse:
 adhuc verò q̄ nos per viam præsentis vitæ cursim transitori
 sumus. Facit hoc quod dicit Aug. q̄ nihil aliud est tempus hu-
 ius vitæ quàm cursus ad mortem. vnde velocitatē huius transi-
 tus satis exprimunt dānati in inferno, qui dicunt Sap. 5. se præ-
 teriisse vitā istam tanquam nuntiū præcurrentem, & tanquam
 nauem quæ pertransiit fluctuantē aquam, & tanquā auem quæ
 transuolat in ære, & tanquā sagittam ad locū destinatū emis-
 sam. Quale verò est hoc, q̄ in loco ad quem ad horam diuertim-
 us vel in via per quā cursim transitori sumus, palatia magna
 construere volumus: vbi vero æternaliter mansuri sumus, in
 nullo nobis prouidere curamus. ¶ Secundo potest ostendi, q̄
 auarus insipienter agit in sua prouisione per hoc q̄ horrea sua
 & cellaria sua replet ad sustentationē vitæ diurnæ. Nihil verò
 præparat vitæ æternæ. Vita præsens est quasi vita vni⁹ diei. Da-
 uid: Mille anni ante oculos tuos tanquā dies hesternæ quæ præ-
 teriit. ¶ Tertio potest idem ostendi, scilicet q̄ auarus insipien-
 ter agit in sua prouisione, per hoc q̄ iumento suo, scilicet cor-
 pori vineas plantat, & agros seminat, & prouidere non cessat:
 animam vero tuam propter defectū cibi spiritualis fame peri-
 re permittit. Ad quod possumus referre illud Psal. Esurientes &
 sitientes anima eorum in ipsis deficit. Et Eccle. 6. Omnis labor
 hominis in ore eius: sed anima illius nō implebitur bonis: quasi
 diceret, Totus labor hominis est circa os corporis, animam ve-
 rō vacuum relinquit. ¶ Quarto potest ostendi q̄ auarus insip-
 ienter agit in prouisione sua, per hoc quod diligenter caet ne
 rami arborum suarum nimio pondere frangantur: & iumenta

sua nō vult nimio pondere grauari: seipsum verò onere importabili onerare non timet. Vnde Aug. Quid miserius est misero nō miserante seipsum? Quantumcunque oneratus sit auarus onere temporalium istorum, nunquam dicit, q̄ satis sit. Sen. Segetem nimia sternit vbertas. Rami nimio onere franguntur. Omnibus quoque nocet quos immoderata felicitas rumpit. Nec posset auarus sustinere, q̄ iumentum suum ultra vires suas oneraretur, in onerando vero se vires suas nunquam considerat.

¶ *De incircumspectione auari.*

SEQUITUR de incircumspectione auari, quæ multiplex est. Prima est q̄ terrā continuè inspicit: iuxta illud Psal. Oculos suos statuerūt declinare in terrā. Cælestē verò patriā non considerat quā amittit. Secūda est, q̄ pedes scuto defensionis diligēter protegit: caput verò, id est Christū, hostib⁹ exponit; Caput viri Christi est, sicut dicit Apost. De hoc capite nō curat auarus, licet ad custodiā illius admoneat, vbi dicitur: Estote prudētes sicut serpētes. Serpēs præcipuè caput suū custodit. Capiti asini sui, id est, corporis, multū timet auarus: huic vero glorioso capiti non timet. Tertia incircumspectio est, q̄ à sinistris aduersitatis diligēter sibi, dextris verò prosperitatis nō cauet, ex qua parte sibi magis timēdū esset: iuxta illud Greg. Quū omnis fortuna timēda sit, magis timēda est prospera quā aduersa. Et Psal. Cadet à latere tuo mille &c. Quarta est, q̄ paupertate præsentis vitæ quā ante se aspicit, solā attendit, & nimis eā cupiēs fugere, quasi retro cadit in foueam paupertatis æternæ: iuxta illud Iob 6. Qui timet pruinā, irruet sup eū nix. Et in Prou. Quod timet impi⁹, veniet super eū. Quinta est, q̄ dum auarus cauet diligenter, ne quis sibi furatur argentum suū vel aurū, diabolus ex alia parte furatur ei seipsum, quū tēpus suū ei furat, & quū detinet eū in aliquo mortali peccato.

¶ *De incautela auari.*

DECIMA stultitia auari est, stultitia incautelæ. Et est incautela superficialis rerū inspectio, q̄ multū abūdat in auaro. Vidēs enim auarus quādā pulchritudinem exteriorem in vita diuitū, turpitudinē & fœtorē quæ in illa est, nō aduertit. De qua turpitudinē dicit Aug. Ecce cū iniquis omnia sunt pulchra, & ipsi sūt turpes. Et Osée 8. Factus est quasi vas immūdū in nationib⁹. Vidēs etiā auar⁹ in vita diuitū exteriora signa lætitiæ, grauē tristitiā quæ corrodit corda eorū nō aduertit. De qua dicit Sene. Horum qui felices vocantur, hilaritas est ficta, & est grauis tristitia, eoque quidem grauior, quia interdū nō licet palā esse miseros, sed inter ætūnas cor ipsū exedentes, necesse est agere felicem. Videns etiam

avarus vitam diuitem, exteriorē abūdantiā, cordis pauperiē nō aduertit. De qua Apo. 3. Dicis, quia diues sum, & locuples, & nullus egeo: & nescis quia miser es, & miserabilis, & pauper. Et August. de diuite: Extra plenus, intus vacuus, carne crepat, & corde medicat. ¶ Undecima stultitia auari est, quod quū nouerit terrā esse cibum dæmonū, iuxta illud Genes. dictū serpenti, Terrā comedes omnibus diebus vitæ tuæ: ipse totū ea se inuoluit, ac si cibus diaboli desideraret esse, quia ubi est thesaurus suus, ibi est cor suū. Terrā etiā in ore ponit, iuxta illud Io. 3. Qui de terra est, de terra loquitur. Et Esaiæ 29. De humo eloquiū tuū mussitabit. Auarus etiam in auribus terrā ponit: quia ad modum aspidis aurem terra obstruit, vel quia de terrenis audit libenter loqui. Loquimini, dicunt auari, nobis placentia. In oculis etiam terrā ponit: quia iuxta verbum supra positum, oculos suos statuerūt declinare in terrā. Et Salomon, Oculi stultorum in finibus terræ. Terram etiam in manibus habent: iuxta illud, Manus eius in cophino seruiuerunt. Terra etiā est in pedibus eorum, imò sordes: secundum istud Thren. 1. Sordes eius in pedibus eius.

¶ *Quando avarus sit stultus tripliciter.*

D V O D E C I M O, stultus est avarus circa sua, stultior circa suos, stultissimus circa seipsum. Circa sua stultus est, quia nescit inde facere com modū suū, imò est similis cani super aceruum feni sedenti, qui inde non comedit, & tamen latraret si quis inde sumere veller. Avarus quidem est bursa siue arca furū, raptorum, & tyrannorū huius mundi. Arca non habet aliud com modum de pecunia quā seruat, nisi quod occasione illius interdū frangitur. Bursa vero hoc comodū reportat de pecunia quā seruat, quod maculata inde remanet, & custodiendo pecuniam consumitur & rumpitur, & interdū à latronibus scinditur. Sic avarus de pecunia quam seruat, maculam culpæ contrahit, vitam suam in custodia illius consumit, occasione illius affligitur, interdum & ingulatur. ¶ Valde etiam stultus est avarus circa suos. Facit enim avarus de filiis suis sicut solet fieri de muribus: quia sicut mures inuisceantur, & inuiscati per paleam incedendo materiam suæ exustionis colligunt, quia paleæ eis adherent: Sic avarus quodammodo inuiscat filios suos, dū docet eos temporalia amare. Amor enim temporalium viscus est spiritualium pœnarū, sicut dicit glo. super Lætatus sum. Et filij sic inuiscati ob amorem temporalium, male congregant materiam sui æterni incendij. Circa se vero stultissimus est avarus, quia luctaturus cū luctatore expectatissimò, impedit se diuitiis quibus ab eò teneri possit, & deici:

Contra quod dicit Greg. Quando ad agonem fidei venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Malignus autem spiritus nihil in hoc mundo propriū possidet. Nudi ergo cū nudo luctari debemus: quia si quis vestitus cum nudo luctam aggreditur, citius ad terram deiicitur, quia habet unde teneatur. I. eo adolescens, relicta syndone nudus aufugit. Et Ioseph relicto pallio ab Ægyptia. Stultus est etiam avarus circa se, quia plāturus vult esse in aquis diuitiarum, quasi nesciret salices & cæteras arbores quæ in aquis crescunt steriles esse.

¶ *De sex alijs stultitijs avari.*

PRÆTER prædictas stultitias, sunt sex stultitiæ avari. Prima est, quod ipse credit ea quæ somnia sunt esse veritatem. Vnde Eccl. 34. Somnia extollunt imprudētes. Præsens felicitas quæ imprudētes extollit, somnium vocatur, quia assimilatur ei in quatuor. Primo in hoc, quod sicuti somniantes credunt se contrectare poma aurea, vel lapides preciosos, vel sumere cibos delicatos propter sola fantasmata: Sic illi qui reputantur felices, credunt se habere veras diuitias, vel delicias, quæ sola fantasmata earum habeant. Longè enim amplius distant hæc diuitiæ vel delicia à veris, quàm fantasmata pomorum aureorum à pomis aureis. Ad huiusmodi somnium potest referri quod legitur Esa. 29. quemadmodum somniat esuriens, & comedit: quum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius, & sicut somniat sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: Sic erit multitudo gentium qui dimicauerunt contra montem Sion. Rectè sicut somnians secundum visionem suam esurit & comedit, & tamen adhuc in veritate vacuus remanet: sic avarus esurit diuitias, & congregat eas, & tamen æquè vacuus est vt prius vel amplius. Secundo assimilatur præsens felicitas somno in breuitate. Vnde Iob 20. Quasi somnium auolans non inuenietur, transiet quasi visio nocturna. Tertio, assimilatur in hoc, quod diuites finito somno præsentis vitæ, nihil habent in manibus suis. Vnde Psalm. Dormiet somnum suum, nihil inueniunt: omnes viri diuitiarum in manibus suis. Gloss. quia nihil hic posuerunt in manibus Christi. Manus pauperum, sunt manus Christi, in quibus bonum est vt nostra ponamus, quia non est, qui de manu sua possit erui re. Vnde quidam, Quas dederis solas, semper habebis spes. Quarto, assimilatur præsens felicitas somno: quia illis qui reputant se felices, nullis persuasionibus potest ostendi, quod somniant: sicut nec alicui quum dormit. Senec. Somnia narrare vigilantis est. Sic quando

quando ignis infernalis excitabit eos à somno, tunc cognoscent se somniale, sicut illi qui dicunt Sapiens 5. in inferno, Transferunt omnia sicut umbra. Quum erunt diuites in inferno, tunc cognoscent bona & mala huius vitæ non fuisse bona vera & mala vera: sed tantum umbras verorum bonorum & malorum. Vera enim bona & vera mala futuræ vitæ sunt. Secunda stultitia est ebrietas. De qua Elia vic. simoseptimo: Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim. Ephraim, id est, fructificans, est diues qui amore mundi ebrius est. Vnde Ieremiæ 51. Calix aureus Babylon in manu domini, inebrians omnem terram, id est, amator: s terrenorum. Cuius ebrietatis triplex est signum. ¶ Primum signum est nuditas, vnde legitur de Noë, Genes. 9. q. bibens vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo: sic auarus veste nuptiali charitatis nudatus est, cum egenis viscera claudat pietatis, secundum illud 1. Ioan. 3. Qui habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo quomodo charitas Dei manet in eo? Hanc tamen nuditatem non erubescit auarus ad modum ebrii, quia eam non cognoscit. ¶ Secundum signum est hoc, quod damna & læsiones spirituales non sentit Gregor. Qui peregrinationem istam pro patria appetit, dolere inter dolores nescit. Prouerb. 23. dicit ebrius: Verberauerunt me, & non doluit: traxerunt me, & non sensi. ¶ Tertium signum est hoc, quod auarus dormit tanquam porcus, adeo quod non potest excitari à somno culpæ, nec ad buccinam diuinæ prædicationis, nec ad tonitrua diuinarum comminationum. ¶ Tertia stultitia auari est, quod committit se diuitiis quas scit esse fallaces ex verbo veritatis. Matt. 13. vbi dicitur, quod fallacia diuitiarum suffocat verbum. Præterea scit eas quasi infinitos homines perdidisse, & hostibus inuisibilibus captos tradidisse. Abundantia diuitiarum vitur illo verbo Iudæ, Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenere eum. vnde à diuitiis quasi à proditoribus cauendum est. ¶ Quarta stultitia auari est, quod innititur labenti atque præcipitanti, scilicet mundo, vnde Gregorius, Qui labenti innititur, necesse est, vt cum labente labatur. Prouerbiorum vndecimo, Qui confidit in diuitiis, corruet. ¶ Quinta stultitia auari est, quod seruitur suum ponit in eis quæ in summa necessitate non poterunt eum iuuare. vnde Prouerbio. 11. Non proderunt diuitiæ in die ultionis: iustitia autem liberabit à morte, & Sophoniæ primo, Argentum & aurum non poterit eos liberare in die furoris domini. ¶ Sexta stultitia auari est, quod credit diuitiis: quæ non solum sunt mendaces, imò ipsa men-

dacia vocantur. Vnde Psal. Et queritis mendacium. Et Prouerbiorum decimo, Qui inniuitur mendaciis, hic pascit ventos. Et Aug. Domine, volui tecum possidere mendacium, sed te amisi, quia non dignaris cum mendacio possideri. Et mirum est, quomodo iam creditur diuitiis, quum tam longum tempus transierit, quod mentiri inceperunt, & tot homines suis mendaciis ad infernum pertraxerunt, & adhuc etiã quotidie mentiuntur, nec vnico mendacio, imò multiplici. ¶ Primò, honorem Domini promittunt, & in miseram seruitutem hominem ponunt, de qua seruitute dictum est prius. ¶ Secundò, promittunt securitatem, & hominem timidum reddunt, vnde Cain qui interpretatur possessio, legitur habuisse caput tremulum. Job 13. Sonitus terroris in auribus eius: & quum pax sit, semper insidias suspicatur. ¶ Tertio promittunt satietatem, & faciunt esurire. Vnde Philosophus: Diuitia cogunt esurire. ¶ Quarto, promittunt suauitatem, & tamen pungunt. Vnde Esaiã 14. Ponam Babylonem in possessionem ericij, vt scilicet pungatur ab his quæ possidebit, sicut tenens ericium pungitur ab eo.

¶ De ceteris malis quæ veniunt ex avaritia.

DICTO de stultitia auarorum, ostendenda sunt cetera mala quæ facit avaritia subiecto suo, quæ in magna parte patebunt, si ostendantur mala quæ faciunt diuitia amatoribus suis. Vnde de illis malis modo dicemus. ¶ Primum malum est, quod inquinant amatores suos: & ideo luto comparantur, Habacuc secundo, vbi dicitur, Vsq̄quo aggrauat contra se densum lutum: Ecclesiast. decimo tertio, vbi dicitur, Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Et Ezech. 7. sterquilinio comparatur, vbi dicitur: Aurum eorum in sterquiliniũ erit. Sterquilinium dispersum vtile est. Agros enim fructificare facit. Congregatum vero non est vtile, nisi ad inquinandum, & ad fœtorem inferendum: sic diuitia dispersa hominem iuuant: congregata vero amatores suos inquinant, quod dominus voluit in rerum natura significari, quando voluit vel ordinauit, quod argentum & cetera metalla pretiosa contingentes se etiam corporalia inquinarent. Ad eandem iniquationem pertinet, quod legitur Prouerbiorum 27. Qui festinat ditari, non erit innocens. Ditari festinat, qui in mundo hoc qui locus est paupertatis & exilij, vult ditari. vnde Ecclesiast. 11. Si fueris diues, non eris immunis à delicto, & Osee nono, de amatoribus diuitiarum. Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. & Senecca: Multum est diuitiarum contubernio non corrumpi. Diuiti-

tiæ obliuionem Dei inducūt. vnde Genes. 48. Ephraim & Manasses dicuntur fuisse fratres germani. Ephraim interpretatur fructificans, per quem intelligimus diuitias. Manasses obliuio. Abundantia enim diuitiarum & Dei obliuio, societatem habent adinuicem. Quæ societas innuitur Deuteronom. 8. vbi sic legitur, Dominus Deus tuus introducet te in terram bonā, terram riuorum. & subiungitur, Absque penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris. Deinde sequitur, Obserua & caue, nequando obliuiscaris Domini Dei tui: valde enim turpis est inquinatio quam diuitiæ faciūt. vnde Tull. De terius auaritia nullum vitiū est. ¶ Nec solum vna macula inquinant diuitiæ, imò secum vniuersitatem inducunt vitiōrū. ¶ Et primo superbiā. vnde Eccle. 21. Domus quæ nimis est locuples annihilabitur superbia. ¶ Secundo iram. vnde Gen. 13. Facta est rixa inter pastores Abraham, & pastores Loth. Erat enim substantia eorū multa, & nequibant habitare simul. ¶ Tertiā inuidiam. vnde Prou. 28. Qui festinat ditari, & inuidet aliis, ignorat quod egestas superueniet. Et Gre. dicit de viro iusto: Per hoc quod in terris nihil appetit, alienis profectibus inuidere nescit. ¶ Quarto acediam. vnde Ierem. 48. Sterilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fœcibus suis. ¶ Quinto vitiū gulæ vnde Luc. 16. Homo quidam erat diues & epulabatur, &c. Et eiusdem 12. Anima mea, multa habes bona reposita in annos plurimos, comedere & bibere &c. ¶ Sexto luxuriam. vnde Ecclesiast. 57. dicitur ad Salomonem. Collegisti quasi aurichalcum aurum, & computuisti quasi plumbum argentum. Et post sequitur, Inclinaisti femora tua mulieribus. ¶ Secundum malum quod faciūt diuitiæ, est detentio in peccato. Et ideo comparantur lugo. vt supra, & bitumini, Gen. 14. vbi legitur quod vallis syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis syluestris est vallis huius miserie, quæ diuersa genera diuitiarum habet, quæ corda hominum ad modum bituminis detinent. Ad hoc pertinet quod dicit Augustinus: Domine, ea tenebant me longe à te, quæ nō poteram possidere sine te. Et illud Ecclesiast. 31. Qui diligit aurum, non iustificabitur. Et illud Ieremiæ vicesimo secundo: Locutus sum ad te in abundantia tua, & dixisti. Non audiam. ¶ Tertium malum quod faciūt diuitiæ est, quod possessores suos spoliant. Bona enim temporalia, secundum Augustinum, bona viscata sunt. Ideo dicit Seneca: Quisquis, inquit, volet vitam agere tutā, ista viscata beneficia deuiter. Sicut ergo virgæ viscata aues spoliant plumis suis: sic bona temporalia spoliāt homines penis

nis virtutum, & plurimū sanctorum meditationum & sanctorum desideriorū. Sicut etiam spinæ oves lana spoliant, & interdum excoriant, ita vt à muscis molestantur: Sic diuitiæ corda hominum excoriant, & faciunt ea molestari à muscis diuersarum solitudinū. De quibus muscis legitur Eccle. 10. Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti. Et Exod. 18. Venit musca grauiissima in domo Pharaonis & seruorum eius. Et Grego. Nihil laboriosius quàm terrenis desideriis æstare. Nihil quietius, quàm in hoc mundo nihil appetere. Hinc est, quòd Israël custodiam sabbati accepit in munere, & Agyptus percutitur muscarum multitudine. Adeò autem spoliant diuitiæ amatores suos, q̄ interdum brachæ continentia non remanent eis, vnde Jerem. 13. Computruit lumbare Jeremiæ ad Euphraten. Adeò etiam spoliant eos, q̄ etiam cor eis non relinquunt, imò vbi thesaurus est eorum, ibi cor eorum est. Mirū est, quomodo sapientes mundi vocantur illi, quum mundus ita spoliet eos. Mirum etiam quomodo non cessant ludere cum mūdo, quum incessanter perdant cum eo. Sed de ludo calefacti nesciunt se subtrahere ludo: sic vt non perdat, non cessat ludere lusor. ¶ Quarto loco debilitant diuitiæ. Debilis est enim homo diues ad sustinendū, & ad pugnandū, & ad bene operandum. Ad sustinendū adeò debilis est, vt ad sibilum vnus verbi de altitudine virtutū deiciatur, & si aliquam infirmitatem in aliquo viderit, ferè insanit. Vnde Sene. Regum nobis animos inuimus: nam illi obliti suæ imbecillitatis, alienæ deseruiūt, quasi iniuriam acceperint. Ad pugnandum etiam debiles sunt, vnde Iero. 46. Ad Aquilonem iuxta fluum Euphraten victi sunt, & corruerūt. Vnde legitur 1. Machab. q̄ exercitus Alexandri deuictō Dario, spoliis vltimo modum ditatus, paulò post cum hostibus iterū congressus deuictus est. Quod videns Alexander, omnia spolia quæ sui acquisierant, iussit comburi, dicens: Quamdiu sine pecunia fuerunt, non erat qui eis resisteret: sed auro & argento onusti desides & pigri effecti sunt: quibus amissis, fortiter sicut prius pugnaverunt. ¶ Debiles etiam sunt diuites ad bene operandū. De illis enim verū est, quod in Psal. legitur: Manus habent, & non palpabūt: pedes habent, & non ambulabūt: non clamabūt in guttore suo. ¶ Ille qui multum poterat laborare antequam fieret episcopus, cum factus est episcopus, nō potest ire, nec cantare, nec aliquid bonum facere. ¶ Quinto loco affligunt diuitiæ amatores suos. Vnde Ecclesi. 10. Labor stultorum affligit eos qui nesciunt in urbem pergere: id est, in paradysum. Affligunt autem

eos quasi continue. vnde Ecclesia. 2. dicitur de auaro: Cūcti dies eius pleni sunt laboribus & arumnis, nec per noctem mente requiescit. Et eiusdem 3. Saturitas diuitis non finit eum dormire: & Ecclesiast. 14. dicitur de auaro quod in tristitia erit super mesam suam. & Philosophus dicit de ipso, Nihil inf. licius fortunato inipienti. Item Philosophus: Nihil grauius potest imprecari cuius inimico quàm auaritia. Qua in presenti vexante, corpus eius dura tormēta paritur, & in futuro æterna supplicia promeretur. Hoc signatum est in eo q̄ frater Abel legitur fuisse Cain. Abel luctus, Cain possessio interpretatur. Abel verò & Cain fratres sunt: quia luctus & possessiones iuncta sunt. Idē figuratū est in hoc quod Tyrus legitur fuisse filia Sidonis. Tyrus interpretatur angustia, & afflictio: Sidon, venatio. Venatio autē cupidorum, angustiam & amictionem in eis parurit. ¶ Sexto loco faciūt diuitiā quandam stultam fiduciam & præsumptionem. Vnde Psal. Ego dixi in abundantia mea, Non mouebor in æternū. Et Ecc. 11. Inueni requiem, & non manducabo de bonis meis solus: & nescit q̄ tempus prætereat, & mors appropinquat, & relinquet omnia aliis, & morietur. ¶ Vltimo interficiūt animæ contemplationē. vnde Gene. 48. Iacob egrediente Euphratem, mortua est Rachel. Ephrates interpretatur sterilis, & significat diuitiarum abundantiam. Ista eadem mala quæ diuitiæ faciunt, facit per consequens ipsa auaritia, quæ eas congregat.

¶ *De duobus aliis malis quæ facit auaritia proprio subiecto.*

PRÆTER ista mala sunt & alia duo quæ facit auaritia. ¶ Primum est, quod conturbat auarum, & totam domum eius. Vnde Prouer. 15. Conturbat domū suam, qui sectatur auaritiam. Domus ibi potest accipi pro domo conscientiæ, vel pro domesticis. ¶ Secundum malum est gratitudo. Vnde Sen. Nullū malum maius habet cupiditas, quàm q̄ ingrata est. Idem: Quisquis de accipiēdo cogitat, oblitus est accepti. Cū deberet auarus gratiari Deo de bonis quæ iam accepit, ipse oblitus est acceptorum, & de acquitendis cogitat.

De his quibus scriptura comparat auarum. CAP. VIII.

Q̄tauo faciūt ad detestationē auaritiæ, ea quibus scriptura auarū comparat, s. inferno & morti vnde Habacuc 2. Dilatauit quasi infernus animā suā, & quasi mors non adimplebitur. Vnde in persona auarorū dicitur Prouerbiior. 1. De glutiamus eū sicut infernus viuente. & Hierony. Auarus est sicut infernus. Infatiabilis est enim, & quo amplius rapit & deuorat, eo amplius tapere sitit quod deuoret. Cōparatur etiā auarus mari. Omnia enim

enim

enim flumina intrant mare, & mare non redundat: vt legitur Eccl. 1. Sic de diuitiis auarus non redudat. Comparatur etiã cani. vnde Sen. Vidialiquando canem missum à domino, frustra panis aut carnis aperto ore captantem: quicquid excipit, protinus integrũ deuorat, & semper ad spem venturi inhiat. Idem accidit nobis: quicquid expectantibus nobis fortuna proiicit, illud sine vlla voluptate dimittimus, statim ad rapinã alterius redit & attoniti aspiramus. Comparatur etiã auarus talpæ, cõ quã niger sit per nequitiam, cæcus per auaritiã, & habens diuersos tumulos. Tot tumulos habet auarus, quot possessiones amat. Comparatur etiã araneæ. Aranea telam facit vt muscas capiat. Muscæ quæ pungũt, signant diuitias, ad quas capiendã totum studiũ est auarorũ. Vnde Esa. 39. Telas araneæ texuerunt.

De exemplis quæ faciunt ad detestationem auaritiæ. CAP. IX.

Nono faciunt ad detestationem auaritiæ exempla sanctorũ & philosophorũ, de quibus pauca ponemus. ¶ Primum exemplum est Genes. 14. vbi rex Sodomorũ dixit ad Abraham: Da mihi animas, cætera tolle tibi. Respondit Abraham: Leuo manum meam ad Deum excelsum, possessorem cæli & terræ, quod à filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt & c. ¶ Secundum exemplum est eiusdem 33. vbi Iacob volenti dare munera Esau: respondit Esau: Habeo plurima frater mihi: sint tua tibi. ¶ Tertium est Exod. 26. vbi artifices tabernaculi dixerunt Moyse: Plus offert populus quàm necessarium est. Dixit ergo Moyse præconis voce: Nec vir, nec mulier quicquam offerat vltra in opere sanctuarij. ¶ Quartum est, Num. 22. vbi dicit Balaam: Si dederit mihi Balaam domũ suam plenam argenti & auri, nõ potero mutare verbum Domini. ¶ Quintum est, 1. Regum 12. vbi dicit Samuel: Loquimini de me corã Domino, si de manu cuiusquã munus accepit. ¶ Sextum, 2. Regum, in fine, vbi dicit Dauid ad Ornan: Nequaquam fiet vt vis: sed emam pretio à te arcã tuã. ¶ Septimum est in Ioãne, vbi dicit Dominus: Venit princeps mudi huius, & in me non habet quicquam. vbi dicit gløf. Noluit habere quod perderet: venit pauper, ne haberet diabolus quod auferret. ¶ Octauum est, 2. ad Cor. 11. Gratis euangelizauit vobis: & quum essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui. Itẽ Paulus Actu. 20. Argentum, & aurum, & vestem nullius concupiui, sicut ipsi scitis: quoniam ad ea quæ opus erãt mihi, & his qui mecum erant, ministrauerunt manus istæ. & idem: Oportet meminisse verbi Domini Iesu: quoniam ipse dixit, Beatius est dare, quàm accipere.

¶ Aliud

¶ Aliud exemplū est quod ponit Hieronym. de quodam philo-
sopho qui proficiscens ad philosophandum Athenas, magnum
pondus auri secum detulit. In via autem secum deliberans &
considerans se non posse simul diuitias & virtutes possidere,
proiecit à se aurum, inquit: O diuitiæ, abite, sitis procul à no-
bis. ¶ Aliud exemplū est Diogenis in dolio degentis, qui locu-
pletum ducebat paupertatem. Ad quem Aristippus quidam An-
glicus quum mundaret olera sua accedens ait: Tu quū sapiens
& philosophus sis, si mihi credidisses, & regibus seruire voluis-
ses, non olera lauares, sed in aula summi principis maneres me-
cum. Cui respondens ait: Si mihi credidisses, & paupertate me-
diocri scires vti, non oporteret te regibus adulando mētiri. Hic
quum vidisset quendam bibere cum manu ad fontem, ait: Ne-
sciebam naturam mihi dedisse scyphum. & paruulum vas cum
quo bibere solebat, ad lapidem confregit. ¶ Aliud exemplum
est beati Thomæ Cantuariensis, qui instituens cancellarium
suum, iuramento eum astringit ne vnquam aliquid vsque ad
capillum in administratione cancellarij acciperet.

De speciebus Avaritiæ. PARS II. Quæ habet xv. capitula.

De peccato vsuræ, & eius detestatione, ex sacra scriptura.

CAPVT I.

DICTO de his quæ faciūt ad detestationē avaritię in cōmuni,
dicēdū est de speciebus eius. Inter quas primo dicem⁹ de
vsurā, & hoc ordine. Primo dicemus de his quæ faciūt ad dete-
stationē vsuræ. Secūdo, de speciebus eius. Tertio, tangemus ali-
quid de restitutione vsurarū. ¶ Ad detestationē verō hui⁹ pec-
cati faciūt testimonia sanctarū scripturarū. Quorū primum est
Exo. 22. vbi sic legitur, Si pecuniā mutuā dederis pauperi meo,
qui tecū est, nō vrgebis eū quasi exactor, nec vsuris opprimes.
Secundū est Leuit. 25. Pecuniā tuā non dabis fratri tuo ad vsurā,
& frugū superabundantiam non exiges. Tertiū est Deut. 23. vbi
sic legitur: Fratri tuo absq; vsura id quo indiget commodabis,
vt benedicat tibi Dñs in omni opere tuo, & in terra quā ingre-
dieris possidendā. Vbi insinuat quanta sit vtilitas mutuātī fra-
tri suo. Benedicit enim Dominus ei in omni opere suo. Quar-
tum est 2. Esdræ 5. vbi sic legitur, Vsuras à fratribus vestris non
exigeris. Aliud testimoniū est in Ps. vbi quærit Dauid ad Dñm
Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet
in monte sancto tuo? Et Dominus subiūgit, Qui pecuniā suam
non dedit ad vsuram. Tabernaculum eius est habitatio militā-
tium: vnde significat militātem ecclesiam, in qua nō vult Deus
quiescere

quiescere vsurarios. Vnde ipse legitur mensas evertisse nūmulariorū, & æs effudisse, & eos eiecisse de tēplo. Io. 2. nō tamē recipiebant manifestas vsuras, sed munuscula factuū accipiebāt vltra sortē. Aliud testimoniū est Ezech. 8. vbi legitur de viro iusto: Si ad vsurā non cōmodauerit, & amplius non acceperit, &c.

¶ *De sex stultitiis vsurariorum.*

SECUNDO faciunt ad derelationem vsuræ, sex stultitiæ quibus laborat vsurarius. ¶ Prima est, cū vehementer desideret scenerari, non vult tamen cū Deo scenerari: quod posset facere sine peccato, & cū magno lucro: sed ibi sceneratur, vbi paruum lucrū est, & magnum peccatum. Vnde Aug. Miser homo, cur sceneraris hominī? Scenerare Deo & centupium accipies, & vitam aternā possidebis. ¶ Secunda stultitia est, quod ipse accipit pecuniam ad vsuram, quum non egeat, & super melius pignus quod habet. Melius pignus quod habet est anima supra quam accipit: & quicquid vltra sortem accipit, est ad magnam vsuram pœnæ. De qua vsura dicitur in Psal. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum, id est, pœna & culpa. Dicitur autem pœna vsura: quia pœna excedit culpam, cū peccatū momentaneū aternaliter puniatur. ¶ Tertia stultitia est, quod largè expendit super seipsum. Largius etiā quā expendere super deterius pignus quod habeat, vnde similis est animalibus empris à carnificibus quæ ad occisionē impinguātur: pro quibus quicquid carnifex expendit, super ipsa expendit. Ad hoc pertinet quod legitur Ierem. 12. Congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis, id est, separa eos tāquam ea quæ solent immolari. & Ecc. 26. dicitur de tali, Deus parauit eum ad thomphæā. ¶ Quarta stultitia est, quod scienter mortifera exurit, & quodāmodo fugit. Vnde cōparatur sanguisuga, quæ mēbro tumido apposta, prauū sanguinē fugit. Et dum mēbrū à tumore sanant, sibi ipsi est mortis occasio. Et à quib⁹ sibi potius deberet minuere, si iam ea haberet. Ad magnitudinē verò huius stultitiæ facit, quod non habet inde quandoque nisi maculatas manus, & mortē animæ suæ. Sicut enim dicitur Iob 20. Diuitias quas deuorauit enomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. ¶ Quinta stultitia est quod omnē viā paradisi obstruit sibi vsurarius. Vias misericordiæ obstruit, cū à paupere petere à se mutuū, petit donū quod pl⁹ est, & vult sibi ab homine dari, cui pot⁹ debuit dare. Viā veritatis obstruit, quū dicit se amore pauperis facere cui accommodat pecuniā, quæ incessanter paupere comedit. ¶ Sexta stultitia est, quia vsurarius laborat in fine vitæ suæ. De qua le-

rem. 16. legitur: Et in nouissimo suo erit insipiens. Hæc est summa stultitia, quæ est in nouissimo vitæ, quum non possit homo postea de ipsâ pœnitere. Attenditur autem ista stultitia in hoc, quod quum deberet vsurarius de diuitiis sibi facere medicamenta, inde sibi facit vulnera, potius vult inde vti in mortem filiorum suorum, quàm sibi inde mederi. Aliter est etiam insipiens vsurarius in nouissimo suo, quia circa vitam futuram quæ nouissima est, insipiens est, de ipsâ sibi non prouidens,

¶ *De multiplici iniquitate vsurarij.*

TERTIO loco facit ad detestationem vsuræ, multiplex iniquitas, siue iniustitia quæ est in vsurario. ¶ Prima autem iniquitas est, quod ipse tempus vendit, quod inter omnia transitoria maxime voluit Dominus esse commune omnibus absque personarum acceptione. Quum enim diues plus de aliis rebus habeat, vel meliores eas habeat quàm pauper, de solo tempore non potest habere, nisi idem quod pauper. Non potest enim esse nisi vnicum tempus simul & semel. Magna igitur iniquitas est, quum vsurarius pauper vendit quod commune est. Ideo iusto Dei iudicio in temporis indigentia frequenter punitur vsurarius, cum id vendiderit, vel quia vitium impij non dimidiabunt dies suos, vel quia differt conuersionem suam quantum potest. Et sic licet diu viuat, tamen semper habet temporis indigentiam, unde de ipso verum est quod legitur Eccles. 29. In tempore redditionis postulabit tempus. Aliter etiam punitur vsurarius pro temporis venditione. Cum enim vendiderit requiem noctis, & lucem diei, merito istis carebit. Unde factus est sacerdos qui cantat pro eo, Requiem æternam dona eis Domine, &c. Quum petit vsurario restitui quod vendidit, præcipue quum vsurarius pretium soluere noluerit. Scriptum est enim Ezech. 7. Qui vendit, ad id quod vendidit non reuertetur. ¶ Secunda iniquitas est, quod vendit pauperi id quod ei debet lege triplici: id est, lege naturæ, lege Mosaica, lege Evangelica. Lege naturæ diues debet pauperi mutuum quod continetur in illo mandato, Quæcûque vultis vt faciant vobis homines, eadem facite illis. Hæc legem videtur implere etiam creaturæ inanimatæ. Fluius enim inueniens vacuitatem foueæ, non pertransit, donec eam impleuerit. Lege etiam Mosaica debet diues pauperi mutuum, vt patet ex diuersis testimoniis veteris legis prius positis. Lege etiam Evangelica debet hoc idem illi: iuxta illud Luc. 6. Date mutuum, nihil inde sperantes. ¶ Tertia iniquitas est, quod vsurarius qui non est nisi cellarius, vendit pauperi illud quod Dominus præcepit ei dari. ¶ Quarta iniquitas est, quod vult illud quod

est contra naturam & rationem. Vult enim q̄ pecunia quam pauperi accommodat ad commodum suum, apud pauperem operetur, & sic cum accommodare sit alicui pecuniam ad eius commodum dare, ipse simul vult commodū pecuniæ pauperi dare, & sibi retinere: quod contra rationem esse videtur. Præterea cum parere in rebus quæ non viuūt, esse non habeat, ille tamen vult nummos suos, qui non viuunt singulis diebus vel mensibus alios nummos parere, quod contra naturam est: & frumentum in arca iam consumptū vult parere sibi aliud frumentum. Vult etiam pecuniā sibi operari dū quiescit. ¶ Quinta iniquitas est, q̄ vult pauperi locare pecuniam quæ iam pauperis est. Quum enim mutuum dicatur quasi de meo tuum, pecunia illa iam est pauperis: & si amittatur, pauperi amittitur, nec ad eandem soluendam tenetur. ¶ Sexta iniquitas est: quod continuè Deū offendit, & continuò diabolo seruit. Alii peccatores interpolatè Deum offendunt. Fornicator enim quandoq; per mentem non committit peccatū suū plus quàm semel: sed vsurarius absque treuga vel pace Deū continuè impugnat, & de die & de nocte diabolo seruit: quū Deus vix inueniat qui per diuiniū tēporis ei seruire velit. ¶ Septima iniquitas est, quod contumeliā caelesti contumeliā facit. Nōne videtur contumeliā facere alicui sancto, qui in loco sibi dedicato peccatum mortale committit? Sic et contumeliā facit qui in die sibi dedicato peccat. Vnde quū vsurarius peccatū vsuræ omni die committat, manifestū est ipsum contumeliā facere, & Deo, & vniuersis Angelis, & sanctis eius, & ideo destitutus est auxilio omnium sanctorum. Vnde cum dicitur, Domine Iesu, misere re huius vsurarii potest respondere. Quomodo miserebor eius qui nec in ipsa die qua per assumptionem humanæ naturæ me fratrem eius feci, honori meo pepercit, nec etiam in ipsa die qua pro latrocinio suo suspensus sum? Similiter si dicatur S. Petro, Ora pro vsurario isto: potest respondere. Omnes festiuitates meas violauit, nec in vlla earum honori meo pepercit. Sic potest dicere beata Virgo de quatuor suis festiuitatibus. Sic eū dicitur, Omnes sancti orate pro vsurario, possunt respondere, Vna festiuitas in anno nobis cōsecrata est, & hæc vsurarius explorauit, in qua omnibus nobis contumeliā irrogauit, nec honori omnium nostrum pepercit. Idē possunt respondere omnes angeli. Si præcepto Domini interfectus est, Num. 35. ille q̄ ligna in Sabbato colligebat, quomodo toleratur vsurarius qui omni die etiam in Natali & Pascha facit, quod peius est quam colligere? ¶ Octaua iniquitas est

est, q̄ à fratre suo, scilicet Christiano vsuras accipit, q̄ Iudaus non facit. Iudaus enim absque vsura Iudæo accommodat. ¶ Nona iniquitas est, q̄ quicquid habet vsurarius, quodammodo dentes & fauces habet, quib⁹ homines comedit. Frumentū eius, quod à Deo creatū est vt comedatur, homines comedit. Nummulariam eius homines comedūt. Vnde vulgariter dicitur, Ego de beo viginti libras vsurario, quæ me comedūt. ¶ Decima iniquitas est, q̄ cū gaudio & risu comedūt & bibūt lacrymas pauperum. Vndecima est, q̄ ipsi beneficio pauperis ad eius destructionē vtūtur, dum de hoc quod dedit eis pauper, vltra sortem suam comedūt, & inde vsuras exigunt. ¶ Duodecima iniquitas est, q̄ contra legē Domini datā Gen. 3. In su' ore vultus tui velletis pane tuo, ipse plus cæteris comedere & bibere vult, & tamen sine labore. Alij laborauerūt, & ipse intrat in labores eorū. Ad vsurarios pertinet quod dicitur in Psal. In labore hominū non sunt, & cū hominibus non flagellabūtur. ¶ Tertiadecima est, q̄ peccato suo finem non ponit. Fornicator in momento peccatum suum explet: sed vsurarius cūm accommodat quatuor pro quinq; non imponit aliquem terminum peccato suo, nec etiam vellet pecuniam suam sibi reddi.

¶ De duodecim alijs que faciunt ad detestationem vsura.

PRÆTER prædicta sunt xij. quæ faciunt ad detestationem vsurae. ¶ Primū est, q̄ vsurarius latro est. Vnde Dñs in Euāgelio cū eiceret numularios de tēplo qui pro munusculis fructuū pecuniā offerētibus accommodabant, vocauit eos latrones, dicens, Scriptū est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autē fecistis illā spelūcā latronū. In hoc etiam deterior est alijs latronibus, quia domesticus est. Nulla enim pestis est efficacior ad nocendū, quā familiaris inimicus, sicut Sapiēs dicit. Et nullæ sunt occultiores insidiæ, quā quæ latēt sub similitudine officij. Multo plures exhæredāt vsurarij & depauperāt, quā fures. Fur solū occultē spoliat homines, & de nocte: sed vsurarius spoliat homines & occultē & manifestē, & de die & de nocte, tam potētes quā pauperes. ¶ Secundū est, q̄ ipse est proditor. Confert enim pauperi beneficiū mutui, hac intētionē vt exhæredet eū à vinea bona, vel alia possessione si habet. Et hoc facit tā amico quā inimico & etiā fratri. Si habet vsurarius fratrem min⁹ dilectū, primo tradit ei pecuniā mutuo super possessiones suas, post exhæredat eū. ¶ Tertiū est, q̄ ipse est quasi homicida, quid pauperibus aufert vitam suam. Vnde Ecclesiast. 34. Panis egeni vitam pauperū est: qui defraudat illū homo sanguinis est.

Nec solum homicida est vsurarius quantum ad pauperes quibus aufert vitam suam, imò quàm ad filios proprios quos interficit spiritualiter. Vnde Ose. 9. Ephraim ducit ad interfectionem filios. ¶ Quartum est, q̄ is aliquo Iuda est deterior. De Iuda enim legitur Mat. 28. quod penitentiã ductus retulit triginta argenteos. Sed vsurari⁹ dū viuit, nō vult restituere. ¶ Quintū est, quod ipse est deterior inferno. Infernus enim in passione Domini quæ sua non erant restituit: vsurarius verò audita Domini passione non vult aliena restituere. ¶ Sextum est, q̄ valde similis est diabolo. Sicut enim officium diaboli est peccare: sic officium vsurarij est illud quod est purè peccatum. Ipse facit peccatum negotiationem, sicut meretrices. Aliam negotiationem vel artem non vult vsurarius, nisi vsuras accipere. In hoc etiam diabolo similis est, quod quantum ad mutuū non dormit. Denarij enim quos mutuo dedit, incessanter operantur: sic diabolus non dormit. Iob 13. Qui me comedunt, non dormiūt. ¶ Septimum est, quòd vsurarius similis est bufoni, qui terra pascitur, & de vinea exit cum florere incipit, nō valens eius odorem sustinere: sic vsurarius terrenis pascitur & delectatur, & ab ecclesia exit ad odorem verbi diuini. Si enim præsentit q̄ sermo debeat ibi fieri, fugit in aliam ecclesiam audire missam. Cum potius intrare deberet, si extra ecclesiam esset: cum scriptum sit Eccl. 24. de sacra scriptura, Quasi balsamum non mistum, odor meus. ¶ Octauum est, q̄ vsurarius die & nocte in infernū tendit, vnde mirum est si citius cæteris non perueniat, cum contumitas ambulandi multum faciat ad hoc vt aliquis ad locū ad quem tendit citò perueniat. Vnde vetula vna aliquādo ita citò venit ad sanctum Iacobum, sicut vnus fortis ambulator, eò q̄ continuè incedat. ¶ Nonum est hoc, q̄ vsurarius videtur simul xl. peccata vsuræ in diuersis locis exercere: quod fornicator nō facit. Fornicator enim nō committit simul nisi vnã fornicationem, & in vno loco solo. ¶ Decimum est, quòd vsurarius nō audet nomen suū coram hominibus confiteri, cum alij homines qui alicuius sunt officij absq; omni erubescentiã illud confiteantur. ¶ Vndecimum est hoc, q̄ vsura quasi cancer est, & quasi morbus contagiosus. Vnde in Psal. Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius. Contagiosum est: quia valde periculosum est ab vsurario aliquid accipere, nisi in quibusdam casibus. Vnde Hieronimus: Cauendum est nobis maximè ne ab his accipiamus munera, quos nouimus viuere de lacrymis pauperum, ne dicatur nobis, Videbas furem, currebas cum eo. Vnde

Vnde legitur in vita beati Fulci, q̄ cū mortuus esset, obiecit ei diabolus, q̄ vestem à quodam vsurario accepisset, & restituit eū Dominus vita, vt vitā suā corrigeret: diabolus tamen sic eū percussit, vt per totam vitam eius vestigium aliquod percussionis in eo appareret. Contagiosum etiā apparet esse morbum istum ex hoc, q̄ tantum creuerit. Antiquitus enim in tota ciuitate vix inueniebatur vnus scelerator, & ille nō scelerabatur, nisi data fide, q̄ non publicaretur. De quo si fortè praua oriebatur suspicio, dicebatur, Domus eius, domus diaboli, & vinea eius vinea diaboli, & sic de cæteris rebus eius. Osculum pacis ei nō dabitur in misa. Ignis à vicinis in domo eius non sumebatur. Pueri ad eius occursum expauescebant & ad alterutrum cum digito demonstrabant. Nunc ferè nostrorum temporum sunt homines tam detestabiles, cubicularij principum, & prælatorum ecclesiæ, & ab omnibus eis assurgitur.

¶ *De multiplici pœna qua punit Dominus vsurarios.*

QVOD ACIMUM est multiplex pœna qua Dominus vsurarios punit. ¶ Prima pœna est, q̄ spoliantur à tyrannis, sicut ipsi spoliant pauperes. Vnde Esa. 33. Væ qui prædaris: nōne & ipse prædaberis? Vnde accidit eis sicut puero paruo tenenti panem in manu, cui canis capit manum, vt panem habere possit. Sic tyrannus vsurarium capit interdum vt eius denarios possit habere. Vnde Iere. 18. Perdix fouit quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio: in medio dierum suorum relinquet eas. Dicunt illi qui nouerunt rerū naturas, q̄ perdix surripit aliena oua, & fouet: sed cū pulli adulti fuerint, relinquit eā. Sic vsurarius cōgregat ea quæ sua nō sunt: nec in acquisitione diuitiarum suarū habet respectū ad Dei iudiciū, sed etiā sæpe in vita sua diuitias suas amittit. Secunda pœna est, q̄ non habet potestatem restituēdi vsuras suas. Vult enim Dominus vt cū re furtiua cōprehendatur, & suspendatur. Et nota, q̄ rarè accidit, q̄ vsurarius vsuras suas restituat: quia vel prodigus est, & tantum expēdit, q̄ restituere nō potest: vel auarus est, & ideo restituere nō vult: vel licet non sit prodigus vel auarus, tamē sibi potius placet in eleemosynas centū libras expēdere quā restituere centū solidos. Vnde cōparatur vsurarius cuidā vasi in quo denarij reponuntur habēti vnicū forāmē per quod denarij immittuntur, nec per idem possunt retrahi. Oportet enim vas illud confringi antequā retrahātur. Sic est ex vsurario. Illi enim de quo habuit nō restitueret, sed forsitan pauperibus daret: nec etiā hoc faceret nisi in morte sua: vnde Seneca: Auarus nunquam bene

facit nisi cum moritur. ¶ Tertia pœna vsurarij est, quòd hereditas ipsius non transit vsque in tertium heredem. Vnde Eccles. 21. Qui ædificat domum suam impendit alienis, quasi qui colligit lapides in hyeme. A dificium enim quod fit in hyeme, citòruit, Sic diuitiæ male acquiruntur & citò dilabuntur. Et eiusdẽ 4. Filiorum peccatorum peribit hereditas, & cum semine illorũ a sidiuitas opprobrij. Et hoc est vnum de iustis iudicijs Dei, quòd filij vsurariorum pauperes sunt & miserè, pro quibus ditandis Deum nõ timetunt offendere. ¶ Quarta pœna est, quòd vsurarij & eorũ filij in inferno sibi inuicem malè dicent. Dicit enim pater filio: Male iustus sis fili, quia propter te sum in istis tormentis: sui enim vsurarius, ne tu esles pauper. Cui econtrario dicit filius, Imò tu pater maledictus sis: nini enim male congregasles mihi diuitias, non male congregatas conseruasles eas. Ad hoc potest referri quòd legitur Eccles. 41. De patre impio queruntur filij: quoniã propter illum sunt in opprobrium. ¶ Quinta pœna vsurariorum erit pœna damnationis aternæ. Cuius magnitudo insinuat Eze. 22. vbi sic legitur Vsuram & superabundantiam accepisti, & auarè proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, dicit dominus Deus: Ecce complosi manus meas super auaritiã quã fecisti. Complosa manu, & non palma aperta percutiet dominus vsurarium. Et merito: quia ipse manus complosas habuit, & nõ apertas ad pauperes. Super illud verbum dicit gloss. interlin. Habirum irascentis assumpsit

¶ De duobus speciebus vsurarum.

DICTO de iis quæ faciunt ad derelationẽ vsuræ, dicendũ est de speciebus eius. Notandũ est ergo quòd duæ sunt species vsuræ. Vna est manifesta, alia palliata. Manifesta vsura est, cum aliquis tradit pecuniam numeratã, vel ponderatã, vel mensuratã, tali pacto vt detur sibi aliquid vltra sortem. ¶ Vsurã verò palliatã sex habet species. ¶ Prima species accidit circa pignora vel obfides, & hæc quinque modis. ¶ Primus modus est, cum aliquis habet grangiam, & fructus colligit vltra sortem. Secundus modus est, cum pignoribus vitur. Vnde Amos 2. Super vestimentis pignoratũ accubuerũt. Tertius modus fit cum aliquis equos habet in pignore, & facit eos comedere plusquam possibile fit. Quartus modus fit cum vsurarius habet obfides, & eorum expẽsis viuit. Quintus modus fit cum non vult obfidibus dare dilationẽ, nisi prius aliquid sibi detur. Magna autem crudelitas vsurarij est, cui non sufficit q̄ per se & per sua pauperẽ hominẽ comedat, nisi alienos equos & alienos homines in auxiliũ suum assumat.

assumat. Vnde bene potest dñs dicere de vsurariis verbū illud: Deuorāt plebē meā sicut escam panis. Secunda species vsuræ palliaræ est circa venditiones & emptiones. Fit autem species ista tribus modis. Primus est, quā iō vsurarius emit aliquam possessionē longē minori pretio quā valeat, tali cōditiōe, q̄ vēditōr eā rehābere possit, quādo pretiū soluere voluerit. Secundus modus est, cū aliquid vēdit ad terminū amplius quā valeat, vel vsq; ad terminū illū valere debeat. Terri⁹ modus est, quādo ante terminū emit aliquid minori pretio q̄ valeat, sicut bladū in terra. Tertia species vsuræ est, cū vsurarius aliquid vltra sortem accipit sine pacto expresso, ipsa consuetudine sic tacitē faciente pactū: sicut inter fatuas mulieres & peccantes cū eis ipsa cōsuetudo pactū facit ipsis tacentibus. Et in isto casu palliā vsurarij malitiam vsuræ, bonitatis nomine. Tales enim vsuras bonitates vocant. Vnde satis possunt timere ne incurrant illā maledictiōē, Esaia 5. Væ qui dicitis malum bonū, & bonū malū. Quarta species est, cū quis palliat vsurā societate: sicut cū quis tradit pecuniā suā alicui negotiatori, tali cōditiōe q̄ sit socius eius in lucro, & nō in dāno: quod est valde magna iniquitas, cū pauper cui traditur pecunia, laborē habeat & periculi tantā animæ quā corporis, & super eum adhuc ponatur pecuniæ periculum: vult enim vsurarius, quod pecunia sua sit quo ad lucrū, & pauperis, quo ad periculum. Similiter hæc species vsuræ est, cū aliquis animalia sua tradit pauperi, tali cōditiōe, quod sibi sint immortalia, quæ animalia vulgariter vocantur ferrea. Incantator est vsurarius, qui vult quod animalia quæ pauperi sunt mortua, sibi sint viua. Quinta species est, cū quis nomine pœnæ palliat vsuram, sicut faciunt Romani: quod licet aliquādo in illis possit fieri, quia iustum est, negligentiam alicuius puniri: tamen quantum ad multos, vsura est: quia non intendent in pœnitalibus vt sibi soluantur citius, sed vt soluantur amplius. Sexta species est vbi palliatur vsura translatione facta de re ad rem, à persona in personam. A re ad rem fit translatio cū diues nō vult vltra sortem pecuniā accipere à paupere: sed bene accipit vt opè retur in vinea sua duobus diebus vel aliquid simile. A persona verò ad personam, vt cū vsurarius non vult commodare, sed habet aliquem amicum quem facit accomodare.

¶ De restitutionibus vsurarum, maxime de vitiis in quibus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutiones faciendas.

DICTO de speciebus vsuræ, tangendum est aliquid ad restitutionem vsurarum. Et primo dicemus de his in quibus

bus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutionem. Secundo, dicemus de his per quæ sunt ad restitutionem inducendi. Octo verò sunt in quibus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutionem. ¶ Primo in hoc, quòd nolunt restituere, sed de alieno volunt eleemosynarij esse. ¶ Secundo in hoc, quòd si aliquando habent voluntatē restituendī, tamen differunt quantū possunt & autoritate sua sibi dilationem dāt, & accipiūt: abique mora volunt sibi restitui gratiā à qua spoliati sunt, & tamen in præsentī restituere nolunt pauperi illud, vnde eum spoliauerūt. Prius volūt restitui quàm restituere, cum tamen prius spoliauerunt. ¶ Tertio reprehensibiles sunt in hoc, quòd nō plenē restituant. Quod tribus modis accidit. Primus modus est, cū nolunt restituere nisi vsuras quas in propria persona acceperunt, cū teneantur etiam ad vsuras patris restituendas secundū portionē hæreditatis quā habēt. Secundus modus est, cū clamores exteriores pacificant. De clamore autem cōscientiæ propriæ qui proximior est & qui sequitur eos vsque ad æternum iudicium, non curant. Si enim aliquis est de cuius iniuriā remordeat eos conscientia, ex quo ipse non cōqueritur, non curant, satisfacere ei. Tertius modus est, cū his qui cōqueruntur quandoq; nō soluit etiam quartam partem. Satis dissimilis est restitutio nostri temporis restitutioni illius Zachari, de qua Luca 19. Si aliquem defraudauit, reddo quadruplum. Ideo meruit Zachæus tam citò audire, Hodie salus huic domui facta est. ¶ Quarto, reprehensibiles sunt vsurarij, quòd nō humiliter restitunt, imò dicūt illis qui aliquid petūt sibi restitui, Si ego nō fuissetem, vos & familia vestrā fameperissetis. Si Deo placuerit, ego cōualescā. Et proponūt, quòd si Deo placuerit vt conualescant, ipsi facient pauperi quæ Deo nō placeant. ¶ Quinto reprehensibiles sunt in hoc, quòd cū difficultate restitunt ea quæ libenter deberēt restituere: quia plus sibi à Deo restituitur quàm ipsi restituant. Grati etiam deberent esse conquerentibus, tãquam illis quæ sunt adiutores propriæ salutis, cōsiderantes, quòd si in modo taceant, demones postea non tacebūt. ¶ Sexto reprehensibiles sunt in hoc quòd quãdo infirmantur, proponunt se restituere, si cōtingat eos mori. Si autē cōtingat eos euadere, nō habent propositū restituendī. Talem pacem volūt cū Deo facere, quòd si moriãtur, nō infestabūt eū. Sed sciant indubitanter, quòd Deus nō facit pacē cū eis, siue moriantur, siue uiuant. ¶ Septimo reprehensibiles sunt in hoc, quòd aliquã certam summam præfigunt vnde vsuræ eorum restituantur: quod non sufficit, nisi præcipiant, quòd de alijs bonis eorū restitutio perficiat

ficiatur, si summa illa non suffecerit. ¶ Oñtauo reprehensibiles sunt in hoc, quòd filios suos còstituunt restitutores: quia verisimile est, cù viurarius in vita sua plus amauerit diuitias quàm propriam animam, quòd filius suus debeat eas plus amare quàm alienam animam, & quòd nolit maledictionem illam mundanam habere, Maledictus qui partem suam deteriore facit.

¶ De oñto que valent ad inducendum vsurarium vt restituat.

S. QVI R V R de his quæ ad hoc valere possunt vt vsurarius libentius restituat, si frequenter ea meditetur. ¶ Oñto sunt quæ ad hoc valent. ¶ Primo valet ad hoc, si sæpe cogitet ad ea quæ sibi restituent, si ipse restituat. Sex enim sunt quæ sibi restituent, quorum quodlibet plus incòparabiliter valet quàm ea quæ ipse restituet. Primo restituetur ei Deus. Vnde patet, quòd nõ debet credere diabolo, si ei dixerit, Tu pauper eris, si restitues: quomodo enim est pauper qui Deũ habet? Vnde Aug. Aurum habens in arca diues est, Deũ habens in consciẽtia diues nõ est? Còiunge aurũ & Deũ, arcam, & consciẽtiã. Coniungere ibi sumitur, pro còparare. Item Aug. Satis diues est Christiana religio, quæ in omniũ possessore omnia possidet. Quis diceret aliquem pauperem, qui totũ mũdũ haberet? Quomodo ergo pauper est qui Deum habet? cuius Deus, secundum iudicium vsurarij, plus valeat quàm mũdus? Secũdum quod vsurario restituitur, est regnũ æternũ. Quomodo depauperatur cui in tali regno acquiritur? Tertio restituitur vsurario omnes spirituales fratres quos amisserat per peccatum. Vnde Ecc. 13. Quæ communicatio sancti ad canem? Velut canis est vsurarius dum est in peccato, non habens aliquam fraternitatem cũ aliquo amico Dei. Sed cũ vsuras restituit, omnes amici Dei eius fratres sũt. Quis fratrem suũ amisit, xij. denariis nõ redimat? Si autẽ vsurarius pro quolibet fratre quem recuperat, restituat xij. denarios, sufficienter erit restitutus. Quarto restituitur ei societas ecclesiæ, ex qua partẽ habet in omnibus bonis ecclesiæ, vnde Psal. Particeps ego sum omniũ timentiu te &c. Quinto restituitur ei bona quæ per peccatum amisit. Si peregrinationem fecit, vel aliud bonum, ipse amisit illud per peccatũ vsuræ consequenter cõmissum, quod sibi restituit cũ vsuras restituit. Sexto restituitur ipsemet sibi. Saltẽ tantũ deberet restituere quantum redimeret se, sic captus esset ab his qui haberet capitales inimicitias cũ eo, cũ in peiorib⁹ sit manibus, quia in manibus dæmonum. ¶ Secundo potest valere ad hoc vt vsurarius facilius restituat, si cogitet patibulum infernale sibi erectũ à quo alio mouere non potest nisi per restitu-

tionem. Non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Quis latro videns sibi patibulum erectum non libenter restituat quicquid potest, si per hoc euadere credat? Vnde Augustinus. Quis non ut viueret, continuo perdere voluit vnde viueret, eligens potius vitam incertam, quam celerem mortem? Tertio valet ad idem si cogiter, quod iniuria Dei gladium tenet euagina tum super caput eius ut secet eum medium: licet ad tempus misericordia Dei gladium teneat. Quis autem potius non ligat quicquid tenet deponere, quam gladio perire? Quarto valet ad hoc, si cogiter se similem esse illi super quem cecidit domus vel magna massa terræ. Quis in tali statu si non possit molam per se remouere de super se, non roget amicos suos ut se iuuent? Pecunia per usuram acquisita: quasi mola terræ est, usurarium impediens ne ad vitam gloriæ possit resurgere. vnde deberet rogare omnes amicos suos ut se inuito vel nesciente pecuniam illam restituerent. Quinto valet ad idem si cogiter se similem esse illi qui molam asinariam habet ligatam ad collum trahentem eum in profundum. Pecunia male acquisita est quasi mola asinaria sine amoris quasi collo eius ligata trahens eum in profundum inferni, vnde cum lacrymis rogare deberet, si amicum deberet, quod auferret sibi pecuniam illam, & restitueret. Sexto valet ad idem si cogiter, quod ipse relicturus est similiter pecuniam etiam si non restituat, & secum eat. vnde Eccl. 10. Cum enim monetur homo, hereditabit bestias, serpentes & vermes. Ista tria diuidunt sibi bona usurarii in morte eius. Serpentes, id est, daemonas habent animam, bestia, id est, dominus, vel amici usurarii qui bestia possunt dici a vastando, habet pecuniam: vermes vero habent corpus, & quilibet horum non daret partem suam pro duabus aliis partibus. Septimo valet ad idem, si cogiter usurarius quod pecunia sua filiis suis relicta sit eis occasio mortis aeternae. Quis enim potius non eligat pecuniam aliquam comparare sibi vitam aeternam, quam heredibus suis mortem aeternam? Octauo valet ad idem, si usurarius cogiter in compensatione & duntaxat quae post mortem suam futura est in eius filiis erga eum. Vix enim semel in anno memores erunt ipsius ut eius anniuersarium faciant. In semetipso autem potest respicere quam parum boni pro suis fecerit, & sic sibi fieri non dubitet: vel multo minus, quia abundantate iniquitate refrigeret charitas multorum, ut ait dominus.

De peccato rapinae, ubi primo ponuntur sex quae deberent homines cohibere a rapina. CAP. II.

Post peccatum usurae dicendum est de peccato rapinae. Sed verò sunt quae deberent homines cohibere a peccato isto.

¶ Primum est, magnitudo ipsius. Secundum est, macula huius peccati. Tertium est, ruiticitas vel vititas quæ in peccato isto est. Quartum est, magnum damnum spirituale, quod raptor incurrit. Quintum est, parua utilitas quæ inde sequitur. Sextum est, pœna raptorum quæ in sacra scriptura inuenitur.

¶ De XII. quæ ostendunt magnitudinem huius peccati

sci. scet rapina.

DVODICIM verò sunt, quæ valere possunt ad ostendendam magnitudinem huius peccati. ¶ Primum est, quod peccatum istud ipsum fundamentum iustitiæ vel bonitatis destruit in homine. Quod sit istud fundamentum, ostendit Sapiens, dicens: Primum fundamentum iustitiæ est, ne cui noceatur, deinde ut communi utilitati seruiatur. ¶ Secundum est hoc, quod Exo. 20. videtur lex amplius prohibere istud peccatum, quam alia peccata. Postquam enim prohibuit actum rapinæ cum actu homicidij & cæteris malis actibus, iterum prohibet voluntatem rapiendi, dicens: Non concupisces domum &c. ¶ Tertium est hoc, quod adeo est odiosa rapina Deo. Vnde Esa. 41. Ego dominus amans iudicium, & odio habens rapinam. Etiam in holocaustis, quod erat dignior species sacrificij, habeat dominus odio rapinam. ¶ Quarto etiã est exosa rapina sanctis hominibus, adeo ut ipsum mundum eis exosum reddat. vnde Eccle. 4. Verti me ad alia quæ sub sole geruntur, & vidi calumnias pauperum, & lacrymas innocetum, & consolatorem neminem: nec posse resistere eorum violentiæ, cuctorum auxilio destitutos. Et laudavi magis mortuos, quam viuentes, & feliciorum utroque iudicavi qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt. Ad idem pertinet quod legitur Habacuc 1. Viquequo domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te, viam patiens, & non saluabis? Et subiugit: Quare respicis contemtores, & taces, conculcante impio iustiorē se? ¶ Quintum est, quod rapina inter Christianos non solum rapina est, imò proditio, & quia omnes Christiani fratres sunt. deprædare enim fratrem suum innocetum non potest aliquis sine crimine proditionis. Et etiam propter hoc, quia qui deprædatur subditum alicuius, deprædatur ipsum dominum. Vnde qui fidelem deprædatur Deum deprædatur dominum suum. Vnde proditor est, cum dominum suum deprædatur absque eius culpa. ¶ Sextum est hoc, quod raptor homicida est. Vnde Ecclesiasti. 14. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Quum raptor vitam suam pauperi auferat, quasi quodammodo mortem ei infert. Auferre enim vitam, & inferre mortem

tem

rem conuertibilia sunt. ¶ Septimum est hoc, q̄ raptores peiores sunt furibus. Vniuersaliter enim peius est peccare aperte, quàm peccare occultè. Sicut adulterari aperte peius est quàm occultè. Peius igitur est iniuriari alicui aperte, vt faciūt raptores, quàm occulte, vt faciunt fures. ¶ Octauum est hoc, quòd peiores sunt raptores quàm vsurarij. Cuius signum est hoc, quòd pauperes homines vt euadant raptorum manus, ponunt se in manus vsuriorū, qui tamen valde mali sunt: vt ostensum est si:prà. ¶ Nonum est hoc, q̄ peccatum rapinæ multum assimilat hominem diabolo. Diabolus enim fuit raptor primus. Voluit enī altitudinē Dei rapere. Vnde Propheta in persona eius, Ero similis Altissimo. Et adhuc incessanter laborat, vt bona nostra rapiat, Nec solum assimilatur diabolo in rapiendo bona hominum, imò etiam torquendo homines, vt bona eorum extorqueat ab eis.

¶ *Quòd raptores peiores sunt diabolo.*

DECIMUM ENIM, q̄ raptores in tribus peiores sunt diabolo. ¶ Primo in hoc, quòd diabolus eos depredatur, & torquet qui mala agunt, sed raptores depredantur & torquet qui à malo recedunt. Vnde Esa. 59. Qui recessit à malo prada paruit. Et Prou. 29. Viri sanguinum oderunt simplicem. Diabolus poterit se iustificare comparatione raptorum in die iudicij. Poterit enim dicere: Ego solus illos in inferno affixi qui te offenderunt, sed raptores isti illos depradati sunt, & affixerūt qui nō meruerūt. ¶ Secundo sunt peiores in hoc, q̄ diabolus defert angelo Dei homini ad eundem deputato, vt corporalem violentiā ei nō inferat, quod raptores non faciūt. ¶ Tertio sunt peiores in hoc, q̄ diabolus torquet homines in inferno: qui locus tormentorum vocatur, Luc. 15. sed raptores homines torquent in mundo, vbi homines deberēt habere libertatem faciendi de se, & de suis secundum voluntatem suam. Vnde rectè possumus intelligere raptores vocatos angelos diaboli. Matt. 25. vbi sic legitur: Ite maledicti &c. qui paratus est diabolo & angelis eius. Missi videntur à diabolo & raptores ad faciendū talia opera in mundo, qualia facit diabolus in inferno. ¶ Vndecimū est, quòd spiritus sanctus in sacra scriptura dicit raptores talia facere de pauperibus, qualia nulli persecutores ecclesiæ legūtur fecisse de fidelibus. Dicit enim eos excoriare homines pauperes, & atterere & cōmolere, & pascere, & comedere, & deuorare. De primo legitur Michæ 3. Odio habetis bonum, & diligitis malum, qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, & carnes eorum desuper ossibus eorum. De secundo & tertio legitur Esa. 3. Rapina

paupe

pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? De quarto. Eccle. 13. Venatio leonis onager in eremo: sic pascua diuitum sunt pauperes. De quinto, legitur Prouerb. 30. Generatio quæ pro dentibus gladium habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopes de terra & pauperes ex hominibus. De sexto legitur Ezech. 19. Factus est leo, & didicit capere prædam, & homines deuorare. Et eiusdem 22. Sicut leo rugiens capiensque prædam, animam deuorauit inopis. ¶ Quod autem prædicta testimonia scripturæ de raptoribus vera sint, constat, quum à sancto Spiritu dicta sunt. Sed qualiter intelligenda sint, nõ est adeò manifestum. Possumus tamen intelligere raptores talia facere pauperibus, cum ea faciunt rebus eorum, quæ ad sustentationem vitæ eis sunt necessaria: vnde qui excoriat vnum bouem quem habet pauper homo, reputatione ipsius pauperis excoriat eum. penè enim idem est pauperi ac si excoriaret eum. Vnde Dauid 2. Reg. 2. Quum Nathan proposuit ei parabolam de diuite, qui abstulerat pauperi homini ouem vnam, dixit eum dignum morte. Secundum hunc modum etiam molit pauperem, qui frumentum eius ei necessarium molit. ¶ Aliter etiam possumus dicere, quod raptor pauperem excoriat: quia aufert ei temporalia quæ defectum intolerabilem pellunt ab eo, sicut & pellis propriæ carnis. Nec sine illis potest viuere, sicut nec sine propria pelle: vnde & pelles vocantur, temporalia. Iob 2. Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua. Pellem inquam temporalium, pro pelle propriæ carnis. Pellem etiam dicitur raptor auferte pauperi: quia aufert ea quæ adherent per amorem cordi, sicut pelvis adheret corpori: imò amplius videtur adherere cordi quam ipsa anima corpori. Quum enim pauperes ad mortem infirmitantur, potius permittunt animam à corpore recedere quam à se separarent, dando medicis vel aliter expèdendo illud modicum quod habent. Ex hac verò adhesionem patere potest qualis sit dolor in eorum separatione. Carnem etiam & sanguinem auferunt raptores pauperibus, cum auferunt ea quæ acquisierunt labore & sudore, & proprii corporis consumptione, & quæ etiam proprio corpori subtraxerunt, vbi in carnem & sanguinem cõuersa essent. Imò etiam plus videtur raptor facere pauperi, quam si eum excoriaret, Ille enim qui eum excoriaret, non auferret ei nisi quod haberet pellem suam: sed raptor aufert ei etiam illud quod non habet, quia aufert illud quod vsurariorum est, qui accommodauerunt. Aufert etiam illi raptor quod iam comedit & bibit

bit

bit. Expendit enim pauper & annonam & vinum antequam colligat illa. Possumus etiam intelligere raptorem commolere pauperes: quia inter spem euersionis, & merum depraedationis, quasi inter duas molas eos affligunt. Notabiliter autem dicitur facies pauperum commolitis. Prae paupertate enim faciunt facies eorum ad tantam maciem deuenire, quod videntur genae eorum compressae fuisse inter duas molas.

¶ *Quae debeant hominem cohibere à peccato rapinae.*

D V O D E C I M V M faciens ad magnitudinem huius peccati est hoc, quod ipsi peiores sunt bestia quacunque. Vnus enim raptor totam unam patriam deuorat: lupus vero interdum per annum unum non deuorat hominem unum. Vnde sacra scriptura raptorem comparat diuersis generibus bestiarum. Quandoque lupo. Vnde Sophoniae 3. Iudices eius lupi, vesperete non relinquebant in mane. Quandoque vero comparat eos conii, vel visio. ¶ Vnde Prou. 8. Leo rugiens & visus furiosus, princeps impius super populum pauperem. ¶ Secundo, deberet cohibere hominem a peccato rapinae hoc, quod macula huius peccati ita adheret. Vix enim aliquis restituit perfecte ea quae rapuit. Videmus eos qui habent nouas vestes quod diligentissime cauent eis ab oleo, & ab aliis quorum maculae remoueri non possunt, dicentes: Perdita esset vestis, si caderet super eam aliquid tale: quanto iuuenis magis qui nondum rapuit, deberet sibi cauere à rapina, & dicere intra se, Perdurus sum, si incepero rapere? Nunquam enim de cetero restituum. ¶ Tertio, deberet raptor cohibere hoc, quod magna ignobilitas & rusticitas est in rapiendo. Dare enim nobile est. Vnde in Tobia verificator, Est dare latitia: vox verbum nobile, verbum Mellistuum, dantis gloria dantis honor. Et valde assimilatur hominem Deo. Deus ex liberalitate sua fecit quicquid fecit. Et ad dandum, alia fecit ut haberet quae daret, alia vero ut haberet quibus daret. Si autem dare hominem nobile reddit, auferre reddit eum rusticum & vile. ¶ Quarto, deberet raptorem cohibere magni damnum spirituale quod incurrunt, quando aliquid terrenum rapiunt. Vnde Augustinus: Lucrum in arca, damnum in conscientia, tollit vestem & perdit fidem, acquirit pecuniam & perdit iustitiam. Raptor lucrum habet in arca, quam cum lucro relicurus est: sed damnum habet in conscientia quam cum damno delaturus est. Fidem perdit quam debeat Deo, & fratri suo Christiano: vnde proditor est. Iustitiam etiam perdit: vnde non habebit eam in auxilium in die iudicii sed potius erit contra eum. ¶ Quinto, deberet cohibere raptorem hoc, quod par-

uam

uam vtilitatem habent de rapina sua. Quo ad corpus enim, eis parum valet, quia citò transit. vnde Eccle. 40. Substantiæ impiorum quasi fluius siccabuntur. Et sumitur ibi fluius pro torrente, qui à pluuiis congregatur. Quo ad animam verò, nullã habent vtilitatem, quia non possunt inde facere eleemosynã vel oblationem. Vnde Ecclesia. 34. Qui offert sacrificia extubstantia pauperũ, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Cum substantia pauperum vita sit eorum: qui eam offert domino, quasi vitam vel sanguinem pauperum qui sunt filij Dei, ei offert. Vnde substantia pauperis vocatur sanguis. Ieremiã secundo, In alis tuis inuentus est sanguis animarum pauperum. Alæ vocantur extremitates pretiosorum palliorum: in quibus alis sanguis inuenitur, quum de rapinis pauperum fiunt. Cum his alis non de facili volat quis in cælum,

¶ *Quod dominus multum puniturus est raptores.*

Sexto deberet cohibere homines à rapina, magna punitione, quã sumpturus est Deus de raptoribus. ¶ Quatuor verò sunt per quæ potest ostendi quod Dominus multum puniturus est raptores. ¶ Primum est hoc, quod ipse ita districtè iudicat eos qui propria nõ largiuntur pauperibus. Si enim damnat eos qui pauperibus sua non tradunt, quid faciet de his qui sua eis auferunt? Vnde dicit gloss. super Luc. 16. Non reprehenditur diues quod aliena rapuerit, sed quod sua non erogauerit: quid ergo erit ei, qui aliena rapit? Ad idem valet quod legitur Matth. 25. Tunc dicet rex his qui à sinistris eius erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim & non dedistis mihi manducare &c. Raptoribus verò dicere poterit: Esuriui, & abstulistis mihi quod debebam manducare. Ori meo subtraxistis quod canibus & auibus vestris dedistis. Raptores enim ori Dei subtrahunt à pauperibus quod in ore porcorum, id est voluptuosorum hominum, vel in ore canum, scilicet detractorum ponunt. Ad literam, etiam aues & canes pascuntur de rapinis pauperum. & etiam auferunt de ore Dei, quæ ponunt in ore diaboli. Os Dei est os pauperis. Os verò diaboli est os impij. Cum enim impius seruus sit diaboli, os & cætera quæ habet, diaboli sunt. Qui ergo subtrahit paupeti quod dat peccatori, ori Dei subtrahit, quod ponit in ore diaboli. Raptoribus etiam poterit Dominus dicere: Sitiui, & abstulistis mihi quod debui bibere: imò quod plus est, sanguinem meum in pauperibus bibistis. quod enim vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Poterit etiam Dominus eis dicere: Hospes eram

eram, & non collegistis me: imò quod plus est domum in quam colligi debebam. combussistis. Et iterum: Nudus fui, & non me cooperuistis. Imò q̄ plus est, in pauperibus me excoiastis: & vnde cooperiri debui, mihi subtraxistis. Vxores militum vestibus caudatis terram operiunt, pro quibus viri earum Deum in pauperibus nudauerunt: & quandoque trahunt in cauda sua totam substantiam vnus pauperis hominis. Et iterum: infirmus fui, & non me visitastis, sed super dolorem vulnerum meorum addidistis, & quasi vulnere super vulnus me concidistis. In carcere fui, ibi me cruciastis, & quasi iterum me crucifixistis. [¶] Secundò potest perpendi, quòd Dominus grauiter puniturus sit raptores per imprecationes & maledictiones quas faciunt eis viduæ & pupilli, quos ipsi spoliant. Dicit enim scriptura, quòd tales imprecationes à Domino exaudiuntur. Vnde ecclesiasti. tricesimo quinto: Non despiciet Dominus preces pupilli, nec viduæ si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas: id est, super eum qui facit eam lacrymari. Et subiungitur: A maxilla eius ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis. Minus dicit, & plus significat, dum dicit, Non delectabitur: quasi diceret, grauissime irascetur in eis. Videntur lacrymæ viduæ tantum ad maxillam descendere: sed in veritate ascendunt ad cælum vsque ad conspectum Dei, quantum ad virtutem. Ad idem valet parabola quam Dominus ponit Luca 18. de iudice iniquo, qui Deum non timebat, nec hominem reuereratur, qui nolebat per multum tempus vindicare viduam quandam de aduersario eius. sed potius dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem reuereror: tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam. Et subiungit Dominus: Videte quid iudex iniquitatis dicat, Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis: Multum timendum est raptoribus de propria salute: preces enim eorum propter rapinas eorum non exaudiuntur. Vnde Esaia 1. Quum multiplicaueritis orationem, non exaudiam vos. Manus enim vestra sanguine plene sunt. Orationes etiam bonorum pro eis factæ, saepe non exaudiuntur: quia aduersantur eis lacrymæ pupillorum & viduarum, quæ lacrymæ violentæ sunt in precibus. Sicut dicit Augustinus super illud, Auribus percipe lacrymas meas. Feruentiores & lacrymosiores sunt & frequentiores preces pauperum contra raptores, quam sint preces bonorum pro eis factæ. Vnde mul-

rum t.
obtin
uerlar
istarū
& aliu
oran
ledicet
à rapin
tunc D
presso,
me, dic
nix de
fit Deu
res qui
tus est,
ex min
in carn
perum,
pauper
suum e
verifim
tur in P
perum,
paruulo
pinquus
iam ille
pauper
cabit ca
Quar
paupere
36. Paup
constan
runt lab

P R I M
Vnde Pr
nō sua, &
que cauf
cto Deo
orum, &

rum

tum timendum est raptoribus ne exaudiantur. Non de facili obtinet quis in aliqua curia iura, quum habeat ibi multos aduersarios, & fortes qui iustam causam habent. Ad contrarietatem istarum precum videtur pertinere quod legitur Eccl. 14. Vnus oras, & alius maledicēs, cuius vocem exaudiet Dominus? Imò vnus orans, & multi maledicētes: vnde timendum est, ne vocem maledicentiū Dominus exaudiat. Vnde remediū est raptoribus, vt à rapinis cessent, & oppressis subueniāt prout iuste poterunt, & tunc Dominum propitiū habebūt. Vnde Esa. 1. Subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite, & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, quasi nix dealbabitur. ¶ Tertio potest ostendi, q̄ grauitur puniturus sit Deus raptores per amorē quē habet cælestis iudex ad pauperes qui spoliātur. Amor verò cælestis iudicis ad pauperes tantus est, q̄ sibi fieri reputat quod eis sit. Vnde Mat. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Propter hoc etiam venit in carnem. Vnde Psal. Propter miseriam inopū & gemitū pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. Et Esa. 61. Euangelizare pauperibus misit me. In primo etiam verbo nouæ legis regnū suum eis cōmunicauit, dicens: Beati pauperes spiritu, &c. Vnde verisimile est, q̄ districtè iudicet oppressores eorum. Ideò dicitur in Psal. Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem; & Prou. 23. Ne attingas paruulorum terminos, & agrum pupillorum ne introcas. Propinquus enim illorum fortis est, ipse iudicabit contra te causam illorum. Et Prou. 22. Non facies violentiam pauperi, quia pauper est: nec conteres egenum in porta, quia Dominus iudicabit causam eius, & configet eos qui confixerunt animā eius. ¶ Quarto potest ostendi magna pœna raptorum, per hoc q̄ pauperes quos ipsi spoliauerūt, iudices eorum erunt. Vnde Iob 36. Pauperibus iudicium tribuit. Tunc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum; vt legitur Sap. 5.

¶ *Quod raptores etiam in mundo isto multipliciter punientur à Deo.*

PRIMA verò pœna raptorum in mundo isto, paupertas est. Vnde Prou. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt; alij rapiūt nō sua, & semper in egestate sunt. Possunt enim assignari quinque causæ huius paupertatis. ¶ Prima est hæc, q̄ raptores relicto Deo & contempto, qui est fons, & abūdantia omnium bonorum, de indigentis pauperū repleri volunt. Vnde Dominus

¶

per Prophetam: Dereliquerunt me fontē aquę viuę. Adeo milites deberet sperare ea quę sibi necessaria sunt, & ei seruire, nō laboribus pauperū inhiare. De paupertate enim nō colligitur abundantia. ¶ Secunda causa paupertatis est hęc, quia sicut raptores auferūt alij, ita & alius auferent eis. Vnde Esa. 33. Væ qui prædatis, nōne & ipse prædaberis? Et Habacuc 2. Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabūt te omnes qui relictī fuerunt de populis. ¶ Tertia causa est hęc, q̄ oportet eos multas expensas facere. Abyssus enim rapinarū abyssum inuocat expensarum. ¶ Quarta causa est hęc, q̄ Dominus non dat libenter eis qui sibi auferūt in pauperibus. Vnde plus amittūt quod auferūt. Et facilius eis datura erat, quā sit illud quod pauperib⁹ auferūt. Et facilius ad diuitias peruenirēt, si ei liberalitati seruido, quā contra Dei voluntatē Dei bona rapiendo. Mira infania? volunt raptores bona eius qui liberalissimus est, per violentiam habere. Cū auaris hominibus hoc solebat fieri, & nō illis qui sua libenter largiuntur. ¶ Quinta causa est hęc, q̄ creatura in locis sibi à Deo deputatis cōseruantur & quiescūt. In locis verò vbi violenter ponuntur, nō quiescūt, vt p̄derosa quę in infimis locis quiescūt, leuia in supremis. Si autē in alijs locis violenter ponuntur, ad sua loca reuertūtur. Sic est de diuitiis. Vnde quidam: Non habet euentus sordida præda bonos. ¶ Secunda raptorū p̄na, est sterilitas: quū enim raptores contra Deum acquirere velint quę possideant, dominus negat eis, vel successoribus eorū qui possideant. Non enim dat eis hæredes. Vnde Eccles. 40. Nepotes impiorum nō multiplicabūt ramos: & Sap. 4. Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec stabile fundamentū colocabunt. ¶ Tertia p̄na raptorū est acceleratio mortis eorum. Vnde Dauid: Viri sanguinū & dolosi non dimidiabūt dies suos, &c. Et Prou. 3. Impij de terra perdētur, & qui iniqua agunt, auferentur ex ea. ¶ Quarta p̄na est, q̄ frequenter gladio moriuntur, & anima à dæmonibus rapitur, & corpus sepultura caret. Vnde Ierem. 22. Væ qui edificat domum suam in iniustitia. Et quibusdam interpositis, subiūgitur. Propterea hęc dicit Dominus: Non plangent eum, Væ frater, & væ soror: & nō concrepabunt ei: Væ dominē, & væ inlyte. Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Ierusalem. De hoc verò q̄ spiritus eius rapiatur à dæmonibus, dicit Greg. Qui mihi visibiliter rapit, subito vrgēte exitu inuisibiliter rapietur. Et Eccles. 16. Non effugiet rapinā peccator. ¶ Quinta & sexta p̄na sunt, q̄ filij eorū mendici fiunt, & gladio moriūtur. Vnde Nahum 1.

Leo

Leo cepit sufficienter catulis suis, & necavit leenis suis, & implevit præda spelûcas suas. Et subditur: Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & succendam usque ad summum quadrigas tuas, & leunculos comedet gladius, & exterminabo de terra prædâ tuam. Et Job 27. Hac est pars impij apud Deû, & hæreditas violentorum, quâ ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erit: & nepotes eius nõ saturabuntur pane. In futuro verò pœna raptorum erit, q̄ rapinæ eorum collis eorum imponentur: & sic coram toto mûdo ducentur, deinde verò suspendentur. Raptores simili pœna vel maiori debent puniri quàm latrones: sed non est qui audeat hoc facere: sed cælestis rex qui nõ timet eos, hoc faciet. Vnde Thre. 1. Iniquitates meæ circûuolutæ sunt, & impositæ collo meo. Iniquitates possunt intelligi res iniquè acquisite. Amos 4. Iurauit Dominus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos, & leuabunt vos in contis, id est, in perticis, ad modum eorum qui suspenduntur. Rapinæ etiam se habebunt ad raptores, vt molæ asinariae collo eorû suspensæ ad inferiora loca inferni eos trahentes. Vnde Prou. 21. Rapinæ impiorû detrahent eos. Hæ sunt pœnæ raptorum, quas debent expectare, certi omnino q̄ venient super eos, nisi pœnituerint. Iurauit enim Dominus se nõ traditurum obliuioni rapinas eorû. Vnde Amos 8. Audite hoc qui conteritis pauperem. Et subiungitur: Iurauit Dominus in superbiam Iacob: si oblitus fuero usque ad finem opera eorum.

De iniustis tallijs, & peccati huius magnitudine.

CAPVT III.

Tertio loco inter species auaritiæ dicendû est de peccato iniustarum talliarû. A quo peccato tria deberent cohibere homines, scilicet peccati magnitudo, & vtilitas quæ est in faciendis tallijs, & damnû quod prouenit inde eis qui eas faciunt. Magnitudo verò huius peccati ex hoc potest ostendi, q̄ præter peccatum rapinæ est ibi peccatum proditiõis. Est etiam ibi ingratitude & contemptus Dei, & angelorum. Quod proditio sit ibi, potest ostendi multipliciter. Primò sic, Si aliquis paterfamilias filium suû transcurû per aliquam viam periculosam, bonæ fidei alicuius cõmendaret, & certam summam pecuniæ pro hoc ei assignaret: si ille vltra summam illam filio eius aliquid auferret, proditor esset. Et diceret paterfamilias: Ego cõmendaueram filium meum bonæ fidei illius, & ipse spoliauit eum. Sed constat q̄ Deus filios suos commendauit potenti- bus huius mûdi, & definiuit eis de quibus deberent esse conten-

ti. Vnde Luc. i. quum quaerent milites à Ioanne Baptista quid facerent. Respondit Ioannes: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris. Prohibentur eis primo duo peccata, per quæ solent potentes pecuniâ à pauperibus extorquere, scilicet cōminatio & calūnia. Cōminatio, vbi dicitur, Neminem cōcutiatis: calūnia verò in sequenti verbo. Deinde verò ostenditur eis, q̄ stipendiis suis debent esse cōtenti. Vnde si vltra stipendia sua accipiūt, sunt proditores. ¶ Spoliant enim filios Dei bonæ fidei eorum commendatos: nisi faciāt hoc in illis casibus in quibus eis licet. ¶ Secundò ostenditur idem sic. Constat q̄ tantam fidem debet dominus subdito, quantam subditus domino. Sed si subditus caperet dominum, vel alio modo, malefaceret, proditor esset. Igitur si dominus subditum capiat, vel aliud malū ei faciat, proditor est: nisi ille culpā cōmiserit quæ hoc requirat: nec minus indecens est, si dominus absq; culpa subditum capiat, quam si subditus dominū caperet. Dicunt aliqui milites: Si alicui qui non esset meus subditus malefacerem, bene scio q̄ peccarem: sed si subdito meo malefacio, tunc non credo me peccare vel tantum peccare. Quibus dici potest, q̄ secundum hoc dominatio eorum diabolica est. Diabolus enim talis dominus est, q̄ sibi subditis loco retributionis afflictionem & pœnam tribuit, & illis qui melius sibi seruiunt plura mala facit: præterea quis sanis capitis dubitet minus licitum esse hostem esse in ciues, quam in extraneos: quis nesciat crimen proditoris esse, cum amicis inimicitias exercere? Subditi verò secundū Sapientē sunt humiles amici. Præterea, cum certum sit q̄ miles iste fidem debebat pauperi homini antequam faceret sibi homagium tanquā fratri suo Christiano, nec pauper illum à fide illa absoluit, quū ei homagium fecit: imò vinculum quod inter eos erat osculo pacis confirmatum est: quomodo ergo miles immunis est à crimine proditoris, quū malum facit ei, nisi ei prius significet q̄ non vult ei fidem istam seruare, & q̄ non vult eum de carcere tanquā subditum, sed tanquā hostem habere? Peccatum etiam ingratiudinis est ibi. Deus enim eum honorauit, aliis hominibus præficiendo. Ipse verò ex hoc inhonorat Deum in pauperibus eum opprimendo: in hoc similis militibus, qui Deum crucifixerunt, qui de arundine de manu Domini suscepta, caput eius percutiebant. In arundine significatur terrena potestas, quam milites à Deo acceperunt, & deinde ex ea Deū in pauperibus percutiunt. Contemptus etiam Dei, & angelorū est

est ibi. Licet enim Deus tradiderit pauperes custodiendos potentibus huius seculi: tamen ipse noluit eos esse absque custodiibus caelestibus, in quod unusquisque homo habet unum angelum sibi ad custodiam deputatum, quem contemnit qui pauperem hominem opprimit, & in ipso etiam angelo Deum contemnit, cuius nuntium non reueretur.

¶ De sex malis quae proveniunt alicui ex quod tallias faciat.

SECUNDO deberet cohibere milites à talliis multiplex damnum quod inde provenit eis. ¶ Primum autem damnum quod ipsi incurrunt est, quod Dominus videns eos iniquos in paucis bonis temporalibus eis commissis non vult eis ea augere. Scit enim quod qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. secundum quod legitur Lucae 16. Vnde frequenter videmus milites, qui tallias faciunt, pauperes, illos autem qui non faciunt, divites. ¶ Secundum damnum est, quod subditi eorum fugiunt eos: & fit iusto Dei iudicio, ut qui plus voluerant habere quam deberent, non habeant etiam quod deberent habere. Vnde legitur 3. Reg. 11. quod Roboam filius Salomonis volens aggravare iugum filiorum Israel, dominium decem tribuum amisit. ¶ Tertium damnum est, caelestis regni amissio. Sicut enim dominus dicitur illi qui fidelis est in temporalibus istis: Euge serve bone, &c. Ita dicitur ei qui infideliter se habuit, Vae tibi serve nequam & infidelis: quia super pauca fuisti infidelis, super nulla te constituam: intra in carcerem dominus tui, qui scilicet preparatus est diabolo & angelis eius. Mira insania est potentum huius mundi, qui cum receperunt aliquid terrenum, non curant de Deo, quasi nihil ultra essent recepturi: & quia plus habent de terra quam alij, ideo omnino non curant de caelo. ¶ Quartum damnum est, quod durum iudicium & absque misericordia merentur sibi apud Deum. Ea enim mensura qua mensi fuerint illis quibus praesunt, remetietur eis ab eo, qui praestit illis. Vnde non credant Deum misericorditer acturum cum eis, cum ipsi non habeant se misericorditer, nec etiam iuste cum suis subditis. Ad quod pertinet quod legitur Sapient. 6. Cito apparebit vobis regibus, quoniam iudicium durissimum in his qui praesunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusdam dominus, qui est omnium dominator: nec verebitur magnitudinem cuiusquam, quoniam pusillum & magnam ipse fecit, & aequaliter cura

est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat curatio.
¶ Quintū damnū est, quod interdum aliquis tyrannus potentior eos opprimit, sicut ipsi minus potentes opprimunt. Vnde in Psal. Deus conteret dentes eorū in ore ipsorū, &c. Per dentes eorū & molas leonū, intelligitur potestas deuorandi pauperes, & conterendi, quam dominus interdum aufert. **¶ Sextū** damnū est, quod odio habentur ad modum luporum. Ideo lupus odio habetur, & ab hominibus, & à ceteris animalibus: quia non uiuit, nisi ex eis quæ aufert. Eadem ratione exosi sunt homines rapaces. In hoc tamen differentia est, quod lupi rapinas non exercent contra lupos, sed contra animalia alterius speciei: sed tales homines contra eos, qui sunt eiusdem speciei, rapinas exercent.

¶ De uilitate huius peccati.

TERTIO deberet cohibere milites à talliis uilitas quæ est in faciendo eas. Sicut enim gloriosum est dare, sic vile est quærere. Et tanto uilius uidetur esse genus quærendi, quanto uilior & inferior est persona à qua quæritur, & nobilior persona quæ quærat. Vnde uilitas ista quærēdi, repressiuum quoddam deberet esse militibus ne ultra vires expenderēt. Plus enim ignominia est in quærēdo, si ipsi scirent intelligere, quàm sit honoris in expēdēdo indiscretè. Sed dicit aliquis miles, Oportet nos uiuere, & uiuere non possumus, nisi iniustas tallias faciamus. Cui respōdeo, quod in valde periculoso statu sunt. Similes enim sunt illi qui in carcere esset, cui non apponerētur nisi toxicata: & sic cogitaret in mente sua, Non possum uiuere, nisi comedam: & si comedo, mortem meam comedo. In magno animi dolore deberent esse qui in tali statu se uident, & totam uitā istā deberent continere.

De fraudibus negotiatorum. CAP. IIII.

Quarto loco inter species auaritiæ dicendum est de fraudibus negotiatorū. Et notandum est quod negotiatio bona est in se, & hominibus necessaria. Ordinauit enim Deus, ut nulla terra in omnibus sufficiat: ut cum alia terra ei subuenerit, eam chariorem habeat. Subuentio autem ista mediāte negotiatiōe fit. Sed malitia hominum adeo impleuit fraudibus negotiatiōnem, quod multi negotiatores non sunt minus mali hodie raptoribus vel usurariis. Vnde hodie impletum est quod legitur Apoca. 13. de bestia quam uidit Ioannes: Et faciet, inquit, ne quis possit vendere aut emere, nisi qui habuerit characterem, aut nomen bestia, & numerū nominis eius. Bestia quæ dicitur à uastādo, est diabolus, cuius character, siue imago est falsitas vel fraus ipse enim fuit primus mendax. Vnde Ioan. 8. Ipse est mendax, &

patet
quod
calyp
manu

O
mum
eo vil
& faci
habet
tiatio
diuiti

¶ Secu
est par
fur, qu
tia, in
decal
culpa
creder

¶ Qu
puè p

I
habe
rem, &
menf
derat
Terti
re del
Duo v
in por
dam
tripli
abon
abon
Nō v
valde
per h
quæ i

pater

pater eius. Absque illa imagine confitentur multi mercatores quòd non possunt emere, vel vendere. Et tamen legitur in Apocalypsi, 13. quòd qui acceperit characterem in fronte sua vel in manu sua, hic bibet de vino iræ Dei.

¶ *De octo malis abundantibus in mercatoribus.*

OCTO verò sunt mala quæ abundant in mercatoribus. ¶ Primum malum est, vendere quanto carius possunt, & emere quanto vilius possunt. Illud malum excludit Deum à negotiatoribus, & facit negotiatores idololatrias esse. Ex quo enim aliquis nullum habet respectum ad Deum ac fraternam charitatem in sua negotiatione, ipse seruitium quod deberet Deo impendere, impendit diuitiis, quod indubitatè idololatria est, sicut ostensum est prius.

¶ Secundo abundant mendacia in mercatoribus, in quibus non est parua culpa. vnde legitur Ecclesiastic. 20. Quòd potior est fur, quàm assiduitas viri mendacis. ¶ Tertio, abundant ibi periuria, in quibus similiter non parua culpa est, quum sint contra illud decalogi, Non assumes nomè Dei tui in vanum. Præterea cum tanta culpa sit hominè in falsum testimoniù adducere: quanta culpa credenda est, quum aliquis vult ad testificandù falsum adducere? quod fit in periurio. Per Deum enim iurare, est eum in testè adducere.

¶ Quarto, verò abundant in mercatoribus, furta, quæ furta sunt præcipue per fraudes, quas faciunt circa stateras & pondera & mensuras.

¶ *De triplici fraude mercatorum quæ fit in mensuris. Et de duplici damno proueniente ex isto peccato.*

IN talibus verò tripliciter est fraus. Vno modo, quum quis habet diuersa pondera vel diuersas mensuras, & vendit ad minorem, & emit ad maiorem. Secundo modo cum quis habet iustam mensuram, & iustum pondus, sed tamen male mensurat vel ponderat, sicut faciunt caupones qui mensuram implent spuma. Tertio modo cum quis procurat quòd res quæ ad pondus vendere debet ponderosior sit, vt faciunt illi qui lanam madefaciunt. Duo verò sunt quæ deberent homines cohibere à fraude quæ fit in ponderibus & mensuris, scilicet magnitudo ipsius peccati, & damnum quod inde prouenit. Magnitudo verò huius peccati tripliciter potest ostendi. Primo, ex hoc, quòd peccatum istud Dei abominatio vocatur Proverb. 11. vbi sic legitur: Statera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus æquum voluntas eius. Non vocamus abominationem illud quod displicet alicui, sed quod valde displicet. Secundo potest ostendi magnitudo huius peccati per hoc, quòd per mensuras, & pondera, & stateras deberent ea quæ iniqua sunt, & iniusta ad iustitiam & æquitatem reduci. Vnde

sunt quasi instrumenta iustitiæ & æquitatis: ideò magis displicet Deo iniquitas in talibus. Tertio, potest ostendi magnitudo huius peccati per hoc, quòd mensuræ & pondera pertinere solent ad dñm terræ, vnde falsitas talium in contumeliam domini quodammodo redundat. Ideò dicitur Leuit. 19. Ego dominus Deus vester, nolite facere aliquid iniquum in iudicio, & in regula, & in pondere, & in mensura. Statera iusta, & æqua sint ponderatiu-
 stus modus, æquusque sextarius Ego dominus Deus vester. Ideò cum loqueretur de mensuris & ponderibus, bis se dominum dixit, vt timeant in eis fraudem facere, cum scirent se habere dominum, quem nulla fraus posset latere. Damnum verò proueniens ex peccato isto, duplex est, scilicet temporale, & spirituale. De temporali habetur Deuteron. 25. Non habebis in sacco. Io diuersa pondera, maius, & minus: nec erit in domo tua modius maior, & minor. Ponderus habebis iustum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi, vt multo viuas tempore super terram quã dominus Deus meus dederit tibi. Abominabitur enim dominus eũ qui fecerit hæc. Et Michææ 6. Nunquid iustificabo stateram impiam, & facelli pondera dolosa? Et subditur pœna eius qui talia facit: Tu seminabis, & non metes, & calcabis oliuam, & non vngeris oleo &c. Spirituale verò damnum est, quod tangitur Michææ 6. Adhuc ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena. Quantum mensuræ subtrahitur, tantum iræ & offensæ diuinæ acquiritur, cum scriptum est in libro Sapientiæ 11. Per quæ peccat homo, per hæc & torquetur. Vnde cum in statera peccent tales: in statera beati Michaëlis punientur, vt mala eorum in ea magni sint pōderis, bona verò nullius. ¶ Quintum malum quod abundat in mercatoribus, est vendere ad terminum, quod est species vsuræ palliatæ, vt dictum est prius. ¶ Sextum malum est, aliud ostendere, & aliud vendere: sicut accidit in scriptoribus qui bonam literam ostendunt, & prauam deinde scribunt. ¶ Septimum malum est, verum celare. ¶ Octauum malum est, tenebrosa loca eligere, vel aliter procurare vt res venalis appareat alterius modi quàm sit. Sicut accidit in mercatoribus, qui tenebras faciunt in locis in quibus debent pannos vendere: in quo ostendunt se esse filios tenebrarũ. Vnde merito dicit de eis dominus: Proiicite eos in tenebras exteriores. Tenebras quæsierunt, tenebras habeant. Ostendunt etiam se velle male agere: quia qui male agit, odit lucem. Ioannis tertio.

De deceptione munerum.

C A P. V.

Quin

Quinto loco inter species avaritiæ dicendum est de acceptione munerum. Et primo ostendemus quàm periculosa sit munerum acceptio. Deinde agemus de his quæ reprehensibilia sunt circa acceptores munerum. Quàm periculosa verò sit munerum acceptio, satis apparebit, si ostendantur mala quæ faciunt munera acceptoribus suis.

¶ De decem malis quæ proveniunt ex acceptione munerum.

PRIMUM malum est, quòd excæcant eum. Secundum malum est, quòd eum mutum reddunt. De his duobus legitur Ecclesiastici 20. Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptionem. De excæcatione etiam legitur in Exod. 33. Non accipies munera quæ excæcât etiam prudentes, & subvertunt verba iustorum. Deuterono. 16. Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Quis, nisi insanus, in hospitio suo libenter recipiat eum à quo debet excæcari? Ad hoc verò quòd munera hominem mutum reddunt, pertinet quod dicit Gregorius: Non potest cõstanter argui à quo accipitur. Apostolus noluit accipere, ne dum acciperet, auctoritatem magistræ inclinaret. Ad idem pertinet quòd legitur Esa. 56. Canes muti non valentes latrare. Interdum prælatus aliquis venit ad aliquem sacerdotem cum tanto latratu, quòd videtur quòd velit eum denotare. Sed ille proiicit aliquid in ora eius, & aufert ei latratum. Percutit enim de vna marca argenti, ita quòd aufert ei loquelam. Tertium malum quod faciunt munera acceptoribus suis, est corruptio. Vnde Esaiæ 1. Principes tui infideles, socij furum. Et subiungitur causa: Omnes diligunt munera, sequitur retributiones. Et licet aliqui per munera nõ corrumpantur, tamẽ presumptio habetur contra eos de corruptione. Quia secundum Hieronymum, sicut matrona non est casta, quæ cum rogatur munera accipit: ita nec iudex munuscula accipiens à corruptione immunis iudicat. Quartum malum est, quòd munera accipientem in servitutem redigunt. Vnde 1. ad Corinth. 11. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Et loquitur Apostolus de sumptibus recipiendis: & inquit quod si ab eis sumptus reciperet, iam sub eorum potestate esset. Vnde quidam sapiens cum pro libertate reipublicæ steteret in causa contra quendam diuitem, cuius expensis diu edoctus fuerat, & super ingratitude à diuite illo in causam vocatus fuisset. Reges enim Romanorum ingratos puniebant, dixit illi diuiti: Domine mi, tu scis, quia nihil causa odij feci: sed pro libertate.

tate reipub. & honestate mea psona, imò etiã & tuã fleti. Nunc
verò hoc video q̄ nihil periculosius est acceptis muneribus, si
ad omnem nos obligant seruitutem. ¶ Quintum malum est, q̄
manum suscipientis inquinant. Ad hoc referre possumus quod
legitur Osce 5, Ephraim cœpit abire post sordes. Homo cupidus
cuius cor aurum affectat, videtur post aurum abire, iuxta illud
Eccle. 31. Beatus vir qui inuentus est sine macula, & qui post au-
rum non abiit. Sed secundum iudiciũ viri spiritualis vadit post
sordes, & affectat in manibus recipere illud a quo deberet eas
excutere si iam illud teneret. Ab eis enim quæ inquinant, solent
homines man⁹ excutere. ¶ Sextũ malũ est, quod munera maledic-
tionẽ inducũt super acceptores suos. Vnde Deute. 27. Maledic-
tus qui munera accipit vt percutiat animã innocentis. Eiaiz
5. Vx qui iustificatis impiũ pro muneribus Cupidus quãdo mu-
nus recipit, credit se benedictionem recipere. Vnde munus ve-
catur benedictio. 4. Regum 5. Vbi dicit Naamã Elisco, Obsecro
vt accipias benedictionem à seruo tuo. Sed latet ibi maledictio
quam Giezi sensit, cum lepra Naaman ei adhæsit. ¶ Septimum
malum est, quod munera impediunt acceptores suos à meliori-
bus donis. Vx illis qui idẽ celestia accipere non possunt, quia
manus eorũ terram impediunt. Ad hoc pertinet id quod legitur
Esa. 33. Qui excutit manus suas ab omni munere &c. ite in excelsis
habitabit. ¶ Octauum est, quod munera acceptores suos obli-
gant non tãtum ad seruitutem, sed etiam ad mortẽ. Vnde pro-
15. Qui odit munera, viuet. Vbi per oppositũ innuitur, quod qui
diligit munera, morietur. Ad idem pertinet illud Eccle. 10. Ha-
venalem animam suam habet. Et loquitur de amatore pecun-
¶ Nono, inclinant munera acceptores suos ad omnem iniqui-
tatẽ. Vnde in Psalm. In quorũ manibus iniquitates sunt. Et sub-
ditur causa: Dexterã eorum repleta est muneribus. ¶ Decimo
igne infernali eos comburent. Vnde Iob 15. Ignis deuorabit
bernacula eorum qui libenter munera accipiunt. Quis nisi infa-
nus, ea amet quæ amatoribus suis tot & tanta mala faciunt?

¶ *De quinque in quibus possunt reprehendi
acceptores munerum.*

SEQUITUR de his q̄ possunt esse reprehensibilia circa acc-
ptores munerũ. Quæ sunt quinque: ¶ Primũ est, quãdo aliquis qui
non indiget recipit q̄ pauperibus dari deberet. Vnde Hiero. 2.
Damascum papã: Clerici qui de bonis & opibus parẽtũ sustentantur
possunt, si q̄ pauperũ est sibi accipiũt, sacrilegiũ profectò com-
mittũt, & per abusionẽ talũ iudiciũ sibi manducant & bibũt. Idem

Idem in quadam epistola: O monache, si egres & accipis, potius das quàm accipis. Hoc dicit: quia obligatur ad dādū spiritualia quæ acceptis meliora sunt. Deinde subdit: Si non indiges, & accipis, rapis: quia distribuenda pauperibus tibi vsurpas. Itē Prosper in libro de vita contemplatiua: Habentes vnde sustentantur, non sine grandi peccato suo: vnde pauper victurus erat, accipiunt. ¶ Secundo reprehensibile est in acceptoribus munerum, quando illi qui dant tenentur restituere eis à quibus habuerunt. De quibus dicit Hierony. Qui à raptoribus, simoniacis, & fornicatoribus munera accipiunt, similes sunt illis qui minores pisces deuoratos à magnis comedunt, & deuorāt. Sicut enim sic deuorati nulli vsui sunt apti: ita nec obligatio talium vlli vsui, vllius religioni apta est. Hoc vitio laborāt quidā religiosi nostri temporis exterius prætendentes sanctitatem, interius verò pleni auaritia & cupiditate. Qui quasi mercatores sunt pellium anguillarum, qui indifferenter omnia accipiunt, & in pios vsus conuertere volunt. Qui signati sunt per Gedeonem, qui in aures aureas de præda Madianitarum accepit, vt faceret inde sacerdotales vestes. Et factū est Gedeoni & omni domui eius in ruinam. Vt legitur Iudicum 8. ¶ Isti etiam similes sunt Saul, qui regem Amalech, & meliora de ouibus & armentis reseruauit, volens immolare domino, propter quod abiecit eum dominus ne esset rex, vt legitur 1. Regum 15. Isti etiā similes sunt Achor, qui furatus est de anathemate Iericho: vt legitur Iosue 7. Vnde Hieronymus: Diligenter discutiendum est & cauendum, ne quis abstulerit de aliquo anathemate, ne propter illud multum co perdatur. Isti etiam contra prohibitionem legis morticinium comedunt, & à bestia captum. ¶ Tertio, reprehensibile est in acceptoribus munerum, cum habent impios ministros, qui procurant quocūq; modo possunt vt ipsi à subditis aliquid extorqueāt, quod est valde magnum peccatum, quos suggillamus hoc exemplo. Quidam clericus cum ad aleam omnia quæ habere potuisset præter quinque solidos perdidisset, incepit Deū blasphemare, & promittere eosdem quinque solidos homini qui eum doceret quomodo Deum magis offenderet. Cui quidam qui aderat dicit: Si Deū supra omnem peccatorem volueris offendere, fias quæstor palatii episcopi. Tales figurati sunt per fuscinulam, de qua legitur 1. Regum 2. Veniebat puer sacerdotis cum coqueretur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, & mittebat eam in leberem, & omne quod leuabat fuscinula tollebat sacerdos sibi. Quidam prælati ecclesie ad modum

modum dæmonū habent fuscinulas suas, quibus subditos spoli-
ant. Isti etiam significati sunt per ostiola per quæ sacerdotes
Belis furabantur quæ ponebatur ante idolū eius: vt legitur Da-
nielis 14. Isti etiā iuiles sunt mergulis illis quos vidit beatus
Martinus in quodam flumine, qui assiduè capturæ piscium in-
tendebant. Et ait. Forma ista dæmonum est. Et præcipit eos auo-
lare. Isti sunt velut aucupes. Vnde Amos 3. Nunquid cadet auis
in laqueum terræ absque aucupe? Laqueus terræ est prælati
malus. vnde Osee 5. dicitur ad prælatos: Vobiscum iudiciū est,
quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum su-
per montem Thabor. Isti etiam canes sunt, de quibus dicitur in
Psalm. Ipsi dispergentur ad manducandū: si vero non fuerint sa-
turati, & murmurabunt. Ispargetur ministri episcoporum pec-
eorum dioceses. Si non dant eis sacerdotes, accusant illos: iux-
ta illud Michææ 5. Si quis non dederit in ore eorū quippiā, san-
ctificant super eū prælium. Afferūt enim rectum esse & iustum
q̄ ab officio & beneficio suspendantur. De iis legitur Iere. 5. In-
uenti sunt in populo meo impij insidiantes quasi aucupes. la-
queos ponentes & pedicas ad capiendos viros. ¶ Quarto, repre-
hensibiles sunt acceptores munerū, quando ipsi accipiunt mu-
nera pro causa pro qua non deberent accipere: sicut iudices qui
munera accipiūt vel vt iustitiā deserant, vel vt iustitiā faciant,
quam gratis deberent facere. Vtrunque enim peccatum est. Si-
cut enim iniquus esset qui cappam meā mihi venderet: ita ini-
quus est qui iustitiā quam debet facere ex officio, nō vult fa-
cere nisi sibi aliquid detur. Ad quod referrī potest illud Psalm.
Cum accipero tempus, ego iustitias iudicabo. Iustitiā vendi-
tam dominus iudicabit, & pro ea venditorem damnabit: mune-
ra vero accipere, vt deseratur iustitia, quasi peccatum Iudæ est.
Vnde super illud Matth. 26. Exinde quærebat opportunitatē vt
eum traderet. dicit glos. Multi hodie sunt qui factum Iudæ exe-
rantur, & idem faciūt. Nā cum pro munere falsum testimoniū
dicunt, Deum qui veritas est, vendunt. A simili, qui pro munere
falsum iudicium faciūt, Deum qui iustitia est, vendūt. ¶ Quinto,
reprehensibiles sunt acceptores munerum, quando non fa-
ciunt illud ad quod obligantur acceptione munerum. Sicut ac-
cidit in illis qui elemosynas recipiunt, & tamen negligūt ora-
re pro largitoribus earum. Mercedem bene volūt suscipere, sed
laborem recusant ferre. Quibus dicitur in Psalm. Surgite posse-
quam federitis, &c. Panis doloris vocatur panis clericorū: quia
requiritur pro eo luctus & dolor. Dolere enim debent peccato-
corum

eorum à quibus eis datus est panis ille. Ideo postquam sederūt ad mensam, surgere debent ad orandum pro eis. Sed ipsum panem doloris, faciunt panem risus & gaudij, iuxta illud Eccle. 10. In risu faciunt panem epulantes, & vinum bibentes. Conuiuia quæ deberent esse in luctu, faciunt esse in risu, ita quòd epulantur bibentes, id est, potum obliuioni non tradentes. Variis enim vinis & exquisitis vtuntur. Et est alicubi verbum vsitatum, cum videtur aliquis pinguis & rubicundus, vt de eo dicatur: Iste vt comedit, bibit: id est, potum in comestione obliuioni non tradidit. Tali qui de elemosynis delicatè comedit, & cum saturitate, dicit beatus Bernard. Vt tibi clericice: mors in olla carniū, quia peccata populi constar esse quæ comedis, ac si tua tibi sufficere non viderentur. Mirum est quomodo ita audacter comedunt quod mortem continet, cum Iob 6. scriptum sit: Aut gustare quis poterit quod gustatum affert mortem?

¶ *De delitiis clericorum quæ mortes septem continent.*

NOTANDUM est, quod delitiæ clericorū mortē continēt: nec vnicam mortem, in dō septem mortes ibi possunt esse. ¶ Prima mors est, mors peccatorū p quibus datur elemosynę quas clerici comedūt: iuxta illud Osee 4. Peccata populi mei comedent. De ista morte loquitur beatus Bern. in prædicta autoritate. ¶ Secūda mors est, illorū peccatorū quæ habēt sequi ex delitiis: vt est luxuria, & alia vitia quæ ex vitio gulæ nascuntur: vt ostensum est in tractatu de gula. ¶ Tertia mors est, mors sanctorū, quæ comparata sunt bona ecclesię. Acquisiuit enim Christus ecclesiā sanguine suo & suorū. Vnde in recōpensationem debēt illi qui bona ecclesiastica comedunt glorificare Deū & sanctos. ¶ Quarta mors est, mors corporalis, quæ comeditur in delitiis, quia delitiæ mortis sunt occasio, vt prius ostensum est. ¶ Quinta mors est, mors pauperum: quia portione quam deberēt habere in bonis ecclesiasticis defraudantur. Defraudatio verò talis iudicatur esse homicidium. Ecclesiast. 34. vbi sic legitur: Panis egeniū, vita pauperū est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. ¶ Sexta mors quæ ibi comedi potest, est mors propriæ damnationis. Peccatū enim res venenata est. Vnde dum comeditur, nisi sanctitas comedentis vel sequens oratio illud expellat, interdum mors æterna inde incurritur. Vnde Lucæ 20. Deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi percipient maiorem damnationem. Et Bernardus: Venient, venient ante tribunal Christi: ibi audietur pupillorum accusatio grauis, allegatio dura, quorum vixere stipēdiis, nec diluere peccata,

cata, quibus facti sunt cæci duces, & mediatores fraudulentæ. Idem: Quid tibi insipiens delitiæ sapiunt? quid diuitiæ illæ cæcos oblectant oculos, quibus tam graue mercaris iudiciū, tam dure obligas rationi? vniuersum liquidem vsque ad nouissimū quadrantem exegeris. ¶ Septimò, comedunt mortē clerici qui comedunt eleemosynas sibi datas pro mortuis, & ab igne purgatorij qui grauior morte est, debent eos liberare. Ad hoc enim obligantur ex susceptione eleemosynarum: & verisimile est quòd dominus multum offendatur, cum animæ quæ igne cruciantur, in tanta amaritudine ei dicant: domine, clerici iam bona nostra susceperunt, & debuerūt liberare de angustia ista, & ipsi sunt in risu & delitiis, & de nobis non curant.

¶ *De munerum diuersitate.*

TERTIO circa acceptionem munerū dicendū est de munerum diuersitate. Distinguitur autē tres species munerum super illud Esaia 33. Qui excutit manus suas ab omni munere. Dicit enim glo. interli. super illud: Munere oris munere manus, munere officij. Munus oris est laus vel preces carnales. Munus manus, est pecunia. Munus officij, est seruitiū incredibile impensum. Super illud verò Ierem. 48. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter. distinguntur similiter tres species munerum, non omnino eadem cum prædictis. Dicit enim glossa interli. super illud fraudulenter: vel pro corporalis rei præmio, vel pro laudis verbo, vel humani iudicij gratia. glo. etiam dicit ibidē: Tribus modis fraus ista committitur, quia vel cordis humani gratia, aut fauoris aura, aut cum res quælibet exterior desiderantur.

De avaritia Aduocatorum.

C A P. VI.

Sexto loco inter species avaritiæ, dicendū est de avaritia aduocatorū. Et notandum q̄ officij aduocationis secundum se non est malum. Vnde Augustinus. Non licet iudici vendere iustum iudicium: sed licet aduocato vendere iustum patrociniū, & iuris consulto iustum consiliū. Non peccat aduocatus vendendo iustum patrociniū, si non sit persona cui sit prohibitum hoc officij: si debito modo procedat, & causa iniusta nō sit, & desperata & salariū recipiat iustum & moderatum. In moderamine verò debet respectus haberi ad quantitatem causæ & laborē aduocationis, & qualitatem personæ aduocantis: scilicet ad faciendiam, scientiam, & etiam ad consuetudinē regionis.

¶ *De octo quæ debent retrahere homines ab officio Aduocationis.*

OCTO tamen sunt quæ deberent homines retrahere ab officio aduocationis. ¶ Primū est, venalitas quam nobilis animus

natura

naturaliter exhorret. Triplici autem ratione indecens est venalitas in advocatis. Primò, cum carè empti sint à Christo, non deberent se alijs vendere. Vnde Aug. Postquã intellexi me pretioso sanguine Christi redemptũ, nolui me venalem exhibere. Secũdò, quia venalitas habet vilitatem quandam: vnde pugiles & alia personæ quæ ad certamen venales se offerunt, viles reputantur. Aliud iudiciũ est de illis qui pro iustitia certant. Meretricum etiam est venales esse. Et cũ indecentia quæ in nobiliori parte est, peior sit, venalitas, quæ penes linguam attenditur, quæ est vnũ de nobilioribus membris & in quo magis displicet indecentia, peior videtur esse quantũ ad hoc venalitate meretricũ. Huic vilitati videtur attestari Apostolus 3. ad Corin. 6. vbi dicit: Secularia iudicia si habueritis, cõreptibiles qui sunt in ecclesia, illos cõstituite ad iudicandũ. & Poëta: Si fortuna volet, fies de rhetore cõsul. Si volet hæc eadem, fies de cõsule rhetor. Rhetor ponitur ibi pro persona vili, cõsul pro nobili. ¶ Tertiò indecens est venalitas ista: quia decorum esset q̄ talentum scientiæ quod gratis acceperũt, gratis darent, præcipuè quũ prohibitum sit illud vendere. Prou. 23. vbi dicitur: Noli vendere sapientiam, & doctrinam & intelligentiã. Assimilantur enim aduocati vsurariis in hoc, q̄ sicut vsurarius talentũ fortunæ quod gratis accepit, non vult tradere proximo, ita aduocatus talentum gratiæ quod gratis accepit, non vult gratis proximo dare.

¶ De XII. periculis aduocatorum.

Si cundo deberet homines cohibere ab officio aduocationis, multiplex periculum, quod est circa officium illud. Possumus verò ad presens numerare duodecim pericula, quæ ibi possunt esse. ¶ Primũ periculũ est, cum miserabilibus personis non subuenit, quibus tenetur ex lege Dei subuenire. vnde Esa. i. Subuenite oppresso, &c. sicut medicus pauperi infirmo potens subuenire, & non subueniens, homicida illius iudicatur: ita aduocatus quasi aufert rem suam pauperi homini, quũ nõ conseruat eam, quum possit. vnde Symmachus papa: Non grandis differentia, verũ mortem inferas, vel admittas: mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc quũ possit non excludit. ¶ Secũdũ periculũ est, quũ scienter causam iniustam vel desperatam suscipit. ¶ Tertium periculum est, quum in processu negotij causam esse iniustã cognoscit, & tamẽ adhuc eã defendit. ¶ Quartum periculum est, quando aduocatus mones ad cõpositionem illum ex cuius parte est, quem scit causam iniustã habere, cõsulit ei vt partẽ suam aduersario relinquat, & partẽ accipiat: con-

sulit

sulit ei alienum accipere. ¶ Quintum periculū est, quū per infidelitatem, vel negligentiam, vel ignorantiam illius cadit à causa sua ille quem ipse tuetur: tenetur enim ei ad restitutionem. ¶ Sextum periculū est, quādo ille cōtra quem patrociniū praestat, propter pertinaciam illius rem suā amittit. Tenetur enim illi similiter ad restitutionem: vnde aliquando pro centū solidis quos habet de aduocatione, tenetur ad restitutionem centū marcarū vel mille. ¶ Septimū periculū est, cum accipitur immoderatū salariū, vel vnde non deberet accipi. ¶ Octauū periculum est, quum incurritur odium illorū contra quos praestatur patrociniū. ¶ Nonū periculum est, circa modum procedendi in causa, quam scilicet per leges falsas, vel falsa instrumenta, vel falsos testes, vel per mēdacia proceditur: vel quū dicit conuitia, vel proponit quae non valent nisi ad dilationem causa. ¶ Decimum periculum est, simoniae, quum aduocatus scientiam suam vendere intendit. ¶ Undecimum periculum est, vanae gloriae, ex cuius amore multi timent cadere, etiam à causa iniusta, nolentes in scij videri. Vnde per mendacia vel quocunque alio modo volunt obtinere. ¶ Duodecimum est, periculum infidelitatis. Infidelis enim est malus aduocatus erga dominum, qui talentum naturae ei commisit, quando de talento illo lucratur cōtempribilia, cum possit lucrari pretiosa. Sicut nuntius alicuius negotiatoris, si veniat ad nundinas aliquas in quibus eodē pretio posset habere bruncetam quo burellum, infidelis esset dño suo, si relicta brunceta burellum emeret. Eadem infidelitate laborare videntur qui in sacra scriptura proficere possunt, & ad lucrū temporalium leges vel decreta discunt. Propter pericula quae sunt in causis, dicit Apost. 1. ad Corint. 6. Omnino delictū est in vobis, q̄ iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis: quare non magis fraudem patimini? ¶ Tertiō, debet cohibere homines ab aduocatione multiplex pœna, qua dominus malos aduocatos solet punire. Multos enim ante mortē multos efficit. Cuidā etiā aduocato moriēti visa est lingua celerius aura moueri, quasi diceret: Lingua mea velox & facilis fuit ad peccandū, sicut arūdo de facili vento agitur. Alij visum est infertius labium moueri citius labiis crocodili. Aliis etiam exlicita mortem, quando praecipue sapiētia opus esset. Vnde quidam quum adferretur ei Eucharistia, in extremis ait: Iudicetur prius vtrum rectū sit quod accipiam. Cui circumstantes dixerūt: Nos quidem rectum & iustum hoc iudicamus. Quibus ille, Non est hoc

hoc rectū iudiciū. Non enim quū sitis mihi pares, habetis me iuste iudicare. Et aliās cum in extremis admoneretur ad susceptionem Eucharistia, petiit dilationē: quā quū nollēt amici ei⁹ dare propter mortē quā ei videbāt imminere, appellauit à manifesto grauamine. Post mortē verò balneātur aduocati in auro feruēti. Vnde legitur in quadā tragœdia Senecæ, q̄ visum est cuidam q̄ videret Nerone apud inferos balneantē, ministrōsque circa eum aurū feruens infundētes. Et quum videret chorū aduocatorū ad se veniētem: Huc, inquit, venale genus hominū aduocati, amici mei accedite, vt in hoc vase mecum balneemini: adhuc superest locus in eo quem vobis reseruauī.

¶ Quarto deberet homines cohibere ab hoc officio, quia præ ceteris videtur esse corruptū. Inuenitur enim quandoq; aliquis morbus incurabilis, ad quē curandū nō inuenitur medicus, quā de salute agrī desperatur. Sed nulla causa adeo inuenitur iniusta, ad quā tuendā nō inueniatur aduocatus.

¶ Quinto deberet homines cohibere ab hoc officio, molestia quæ est in audiendo litis. Propter quā dicit Augustin⁹, Christū testē inuoco, q̄ mallem per singulos dies manibus aliquid operari, quā tumultuosas causasū prolixitates pati. Et Ambr. in lib. de officiis: Dispēdio litis carere non mediocriter lucrū. Et Bern. ad Eugenium Papam: Lex Domini silet in sacro palatio, leges perstrepuunt seculares. Mitor si plerūq; dicere non cogaris: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.

¶ Sexto deberet homines cohibere ab hoc officio, quia valde simile est actibus dæmonū. Vnde Aug. Nihil est similius actib⁹ dæmonū, q̄ litigare.

¶ Septimo deberet homines cohibere ab hoc officio magnum damū, quod faciūt mali aduocati Deo, & ecclesiæ ipsius. Plus enim nocet alicui quandoq; vnus malus aduocatus, quā possent ei nocere decem fures, vel etiam omnes raptores vnus patriæ. Aufert enim alicui abbatiam suam vel archiepiscopatum suum, quod non possent facere omnes raptores vnus patriæ. Omnes etiam dæmones non possent tantum nocere ecclesiæ quandoque, quantum nocet vnus malus aduocatus, quū episcoporum vnū vel archiepiscopatū subdit dominio alicuius qui seruus est diaboli: per consequens enim ponitur episcopatus, vel archiepiscopatus eius sub dominio diaboli.

¶ Mali aduocati hereticis similes sunt, & quia sunt falsarij legū & decretorū, quæ sacra sunt secundum iudicium eorum. Vnde falsarij sunt sacræ scripturæ, sicut & heretici. Et quia suadent cōtraria iustitiæ, sicut heretici cōtraria fidei. Duo necessaria sunt ad salutē, fides,

& bona opera, & neutrum sine altero sufficit. Hæreticus homines errare facit in fide, aduocatus verò in opere. Alij peccatores, etsi mala agunt, nō tamē dicūt sic agendum esse: sed malus aduocatus iudici suadet, vt alicui adiudicet quod eius non est. In hoc etiam est deterior hæretico: quia hæreticus ignoranter peccat, purās credendum esse quod hominibus suadet: sed malus aduocatus suadet iudici, vt agat quod scit nō esse agendū. Mali etiam aduocati hostes sunt iustitiæ, veritatis & æquitatis, quorū tamē se amatores & defensores profiteantur. Vnde hodie impletū est per eos quod legitur Esa. 59. Conuersum est reuersum iudiciū, & iustitia longe stetit: corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi. Conuertitur reuersum iudiciū, quum appellatur quando sententia debet fieri. Et iustitia tūc a lōge stat, quæ ante appellationem proxima erat. Oportet enim vt pro iustitia eatur Romā, vbi fortē iustitia etiam nō inuenitur, sed solū iudices dabuntur. Corruit veritas in platea, quum aliquod crimen quod populo notū est, alicui prælato obicitur: & tamen impediētibz hoc malis aduocatis, de illo nō puniuntur. Æquitas verò ingredi non potest, quū correptio in aliquo claustro inchoatur, & opponētibz se aduocatis nō perficitur. Mali aduocati quasi iugulatores sunt iustitiæ: iuxta illud Psal. Tota die cogitauit iusticiam lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum. Nouacula acuta dolum facit, quando hominem scindit, cui decorando eum seruire debuit.

¶ *De fraude mali aduocati.*

A d modum ergo nouaculæ malus aduocatus dolum facit, quando iustitiā strangulat, cui militare debuit. Qualiter expectare audent illud diuictissimū iudiciū, quod tenebit iustitia, qui se iugulatores iustitiæ intelligūt. Mali etiam aduocati quasi hostes Dei sunt, & quasi antichristi. Christus enim in mundum venit, vt pacē faceret. Vnde Apollolus ad Ephes. 2. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum, ipsi verò discordiā & litigiam amant, & quarūt. Vnde sicut de Christo dicunt, In pace factus est locus eius: ita de malo aduocato potest dici, In lite factus est locus eius. Aduocati ad litē conueniunt, sicut corui ad caduera. Deus præ omnibus discordiā detestatur quod potest haberi ex illo verbo Prou. 6. Sex sunt quæ odit Dñs, & septimum detestatur anima eius. Et est illud septimū, Seminare inter fratres discordiā. Aduocatus verò eam optimam arbitrat. Mali aduocati Deum fugant ab ecclesia, diabolū verò introducunt, & custodiunt ibi. Si enim aliquis homo sanctus eligatur in ab-

barem

barem vel episcopū, tam citò aduocari se opponūt, nec Deū in sancto viro in ecclesiā intrare permittūt. Si verò electus sit aliquis malus, qui simoniā nō timer committere, adiuuant eum. Mali etiā aduocati quasi præcipitina diaboli sunt, iuxta illud Psal. Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa. O aduocare, qui es lingua dolosa: id est, linguosus & dolosus, verba præcipitationis sunt verba aduocatorum. Ad modū enim illius machinæ quæ dicitur præcipitium, destruunt ecclesiā Dei. Quorū pœna innuitur quum subditur, Propterea Deus destruet te in finē, &c. Ista præcipitina orat David à Domino destrui: vbi dicit, Præcipita Domine, diuide linguas eorū: quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate. Solet præcipitium contra præcipitium fieri, sed secundum hunc modum loquitur hic David. Tunc præcipitium contra præcipitū efficitur, quādo aduocati adinuicem corrixantur. Non videtur ecclesiā Dei amare, qui permittit diabolum ibi ponere præcipitia sua ad voluntatem suam. ¶ Aduocati etiam sunt sagittarij diaboli. Vnde Ierem. 9. Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Nec solum aliis, sed etiam sibiipsis damnum faciunt aduocati, dum in officio aduocationis seipsos consumūt. Vnde Osee 7. Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit. Alieni, id est, dæmones. In legibus & Decretis, robur multorum consumunt. Seneca: Cauillatio verborum multum temporis nobis eripuit. Mortem etiam æternam acquirunt aduocati in officio suo. Quod videtur signatum Genesis 34. vbi Sichem admauit Dinam quæ interpretatur causa: cuius occasione deinde occisus est. Notabiliter verò Sichem dicitur fuisse filius Hemor, qui interpretatur asinus. Homines enim duri & asini, qui in aliis scientiis nequeunt proficere, consueuerunt decreta, & decretales audire. Octauo deberet homines cohibere ab hoc officio amor legis diuinæ & conditiones scientiæ decretorū. De amore legis diuinæ, dicit Gregorius: Qui diligit regem, diligit legem. Et Psal. Palpebræ eius interrogant filios hominū. Palpebræ quæ quandoq; sunt clausæ quandoque apertæ, significant sacram scripturam, quæ alicubi est obscura, alicubi est aperta, quæ interrogat filios hominum vtrum amant Deum. Signum enim diuinæ dilectionis est, quum quis laborat liberter in studio sacræ scripturæ. Sacra verò scriptura multum contemnitur propter scientiam decretorum. Vnde potest dicere, quod dicit Sara ad Abraham, Genesis decimosexto; Iniquè agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinū tuum, quæ videns

q̄ conceperit, despectui me habet. Ancilla sacrae scripturae est scientia decretorum, quae sacrae scripturae despectui habet propter fructu lucra quod ex ea consequitur. Et Genes. 21. Signata est oppressio quam facit scientia lucratiua sacrae scripturae, per ludum quo opprimebat Ismael Isaac. Vnde sicut praecipit Dns, Eiice ancillam & filium eius. Fortè sic neesse esset scientiam illam in magna parte ab ecclesia excludi. Nec solù contemnitur sacra scriptura per scientiam illam, imò etiam blasphematur, & in ea ipse Deus qui legislator est. Quod dicitur figuratù esse Leuitic. 24. vbi legitur, Filius mulieris Israelitidis quae pepererat de viro Aegypto iurgatus est cù viro Israelitico, & blasphemauit Deum Israël. Sic Decretista, qui Israelitae sunt in parte quo ad illam partem scientiae quam à lege diuina accipiunt, & Aegyptij quo ad illam partem quam habent à sapientia mundana, blasphemant Deum Israël, dum legem quam ipse dedit paleam vocant, quasi inutilè: quum tamè legatur Esa. 48. Ego Deus tuus docens te vtilia. Ipsi potius palea sunt, de quibus Matthaei 3. Paleas autem igni comburet inextinguibili. Et Aug. Si paleam sequeris, palea efficieris.

De conditionibus scientiae Decretorum & similium.

CONDITIONES etiam scientiae illius debentur homines cohibere ab ipsa. Mobilis enim est, & terrena, tumultuosa, instabilius, & absq; reflectione. Mobilis ideo est: quia per similitudines remotas procedit. Agellius: Leges nostrae sunt tela araneae, quae fortia animalia transmittunt, minus fortia & debilia retinent. Etiam ea de quibus est temporalia sunt. Vnde eam oportet secundum varietatem temporum variari. Et quia decreta quodammodo in corde domini Papae sunt, sicut quidam ait, vt ea interpretentur sicut sibi videbitur. Canonis autem derogatur canonis contrario vel tacito consensu Romanae ecclesiae, & vsu facientium in contrarium. Ad hanc mobilitatem refertur potest quod legitur Iere. 17. Duo mala fecit populus meus. Dereliquerunt me fontem aquae viuae, & foderunt sibi cisternas dissipatas quae aquas continere non valent. Cisterna non valens continere aquam, est Decretum, quod hodie aquam sapientiae continet & cras non continebit, quia abrogatum erit. Aliter est de lege diuina. Vnde Dauid dicit Domino: Iustitia tua iustitia in aeternum, & lex tua veritas non solum verisimilitudo. Et in Euangelio: Caelum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Terrena est etiam scientia illa. Vnde sicut terra aquis commixta impedit, ne ibi videatur, ita terreneitas multos decretistas impedit, ne recte iudicent

judicent. Sed lex Dei quæ contemptum terrenorum prædicat
quasi aqua clara est, ideo dicitur illi qui lucratiuas scientias se-
ctatur, Ieremia 2. Quid tibi vis in viâ Ægypti: vt bibas aquam
turbidam? Tumultuosa etiã est, & inflatiua. Vnde per siliquas
porcorum intelligitur, de quibus filius prodigus cupiebat im-
plere ventrem suum, Luc. 15. Siliquæ enim porcorum resonant
& inflant. ¶ Propter tumultum quem habet scientia illa signan-
tur aduocari per ranas, de quibus legitur, Exod. 7. Et in Psalmi.
Adidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.
Sed facta scriptura est pacifica. Vnde David; Pax multa diligen-
tibus legem tuam Domine, &c. Et iterum: Contritio & infelici-
tas in viis eorum; & viam pacis non cognouerunt. Et Esa. 48.
Vtinam attendisses mandata meã, facta fuisset sicut flumẽs pax
tua. Scientia etiã decretorum animam non reficit, sed po-
tius famem temporalium immittit, & quodammodo homi-
nes inanit, dum exteriorem apparentiam quærere facit. Ad
quod potest referri, quod legitur Esaia 55. Quare appenditis ar-
gentum non in panibus, & laborem vestrum non in satietate?
Et vt breuiter dicamus, aliæ scientiæ, comparatione sacræ scri-
pturæ, scientiæ non sunt. Vnde Hieronymus: Literas non no-
uit qui sacras ignorat.

De avaritia ministrorum ecclesie, & ordine dicendorum de illa.

*Et primo de Simonia, & de octo quæ faciunt ad eius detesta-
tionem.*

CAP. VII.

Sequitur de avaritia ministrorum ecclesie. Circa quam hoc
modo procedemus. ¶ Primo dicemus de Simonia. ¶ Secun-
do, de peccato edificantium Sion in sanguinibus. ¶ Tertio, de
peccato choritatum. ¶ Quarto, de peccato mercenariorum.
¶ Quinto, tangemus de signis avaritiæ quæ apparet in ecclesia
Dei. ¶ Sexto, de peccato indignè conficientium. ¶ Septimo, de
vicio proprietatũ in claustralibus. ¶ Octauo, de avaritia scien-
tiæ. De Simonia primo hic duo dicemus. ¶ Primo ponemus
ea quæ pertinent ad detestationem simonia: ¶ Secundo, diuisio-
nes quæ pertinent ad simoniam. ¶ Octo verò sunt quæ faciunt
ad detestationem ipsius. ¶ Primum est illud verbũ Damasi Pa-
pæ: Omnia crimina ad comparationem simoniae hæresis, quasi
pro nihilo reputantur. In quo verbo dupliciter detestabilis ostẽ-
ditur, & quia ostẽditur excedere cætera crimina, & quia hæresi
comparatur. In multis etiam aliis locis vocatur hæresis pecca-
tum illud. Vnde Nicolaus Pæpa: Statuimus decretum de simo-
niaca tripartita hæresi: & super illud Matth. 21. Et cathedra

vendentium columbas euerit. dicit Gloss. Hinc est, quod hæresis simoniaca damnatur. Et super illud Ioann. 2. Et his qui columbas vendebant &c. dicit gloss. interlin. Specialiter damnatur simoniaca hæresis. Et Act. 8. Vbi dicit Petrus: Simoni mago: Penitentiam age ab hac nequitia tua. dicit gloss. interlinear. Idem est, à duplici malo cupiditatis & prauæ fidei. Et in veritate simoniaci, quantum ad hæc, hæretici sunt, quod æstimant mente vel facto quod impretriabile est, sub vili pretio cadere, & separant corpus ecclesiæ à suo capite, sicut hæretici, vt inferius ostendetur. * Secundò verò facit ad detestationem simoniæ, hoc, quod ipsa est spiritualis sodomia. Sicut enim in sodomia corporali facit contra naturam ille qui est opus naturæ: sic in simonia facit contra gratiam ille qui est opus gratiæ, quia à gratia est redemptus. Et sicut in die iudicij obmutescet sodomita secundum interpretationem sui nominis, quia hostis fuit naturæ quæ eum fecerat: quantum enim in se est, sodomita genus humanum destruit: sic obmutescet simoniacus, qui hostis gratiæ fuit, à qua redemptus fuerat. Et sicut secundum legem naturalem sodomia vel maximum peccatum, vel vnum de maximis iudicatur, quia est contra naturam. In tempore gratiæ secundum legem euangelicam maximum peccatum iudicatur simonia, quæ propriè est contraria gratiæ. Propriè enim facit contra illud Matthæi 10. Gratis accepistis, gratis date. Vnde rectè significati sunt simoniaci per Sodomitas, volentes infringere fores Lothi: de quibus Genesis 19. Iamque propè erat vt infringerent fores Lothi &c. ¶ Tertium quod facit ad detestationem simoniæ est magnus zelus quem leguntur sancti habuisse contra peccatum istud vnde 4. Regum 5. dixit Eliseus ad Giezi: Lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in sempiternum. Et Dominus in suo primo aduentu non legitur contra aliquod peccatum ita exarsisse, sicut contra istud. Vnde bis legitur eiecisse ementes & vendentes de templo. De prima eiectione habetur Ioan. 2. De secunda, Matth. 21. Venerat dominus iudicari, non iudicari, & vt in mansuetudine peccata toleraret, non vt ea puniret, & tamen contra istud peccatum, imò figuram istius peccati mansuetudinem seruare noluit: sed quasi iratus cum flagello de fœniculis facto, mensas numulariorum, cathedras vendentium columbas euerit: licet primus aduentus esset misericordiæ, tamen de hoc peccato iustitia se intromisit. Vnde Bernard. ad Eugenium papam loquens de peste simoniæ: Intuere, inquit, magistrum: non parat aures vt audiat, sed flagellum quo feriat: verba

verba nec facit, nec recipit: nec enim sedet iudicans, sed insequitur puniens. Causam tamen non tacet, quod scilicet domum orationis domum negotiationis fecissent. Ergo & tu fac similiter. Erubescant vultum tu istiisimodi negotiatores, si fieri potest: si non, timeant. Timeant numularij, non confidant in nummis, sed diffidant. Abscondentes suum a te, scientes effundere quam accipere paratorem. Propter zelum, quem habuit dominus contra hoc peccatum, scriptum est in Psal. in persona eius, Zelus domus tuæ comedit me. Etiam peccatum Iudæ voluit dominus patienter tolerare, sed istud peccatum noluit. Petrus etiam magnum zelum habuit contra istud peccatum, quando dixit Simoni mago, Pecunia tua tecum sit in perditionem, vt legitur Act. 8. Quantum etiam zelum habeat ecclesia contra hoc peccatum, satis patet illis qui canonici iuris peritiam habent.

¶ De x. contumeliis Simonie.

QUARTO facit ad detestationem simoniæ multiplex contumelia, quæ facit istud peccatū Deo: & ponemus ad præsens x. de contumeliis istis. ¶ Prima est, q̄ Deū vendit. Et hoc dupliciter. ¶ Primo quia vendit gratiā sancti Spiritus. vnde super illud Io. 2. His qui columbas vendebant &c. dicit glo. Spiritus in colūba apparuit. Vnde per columbam, spiritus accipitur, quem simoniaci vendunt: sed Spiritus sanctus Deus est, vendunt ergo simoniaci Deum. Aliter etiam vendunt Deum dū Christum in sacramēto altaris vendunt pro pecunia celebrando. Nec est parua contumelia ista. Nō est aliquis ita pauper in mundo qui nō multū indignaretur, si quis veller ducere eum ad forum, & ibi eū venalem exhibere tanquā iumentū suum: quanta ergo contumelia est Deo, cum ipse venalis exponitur ab his q̄bus præcipuè honorandus esset? Sufficere deberet talibus q̄ Christus semel pro peccatis eorum veditus est. Venditores isti deteriores videntur esse Iuda in his quinque. Vēdunt immortalem, & iam glorificatū quē Iudas vendidit mortale & in statu humilitatis: maior autem contumelia est quæ fit alicui in statu honoris, quā in statu humilitatis, vnde contumelia illata militi, maior est, quā si inferatur domicello. Nec semel tantū eū vendūt vt Iudas, sed plus quā centies: minori etiā pretio eū vendunt quā Iudas. Credūt etiā eum Deū esse, quod nō credebat Iudas, cum vendidit xx. denariis. Iudas etiā eū de hoc peccato pœnituit, pœnitētia ductus reddidit xx. argēteos, q̄bus Christū vēdiderat: sed simoniaci ad pœnitentiā induci nō possunt vt ea restituant, quæ pœnitentiā acquisierunt. ¶ Secunda contumelia est, quod Deum

venditorem æstimant: quod non est parua contumelia. Si enim aliquis rex vel comes valde liberalis requiratur super venditione vestium suarum vel armorum, pro magno malo habet: quid mirum ergo si pro malo habeat ille, qui est liberalissimus largitor omnium, qui omnia quæ fecit, ad largiendum fecit quædam ut eis largirentur, alia ut ea largiretur, qui munera sua dat bonis & malis, gratis & ingratis, amicis & inimicis, qui rogat ut ab eo petatur? Hanc contumeliam innuit Petrus, ubi dicit Simoni: Quia existimasti donum Dei pecuniâ possideri, quasi diceret, donatorem existimasti venditorem. Et Io. 2. dicit Dñs: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Domum Dei domum negotiationis facit, qui Deum negotiatorem existimat. ¶ Tertia contumelia est, quod donum Dei contemnit, quum illud quod adeo pretiosum est, quod precium est regni calorum, luto temporalium parificat, in quo etiam ipsum donatorem contemnit. Non solet parum displicere hominibus quum aliquis bona eorum contemnit: ut patet in mercatoribus & artificibus: præcipue verò quum dona eorum contemnuntur. Et hoc multum solet retrahere etiam ipsos liberales homines à largiendo, vnde dominus Matt. 7. prohibuit ne dona eius largirentur talibus: Nolite, inquit, margaritas spargere ante porcos, id est, pretiosa de terra dare contemptroribus. ¶ Quarta contumelia est, quod simonia aufert Deo ostium ecclesiæ: quod dominus maxime voluit seruare: propter quod ostium se dixit. Ioannis 10. Sicut aliquis solet se ponere in medio ostij, quum vult seruare ne quis ingrediatur nisi de voluntate eius. In quo verbo significauit dominus, quod quasi violentiam ei faciet, qui nisi per eum intrabit. Ad ostendendum etiam hoc quod ingressum ecclesiæ maxime seruari voluit, intravit ipse ad discipulos ianuis clausis: qui enim ingressum bene vult seruare, solet aperire volenti ingredi, quantum minus potest de otio: Et multum placeret ei si ille qui debet ingredi, otio omnino clauso ingredi posset. Ad idem ostendendum iussit Dominus Exod. 12. Postes ostij sanguine agni intingi. quasi diceret, saltè ostium ecclesiæ quod proprio sanguine emi, habere soleo. Hac de causa tradidit ipse clauis ecclesiæ Petro: quia amabat eum ardentius cæteris. Per simile etiam potest idem manifestari in munitionibus, dum guerræ sunt portæ solent præcipue custodiri. Vnde turres conuenerunt fieri super eas. ¶ Quinta contumelia est: quia simonia procurat ut ecclesiæ quæ sponsa Dei est, aliunde grauida sit, quam à sponso suo. Ecclesiæ de solo Spiritu sancto concipere deberet quod

quod
 vtero
 cipiat
 non d
 nem, d
 est, qu
 rumel
 filios d
 Omnis
 ratem
 Deum
 testabi
 non su
 idolo f
 melia
 consti
 domin
 peccat
 tari lo
 vel iux
 rem. 17
 rum co
 qui deb
 filium
 illud D
 nia nō
 celebr
 tum ho
 riores
 rō nō.
 homin
 ficatio
 quando
 culo pe
 factileg
 larro et
 sed alce
 thæ 21.
 Larro e
 quitur:
 cogitat

quod figuratum est in beata Virgine, quæ inuenta est habens in utero de Spiritu sancto. Matt. 1. Sed Simonia facit quod ipsa concipiat de spiritu maligno. Vnde mirum est, quod sponsus eius non deserit eam. Ioseph enim voluit dimittere beatam Virginem, dum dubitaret vnde ipsa concepisset. ¶ Sexta contumelia est, quod Deum facit nutrire filios adulterinos. ¶ Septima contumelia est, quod filios Dei exhereditat à patrimonio Christi, & filios diaboli ibi hæredes constituit, iuxta illud Ecclesiastic. 23. Omnis mulier relinquens virum suum, peccabit statuens hæreditatem ex alieno matrimonio. ¶ Octava contumelia est, quod Deum idololatricum facit idolo auaritiæ eum offerens: & in hoc de testabilior est simonia aliis speciebus auaritiæ. Simoniæ enim non sufficit quod alium Deum constituat, sed proprium Deum idolo suo immolat, quum pro pecunia celebrat. Magna contumelia esset dño alicuius castri, si subditi eius alium dominum constituerent: sed longe maior esset, si domino constituto verum dominum capere offerrent. ¶ Nona contumelia est, quod illud peccatum nulli loco, nullæ personæ defert. Alia peccata sancti tati locorum deferunt. Nullus enim fornicaretur in ecclesia vel iuxta altare: sed simonia ipsa etiam altaria inuadit. Vnde Ierem. 17. dicitur, peccatum Iuda exaratum esse in cornibus, aratum eorum. Per peccatum Iuda, peccatum clericorum intelligitur, qui debent vacare confessioni diuinæ laudis. ¶ Ista est quæ iuxta filium virginis ponit idolum cupiditatis, vt videatur impletum illud Daniel. 9. Et in templo erit abominatio desolationis. Simonia non defert Deo, nec angelis eius. Interest enim cum diuina celebratur, licet Christus præsens sit in quantum Deus, & in quantum homo cum angelis suis. In hoc simoniaci dæmonibus detestatores sunt quia dæmones timet Christum & angelos eius, ipsi vero non. ¶ Decima contumelia est, quod eisdem vititur simonia ad hominum iniquitatem, quæ Christus instituit ad eorum sanctificationem. Vnde bene videtur triumphasse diabolus de ecclesia, quando ecclesiam impugnat propriis armis, & quasi proprio baculo percussit eam. ¶ Undecima contumelia est, quod latrones & sacrilegos facit obtinere locum & vicem Dei. Simoniacus enim latro est. Vnde Ioan. 10. Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Vnde super illud Matth. 21. Vos autem fecistis illam speluncam latronum, dicit gl. Latro est qui lucra sectatur, qui non dantes corporaliter persequitur: & dantes spiritualiter necat. Et dum lætionem proximi cogitat, quasi latro sedet in spelunca. Sacrilegus etiam est si-

moniacus, quia sacra sunt ea circa quæ latrocinium suum exercet. Absurdum enim est dicere eum sacrilegum qui furatur vel rapit calicem alicuius ecclesiæ, & non dicere eum sacrilegum qui furatur vel rapit totam ecclesiam cum calice & aliis quæ ad eam pertinent. Dupliciter autem potest dici simoniacus, scilicet, & respectu illius cuius bona contrectat eo nolente, & respectu pauperum quos bonis ecclesiæ defraudat. Vnde quum prælatus vicem Dei obtineat: quando simoniacus prælatus efficitur, latro & sacrilegus vice Dei in ecclesia fungitur. ¶ Duodecima contumelia est, quod ecclesiam Dei iumentis & reptilibus replet. Sicut fodit enim murum ecclesiæ, scilicet prælatum, præcipue si terrenus sit: iuxta illud Gen. 49. Simeon & Levi fratres, vasa iniquitatis. Et subiungitur: Voluntate sua suffoderunt murum. Et interponit Iacob quandam orationem, quæ frequenter facienda esset prælatis ecclesiæ. In consilio eorum non veniat anima mea. Minus enim periculosum esset prælatis ecclesiæ habere in consilio suo homines dæmoniacos quam simoniacos. Suffosso verò muro ecclesiæ, intrat multitudo reptilium & iumentorum, iuxta illud Ezechiel. 10. Ingredere, & vide abominationes pessimas. Et subditur: Et ingressus vidi, & omnis similitudo reptilium & animalium abominatio. Quum aliquis luxuriosus in aliqua ecclesia beneficiatur, porcus tunc in ecclesia ingreditur. Quum aliquis amans lites & rixas præficatur, tunc canis in ecclesiam ingreditur.

¶ De multiplici damno quod provenit de Simonia.

QUINTO facit ad detestationem simoniæ multiplex damnum, quod inde provenit Deo & ecclesiæ eius. ¶ Primum autem dandum est, quod Deus per eam quasi ecclesiam amittit, dum amittit ingressum & egressum eius. Non enim est dominus alicuius castri qui non habet ingressum & egressum in eo. Ideo dicebat Psa. dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum &c. Aliud damnum est, quod ecclesiam quæ deberet esse habitaculum filiorum Dei, convertit in speluncam latronum, iuxta illud Matth. 23. Scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum. In hoc deteriores videtur esse prælati ecclesiarum principibus secularibus: quia illi in potestate sua speluncas latronum non tolerant: sed illi sunt in eadem claustra in qua simoniacè intratur. Iudicio domini sunt speluncæ latronum. Satis latrones sunt qui patibulo inferni iam sunt adiudicati. Aliud damnum est, quod ubi Deus debuit honorari, ibi exercetur idololatria. Illi enim quos aurum & argentum introdixerunt, argento & auro quasi Deo serviunt. vnde Osee 8. Ipse

regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Argentum suum & aurum suum fecerunt sibi idola. Qui dignitatem emit, vult postea vendere quæ ad dignitatem pertinet. Vnde super illud Actuum 8. de Simone mago, dicit Glos. Spiritum emere volebat vt aliis vendes plus accipere posset. Et licet beatus Bern. dicit, Qui infideliter intrat, & non per Christum, quid nisi infideliter agit, & contra Christum? Ex quo Christus non introducit aliquem in ecclesiam, post non cognoscit eum. Vnde Petrus introductus ab ancilla ostiaria in atrium principis sacerdotum, dixit se Christum non cognoscere. Ancilla ostiaria caro est quæ habet quinque sensus quasi ostia animæ. Ancilla ergo ostiaria illum introducit, quæ carnalitas introducit. Aufert etiam simonia ecclesiæ Spiritum sanctum: quod videtur esse signatum in hoc, quod ignis sacer qui per .xx. annos Babylonicæ captiuitatis vixerat, sub aquis extinctus est, Antiocho vendente sacerdotium Iasoni: sicut dicit Augustinus. Per quem igne figurabatur Spiritus sanctus. Et hoc est maximum damnum quod possit fieri ecclesiæ: ei, sicut maximum damnum quod possit corpori nostro est, si auferatur ei spiritus à quo habet totum suum valorem. Simonia etiam facit vt ecclesia quæ sponsa Dei est, & deberet Deo filios generare, generet monstruose talpas, serpentes, & etiam asinos cornutos. Quum in aliqua ecclesia canonicatur vel profiteretur aliquis auar⁹, possunt dicere canonici illius ecclesiæ, Mater nostra quum fratrem nobis generare debuit, proficere nobis talpam generauit. Quum verò canonicatur aliquis detractor, tunc serpentem generat illa ecclesia: iuxta illud Eccle. 10. Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Quum verò indiscretus aliquis episcopatur in aliqua ecclesia, tunc asinus cornutus in ea nascitur. Nihil enim aliud est stolidus mitratus, quam asinus cornutus. Asinus enim est per stoliditatem, cornutus per mitrā. Sexto facit ad detestationem simoniæ hoc, quod peccatum hoc reddit hominem exosum Deo & hominibus. vnde Eccle. 20. Qui potestatem sibi assumit iniuste, odietur glo. dicit, A Deo & hominibus. Frequenter enim licet simonia sit occulta, tamen hominem reddit exosum hominibus. Punit enim Deus eum in hoc, quod apud homines gratiam non habet. Septimo facit ad detestationem simoniæ hoc, quod ipsa vitiat radicem, vnde ea quæ sequuntur venenata vel saltem inutilia reddit. Ad quod refertur potest illud Osee 9. Radix eorum exiccata est, fructum nequaquam faciet. ¶ Octauo & ultimo facit ad detestationem simoniæ hoc, quod simonia-

ci difficile saluatur, & hoc duabus de causis. Primo, propter magnitudinem peccati. Secundo, quia oportet resignare beneficium quod simoniace acquisierunt. unde sunt quasi nassa diaboli. Piscis qui nassam ingressus est, non de facili per locum per quem intrauit regreditur, & per alium locum non exit nisi captus. Sic non de facili renuntiat homo beneficiis quae simoniace habet, & non aliter saluatur. unde quasi unum pedem habet in inferno. Unde diligenter debet homo cauere quomodo intraret in ecclesiam: nisi enim caueat sibi, in inferno quasi ponit pedem suum. Ideo dicitur Eccles. 4. Custodi pedem tuum ingrediens domum domini. Qui emit beneficium ecclesiasticum, similis est illi qui emerit ut magna moles terrae super eum caderet quae eum opprimeret, & non permetteret eum surgere. Ad difficultatem saluandi quae est simoniace, potest referri illud Iere. 17. Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo, in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum. per Iudam clerici intelliguntur, quorum est intendere confessioni diuinæ laudis. Ad quos pertinet peccatum simoniæ, quod innuitur scriptum esse quasi indelebiter per hoc quod dicitur stylo ferreo, qui idoneum instrumentum est ad scribendum, & per hoc quod scriptum est in adamantino simili ungui, id est, nitido & plano. Scriptura enim in tali materia facta diutius durat. Sed quia scriptura quae indelebilis est, potest amitti, ideo subditur: Exaratum super latitudinem cordis eorum. Et ostenditur quod hæc scriptura fit in tabula cordis, quae non potest ab eis vel amitti vel relinquere. Ad eandem difficultatem pertinet quod dicit Petrus Simon mago Actuum octauo: Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse.

¶ *De diuisionibus Simonia.*

Post ista ponendæ sunt diuisiones quae faciunt ad detestationem simoniæ, & quae pertinent ad simoniã. De quibus tres tantum ponemus. Et est prima diuisio, quod inter eos qui simoniam committunt, alij committunt eam emendo, ut Simon magus, qui proprie simoniaci dicuntur. Alij verò committunt eam vendendo, ut Giezi, qui Giezita vocatur. Aliquando tamen largiuntur, ut vocantur simoniaci & isti & illi. ¶ Secunda diuisio est, secundum diuersitatem munerum per quae simonia committitur.

¶ *De quadruplici Simonia.*

COMMITTITUR autem simonia quadruplici munere: videlicet cum quis obtinet aliquod spirituale per pecuniã, vel per adulationem,

sationem, vel per preces carnales, vel per obsequiū sordidū. De
 primo legitur 3. Reg. 13. q̄ quicumq; volebat implebat manum
 Ieroboam, & fiebat sacerdos excelsorum, & sequitur q̄ propter
 hanc causam domus Ieroboā euersa est & deleta de superficie
 terræ. Si vēditio sacerdotij idolotū sic vindicata est à domino:
 quomodo vindicabitur venditio veri sacerdotij? Adulatio verò
 valde timēda est. Penetrat enim cor hominis, & quasi insensibi-
 liter: propter quod oleū vocatur in Psal. Oleū autē peccatoris
 non impinguet caput meū. Et alibi: Intrauit sicut aqua in inte-
 riora eius, & sicut oleū in ossibus ei⁹. Et fit setimo in maledictio-
 ne: adulatio enim oleū est, & maledictio. Oleum inquantū de-
 lectat, maledictio inquantū tormēta parat. Vnde gl. super illam
 locū: Quæ male delectant, dicuntur maledictio, quia tormēta
 parant: à precibus autē carnalibus diligenter cauendū est. Vnde
 Bern. Vbi nō licet facere, quis locus rogāti? alius pro alio, alius
 forte pro se rogat. Pro alio rogās sit suspectus: qui rogat pro se,
 iam iudicatus est. Exemplū non acquiescendi precibus carnali-
 bus dedit nobis dominus Ioan. 2. vbi dicit mātī suæ volēti vt fa-
 ceret miraculū: Quid mihi & tibi est mulier? Innuens se nō ha-
 bere ex ea potestate faciēdi miracula. & Matt. 20. Non exaudi-
 uit mater teram suam petētem vt daret hanc dignitatem Iaco-
 bo, & Ioanni, vt vnus sederet à dextris in regnō eius, & alius à
 sinistris. Exemplū etiam non rogandi pro beneficio nepotibus
 obtinendo, habemus Gen. 18. vbi Abraham rogauit dominū ne
 Sodomam destrueret: non enim voluit eum rogare specialiter
 de nepore suo Loth vt eum ab incēdio liberaret. Et dicebat can-
 tor Parisiensis bonæ memoriæ, q̄ vix rogasset pro beneficio ne-
 poti suo impetando, qui noluit rogare dominum vt nepotem
 suum ab incēdio liberaret. De illo verò qui per obsequium vult
 obtinere beneficium, dicit beatus Bern. Circuit sedulus explora-
 tor, sequitur, & obsequitur, simulat & dissimulat, manib⁹ ac pe-
 dibus iēpēs si quomodo possit introducere in patrimonio Cru-
 cifixi. ¶ Tertia diuisio est secundū diuersitatem eorū quæ ven-
 dere simoniaci volūt: quia inter bona spiritualia quæ ipsi vēde-
 re volūt, quædam sunt spiritualia, quia illis acquiritur Spiritus
 sanctus, vt orationes ecclesiæ. Quædam verò spiritualia, quia il-
 lis cōfertur vel habetur gratia Spiritus sancti, vt sunt sacramēta
 ecclesiæ præterquam matrimonium & societas ecclesiastica, &
 officia vel dignitates ecclesiæ. Quædam verò dicuntur spiritua-
 lia, quia ipsis habetur Spiritus sanctus, vt scientia & virtus. Scien-
 tia enim habetur inquantū illuminans, & ideo prohibetur vēdi-
 scien

Scientia. Prou. 23. vbi dicitur, Noli vèdere sapientiã, doctrinam & intelligentiam. Virtute verò habetur Spiritus sanctus in quantum a faciens animam. Quædam verò dicuntur spiritualia, quia per ea ostenditur haberi Spiritus sanctus, vt miracula: quædam verò dicuntur spiritualia large sumpto nomine, quia spiritualibus exercitiis deseruiunt, vt sunt vasa & vestes ecclesiæ. Quædam verò dicuntur spiritualia, à quibus illi suscitatur qui spiritualibus exercitiis sunt intenti, vt sunt decimæ. Sed ista duo vltima genera potius dicenda sunt annexa spiritualibus, quàm spiritualia.

De peccato edificantium Sion in sanguinibus, & de tribus que faciunt ad eius detestationem. CAP. VIII.

Post peccatum Simonie, dicendum est de peccato edificantium Sion in sanguinibus. **T**ria verò sunt quæ facere possunt ad detestacionem huius peccati. **P**rimū est maledictio, quam facit talibus Spiritus sanctus. Habacuc 2. Væ, inquit, qui edificant ciuitatē in sanguinibus; & præparant urbē in iniquitatem: id est, per iniquitatem. Collatio beneficiorum facta cõsanguineis, quædam præparatio est vt habeant urbem ecclesiæ cõcordem ad omnem iniquitatem quam facere volūt. **S**ecundò, valent ad detestacionem huius vitij, diuersa exempla & verba scripturæ. Et de exemplis sufficiat ponere octo. **O**cto exempla contra carnalem amorem. **P**rimum est, quod legitur de Carone, q̄ nullum dilexit priuato amore, & nullum odiuit priuato odio. **S**ecundum est, exemplum Abraham: cui præcepit dominus Genes. 22. quod offerret ei vnigenitum suum in holocaustum. Idem volens ostendere in facto illo quod postea docuit verbo, vbi dixit: Qui non odierit patrem & matrē propter me, non potest meus esse discipulus. Abraham figurā tenet prælatorum, quos nõ vult Deus carnalem amorem habere ad parentes suos, imo vult paratos esse ad interficiendum eos si ipse præciperet. Vnde Exod. 32. dicit Moyses filiis Leui, cum commississent peccatum idololatriæ: Occidat vnusquisque fratrē suum, & amicum, & proximū suum. **T**ertium exemplum est Melchisedech, de quo Apostolus ad Hebr. 7. Melchisedech rex Salæ sacerdos Dei summi. Et subiungitur. Sine patre, & sine matre, & sine genealogia. Non facit mentionem de patre vel de matre Melchisedech, qui ppriè figurat sacerdotes nouæ legis: vt ostendat carnalem amorē longe debere esse à sacerdotibus. **Q**uartum exemplum est Moysi, de quo habetur Exod. 4. quod cum iret ad liberationem populi, & duceret vxorē suā, & filios suos, cum esset in itinere in diuersorio, voluit eū dominus occidere.

Scie

Sciebat enim Deus uxorem & filios sibi fore impedimento.

¶ Quintum exemplū est, Exod. 18. Vbi dicit Ietho Moyfi: Proinde de omni plebe viros potentes & timētes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constituē ex eis tribunos. De omni plebe, & nō de consanguineis consuluit tribunos constitui & viros potentes, non puerulos, sicut fit hodie in ecclesia. Pueris enim traditur ecclesiā qui nō eas possunt fœcūdare, sed vicarios ponūt, cū valde ridiculosum sit aliquē matrimonium contrahere qui nō potest fœcūdare propter solā fiduciā ponēdi vicariū. ¶ Sextum exemplū est, in Num. 17. vbi dicit dominus Moyfi: Contēplare terrā quā daturus sum filiis Israël. Cūque videris eam, ibis tu ad populū tuū. Cui respondit Moyfes: Proindeat dominus Deus spiritūū omnis carnis hominē qui sit super multitudinē hanc. Et Deus ad eum: Tolle Iosue filiū Nun, in quo est spiritus domini. Non petit Moyfes aliquem de filiis suis cōstitui ducē. Vnde Hiero, Moyfes amicus Dei, cui facie ad faciem locutus est Deus, potuit utiq; successores principatus filios suos facere, & posteris propriā relinquere dignitatem: sed extraneus de alia tribu eligitur Iosue, vt scitemus principatum in populos non sanguini deferendū esse, sed vitę merito. Dominus etiam innuit ibi quales sint eligendī, vbi dicit, Tolle Iosue in quo spiritus domini. ¶ Septimū exemplū est in Petro, cui dedit dominus principatum Ecclesię, Matth. 16. quia ardentioris amoris erat. Habebat dominus cognatum germanum n̄tagis literatum, s. Ioannem, non minorem honestate, quia virgo erat, & inter ceteros magis dilectus; noluit tamen dare ei principatum ecclesię: matrem suam commendauit ipsi Ioāni, quasi carnem: sed ecclesiam commendauit Petro, quia eum ardentius amabat. ¶ Octauum exemplum, in actibus Apostolorum, vbi legitur, q̄ Apostoli statuerūt duos, s. Ioseph & Mathiam, vt alter eorum apostolatū Iudę susciperet. Et cū Ioseph iustus esset, & haberet tres fratres apostolos, scilicet Iacobum minorem, & Simonem, & Iudam, & duos cognatos, scilicet Iacobum maiorem, & Ioannem, & ipse dominus apostolorum eius cognatus esset, tamen Mathias ei prælatus est.

¶ De verbis Sacre scripture quę valēt ad detestationē carnalis amoris.
PRIMO ponamus illud quod legitur Deuter. 33. vbi Moyfes benedixit filiis Leui: Qui dixit patri suo, & matri suę, Nescio vos: & fratribus suis, Ignoro illos: & nescierūt filios suos. hi custodierunt eloquiū tuū. Illi qui habent carnalem amorem, vix possunt mandata Dei seruare. Malū enim quod pro se nō faci-

rent,

rent, faciunt pro parentibus suis. Tales non contendunt intrare per angustam portam, cum per amorem ligent se simul, ut vnus intrare non possit, nisi omnes intrent. Iuuant enim se inuicem etiam in malis. Quomodo intrabunt xl. simul congregati per angustam portam per quam vix vnus intrat? Secundo ponemus illud verbum Psal. Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus: id est, non erunt carnales cōuentus ecclesie sicut fuerunt synagoga. Tertio illud Ioan. i. Qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate, &c. & loquitur de illis qui credunt in nomine Christi. Quarto illud Matth. 16. Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis nō reuelauit tibi. Cuius contrarium potest dici praelato qui ex carnali amore confert beneficia sua. Vnde tibi Simoni non Bariona, sed Satana: quia caro & sanguis reuelauit tibi, nō Pater meus qui in cælis est. Quinto illud verbū Domini Matt. 10. Qui amat patrem & matrem plus quā me, nō est meus. Sexto illud Matth. 8. quod dixit dominus vni de discipulis suis rogati ut permitteret eū sepelire patrem suū: Sequere me, inquit, & dimittē mortuos sepelire mortuos suos. Noluit discipulū exhibere patri suo officium sepulturae, cum tamen illud officium sit vnum de officiis maxime debitis inter amicos. Hiero. Ob amorem Christi obtinenda est sepultura patris, pro cuius etiā amore nullus relinquendus est inhumatus. Septimum est, illud Matth. 18. Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, &c. Et iterum, Si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum, &c. Manus est adiutor valde necessarius, vel pes: oculus consiliarius valde necessarius, a quibus tolerabilius est separari quā a Deo separeremur. Nec mirum, cum Deus caput animæ sit. Abscisio vero capitum indubitanter magis timenda est, quā abscisio manus vel pedis, sed multi semimortui vel semiuui, iuxta illud Luc. 10. Semiuuique relicto, de abscissione veri capitis spiritalis nō curant, sicut corpus mortuū de abscissione capitis corporalis non curat. Octauū est, illud Matt. 22. quod dixit dominus turbæ dicens, Ecce mater tua & fratres tui foris stāt querentes te: Quæ est, inquit, mater mea & fratres mei? Et respiciens eos qui in circuitu sedebant, ait: Ecce mater mea & fratres mei. Qui enim fecerit volūtatē Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater & soror & mater est. Nonū est, illud Gen. 3. Quāobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ. Amor filiorū spiritaliū quos generat praelatus de ecclesia, ad eū debet amorē eius attrahere ut parentū carnalium obliuiscatur a quo instruitur. Arbor enim humorem naturaliter mittit ad ramos, & non ad radicē.

TERR
stris ecc
clesia D
cis lang
de ocu
nalis am
spirital
sicut po
constitu
ab his q
lem am
pa: Deus
Tertiu
quo are
iuxta ill
quali seu
cōiungi
paret eū
ha. Qu
na, qua
euadant
diat: si er
gionem

QVI
catum in
ostendi
didisset
suis diu
filios Di
prelari e
quod fili
Secunde
Bern. Mi
animas:
subdit: V
ram Ch
cui nepo
cem pit

De

¶ De multiplici malo quod provenit ex carnali amore in ecclesia Dei.

TERTIO valet ad deteriorationem carnalis amoris in ministris ecclesie multiplex malum, quod facit hoc peccatum in ecclesia Dei. ¶ Et est primum malum, quod oculus ecclesie in multis locis sanguis operit, ita quod in multis locis non plus videt ecclesia de oculis qua de calcaneo. Oculus ecclesie clerus est, que carnalis amor alicubi sic excæcat, ut mulierculæ melius videant in spiritualibus, quæ ipsi ut videatur illud Prophetæ impletum. Erit sicut populus sic sacerdos. ¶ Secundum malum est, quod inutile reddit constitutionem illam ecclesie quæ est de continentia seruanda ab his qui sacros habent ordines: hoc enim statutum est ad carnalem amorem excludendum ab ecclesia: sed sicut dicit Alexander Papa: Deus abstulit nobis filios, sed diabolus dedit nobis nepotes. ¶ Tertium malum est, quod carnalis amor est quasi quoddam bitumen quo arca ecclesie bituminata est hodie, ne spiritus sanctus intret: iuxta illud Job penult. ubi loquitur de Behemoth: Corpus eius quasi scuta fusilia, compactum squamis sese premittibus una vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Hoc bene apparet cum aliqua correptio vel electio debet fieri in aliqua ecclesia. ¶ Quartum malum est, quod carnalis amor est quasi quædam catena, qua ligatos simul custodit diabolus ministros ecclesie, ne euadant, sicut duæ equæ solent simul ligari ut una aliam custodiat: si enim eorum unus qui amore carnali ligati sunt ad religionem velit transuolare, amor parentum retinet eum.

¶ De triplici infidelitate carnalium.

QVINTVM malum est infidelitas magna quam facit hoc peccatum in ministris ecclesie, quæ infidelitas tripliciter potest ostendi. ¶ Primo sic, si princeps aliquis peregre proficiscens tradidisset alicui de subditis suis terram suam tempore opportuno filiis suis diuidendam, & subditus terram illam propriis filiis diuideret, & filios Domini exheredaret, nunquid non infidelis valde esset? Sic prelati ecclesie valde infideles sunt qui patrimonium Christi, quod filiis Christi deberet diuidere, consanguineis suis tribuunt. ¶ Secundo potest ostendi infidelitas ista per illud verbum beati Bern. Mira res, inquit, est, Episcopi habent ad manum cui credant animas: cui autem credant facultates suas, non inveniuntur. Et subdit: Vnde liquidum datur intelligi quod patietius ferimus iacturam Christi, quam nostram. Quandoque aliquis episcopus alicui nepotulo suo quinque millia animarum committit, cui decem pila non committeret. ¶ Tertio potest ostendi infidelitas

M m

ista prælatorum per hoc, q̄ ipsi infideles sunt erga consanguineos suos, quibus beneficia ecclesiastica conferunt, quod sic potest ostendi. Nunquid Dauid iniquus fuit, & infidelis erga Uriam? quem fecit poni ex aduerso belli, vbi fortissimum erat prælium, vt legitur 2. Reg. 11. Sic infidelis est episcopus qui nepotulo suo prælationem confert, cum sciat eum imbellem, & sciat totum pondus prælij spiritualis versum super prælatos. Vnde 1. Reg. 11. legitur q̄ totum pondus prælij versum est in Saul. Nunquid Pharaon iniquus fuit in paruulos Iudeorum, cum precepit populo suo vt quod nasceretur de Iudæis masculini sexus, in flumē proiiceretur? Sic iniqui sunt prælati in nepotulos suos quos in flumen deliciarū & diuitiarū proiciunt, vbi spiritualiter submergantur. Vnde nepotuli huiusmodi cōsueuerunt esse locatores. Præterea quæ maior impietas quam super puerulum vnum ponere pondus ipsis angelicis humeris formidandum, gigantibus vix portabile? Ad primum pertinet illud Bern. Prælati sunt filij hominū ad honores, ad celsitudines graduum ecclesiasticorū ipsis angelicis humeris formidandos. Vnde cuiuslibet animæ legitur vnus angelus deputatus esse. Ad secundū pertinet illud Iob 26. Ecce gigantes gemūt sub aquis, id est, perfectissimi viri sub populis. Quæ maior impietas, quam illi qui admodum imbecillius est, q̄ stare nō potest quin ad ventum tērationis cadat, superponere vnum magnum castrum vel vnam magnam molam? De onere isto videtur conqueri Moyses Numer. 11. dicens: Cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me? Fortem oportet esse columnā super quā ponitur domus vna. Quanta ergo fatuitas est super virgulam vnam etiam arundineam villam vnā ponere? Sexto peccatum istud facit prælatos ecclesiæ amittere amicū fidelissimum & propinquissimum pro amicis carnalibus, qui verius inimici dici possunt: iuxta illud Prophetæ: Inimici hominis domestici eius. Amicus fidelissimus Christus est, quo nullus maiore charitate habuit: de hoc amico legitur Eccl. 6. Amico fideli nulla est cōparatio, & non magna ponderatio auri & argenti. Vnde vsualiter dicitur: Amplius valet amicus in platea, quam aurū in arca. Valor huius amici in morte apparet, quando cæteri amici hominem relinquunt. Nescit homo quid amittat amittendo istum amicum, donec post mortem arguet eum conscientia sua dicens: Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Dei creatoris tui: vnde Ieremias Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Scito & video quia malum est & amarū reliquisse te Dominum Deum tuum. Ideo

Ideo di
Christo
proxim
tibi vide
fecit mi
re debe
(Septim
gnorum
malitia
& libero
Ioan. 12.
denariis
quia de
socolos
ne Dom
super ill
num de
dicit int
acquirer
quibus c
nam ve
ueant. Et
los don
pauperib
istud cor
sanguine
spensan
& volup
March
nies stac
perum c
plum no
erant, se
agri, vt
tinent q
nio hab
electi ab
danda en
vindica
damus,
monia, t
Ideo

Ideo dicitur Eccles. Noli fieri pro amico inimicus proximo, Christo scilicet, qui propinquior est inter amicos tuos: vnde proximus vocatur Luc. 10. vbi dicitur: Quis horum proximus tibi videtur fuisse illi qui incidit in latrones? Et subditur: Qui fecit misericordiam in illum. Huic præ cæteris amicis adherere debemus. Mihi autem adherere Deo bonum est, ait David. (Septimo peccatum istud est radix & occasio multorum magnorum peccatorum, vnde in Iuda fuit hoc peccatum initium malitiæ eius. Ex amore enim carnali quem habebat ad uxorem & liberos suos murmuravit ipse de effusione unguenti: vnde Ioan. 12. Quare hoc unguentum non venditur pro trecentis denariis, & datum est egenis? Et subditur: Dixit autem hoc, nõ quia de egenis pertinebat ad ipsum, sed quia fur erat & latro, & oculos habens, ea quæ mittebantur portabat. Vnde venditione Domini voluit illud damnũ recompenfare, sicut dicit Glof. super ill. d. Matth. 26. Tunc abiit vnus de duodecim. &c. Damnum de effusione unguenti vult magistri pretio compensare, dicit interlin. Non timuit Iudas Dominum suum tradere vt acquireret quod daret eis quos carnaliter amabat. Sic prælati quibus dominatur amor carnis, non timent committere simoniam vel alia enormia peccata, vt consanguineos suos promoueat. Et si Iudas meruit peruenire ad suspendium, quia oculos domini habens dabat uxori & filiis quod dandum esset pauperibus, licet pauca eis daret: quid meretur ille qui nõ uxori, sed concubinæ dat quod pauperibus dandum esset, & consanguineis, quibus minus tenetur quàm filiis, dat officium dispensandi res pauperum. quos scit expensuros eas in vanitates & voluptates? Non faciebat Dominus, de quo dicit Glof. super Matth. 16. Eum qui primo ascenderit, tolle. Et aperto ore inuenies staterem. Iudas communia habebat in oculis: sed res pauperum cõuerture in suos vsus nefas duxit, id ipsum dans exemplum nobis. Si Ananias qui retinuit ea quæ pauperibus danda erant, sic punitus est, licet habuisset ea de venditione proprii agri, vt legitur Act. 5. qualiter punientur illi qui sibi & suis retinent quæ pauperibus danda essent, quæ non de suo patrimonio habent, sed ex patrimonio Christi? Item si septem viri qui electi ab Apostolis vt præessent mensis, furati fuissent ea quæ danda erant pauperibus, nunquid verissimè est quod Petrus in eos vindicasset sicut in Ananiam vindicauit? Et vt breuiter concludamus, plus nocet amor carnalis ministris ecclesiæ, quàm simonia, triplici ratione.

¶ *Quod in ministris ecclesie plus nocet carnalis amor, quam simonia.*

Primo, quia peccatū simoniæ magis exosum est hominibus quàm carnalis amor. Vnde multi sunt qui dedignatètur simoniã cõmittere, qui tamen non dedignarentur nepotulis intuitu cõsanguinitatis beneficia ecclesiastica cõferre: imò inuenitur hoc peccatū in viris qui sancti videtur esse. ¶ Secundo, quia prælatus qui carnalẽ amorem habet, pluribus vult acquirere beneficia quã simoniacus, inquantu talis, & ideo oportet eũ plura capere. Vnde septẽ episcopatus nõ sufficeret ei, cum plures cõsanguineos habeat. Simoniacus verò nõ curat nisi tantũ de vno. ¶ Tertio, quia citius liberatur q̃s à peccato simoniæ, quã à pœnis infernalis amoris. In morte enim saltẽ simoniacus resignat beneficio simoniacẽ acquisito: sed prælatus carnalis etiã in morte sua vult nepotulos suos retinere beneficia, quib⁹ indigni sunt. Nota arcã Dei reductã fuisse à terra Philistinorum, vaccis nõ reflexis ad frerũ suos, licet eos haberet: vt legitur 1. Reg. 6. Sic ecclesia de malo statu in quo est p̃ magna sui parte nõ exibat, nisi illi quorũ est trahere eam, carnalem amorem deposuerint.

De peccato choritarum, quod maius est simonia. CAP. IX.

Post peccatum edificantium Sion in sanguinibus dicendum est de peccato choritarum, quod cõmittitur quum aliquis intrat in ecclesiã Dei per violentiã, vel per preces armatas principũ, vel maiorum prælatorum ecclesiæ. Archiepiscopus enim vel episcopus nõ potest præcipere minori prælato vt det ecclesiasticum beneficiũ, nec etiam potest dare illud, quum minoris prælati sit primo illud dare, nisi in casu in pœnam male dantis: sicut maior dominus terrenus feuda minoris dñi non potest dare, nec præcipere ei vt det. Primo ergo ostendemus quã detestabile sit peccatũ istud, per pœnam qua legitur Dominus punisse hoc peccatũ. Secundo per diuersas similitudines. Tertio per malũ, quod prouenit in ecclesia. Inuenitur autem Dominus punisse peccatũ istud tripliciter, scilicet exustione, terræ absorptione, & lepra. De exustione Num. 16. ¶ Chore cum ducentis quinquaginta de maioribus Leuitis igne diuino succensũ sunt, quia sacerdotium rapere voluerũt. Et legitur ibidẽ de Dathan & Abiron qui ducatu Moysi inuiderunt quum essent de tribu Ruben, cui iure primogenituræ videbatur deberi, q̃ dirupta est terra sub pedibus eorũ, & aperiens os suum deuorauit eos cum tabernaculis suis, & vniuersã substantiã eorum, descenderũtq; viui in infernum. Legitur verò de lepra, 2. Par. 26. de Ozia, qui in festiuitate propitiacionis indutus stola pontificali intravit in

in templum, vt incensum poneret, & factus est terræmotus, & percussus est lepra in facie, & fuit leprosus toto tempore vitæ suæ. Peccatum istud maius est quàm peccatum simoniæ, sicut asserit Aug. dicēs: Quis dubitet deterius esse commissum quod grauius est iudicatum: quod etiã per simile potest ostendi. Grauius enim peccat raptor qui facit violentiã quàm fur: & grauius peccat, qui alicui mulieri violentiã facit, quàm qui pecunia facit eã consentire sibi: sic grauius peccat qui per violentiã intrat in ecclesiã Dei, quàm qui per simoniã. Quanta autem contumelia Deo fiat in peccato isto, potest manifestari per hoc quod principes pro tanta contumelia habet, quum aliquis vxores eorũ exhonorat, contumeliã & violentiã eis inferendo: vix enim pacificari possunt. Quanta ergo contumelia est regi cælesti, cum ostiũ ecclesiæ quæ spõsa eius est, frãgitur, & violentia ei fit? Valde possunt timere tales ne in eo in quo peccat puniãtur, ne ab ingressu triumphatis ecclesiæ omnino prohibeãtur. Nõ est parua contumelia quod domino omnium a suis in terra inferatur violentiã. Accidit autẽ propter peccatũ istud quod in ecclesiã omnino indigni promouentur. Vnde legitur 2. Mach. 4. de Menelao, quod acceptis a rege mädatis venit nihil habes dignũ sacerdotio. Ex hoc etiam peccato accidit destructio ecclesiãtũ. Vnde legitur 2. Mach. 8. de Althimo quẽ rex Demetrius cõstituit sacerdotẽ: quod multo plus malefecerit filiis Israël, quàm gẽtes. Hoc peccatũ dissuadet Apostolo ad Heb. 5. dicens: Nemo sibi assumat honorẽ, sed qui vocatur a Deo tanquã Aaron. Aaron ostensus est dignus sacerdotio per virgã, quæ floruit & frõduiit, & fructum fecit. ¶ Et hic est primus modus quo quis vocatur a Deo ad honorem, quum aliquo miraculo ostẽditur dignus honore. ¶ Secundus modus est, cum aliquis ostẽditur dignus dignitate aliqua voce lapsa de cælo, vt Iosue, de quo Num. 27. Et beatus Nicolãus. Et Christus, de quo Matthæ. 17. Hic est filius meus dilectus, ipsũ audite. ¶ Tertius modus fit per sortem: qua Matthæus ostẽsus fuit dignus apostolatu. ¶ Quartus modus fit per canonicam electiõnẽ. Sed hodie electio canonica facta est diabolica: quãdo enim in ecclesiis plures erãt boni quàm mali, tunc electio quæ est secundum pluralitãtem pũctorũ bona, bona erat. Plures enim erãt illi qui eligebãt Deo, illis qui eligebant diabolo: sed nunc e contrario est. Quum enim plures sint mali quàm boni in ecclesiis: plures eligunt secundum voluntãtem diaboli, quàm secundum voluntãtẽ Dei. Et sic frequenter est potius electio diabolica quàm canonica. Contra illos qui per principes seculares

volunt intrare in ecclesiam, est illud Ecclesia. 7. Noli ab homine quærete ducatum, neque à principe, neque à rege cathedram honoris. Ili non sunt gratia Dei id quod sunt, sed potius gratia hominum. Vnde in literis quæ scribuntur eis, non debet apponi Dei gratia, sed gratia hominum, & Dei furor. vnde Osee decimotertio, Dabo tibi regem in furore meo &c. Ili sunt sicut lacra gentium, argentum & aurum, opera manuum hominum. hi sunt qui colunt personam potentis vt Deum suum: vnde ad eum verbis vtuntur quibus ad solum Deum vtendū est. Vos fecistis me, inquit, ex nihilo: in quo eum creatore confitentur. Create enim est ex nihilo aliquid facere. Non solum institutio prælatorum ecclesiæ, sed etiam institutio principum seculariū putè à Deo debet esse. Deut. 18. Quum dixeris, Constatuam super me regem, sicut habent omnes per circuitum regiones: eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit.

De auaritia mercenariorum qua multum nocua est ecclesie Dei: & quod sex faciunt ad eius detestationem. CAP. X.

Auaritia mercenariorum multum nocua est ecclesiæ Dei. Sapiens: Nullum vitium deterius est auaritia in principibus, & reipublicam regentibus. ¶ Ad detestationem huius vitij, Primo facit maledictio quam scriptura prædicit his qui sunt in peccato isto. Eccle. 2. vbi dicitur, Vt peccatori ingredienti terra duabus viis. Terram duabus viis ingreditur qui in Ecclesia vult seruire Deo & mammonæ, quum tamen dominus dicat Mat. 7. Non potestis Deo seruire, & mammonæ. De hac maledictione legitur Ezech. 33. Vt pastoribus Israël qui pascebant semetipsos. ¶ Secundo facit ad detestationem huius peccati pœna qua dñs punit figuram huius peccati. Leuit. 10. Vbi quum dominus ignem caelestem misisset in quo solo sacerdotes ei offerrent, Nadab & Abiu filij Aaron acceptis thuribulis imposuerunt ignem & incensum d. super, offerentes coram domino ignem alienum: egressusque ignis à domino, deuorauit eos coram domino. Ignis de cælo missus, Dei amorem designat, ex quo purè debent offerre sacerdotes. Ignis verò alienus, ignis ambitionis est vel cupiditatis. Vnde Bern. Habet aduersarius noster, vt pote peruersus diuinorum operum æmulator, ignem ambitionis, quem Saluator in nobis non accendere, sed extinguere venit. Si quis autem mortetur in iniquitate sua, etiã si patrem habeat Aaron. ¶ Tertio facit ad detestationem huius peccati multiplex malū quod facit prælatus ecclesiæ. ¶ Primū est, qd oculum intentionis lædit

in eis, & sic consequenter fert omnia quæ faciunt in ecclesia, quæ mala sunt. Vnde Matth. 5. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit; id est, tota congeries operum lucida erit. Si autem nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosus erit. Tunc oculus intentionis est simplex, quum aliquis sola æterna perit in ecclesia, iuxta illud Psal. Vnam petij à domino, hanc requiram &c. Matthæi 6. Primum quærite regnum Dei &c. & Apostolus: Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Et tunc totum corpus, id est, tota congeries operum lucida erit. Si autem oculus intentionis læsus est, tunc tota cogeris operum tenebrosa est. ¶ Secundò facit eum amittere Christum, quod figuratum est Gen. 37. vbi quum Laban misisset ad tondendas oves, fugit Iacob sic dum mercenarij cõsioni gregis intendunt, Christus recedit ab eis. Iudas cum ascenderet ad tonsoras ouium suarum, incestum commisit cum Thamar: vt legitur Gene. 38. sic prælati qui non quærent nisi tondere & mulgere oves in ecclesia Dei, sæpe à Deo deseruntur, adeò vt incestum committant proprias filias contumpendo. Absalon etiam cum tonderentur oves eius, interfecit fratrem suum Amõ, quum esset temulentus. Et nota, quod Iudæi in tonsione ouium solennizabant: in quo figuratum est gaudium mercenarij de commodo temporali, quod facit ecclesia Dei. Vnde Zacha. 11. Pasce pecora occisionis, quæ qui possederant, occidebant, & non dolebant: & vendebant ea, dicentes, Benedictus Deus, diuites facti sumus. ¶ Tertiò facit illud peccatum ecclesiam cum diabolo inire illud ignominiosum fœdus, de quo legitur 1. Reg. 11. quod Naas Ammonites dixerit viris Iabes Galaad, In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eriam omnium vestrum oculos dextros. Eruebat oculos dextros his quos in bello capiebat, vt sinistros scutis celantes ad bellum foret inutiles. Oculus dexter in multis locis erutus est Ecclesia: quia ibi non est iam aliquis spiritualis, sed solus terreni homines adeò occupati circa defensionem temporalium, quod ad bellum spirituale sunt inutiles. ¶ Quartum malum est ariditas brachij dextri. vnde Zacha. 11. O pastor & idolum, dereliquens gregem: gladius super brachium eius, & super oculum dextrum eius: brachium eius ariditate siccabitur, & oculus eius dexter obtenebrescens obscurabatur. ¶ Quintò facit ad detestationem huius peccati, multiplex malum quod prouenit ex peccato isto gregi. Vnde Ioã. 10. Mercenarius & qui non est pastor, cuius non sunt oves propria, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oves. Lupus dicitur diabolus, vel persecutor violentus. Et Aug.

loquens de mercenario, dicit: Si quis deuiat, nō reuocat: si infir-
ma, non medetur: si deuoratur, non lacrymatur. Si fugiunt tem-
poralia quæ ipse amauit, fugit ipse animas quas ipse amare simu-
lauit. Hoc bene apparebit in tempore antichristi, quando tem-
poralia auferentur ecclesiæ: tūc enim implebitur illud Esa. 1. Et
derelinquetur filia Sion sicut umbraculum in vinea, & sicut ru-
gurium in cucumerario. In umbraculo vineæ nullus habitat, nisi
quandiu sunt ibi racemi: nec in domicilio horti, nisi quædiu sunt
ibi fructus. Sic mercenarij non habitant in ecclesiâ, nisi dum ibi
lucratur. Quomodo mercenarij se habeant ad gregem, osten-
ditur Ezech. 34. vbi sic dicitur eis: Lac comedebatis, & lanis ope-
riebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem
meum non pasciebatis: quod infirmum fuit non consolidastis: &
quod ægrotum, non sanastis: & quod fractum, non alligastis: &
quod abiectum, non reduxistis: & quod perierat, non quaesistis,
sed cum austeritate imperabatis eis & cum potentia. ¶ Quinto
facit ad detestationem huius peccati, perueritas quam facit hoc
peccatum in ecclesia. Altaria enim ecclesiæ in mensas nummu-
lariorum conuertit, vnde super illud Matthæi 21. Mensas num-
mulariorum &c. dicit Gl. Altaria enim Dei sic vocat, propter a-
uaritiam sacerdotum. Altare in mensam nummularij conuertit,
qui in eo celebrat potius nummo quam Deo. Et tali potest dici
illud Ouidij: O nummi, nummus nobis hūc præstat honorem.
Thuribula etiā ecclesiæ quæ deberent esse inferius clausa, supe-
rius verò aperta, peruertit hoc peccatū, cum ea quæ deberent
ferri pro æternis, fiunt pro temporalibus. Et vt breuiter dicam
hoc peccatū facit vt seruitium ecclesiæ in multis locis Deo non
placeat Vnde Malac. 2. Quis est in vobis qui claudat ostia, & in-
cendat altare meum gratuito? Et subdit: Non est mihi voluntas
in vobis, dicit dominus: & munus nō suscipiam de manu vestra.
¶ Sexto facit ad detestationem huius peccati hoc, quod Christus
ita diligenter cauit sibi ab avaritia mercenatorum: quod potest
ostendi primo ex hoc, quod legitur Matthæi octauo, quod vnus
scriba dixit Christo: Magister, sequar te quocūque ieris. Et no-
luit hoc dominus: quia propter lucrum terrenū volebat eum se-
qui. Vnde dixit ei, Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos
&c. Vulpes, id est, homines astuti: habent foueas, id est, loca infi-
ma in ecclesia Dei: sed volucres cæli, id est, nobiles, habent ni-
dos, id est, loca alta, scilicet dignitates. ¶ Secundo potest osten-
di per hoc, quod dominus dixit Ioan. 6. turba quæ propter lucrum
secuta est eum: Queritis me, inquit, non quia vidi signa quæ
fecit,

fecit, se-
tio pote-
nus per-
& culpa-
pæcep-
dixit
habitu-
quam p-
elles iu-
mission-
secutio-
sicut ou-
Idem h-
vos secu-

SID
in homi-
lia spiri-
uocatiu-
prouoca-
sanctari-
res eccle-
ca: reat
stus, q
bus offi-
dila: cera
pæcep-
carnes
à canib-
uolunt e-
Sic ama-
xa sunt,
stum, qu-
mitantur
præda se-
itus, q
tis perfe-
tenorū e-
poraliu-
ipius? C

fecit

feci, sed quia panem meum manducaftis, & saturati estis. ¶ Ter-
tio potest ostendi idem per hoc, quod dicit Aug. Noluit domi-
nus per baptismum amoueri poenam & mortalitatem nostram sicut
& culpam, ne delicate crederetur in Deum. Præterea Ioan. vlti.
præcepit in nauigij dexteram mitti rete. Ibidem etiã postquam
dixit Petro, Pafce oues meas, non subiunxit mercedem quam
habituus esset, qua Petrus alliceretur: sed subiunxit de morte
quam pro grege erat passurus, dicens: Amen amē dico tibi, cum
elles iunior &c. quasi ad terrendum ignauos. Simile habetur in
missione apostolorum, dixit enim eis, quod paupertatem & per-
secutionem passuri essent. Vnde Matth. 10. Ecce ego mitto vos
sicut oues in medio luporum. Et Luc. 9. Nihil tuleritis in via &c.
Idem habetur in missione Apostolorum. Luc 10. Ecce ego mitto
vos sicut agnos inter lupos, nolite portare sacculum &c.

¶ *Quare Deus in primitiua ecclesia noluit temporalia
conuncta esse spiritualibus.*

Sed potest querere aliquis, quomodo spiritus carni connexus sit
in homine: quare noluit dominus in primitiua ecclesia tempo-
ralia spiritualibus esse conexa? Præterea, nunquid temporalia pro-
uocatiua sunt ad spiritualia? Ad quod respondemus, quod temporalia
prouocatiua sunt illorum quæ Christus noluit habere ecclesiam
sanctam. Contemptores enim temporalium voluisse esse recto-
res ecclesiarum suarum, & non amatores. Qui vult sibi cauere à muscis,
caueat sibi à lacte & melle quæ amant muscæ. Præuidebat Chri-
stus, quod amatores temporalium auferrent ei ecclesias, si spirituali-
bus officiis temporalia lucra connecterentur. Qui vult à canibus
dilacerari aliquid, inuoluat illud carne. Vnde beatus Antonius
præcepit cuidam monacho qui pecuniam habebat, vt emeret inde
carnes, & super se nudus eas sibi afferret: quod faciens monachus
à canibus dilaceratus est. Pisces ferrum transglutiunt, quia esca in-
uolutum est, licet mors sua lateat ibi. Similiter & milui intestina.
Sic amatores temporalium, officia ecclesiarum quibus terrena anne-
xa sunt, assumunt ad damnationem suam, & videtur sequi Chri-
stum, quum sola temporalia sequatur. Sene. Multi aliquem com-
mittantur, mel muscæ sequitur, cadauera lupi, frumenta fornicæ:
prædā sequitur turba in terra, non hominē. ¶ Præterea sciebat Chri-
stus, quod temporalia spiritualibus officiis annexa terrori essent vi-
tis perfectis. Quis enim sanæ mentis non timeat dispensator ter-
renorum esse in ecclesia, quando legitur primū dispensatorē tem-
poralium in ecclesia fuisse, & proiitorem, & homicidam sui
ipsius? Quis non timeat per locum illum ire in quo clauos po-

sitos esse scit, quomodo nō timeat terrena ista qui legit Iob 18.
 q̄ abscondita est, in terra pedica diaboli. ¶ Tertio præuidebat
 dominus temporalia putrefactura, imò submersura multos in
 ecclesia Dei. Propter quod vocantur aqua. Apoc. 12. vbi sic legi-
 tur, Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam
 flumen, vt eam faceret trahi à humine. Mulier ista ecclesia est,
 quam serpens antiquus temporalium abundantia quærit sub-
 mergere. ¶ Quarto præuidebat dominus superbiam quæ nasci-
 tura erat in ecclesia ex abundantia temporalium. De qua videtur
 loqui dominus Esa. 60. Ponam, inquit, te in superbia secularum,
 gaudium in generatione & generationem, & suges lac gen-
 tium, & mamilla regum lactaberis. Superbia secularum, id est
 talis qualis est hodie in secularibus, est hodie in ecclesia Dei.
 Vnde Bern. ad Eugeniū papam: Vides totum ecclesiæ zelū pro
 dignitate feruere tuenda. Dignitati datur totum sanctitati nihil
 vel paruum gaudiū, cui maledixit dominus Lucæ 6. dicens, Vt
 vobis qui ridetis. Præfert ecclesia luctum benedictioni. De quo
 ibidem, Beati qui nunc fletis, quod autē sequitur, Et mamilla
 regum lactaberis, potest intelligi dictum in derisionem eccle-
 siæ, quæ in senectute sua lac transitorie consolationis non ces-
 sat sugere. Ecclesia enim quasi in infantia sua fuit sub veteri
 lege. Vnde dominus promittebat sibi terram fluentem lacte &
 melle. Lac enim & mel cibus sunt paruulorum. In aduentu vero
 Christi, à lacte separata est. Sed modo quantum ad maiorem par-
 tem sui ad lac rediit, quod signum est puerilitatis. Superbia &
 diuitiæ quasi connexa sunt. Vnde opes vocantur superbia. Pro-
 uerbiarum. 8. ¶ Quinto nolebat dominus, quod ecclesia habe-
 ret fiduciam suam in alio quàm in ipso: volebat potius fundari
 eam supra petram, quàm supra terram. vnde Matthæi 16. Super
 hanc petram ædificabo ecclesiā meam. Si fiduciam suam habu-
 set ecclesia in Deum, & non in diuitiis, non ita elongasset se
 Deo. Legitur in Vitis patrū, quod quidam venerūt in ciuitatem
 quandā vt distribuerēt ibi eleemosynas, & venientes ad domum
 cuiusdam pauperis viduæ, quæ quū esset candidatrix, exierat ad
 opus suū, quandā inuenerūt filiam quæ apparuit eis quasi tota
 nuda, & voluerunt ei dare vestes, quæ noluit accipere eas: mater
 etiā quū venisset noluit eas accipere, sed dixit: Ego habeo pro-
 curatorē meum Deum, & vos eū à me vultis tollere hodie? Et
 illi audientes glorificauerūt Deū. ¶ Sexto sciebat dominus oc-
 lum ecclesiæ impediendū esse temporalibus istis ab officio suo.
 Modicum enim pulueris vel paleæ, oculū omnino cessare faci-

ab officio suo. Et ideo voluit duces ecclesiæ pauperes esse, cō-
 p̄ paupertas expedita est, sicut dicit Senec. Et subdit: Si vis ani-
 mo vacare, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Et si cæ-
 tera membra corporis ad plura officia conueniant, vt lingua ad
 gustum & locutionem, & manus similitet ad multa: oculus ta-
 men vnicum habet, & cō tactum terrę maximè timeret: sic oculus
 ecclesię contemplationi legis diuinæ debuit intendere, & à ter-
 renis istis separari. Licet pes hominis à cæteris mēbris eius se-
 paratus non sit: tamen habet separatim artem quæ ei deseruit,
 & artifices qui totaliter circa calciamēta eius intenti sunt: quā-
 to magis deberent esse aliqui qui totaliter spiritualibus sint in-
 tenti: sed magis occupata est hodie ecclesia in tēporalibus quo
 ad magnam partem sui, quā fuerit synagoga. Vnde quando
 datum fuit à Cōstantino occidentale imperium ecclesiæ, facta
 est vox de cælo, dicens: Hodie infusum est venenum ecclesiæ
 Dei. Mercenarij mali latrones sunt, aliunde enim intrant in
 ecclesiā quā per Christum. Vnde super illud Ioan. 10. Qui
 non intrat per ostium &c. dicit Gloss. Aliunde quis intrat, vel
 non bene de Christo sentiendo, vel non Dei gloriam, sed suam
 querendo. Ipsi enim non abhorret spoliare crucifixum, similes
 militibus qui spoliauerunt Christum crucifigendū. Isti Iudai-
 zant in ecclesia Dei, potius eligētes esse discipuli Moysi, quā
 Christi, iuxta illud Ioannis 9. quod dixerunt Iudæi cæco: Tu di-
 scipulus illius sis, nos discipuli Moysi sumus. Discipuli Moysi
 sunt qui temporalia volūt quæ promisit Moyses. Discipuli ve-
 rō Christi sunt qui contemptis terrenis cælestia volunt habere
 quæ Christus promisit. Mercenarij enim quodammodo patiū-
 tur pœnā illam qua Dominus solet punire lufores blasphemā-
 tes. Habēt enim faciem cordis quodammodo praposteratam.
 Quum enim deberēt posteriorū obliuisci, & ad anteriora se ex-
 tendere, iuxta verbū Apostoli, ipsi potius iuxta verbū Prophe-
 tæ, sūt in retro & non in ante. Faciem enim versam habent ad
 tēporalia quæ retro debēt esse, & dorsum ad spiritualia bona quæ
 debēt esse ante. Vnde figurati sunt per xxvi. viros habētes dor-
 sa ad tēplū, quos vidit Ezech. Ipsi deberent attēdere quid acci-
 dent Sichē & populo eius qui pro tēporalibus spirituale opus
 fecerūt, circūcidētes se pro filia Iacob & vtilitate quā sperabāt
 ab Iacob & filiis eius. Vnde Gen. 34. dicit Sichem: Substantia eo-
 rū, & primogenita eorū, & omnia quæ possidēt erūt nostra. Oc-
 casione enim illius circūcisionis interfecti sunt. Sic qui p̄ ter-
 renis spiritualia faciūt, timere possunt ne aternaliter occidātur.

¶ De

De septem signis Auaritiæ in ecclesia Dei apparentibus. CAP. XI.

Sequitur de signis Auaritiæ quæ apparent in ecclesia Dei. Primum signum est, cum vnus habet plura beneficia ecclesiastica, quorum sufficeret sibi vnum secundum statum suæ personæ. Secundum est, cum aliquis in die multas missas celebrat, nisi in casibus à iure exceptis. Tertium est, cum aliquis in eadem missa multiplicat officia. Quartum est, quum quis multiplicat altaria non necessaria. Quintum est promotio ad sacros ordines, vel dignitates eorum qui sunt infra legitimam ætatem. Sextum est, reseruatio fructuum, & congregatio ab eis qui habent annuos redditus. Septimum est, concursus ad funera & processiones, & nummos horarios, & breuiter ad omnia ad quæ cetera alicuius lucrum terreni allicit eos, & neglectus eorum in quibus nullum lucrum speratur. Et licet aliqua ex his interdum ex deuotione fiant, cupiditas tamen ea adiuuenit.

¶ *De pluralitate beneficiorum. Et primo quod non liceat habere plura beneficia ecclesiastica.*

MULTA sunt alia signa: sed causa breuitatis tãtũ de his tãgemus, incipiẽtes à pluralitate beneficiorũ. De qua quidã de cõsilio auaritiæ dicũt, q̃ meritorie potest quis habere plura beneficia ecclesiastica, licet vnũ eorum sit ei sufficiens secundũ statum suæ personæ. De quorũ numero quidã cum longo tempore affirmasset hoc esse mortale peccatũ, dũ vnũ beneficium habebat, dato sibi secũdo beneficio, asseruit q̃ licitẽ posset quis plura beneficia habere. Et addidit, q̃ nullus posset intelligere, nisi qui haberet ea. Cuius rei talis potest assignari causa, sicut legitur Zach. 5. Impietas est oculus eorũ in vniuersa terra. Luxuria est oculus luxuriosi. Auaritia est oculũ auari, & sic de ceteris impietatibus: vnde accidit q̃ alicui luxurioso videtur aliqua factua mulier, quã nimio diligit amore, pulchra, quũ in veritate turpis sit: & hoc est, quia oculo luxuriæ eã intuetur: nimirũ enim amor luxuriosus qui in eo est, facit eum sic iudicare de pulchritudine illius. Alius autem qui non habet huiusmodi oculum, non videt illam pulchritudinẽ in illa muliere. Sic illẽ in quo oculus auaritiæ, videt q̃ aliquis posset habere plura beneficia ecclesiastica, sufficiẽtia visionẽ falsã vel fantãstica. Illi autẽ qui non habent oculũ auaritiæ, non vident hoc, vnde dicũt inãlam esse habere plura beneficia talia ecclesiastica, quod multipliciter potest ostendi. ¶ Primo sic. Tria distinguuntur principia operationum nostrarum, scilicet natura, gratia, & vitium. Igitur cum aliquis vult habere talia plura beneficia, vel natura est principiũ

primum huius operationis, vel gratia, vel vitium. Et videtur quod non
 natura. Natura enim paucis contenta est, unde Sen. Exiguam na-
 tura desiderat, & 1. ad Tim. 6. Habentes alimenta & quibus te-
 gamur, his contenti simus. Gratia etiam non videtur esse princi-
 pium huius operationis, Quod multipliciter potest ostendi. Pri-
 mo per hoc quod gratia paucioribus contenta est quam natura: quod
 patet per hoc, quod ipsa est aqua sicut terrenorum extinguens. Vn-
 de Io. 4. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in ater-
 num. Super quod verbum dicit Aug. Qui biberit ex flumine pa-
 radisi, de quo gutta una maior est quam Oceanus, restat ut in eo
 extincta sit sitis mundi. ¶ Secundo potest idem ostendi per hoc
 quod Dominus consulit contrarium. Consilium enim Dei est sum-
 ma paupertas. Unde non est verisimile, quod gratia ipsius contra-
 rium consulat. Si enim gratia ipsius multiplicatione temporalium
 consuleret, ipse Deus hoc consulere. Dicitur enim hoc Deus fa-
 cere quod gratia ipsius facit: & sic Deus consulere contraria: &
 sic esset in eo est & non. Cuius contrarium dicit beatus Bern. super
 illud, Ductus est Iesus in desertum &c. Absit, inquit, ut spiritus ve-
 ritatis qui te adduxit huc, te reducere velit: quia non est in ore
 eius est & non. ¶ Tertio potest idem ostendi per hoc, quod in fine
 vite quam Dominus venturus est ad eos, non audent retinere
 multitudinem beneficiorum talium. Si enim gratia Dei & amore
 ea possederunt, desiderare debent, ut in statu tali a Domino in-
 veniantur, ut ab eo dignam mercedem accipiant. Et si unctio gra-
 tia in statu sanctorum docebat eos beneficia multiplicanda esse,
 ipsa in statu infirmitatis cum maior est devotio, non permitte-
 ret eos de hoc dubitare. Non videtur esse consilium diuine gratie,
 quod aliquis in statu illo vivere audeat, in quo non audeat mori.
 ¶ Quarto potest ostendi hoc auctoritatibus quae sequuntur. Aug.
 Qui veram fidem habet, non cupit in his miseris fieri dives.
 Non videtur ergo habere veram fidem, quae est prima gratia, ille
 qui desiderat habere plura talia beneficia. Quomodo ergo con-
 sulit ei gratia quam non habet? Itaque veritas non volat ad muscas.
 Charitas etiam cum ignis est, non tendit deorsum. Preterea cum
 charitas Deum super omnia amet, ipsa non desiderat multiplica-
 tionem terrenorum, quibus eum amittat vel impediatur ne ei in-
 redat. Unde Aug. Orium sanctum quaerit charitas veritatis. Idem:
 Videtur quidem mihi animum pluribus actionibus intentum Deo
 quodammodo vacuari. Non est verisimile quod charitas quaerat
 quae eam Deo euacuent, sed potius quaerat pacem in qua factus est
 locus eius. Ipse etiam est pallium breue quod utrunque operire non
 potest.

potest. De quo legitur Esa. 28. Vnde August. Domine, ego per avaritiam meam te amittere nolui, sed volui tecum possidere mendacium. Itaque te amisi, quia non dignaris cum mendacio possideri. Præterea, charitas plus diligit legem Dei, quam milia auri & argenti: non est ergo verisimile, quod ipsa consulat multiplicatam temporalium, quæ requirit multiplicationem actionum, quæ impedit hominem à studio sapientiæ diuinæ. Vnde Ecclesiast. 38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiam percipiet. Patet ergo quod operationis prædictæ non est principium natura vel gratia. Vnde relinquatur quod principium eius sit vitium. Et sic patet quod vni homini non sit licitum habere plura talia beneficia. Et hoc factis potest manifestari, si considerentur causæ propter quas aliqui credunt hoc sibi licere.

¶ *Causa plurimum beneficiorum, sed inefficaces.*

ALII enim credunt hoc sibi licitum esse, quia beneficia illa bene expendunt. Alij quia nobiles sunt. Alij quia vicarios ponunt. Alij quia ad administrationem temporalium utiles sunt, vel propter sapientiam huius mundi, vel propter potentiam. Contra illos qui credunt quod bene possunt illa habere, quia bene expendunt illa: dicimus quod non sufficit medico bene expendere ea quæ sibi dantur ab infirmo, & nullam curam habere de infirmitate illius. Similiter non sufficit aduocato bene expendere salariam, & se non intromittere de causa. Nec stipendiario sufficit stipendia sua bene expendere, & de guerra se non intromittere. Sic clerico habenti beneficia ecclesiastica non sufficit bene ea expendere, nisi faciat officia quibus illa annexa sunt. Contra illos vero qui credunt se posse habere plura talia beneficia, quia vicarios ponunt. Primo dicimus quod eadem ratione laicus vnus imò etiam mulier posset habere decem beneficia ecclesiastica: posset enim ponere vicarios. Præterea, ridiculum est matrimonium contrahere spe ponendi vicarium: & qui hoc facit, videtur incidisse in illam maledictionem, Deut. 18. Vxorem habebit, & alius dormiet cum ea. Tertio quærimus de vicario illo: vtrum sit pastor vel mercenarius. Si mercenarius est, latro est, sicut prius ostensum est. Quum ergo dicit aliquis: Bene possum habere hoc beneficium, quia ponam ibi vicarium, penè idem est ac si dicat, Bene possum illud habere: quia ponam ibi latronem, qui furetur, & mactet, & perdat. Io. 10. si verò pastor est, quæ ratio est vt tu habeas duas ecclesias, ipse vero nullam? Nunquid dicet tibi Ioannes (id est gratia Dei, vel in quo est gratia Dei) Non licet tibi habere vxorem fra-

tris tui. Quarto quarimus à tali utrū vicarius ille sit minus bo-
 nus, vel æquè bonus, vel melior quàm ipse. Si minus bonus, tūc
 naturalis ratio dicitur, q̄ non est recipiendus pro eo. Operarius
 enim in vineam alicuius conductus, nō potest vicarium minus
 bonum ponere. Si verò æquè bonus est vel melior, quæ causa est
 q̄ iste habeat duo beneficia, & ille nullum? Quinto q̄ ipse de-
 beret attendere quid acciderit de primo vicario synagogæ. Sic
 enim legitur Exod. 32. Moyses relinquens populū, satis paruum
 morā facturus cum Domino, dimisit vicariū satis bonū Aaron,
 & tamē in reditu populū quem reliquerat fidelem, infidelē &
 idololatram inuenit. Præterea dicit Apostolus, q̄ si quis nō la-
 borat, non manducet. Quo iure ergo pascitur aliquis de benefi-
 cio illo, vbi ipse nō laborat? Ordinavit Deus vt qui seminat spi-
 ritualia, merat carnalia. Qua ratione ergo pauper vicarius spiri-
 tualia seminabit, & alius carnalia meret? Et quum Dominus di-
 cat: Quos Deus coniunxit, homo non separet: quo iure dena-
 rius ille quem subditus offert vicario pauperi sibi spiritualia se-
 minanti, accipietur à patrono male viuente: Et si quo ad forum
 contentiosum ius ibi videatur habere: tamen quo ad iudicium
 factæ scripturæ ipse raptor est, vlturpās sibi alterum eorum quæ
 à Deo cōlūcta sunt sine reliquo: id est, mercedē sine labore: imò
 etiam homicida reputatur, & respectu mercenarij quē defrauda-
 dat, & respectu pauperum subditorum quorum sudorem comedit.
 De primo legitur Eccles. 33. Qui effundit sanguinem, & qui
 fraudem facit mercenario, fratres sunt. De secūdo legitur ibidē:
 Qui aufert in sudore panē, quasi qui occidit proximum suum.
 Vltimo dicemus q̄ illi qui vicariū ponūt, qui sola cupiditate lu-
 cri seruiunt, & nō amore Dei, talem amorem faciunt matri suæ
 ecclesiæ, qualem amorē aliquis faceret suæ matri carnali, si pe-
 dem verum ei auferret, & loco eius pedem ligneum substitue-
 ret. Pes ligneus non viuit, nec corpori adhæret. Sic vicarius qui
 charitatem nō habet, non est membrū viuū vitæ spirituali, nec
 adhæret corpori ecclesiæ. Sola enim charitate viuit quis, & ad-
 hæret cæteris membris ecclesiæ. ¶ Contra illos qui dicūt quòd
 possunt habere plura beneficia ecclesiastica, quia sunt nobiles,
 dicimus q̄ si filij Dei sunt, & ecclesiæ Dei vtilis, non volentes
 excedere mensuram nobilitatis suæ, forsitā iustum est vt de be-
 neficiis ecclesiasticis præ cæteris accipiant, si fieri potest absque
 iactura animarum. Sed si filij diaboli sunt, qua ratione de bonis
 Domini accipient? Nūquid Dominus debet nobilitatem filio-
 rum diaboli honorare? Similiter si inutiles sunt ecclesiæ Dei vel
 noci

noxi

no. iui suo prauo exēplo, nō videtur iustū q̄ præ cæteris cōmo-
 dum habeant ab ecclesia, ex quo ecclesia cōmodum non habet
 ex eis. Dicit Lombardus, q̄ ipse nō vult habere accipitrem qui
 capiat alaudam, & comedat gallinam. Sic Dominus non vult
 habere in ecclesia sua, qui multū content ei, & nihil ei proficit.
 Similiter si aliquis nō est contentus illis quibus cōtentus esset
 si clericus nō esset, & cū paterna hæreditate exhæredatus sit,
 superior tamē vult esse quā frater suus qui est hæres, non vi-
 detur iustum esse q̄ Dominus eius superbiam pascat, vel susten-
 tet. Cū enim superbia filia diaboli sit, nō pertinet ad Dominum
 pascere eam. ¶ Cōtra eos qui credunt se posse habere multa ta-
 lia beneficia, quia sapientes vel potētes sūnt, quo ad seculū, dici-
 mus quōd avaritia & cupiditas docet eos in hac parte. In dolo-
 sa enim itatera cupiditatis sibi nihil ponderāt spiritualia, sed so-
 la temporalia. vnde Bern. loquens de auarīs prælatis: Optimi di-
 spensatores rerū qui de maximis minimā, & de minimis maxi-
 mam curā gerunt. ¶ Tertio loco potest ostendi nō solū q̄ malū
 sit plura talia beneficia habere, sed etiam quōd nulli nisi cæcus
 debeat hoc in dubitationem venire. Certum enim est q̄ nullus
 est princeps secularis in cuius curia licitum sit illi qui non habet
 nisi vnum equum, auenam quærere ad opus dnorū vel ad plu-
 res equos: nec inuenitur aliquis armiger itā simplex, qui hoc ad-
 ducat in dubitationē. Quæ causa ergo est, vt in curia Dei, id est,
 in ecclesia in qua tot sūnt qui de auena ecclesiæ nō possunt ha-
 bere ad necessitatem, licitum sit alicui qui non habet nisi vnum
 equū, auenā quærere ad plures equos? quomodo dubium est in-
 ter literatos, quod certum est inter armigeros? Nunquid potest
 Dominus bene dicere illud propheticū, Quis cæcus, nisi seruus
 meus? Præterea etsi licitū esset aliquē habere plura talia bene-
 ficia: tamē nō expedit. Vnde 1. Cor. 6. Omnia mihi licent, sed nō
 omnia expediunt. Licebat Apostolo sumptus à subditis sumere,
 sed nō expediebat: quia pseudo apostoli haberēt inde occasio-
 nem quærendi & lucrandi. Sic licet licitum esset alicui viro ho-
 nesto & discreto habere plura talia beneficia: tamen quia ama-
 tores temporalium accipiunt inde exemplū cupiditatis & aua-
 ritia: non expedit. Sicut manducare idolothitum, in se licitum
 est homini discreto qui non comedit illud cū veneratione ido-
 li, tamē coram infirmis & simplicibus peccatum est comedere
 idolothitum: ipsi enim credētes illud comedi cum veneratione
 idoli, scandalizabātur inde. vnde beatus Bern. Spiritualis homo
 qui omnia diiudicat, vt ipse à nemine iudicetur, omne opus suū
 trin

rina quadā cōsideratione pr̄uenit. ¶ Primo quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat. Licitū dicitur aliquid in respectu ad Dei prohibitionē. Decens dicitur in respectū ad cōditionē personā. Expediens verō in respectu ad offensionem proximi. Cōsiderare ergo debet sapiens an illud quod facturus est, licitū sit, id est, à Deo nō prohibētū: deinde an deceat personam eius aliquid enim decēs esset in aliqua persona quod tamē indecēs est in alia. Pr̄cipuē verō in viris literatis qui debent spiritualiter esse oculi ecclesiā, indecēs est terretas & macula cupiditatis & auaritiā: à talib⁹ enim pr̄cipuē sumitur exemplū, & ad eos specialiter prinet illud Apostoli i. Thes. 5. Ab omni specie mala abstinete vos. Et illud Rom. 12. Pr̄uidētes bona nō tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.

Quæ faciunt ad detestationem plurium beneficiorum.

A d detestationē verō hui⁹ peccati. Primo facit maledictio quā facit Dominus illis qui sunt in peccato isto, Esa. 5. dicēs, Vg qui coniungitis domū ad domū. Quomodo quis absque peccato habet, quod cū maledictionē Dñi habet? Secundo mutilatio ecclesiā quæ inde prouenit. Non videtur innocens esse, qui matrem suam vno membro mutilat. Sic innocens non est, qui matrem suam ecclesiam mutilat, procurando, q̄ minus habeat vnum membrum quàm debeat habere: q̄ si dicatur: q̄ ecclesia licet non habeat omnia membra quo ad substantiam, tamen habet quo ad officia: vnus enim habet officiū plurium. Respondemus, q̄ licet in monocolo vnus oculus suppleat vicem duorum, nō tamē tantū valet habere vnū oculū, sicut habere duos. Nec bene seruiret matri suæ carnali qui pcuraret vt loco duorum oculorū vnicū haberet. Tertio facit ad detestationē huius peccati monstrositas, & cōfusio q̄ inde prouenit in ecclesia Dei. Prouenit enim ex hoc peccato, q̄ diuersæ ecclesiæ habent eundem oculū. Inauditū est diuersa corpora idē habere membrum. Ex hoc etiam peccato accidit, q̄ eadem persona simul & semel diuersa replet loca, quod videtur esse contra naturā. Itē accidit inde q̄ oculus vnus ecclesiæ os est in alia ecclesia: quia archidiaconus vnus ecclesiæ cātor est alterius. Accidit enim q̄ oculus vnus ecclesiæ distat ab ea plusquā per dietam vnā. Si aliquis cæcus reputatur, etsi oculos suos habeat in bursa sua: nunquid talis ecclesia reputāda est cæca, à quā oculi eius tantū distant? Oculi enim sapiētis in capite eius: stultus autē in tenebris ambulat, vt dicit Salo. Eccl. 2. Oculi stultorū in sinib⁹ terre. Prou. 17. Peccatū istud etiā introducit quodāmodo in ecclesiam Dei

haresim Sabellij, qui dicebat Patrem esse Filium. Contra quod
 dicit Aug. q. hoc nō inuenitur, nec in natura, nec supra naturā,
 q. eadem persona sit Pater & Filius: intellige respectu eiusdem.
 Sed sic vult facere peccatū istud. Accidit enim q. duo sunt de-
 eani in duabus ecclesiis, & vterque canonicus est in vtroque, &
 sic vterq. est Pater & Filius respectu vtriusque. Præterea istud
 peccatum facit, q. eadem arbor simul & semel in diuersis hor-
 tis plantata sit. Sed non vult dominus in aliquo de hortis suis
 arborem esse quæ fructum non faciat: vnde Luc. 13. dicit de fi-
 culnea nō faciente fructum, Succide illam: vt quid terram oc-
 cupat? Vnde queritur quod in vtroque horto fructū facere de-
 beat arbor talis, & sic q. duplex officium facere debeat, qui de-
 plex beneficiū sufficiens habet. Quā ratione enim primo bene-
 ficio ad vnū officium obligatur, ead. in ratione secundo ad se-
 cundum. ¶ Quarto facit ad detestationē huius peccati vilitas
 quæ ibi est. Viliū enim personarum & abiectarum est, causa lu-
 cri periculo se exponere: vnde viles se videntur ostēdere, quan-
 do præ nimio desiderio lucri incedunt per illam viam quā ter-
 boni viri asserūt latronibus plenam: præcipue cum videant li-
 teratos viros, qui per eam cœperūt ire, ad vltimum relinquere
 eā, & nō audere vltā transire. Resignant enim, nec audēt mori
 cum multitudine talium beneficiorū. Præterea si aliquis cibis
 assereretur venenatus à multis bonis viris, licet alij essent qui
 contrariū assererent, tamen qui aliter haberent cibos sufficien-
 ter: non cōmitterent se discrimini, vt cibum illum comederēt.
 Mirum est ergo quomodo ille qui habet vnū beneficiū suffi-
 ciens, audet suscipere aliud, quū tot boni viri asserant ibi peri-
 culum esse. Præterea satis possent erubescere illi, ad quos perti-
 net querere qualiter Deo seruire possent gratius ad placitum
 suū, quomodo hoc solo cōtenti sunt vt seruiāt sic ei, ne ipse in-
 terficiat eos. Non curāt enim quid sit illud quod faciūt, dūmo-
 do mortale nō sit, non attendentes quod dicit Bernardus loquens
 ad viros perfectos: Non est vestrū, inquit, languere circa com-
 muniā præcepta, nec attendere quid Deus præcipiat: sed quid vo-
 lit, probātes quæ sit volūtas Dei bona, bene placēs & perfecti.
 ¶ Quinto facit ad detestationē huius peccati, hoc, q. talis mul-
 tiplicatio beneficiorum circa vnā personam, frequenter ge-
 nerat apostema: superbia in illa persona: sicut in corpore hu-
 mano nimia collectio humorū circa aliquod membrum solent
 apostema generare. Superbia enim similis est illi apostemati
 quod vocatur, Noli me tangere non enim potest sustinere su-
 perbia

perbus
 tionē l
 mus to
 illi ob
 neretu
 inquit
 to mar
 uid in
 Et lubi
 Quasi
 hi adh
 partiri
 multa
 cere il
 volun
 cum v
 Ero si
 ra ecel
 cessari
 esse sp
 ablen
 caufis.
 dici ill
 dicus i
 portu
 Sed de
 gitat
 lupus
 per li
 à lupo
 pallor
 mos.
 extren
 est pra
 onium
 de sim
 anima
 & vng
 suis: I
 sentia
 tualib
 perba

perbus, & vitia eius reprehendatur. ¶ Sextò faciunt ad detestatione huius peccati diuersa exempla, & de multis pauca ponemus testimonia. Senec. in lib. de beneficiis, ait, q̄ quidam cum illi ob virtutē & rempublicam bene gestam tatum agri decerneretur, quantum vna die arando circumire possit. Nō est opus, inquit, mihi, plus quā vni ciui opus sit. Et subdit Senec. Quanto maioris virtutis putas respuitte munus, quā meruisse? Et Dauid in Psal. A fructu frumenti, vini & olei sui multiplicati sunt. Et subiungit de se: In pace in idipsum dormiam & requiescā. Quasi diceret, Alij multitudinē temporalium querunt: sed mihi adharere Deo bonum est. Consuluit Iethro Moysi, onus suū partiri in plures vt secū esset Deus. Isti verò congregare volunt multa onera in vnū, vt ab eis recedat Deus. Isti non possunt dicere illud Psal. Vnicus & pauper sum ego: cum trini in personis volunt esse, nō vnici. Ille qui trinus vult esse in personatibus, cum vnus sit in substantiā, videtur dicere illud verbum diaboli, Ero similis Altissimo. ¶ Sex sunt reprehensibilia in habētib⁹ plura ecclesiastica beneficia. Et q̄ præsencia pastoris sit gregi necessaria, tripliciter ostēditur. Sex autē videntur reprehensibilia esse specialiter in talibus personis. ¶ Primo est reprehensibilis absentia, cum officium eorum requirat præsentiā tribus de causis. Primo propter gregis pestilentiam. Vnde ad eum potest dici illud verbum Senec. Tantum habes negotij, quantum medicus in pestilentia. Secūdo propter luporum infernalium importunam scuitiam. Alij enim lupi solo clamore exterruntur. Sed de lupo infernali legitur Iob 41. Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulā versi iunt ei lapides funda: pauci sunt quos lupus infernalis singulis diebus non teneat vel per aurem, vel per linguā, vel per aliud membrum. Illo membro tenetur quis a lupo infernali qui committit peccatum. Necessaria est ergo pastoris præsencia quæ oues de ore lupi eruat. Vnde legitur Amos. Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremum auriculæ: sic eruemini filij Israēl. Tertio, necessaria est præsencia pastoris propter simplicitatem & indefensionem ouium. Certum enim est q̄ inter omnia alia animalia vnū de simplicioribus & minoris defensionis est ouis. Cætera enim animalia vel velocitate, vel astutia, vel fortitudine & dentibus & vnguibus quasi quibusdam armis secura sunt ab hostibus suis: sed ouis nihil horum habet: ideo necessaria est ei præsencia pastoris, qui eam defendat. Similiter est in ouibus spiritualibus. Multi enim maioris simplicitatis sunt, quā ouis vel

capra: ouis enim vel capra naturaliter fugit lypum, oues vero spirituales volūtate in ore infernalis se ponūt. ¶ Secundo reprehensibile est in talibus personis, q̄ supra suam virtutē spondent. Contra illud Eccl. 8. Non spondeas supra virtutē tuam: q̄ si spōderis, quasi restituēs cogita. Supra virtutē suam spōdet qui animā suā in susceptione primæ ecclesiæ impignorauit, & adhuc aliā ecclesiā suscipit, cum aliā animā nō habeat qui in pignus pro secūda ecclesiā ponat. Dominus animā suā posuit p̄ ouibus suis: & si ex culpa pastoris eas miserit, super animā pastoris periculū erit. ¶ Tertio reprehensibile est circa habētes plura beneficia hoc, q̄ ipsi se offerunt ad fideiussione periculosissimā, & inuitāter rogant vt ad eam recipiantur: & si recepti fuerint, de ea gaudēt quasi inuenerint thesaurum. Solent prudentes huius seculi vitare, q̄ non fideiubeant pro aliquo, propter pericula quæ ex fideiussione solēt euenire. Ad fideiussione verō longē periculosiorē multi se offerūt. Vnde Prou. 22. Noli esse cū his qui desigunt manus suas, & qui vades se offerunt p̄ debitis. Si enim nō habes vnde restituas, quid causa est vt tollat operimentū de cubili suo. ¶ Qui curā animarū suscipit, man⁹ suas desigunt: id est, obligat. ¶ Sex sunt ad quæ se obligat, qui curā pastoris suscipit. ¶ Primō ad excolendā terrā ecclesiæ. Iere. 1. Ecce constitui te hodie super gētes, & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipēs, & ædificēs, & plātes. ¶ Secūdo ad liberationem. Vnde Prouer. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortē. ¶ Tertio ad spiritualiū infirmitatū curationem. Vnde Dominus in Euang. Mat. 9. Non est opus valentibus medicus, sed male habētib⁹. Et vidētur medici spirituales deteriorēs esse temporalibus medicis tribus de causis. Primo, quia nullorū agrorū curam reculant, q̄ quantumcunq̄ incurabiles videātur. Secūdo, quia licet de arte spirituales medicinæ nihil nouerint, tamen curam recipiunt. Tertio, quia mercedem ab infirmis recipiūt, & de infirmis nō intromittūt. Hæc enim vitia in medicis corporum quantumcunq̄ mali sunt, nō solent inueniri. Quarto obligat ad prouisionē eorū quæ spirituali vitæ sunt necessaria. Vnde Mat. 24. Quis, putas, est fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiā suā, vt det illi in tempore tritici mensuram? Bene enim deberet præmeditari, qui tantam familiam suscipit, vt quā habeat vnde ei possit prouidere. ¶ Quinto obligat se ad præbendum ducatum, vnde Ioā. 10. dicitur de pastore: Cum proprias oues emisserit, ante eas vadit, & oues cum sequuntur. ¶ Sexto obligat se ad placandum Deum

Deum, propter quod oportet ipse placeat. Quomodo eum placebit qui non placet? Vnde Greg. Quomodo is qui displicet ad intercedendum, &c. ¶ Sequitur de predicto verbo. Si enim non habes unde restituas, &c. Operimentum quo cubile conscientiae debet esse ornatum ut Deus ibi quiescat, est gratia Dei. Hoc operimentum amittit qui supra vires suas curam animarum suscipit: vnde Prover. 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor exiit alieni, & pro extraneo auferat pignus ab eo. Idem vocatur hic vestimentum, prius operimentum. Et est sensus: Tolle vestimentum: id est, tollendum praedica. Et subditur ibi, Suavis est homini panis mendacii, sed os eius implebitur calculo. Panis mendacii vocatur qui acquiritur ex mendacii promissione cupidi, qui curam animarum suscipit: sed os eius calculo ardenti implebitur. Vnde Prover. 11. Affligetur malo, qui fidem facit pro alio. De illis qui post fideiussionem gaudent, dicitur Prover. 17. Stultus plaudet manibus suis, cum sponderit pro amico. Cuius causa haec? quia non intelligit quid fecerit: pro infirmis enim de quorum salute desperant, se responsorem constituit, cum curam animarum suscipit. ¶ Quarto, reprehensibile est in talibus, quod post fideiussionem non curant de hoc quod fideiusserunt, non attendentes quod legitur Proverb. 6. Fili mi, si sponderis pro amico tuo defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico fili mi, & remeipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae. Fideiussionem istam attendebat abbas quidam de grandi sylva, in cuius domo dominus Gulielmus de Montepessulano factus monachus abbatem pro salute sua fideiussorem recepit: qui diu conuersatus ibi honeste migravit ad dominum. Ad quem abbas peracti exequis direxit sermonem in hunc modum: Frater Gulielme vellem scire si Deo placeret, utrum de fideiusione quam tibi feci absolutus sis: quia licet per dimidiam diem mortuus fuisset, respondit diuino miraculo, Domine abbas, absolutus estis. ¶ Quinto reprehensibile est talibus personis, quod ipsi defraudant plurimos. Primo Deum honore & seruitio. Deberet enim habere duplex seruitium de duobus beneficiis, & non habet nisi vnicuique. Secundo, corpus ecclesiae debilitat membri vnius ablatione: sicut corpus vnius hominis debilius est ex defectu pedis. Tertio, defraudat aliquem pauperem clericum qui debet alterum illorum beneficiorum habere. Quarto vicarium.

cum vicarius habeat laborē, & ipse mercedem. Quinto subditos à quibus merit carnalia, cum eis nō seminet spiritualia. ¶ Sexto reprehensibile est in talibus personis, q̄ ipsi reputat beneficium, quod est onus valde periculosum. vnde Luc 22. Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habet benefice vocantur: vos autē nō sic, supple, vocadi estis benefice. Sola enim dispensationē alienorū bonorū habetis. Cōstat ergo q̄ quādo quis committit dispensationē alicui quæ laboriosa est, licet victū & vestitum in ea ei concedat, potius eum onerat quā beneficium ei impendat.

¶ *De multiplici periculo, quod est in dispensatione rebus ecclesiasticis.*

MVL TIPLE periculo vero ratione periculosa est dispensatio bonorum ecclesiasticorū Primo, quia difficile est quod dispensator placeat domino & familia simul. Etiam difficile est gratiam familiæ non querere, cum ipsa præsens sit, & dominus sic quasi absens, vnde reuincitur quod difficile sit dispensatores bonorū ecclesiæ gratiam Dei habere Secundo periculosa est, quia computatio multum differtur. Computatio autem dilata multa facit obliuisci: nec beatus Bern dicit. Dilatio ista seculos reddit dispensatores, & absque timore furantes, vnde Eccl 8. Quia non profertur citò contra malos sententia, filij hominum absque villo timore perpetrāt mala. Et Matt. 24. Si dixerit malus seruus, Moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere conseruos suos, manducet autē & bibat cum ebriosis: veniet autem dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit vel ignorat, & diuidet eū, partemque eius ponet cū hypocritis: illic erit fletus & stridor dētorum Tertio periculosa est: quia dominus omnia videt quæ fiunt à dispensatore Si dicat aliquis per dispensationē prælatorum hoc fieri, quod vnus habeat plura beneficia: Respondeo q̄ si prælati omnia bene facerēt, non dixisset dominus de ipsis Mat. 23. Secundum opera eorum nolite facere. Vnde Bern. Non sum tam rudis, vt ignorē vos positos dispensatores: sed in ædificationem non in destructionē vbi necessitas reger. excusabilis dispensatio est, vbi utilitas prouocat, dispensatio laudabilis. Utilitas dico cōmunis, non propria: nā cum nihil horum est, nō planē fidelis dispensatio: sed crudelis dissipatio est.

¶ *De pluralitate Missarum. Et in quibus casibus liceat dicere plures Missas.*

DIETVM est de primo signo auaritiæ quæ apparet in ecclesia Dei, scilicet de pluralitate beneficiorum. Nunc dicendum est de secundo signo, scilicet, de pluralitate missarum. Et verum est quod in die natalis Domini licet celebrare tres missas.

cas, in aliis diebus in tribus casibus licet celebrare duas. Primus casus est, quando necessitas requirit ut una de die celebretur, alia pro defunctis. Secundus est, cum necessitas peregrinorum, vel hospitum, vel infirmorum hoc requirit. Tertius casus est, cum tempus nuptiarum laboratur: tunc si necesse sit, poterit quis plures missas propter nuptias celebrare: ita tamen, quod nunquam propter aliquam necessitatem debet celebrare nisi duas, nec duas etiam causa adulationis vel cupiditatis, quia tunc est peccatum mortale. Quod autem cupiditas pluralitatem missarum adinuenerit, videri potest ex hoc, quod ille qui habet duas tenues ecclesias, in utraque vult missam celebrare, cum horas canonicas vix in altera earum velit dicere: cuius rei alia causa non videtur esse, nisi quod ad missam offerretur, ad horas canonicas non.

¶ *Multiplex malum ex pluralitate Missarum.*

POTEST autem ostendi multipliciter, quod hoc sit malum, scilicet aliquem in die plures missas celebrare. ¶ Primo per illud verbum Augustini: Quotidie eucharistiam sumere, nec laudo, nec vitupero, qui non audebat laudare quotidie semel sumi eucharistiam: nunquid laudasset eam bis in die sumi? imò forsitan graviter pluries sumentem puniisset. ¶ Secundò potest idem ostendi per hoc, quod maius est conficere quam simpliciter communicare, unde cum non liceat alicui clerico pluries communicare, non est licitum alicui pluries celebrare. Et forsitan si nihil offerretur celebranti, sicut nihil offertur laico communicanti, nunquam fuisset pluralitas missarum introducta in ecclesia Dei. ¶ Tertio potest idem ostendi per hoc, quod dicit glossa super illud ad Hebr. 6. Terra super se venientem imbrem bibens &c. Prædicatio si rara est, non sufficit: si assidua, vilescit. Idem verum est de celebratione missarum, si enim aliquis pluries celebret, vilescit ei opus illud superangelicum: non enim concessum est angelo, ut ad prolationem talium verborum, sub specie panis gloriosum Christi corpus incipiat esse: nec exhibet reuerentiam presentie creatoris sui quam deberet. ¶ Quarto potest idem ostendi per hoc, quod filii Israel non colligebant de manna nisi gomor unum per singula capita. Manna enim propria figura fuit dominici corporis. De hoc habetur Exod. 16. ¶ Quintò potest ostendi idem per hoc, quod agnus paschalis semel in anno immolabatur. De quo legitur Exod. 12. ¶ Sexto potest ostendi idem per hoc, quod verus agnus, scilicet Christus semel tantum immolatus est, & sacerdos in veteri lege tantum semel in anno cum sanguine intrabat sancta sanctorum.

¶ *De pluralitate officiorum in eadem missa.*

SEQUITUR de tertio signo auaritie, scilicet de plu-

ralitate officiorū in eadē missa: quod licet interdū ex deuotionē fiat, veri⁹ tamē videtur. q̄ cupiditas hoc adinuenit. In eisdē enim martinis nullus laudes triplicat: in missis verò cupiditas hoc adinuenit, vt si non offeratur ad vnū officium, ad aliud salte offeratur.

¶ *De multiplicatione altarium sine necessitate.*

QVARTVM autem signū est multiplicatio altariū absque necessitate facta, non ex deuotione, sed ex cupiditate. Vnde Osee 8. Multiplicauit Ephraim altaria ad peccadū: factae sunt ei ara in delictum. Hostias offerent, immolabunt carnes & comedent, & dominus non suscipiet eas. Mira infania est, q̄ altaria multiplicetur ad peccandū, quae purē deberent fieri ad Deū placandum. Corpus Dominicū super huiusmodi altaribus ex cupiditate immolatum à Deo non suscipitur, quantum ad operationem immolantis. Simile legitur Ier. 9. vbi sic legitur: Nunquid carnes sanctae auferent à te malitias tuas?

¶ *De conseruatione fructuum.*

QVINTVM signū auaritiā est conseruatio fructuum, in his qui habent annuos redditus sufficientes, quorū fatuitas multipliciter potest ostendi. ¶ Primo per hoc, quod ipsi videntur esse similes cuidam stulto, qui videns quendam magnū fluuiū impetuosè currentē, cogitauit, q̄ citò pertransisset, & mutuatus est vasa à vicinis suis, & retinuit in iis de aqua illa, ne cum pertransisset aqua fluuij, indigētia haberet. Annui redditus quos habēt clerici sunt, velut fluuius iugiter manās: sed diuitiā laicorū qui nō habēt ira annuos redditus, sunt velut totrens, qui quādoq; siccat. Vnde nō est mirum si ipsi reseruāt de fructibus suis. ¶ Secundo potest ostēdi fatuitas taliū per hoc, q̄ ipsi de portione pauperū, volūt thesaurū facere, vel possessiones acquirere, cū ipsi pauperes fame & frigore moriantur. Cōtra quos dicit Hier. Accepisse pauperibus erogandū & esurientibus plurimis: vel cautū esse, vel timēdū, apertissimi sceleris est: aliquid exinde subtrahere, omnīū peçonū crudelitātē superat. Id.: Optimus dispēsator est, q̄ nihil sibi reseruāt. Suspecta est mihi charitas q̄ aliter diligit proximū, aliter seipsum. Portionē suā de bonis ecclesiasticis integrē accipit, s. & victū & vestitū suū. Pauperes verò esurientes & nudos dimittēs, diuites thesaurizare facit de portione, nō attendēs quāta iniquitas sit, q̄ pauperū est, successori suo diuiti reseruare, cum vniuersaliter dissuadeat Dñs in terra thesaurizare. Mar. 6. nō videtur esse cōcessum praelatis ecclesiae, qui exemplo suo debēt alios ad cōtempnū terrenorū prouocare, q̄ ipsi in terra thesaurizēt. ¶ Tertiò potest fatuitas corū ostendi per hoc q̄

ea quæ ipsi subtrahunt pauperibus, aufert eis tyrannus vel maior prælatus. iuxta illud Aug. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. ¶ Quarto potest fatuitas eorū ostendi per hoc, quod ipsi ignorant qualē successorē habituri sint. vnde Eccl. 2. Detestatus sum omnē industriā meam, qua sub sole studiosissimè laboravi, habiturus haredē post me, quē ignoro vtrū sapiens aut stultus futurus sit: & dominabitur in laboribus meis &c. Congruū esset ut prælatus qui bona ecclesiastica purè à Christo recepit, membris Christi ea impederet, iuxta illud Eccl. 1. Ad locū vnde exeūt flumina reuertētur. Fatuū autem videtur esse hoc, quod homo qui bene potest dispensare, referuet eius dispensationi, qui forsitan in voluptates & vanitates expendet. Illud etiā erit materia peccati, quod potuit esse materia virtutis. Cōtra illū qui sic facit videtur esse illud Hier. Da, inquit, pauperibus, non locupletibus, non superbis. De quo necessitas sustentetur, non quo augeātur opes. Pars sacrilegij est, non dare pauperibus res pauperum. ¶ Quinto potest ostendi fatuitas eorū per hoc, quod melius esset, quod ipsi de eis quæ sibi abūdāt eleemosynas faceret ante mortē, quā fieret eleemosyna illa postquā mortui essent. Eleemosyna enim ante mortē facta, est velut lucerna quæ præfertur homini custodiens eū ne cadat in foueā inferni. Eleemosyna post mortem facta, est quasi lucerna quæ fertur homini post tergum, quæ nō custodit eum à casu foueæ. Si enim in peccato mortali decesserit, nulla eleemosyna quæ pro eo fiet, liberabit eum ab inferno. Vnde eleemosyna facta pro aliquo in vita ipsius, valde melior est quā illa quæ fit post mortē. Illa quæ fit post mortem, non valet ei ad plus, nisi ad liberationē à pœna purgatorij: illa autem quæ fit in vita, potest dñi mereri gratiā & gloriā, & liberationē à debito pœnæ æternæ, & à pœna purgatorij, & abundantiā bono tū tēporaliū, & multa alia. Pietas enim ad omnia utilis est promissionē habens vitæ quæ nūc est, & futuræ, ut legitur i. ad Tim. 4.

¶ De promotione puerorum ad sacros ordines & dignitates.

SEQUITUR de sexto signo Auaritiæ, quæ est promotio puerorum ad sacros ordines & ad ecclesiasticas dignitates. A quo peccato valde est cauendū ecclesiæ Dei. Valde enim est nocuum, quod innuit Salomō, Ecc. 10. dicēs, Væ tibi terra cuius rex puer est. Et dominus Esa. 3. cōminatur hoc synagogæ, tanquā pœnā magnā, dicēs: Dabo pueros principes eorū. ¶ Multiplici autem ratione cauendū esset ecclesiæ ab hoc peccato. ¶ Primò propter defectū sapientiæ, qui est in pueris, vnde Aristoteles: Nemo iuvenes eligit duces, eò quod non constet eos esse prudentes. Et

Tob 12. In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Et etiam si scientia esset in talibus personis, non tamen habent experientiam, quæ valde necessaria est rectoribus: vnde Ecclesiast: 34. Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus cogitabit multa. Et deinde subditur: Qui non est expertus, pauca recognoscit. ¶ Secundò propter defectum virtutis. vnde Ecclesiast. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperè iniquitates. vbi dicit Glossa, Debet quisque virtutes proprias perpendere, & pro quantitate virium curam aliorum suscipere, ne dum delectatur, loco gloriæ fiat subditis author ruinæ. Oportet prælatum ecclesiæ inflexibilem esse. Ætas iuuenilis vel puerilis tenera est in iudicium: sicut virga antequam adulta sit flexibilis est. Vnde glossa super illud Ecclesiastici 10. Væ tibi terra, cuius rex puer est. Cuius ætas leuitati & inconstantia proxima est. ¶ Tertiò cauendum est ecclesiæ à promotione iuuenum: quia incertum est quales futuri sint, Vnde Prouerborum 30. Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ volantis in cælo, viam colubri super petram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia sua. Et si valde incertus sit volatus aquilæ in cælo, eò quòd diuertat se ad cadaver, & incessus serpentis, quia tortuose incedit, & via nauis in medio mari, quia variatur secundum quòd ventus variatur, nullum tamen horum se dicit Salomon penitus ignorare, nisi solùm viam viri in adolescentia sua. Vnde sapientiores Salomone se videntur facere illi, qui propter signa aliqua bona que videntur in iuuenibus, asserunt eos futuros bonos & faciunt eos promoueri, nõ attendentes, quòd oportet columnam prius robur suum accepisse quàm ponatur in ædificio. Ibi enim non acciperet robur. Illi etiam qui iam boni sunt, in prælatione bonitatem suam amittunt, vel per superbiam, vel aliquod aliorum vitiorum. Vnde de superbia habetur 1. ad Timotheum 3. Non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Vnde dicit Glossa, In arrogantiam, quæ est ruina diaboli, incidunt, qui puncto horæ nondum discipuli sunt magistri. Tales voluptatibus vacant. Vnde post illud Ecclesiast. 10. Væ tibi terra cuius rex puer est. subditur, Et cuius principes manus comedunt. Et super illud Ecclesiast. 12. Adolescentia & voluptas vana sunt. dicit interlinea, quòd voluptas carnis comes adolescentiæ. Ignis concupiscentiarum quasi naturaliter in iuuenibus est, cur igni materia ministratur, quando prælati efficiuntur. Habent enim diuitias quæ sunt materia gulositatis: ha-

bent etiam mulieres, quarum custodes fiunt. Vnde consequens est
 vt gula & luxuria intendat: Ex quo gallo non succincto lumbos
 gallinae traduntur, bene potest quilibet cogitare quid ex hoc
 possit sequi. Prius tentandum esset qualiter ipsi regerent se, prius
 quam alij regendi committerentur eis. vnde Aug. Prius vide, si
 nosti diligere teipsum, & committo tibi proximum. Si autem non
 nosti diligere te, timeo ne decipias proximum sicut te. Attenden-
 dum etiam esset antequam committeretur alicui familia ad pa-
 scendum, an habeat vnde eam pascat. Ridiculu est quod fameli-
 ci & nudi vestimenta & alimoniam aliis promittant, & vlcero-
 rum medicos se iactent. Potius deceret tales verbu illud Esaie 3.
 Non sum medicus, & in domo mea non est panis &c. ¶ Quarto
 cauendum est a promotione iuueniu, propter derisionem ho-
 stiu. Derideri enim potest ecclesia ab inimicis suis, cum ipsa se-
 nuerit, si nubat puero, & pro sponso habeat quem deberet por-
 tare in gremio, & lactare lacte simplicis doctrinae. Et potest ei
 dici illud, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Quando enim de-
 buit nubere illi qui pater posset esse, ipsa nubit illi cui opus est
 marre. ¶ Quinto cauendum est ecclesiae a promotione talium:
 quia scandalizabitur populus de talium promotione subita. vnde
 super illud 1. ad Timo. 3. Non neophytum &c. dicit glos. Heri
 in theatro, hodie in ecclesia, vespere in circo: hodie in altari,
 dudum fautor histriionum, nunc constuprator est virginum. Et
 quod legitur ibi: Cui opus est patrono, mihi parant defensoris:
 & cui opus est paedagogo, mihi instituunt doctorem. ¶ Sexto
 cauendum esset ecclesiae a tali promotione: quia sicut senectus
 exornat quodammodo ecclesiasticas dignitates, sic puericia quasi
 deturpat eas. Ad primum pertinet quod legitur Eccl. 25. Quam
 speciosum canitiei iudicium, & presbyteris cognoscere consi-
 lium. Quam speciosa veteris sapientia, & gloriosus intelle-
 ctus, & consiliu. Corona seniu multa peritia, & gloria illoru ti-
 mor Dei. Ad secundum pertinet illud verbum quod dicit qui-
 dam de Nerone. Nero quu quosdam ornare vellet, non ipsos or-
 nauit, sed ornamento deturpauit. Et in veritate quu presbyter
 idem sit quod senior, ordo sacerdotalis ad senes videtur pertine-
 re: & quasi contraria de aliquo videntur dici quum dicitur esse
 iuuenis presbyter. Idem enim est acsi diceretur iuuenis senior. vnde
 Dauid in Ps. cathedram senio attribuit, dicens: In cathedra se-
 nioru laudent eu. ¶ Septimo cauendu esset ecclesiae ab huiusmo-
 di promotione, quia multis exemplis mouetur ad hoc. Primo ex-
 emplo domini, qui xxx, anno incepit facere opera, quae ad
 pra

prælatos pertinent. Et Ezechiel describitur in x x x. anno fuisse quando vidit visiones. Petro etiam & non Ioanni commendauit Christus ecclesiam. Vna potuit causa esse, quia Ioannes erat adolescens. Apud Hebræos etiam prohibita est lectio principij Geneleos, & finis Ezechielis, & Cantica Canticorum ante trigessimum annum. Et alia exempla ad idem possunt adduci. Sed fortè aliquis obijciat, quod Ieremias puer ad prædicandum missus sit. Et Timotheus adolescens episcopus ordinatus sit. Et Salomon ante trigessimum annum in regem promotus. Cui responderi potest, quod Ieremias antequam prædicaret, audiuit: Ego dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, ut legitur Ierem. 1. Si dominus virgam vnã in vnã magnam columnam commutaret, iam posset poni pro columna in edificio. Non tamen ex hoc sequitur, quod virga simpliciter sit utilis ad hoc ut ex ea columna fiat. Sic licet Ieremias quasi miraculose sapiens & robustus factus ante ætatem solitam ad prædicandum sit missus, non tamẽ hoc ad consequentiã est trahendum. De Timotheo verò respondet beatus Bernardus: Da mihi talem Timotheum, & ego cibo si vis eum auro, & potu balsamo. Pauci inueniuntur hodie similes Timotheo. De Salomone verò dici potest, quod forsitan ideo male accidit Salomoni, quia ad eum iuuenis factus est rex. Diuitiæ enim & deliciae quasi infatuauerunt eum. Præterea spiritalis gratia est ei facta. Dedit enim ei dominus subito cor ita sapiens, quod nullus similis ei fuerit.

¶ *De libenter currentibus ad nummos horarios &c.*

SI QUITUR de ultimo signo auaritiæ, quod est concursus ad nummos horarios & ad processiones, & ad cætera loca in quibus solet offerri. Hoc signum auaritiæ in multis locis apparet in ecclesia Dei. Vidimus enim clericos concurrere ad horas illas, ad quas decantandas constituta est certa pecunia, sicut pisces concurrunt ad panem in aqua proiectum, de aliis verò horis non curant. Vnde in quibusdam ecclesiis vocantur à laicis horæ illæ in quibus nummi dantur, Horæ nummi. Quod satis indecens est. Similiter si aliquod funus est in aliqua villa, concurrunt illuc sacerdotes & clerici de circumiacentibus villis, ut possit dici de illis, quod dicit dominus Matth. 14. Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Et Iob 39. dicitur de aquila, Contemplatur escam, & oculi eius de luge prospiciunt. Et subditur. Vbicunque fuerit cadaver, statim adest. Pisces escam non sentiunt, nisi eis proxima fuerit: sed tales funus sentiunt etiam si distat ab eis per vnã leucam, vel per duas, & statim concurrunt. Vnde

simi

similes sunt vulturibus; de quibus dicitur, quòd existentes in regione vna, sentiunt cadauera in alia.

De peccato indignè conficiendi. CAP. XII.

QVia Simonia & alia peccata, de quibus proximo loco dictum est, frequenter solent comitari peccatū indignè conficiendi: ideo subiugemus hic tractatum de peccato isto, & primo agemus de his quæ pertinet ad dignitatem conficiendi, deinde agemus de his quæ faciūt ad detestationem huius peccati. ¶ Ad hoc verò q̄ aliquis dignè cōficiat, Primo necessarium est vt probet seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat. Sicut ille qui vult infundere aliquē pretiosum liquorem alicui vasi, prius probat vel tētat vtrum vas sit mūdum vel immundum, sanum vel corruptū: sic debet videre de se sacramentū altaris suscepturus. Ista probatio vocatur diiudicatio in eodē capitulo, vbi dicit Apostolus: Si nosmetipsos diiudicemus, non vtiq̄ue iudicemur. ¶ Secundo immunditia inuenta in se necesse est vt homo eam abluat. Manibus enim illotis accedere ad mensam Domini valde indecēs est: & in hoc peccant multum aliqui sacerdotes, qui cū singulis diebus bis manus corporis lauent vt ad mensam corporalem accedant: tamen ad mensam Domini, in qua Dominus præsens est, & cui angeli assistūt, per vnum mensem vel duos accedūt manibus illotis: id est operibus, non attendentes quod dicitur in Psal. Secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Non secundum pluralitatem missarum, sed secundum puritatem manuum retribuet Dominus sacerdotibus. Ad istam abluitionem manuum pertinet quod dicitur in Psal. Lauabo inter innocentes manus meas &c. ¶ Tertio necessarium est lumen fidei: ad quod lumen sacerdos cōsideret virtutem sacramenti: vt scilicet habeat fidē de effectu sacramenti illius qui est collatio vel augmentum gratiæ. Ad lumē etiam istud debet inspicere quæ latent sub specie panis & vini. Indecēs est mensam talem esse sine lumine, & timere possunt qui habent ibi oculos obcæcatos ne videant ne illa mensa fiat illis in laqueum. Ideo dicitur in Psal. Emitte lucē tuam & veritatem tuam. Et post subditur, Et introibo ad altare Dei. ¶ Quarto necessaria est fames de percipiēdo effectū istius sacramēti, quam famem sacerdos non habebit nisi per humilitatem, cogitando defectus suos, & se vacuum & pauperē inueniri. Fastidiosos & plenos non vult Dominus saturare, sed esurientes & sitientes. Vnde Matth. 5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Et ista quatuor sunt ex parte

parte

parte ipsius qui debet conficere. ¶ Ex parte vero cibi qui sumendus est, necessaria est preparatio. Modus autem preparandi tangitur Exod. 12. vbi sic legitur de agno paschali: Nō comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Crudum comedit ille, in quo ignis charitatis non est. Coctum aqua comedit, qui in diuitiis viuit. Assum verò ille comedit, qui passionem Dominicam, cuius figura est sacramentum illud, diligenter recollit, ita vt meditatione eius exardescat ignis. Sed sunt nonnulli qui in preparatione cibi corporalis quo sumpturi sunt, volunt q̄ laboretur à mane vsque ad tertiam: sed preparatione huius cibi spiritualis nollēt laborare per dimidiam horam. Secundo necessaria sunt azyma cum lactucis agrestibus, cum quibus agnus comedatur. Inconsectum enim est carnes crudas comedere. In lactucis agrestibus quæ amaræ sunt, dolor & amaritudo pro peccatis intelligitur, quæ debet esse in cōficiente. Vnde August. Panis iste salus est agris, quem lachrymæ faciunt dulciorem. In azymis, intelliguntur opera, vt sunt elemosynæ, orationes, & simul aquæ debent præcedere summptionem Domini corporis. ¶ Tertio necessaria est diiudicatio Domini corporis, vt cum magna reuerentia recipiatur. De quo tangit Apost. 1. ad Cor. 11. dicens: Qui manducat & bibit indigne, iudicium, id est, damnationem sibi māducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. ¶ Quarto necessaria est diligens custodia post susceptionem, & præcipue custodiendum est in quo Dominicum corpus susceptum est. Si quis in pixide, vbi Dominicum corpus positum est, foetidum lutum poneret, infidelis iudicaretur. Qualis ergo iudicandus est ille qui os suum in quo corpus Domini recepit, detractione, vel ebrietate, vel alia spurcicia polluit, cum spurcicia spiritualis longe maior sit immunditia corporali? Ad hoc pertinere potest quod legitur Prouerb. 27. Qui seruat ficum, comedet fructus eius: & qui custos est Domini sui, gloriabitur. De diiudicatione & custodia similiter habetur Prouerbio. 23. vbi sic legitur: Quando sederis, vt comedas cum principe, diligenter attende quæ sunt posita ante faciem tuam, ecce diiudicatio. & subditur, Et statue cultrum in guttate nis ponendū est, vt non admittat homo in ore suo vnde ipsum possit inquinari. ¶ Vltimo necessarium est, vt in cōfessione forma tradita obseruetur. De hoc habetur in gloss. super illud 1. ad Cor. 11. Quicumque manducauerit hunc panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini.

vbi sic d
tradit
peccan
petrine
ad ip
vel ad
bet con
quasi tr
enim D
de Exo
parati a
calciam
manibu
ista leg
eius qu
Sicut il
tulerit p
riam en
Ad ider
lis tolli
pletior
Domini
pus Do
to in qu
quis De
sti ad B
cordis
sint eri
Ioan. r
vnguer
nent a

V
parati
do, sig
pertine
minus
trem t
iura v
riatur.

vbi sic dicitur, Indignus est qui aliter celebrat, quàm à Christo traditum sit: & qui non deuota mente accedit, vel in voluntate peccandi manens. In summa ergo colligi potest, quòd ea quæ pertinent ad hoc quòd aliquis dignè conficiat, vel pertinent ad ipsum conficientem, vel ad ipsum cibum qui sumendus est, vel ad formam cõficiendi diuinitus traditam. Ille verò qui debet conficere vel etiam communicare, debet esse præparatus, quasi transiturus esset de mundo isto ad patrem. Ad mensam enim Domini debet accedere, sicut & ille qui moriturus est. vnde Exo. 12. præcipitur q̄ comedetes agnum paschalem sint præparati ad eundem, vbi sic legitur: *Renes vestros accingetis, & calciamenta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus: hæc est forma hominis parati ad eundem.* ¶ Præter ista leguntur quædam alia in sacra scriptura quæ ad dignitatè eius qui debet conficere vel communicare pertinere videntur. Sicut illud quod legitur Gene. 14. de Melchisedech, quòd protulerit panem & vinum Abraham regibus deuictis. Post victoriam enim peccatorum ad sacramentum altaris accedendū est. Ad idem pertinet hoc quod Exod. 12. præcipitur agnus paschalis tolli decima die. In quo figuratur quòd verus agnus post impletionem decalogi sumendus sit. Ea etiam quæ de sepultura Domini in Euangeliiis leguntur, indicant nobis qualiter corpus Dominicum sit sumendum, sepultus enim est in monumento in quo nondum quisquam positus fuerat. Nō ponat ergo aliquis Dominum, vbi iam est diabolus: quia nulla cõuentio Christi ad Belial. 2. Cor. 6. Recipitur etiam in syndone munda, id est cordis puritate: sicut Ioseph legitur fecisse. Matth. penult. Ad sint etiam myrrha & aloë, quæ Nicodemus attulit: vt legitur Ioan. 19. Amaritudo contritionis & mortificatio carnis ad sint: vnguenta quæ mulieres præparauerunt: id est, opera quæ pertinent ad deuotionem Dei & compassionem proximi.

¶ *Qualiter sit præparandus sacerdos ad sumendum corpus Christi.*

VESTES etiam sacerdotales instruunt nos circa idem. Præparatio enim quæ facit qui celebraturus est, sacras vestes induendo, significat qualiter præparatus esse debeat interius. Ad idem pertinet quòd legitur Leuiti. 16. vbi sic dicitur: *Locutus est Dominus ad Moysen, & præcepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne ingrediatur omni tempore sanctuariū quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, vt non moriatur (quia in nube apparebo super oraculū) nisi hæc antè fecerit.*

rit. Et subditur: Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti. Non loquitur de quolibet ingressu sacerdotis in sancta sanctorum, sed de ingressu quo intrabat cum sanguine: & ideo recte significatur per hoc ingressus sacerdotis euangelici, ad consecrationem Domini corporis & sanguinis. Quod etiam videtur per hoc quod ibi dicitur, In nube apparebo super oraculum. Quasi enim in quadam nube sacramenti, apparet Dominus super altare. Non iurret ergo sacerdos ad altare, nisi tunicam habeat lineam innocentiam, ut sit absque peccato odij. Et feminalia linea continentiam, ut sit absque peccato carnis. Et zonam lineam per sobrietatem, ut sit absque peccato inluxuriam ventris. Et cidarim lineam per puritatem intentionis, ut sit absque peccato cupiditatis. Alioquin timere potest, ne morte moriatur. Ad dignitatem etiam conficiendi vel communicandi pertinet quod legitur Exod. 11. ubi sic dicitur: Hæc est religio phæse. Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem seruus emptitius circuncidetur, & sic comedet. Aduena & mercenarius non comedet ex eo. Alienigena est, qui filius diaboli est per imitationem: qui scilicet est in certo peccato mortali. Vnde Iohan. 8. Vos ex parte diaboli estis. Peccator succedit diabolo, quasi patri, à nomine & hereditate. In nomine, Vnde Dominus dicit de Iuda. Vnus ex vobis diabolus est in hereditate. Vnde Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Seruus emptitius est qui à certis mortalibus cauet, qui sanguine Christi efficaciter redemptus esse videtur: qui circūdendus est, si agnū verum vult sumere, ut linguam suam retinet à verbis illicitis, & sobriè cibo & potu utatur. Superbiæ etiam ornatus deponat. Non videtur secutum esse illi qui æquè superbus vult esse sicut prius, detractor & gulosus sicut prius, accedere ad sacramentum altaris. Aduena est ille qui de nouo conuersus est, cui non est securum ad sacramentum altaris accedere. In quo non parum videntur errare multi in ecclesia, qui illos qui manserunt in peccato carnis per totum annum usque ad Dominicam in Ramis palmarum, de quibus certum est eis, quod decem annis vel amplius post tertiam diem Paschæ, ad peccatum carnis redierunt, communicant indifferenter: non attendentes quod hic dicitur, Aduena non comedet ex eo. Interlin, illum aduenam vocat, qui nuper venit ad fidem, nec adhuc firmus est. Mercenarius vero est qui pro lucris temporalibus Christo seruit, qui agnū verum comedere non deberet: quod valde male obseruatur in ecclesia Dei.

¶ Quæ

¶ Quae faciant ad detestationem indignè conficientium.

POSITIVAM ostensum est in quibus dignitas conficiendi attendatur, subiungendae sunt auctoritates & rationes, & exempla quae valent ad detestationem huius peccati. ¶ Et primo valet ad hoc illud Gregor. De quolibet indignè conficiente vel sumente corpus Christi, sicut de Iuda, dicit dominus: Veritatem ecce manus tradentis mecum est in mensa. ¶ Sicut Iudas tradidit Christum persecutoribus: sic conficiens vel sumens corpus Christi indignè, tradit eum quantum in se est daemonibus, dum ponit eum in loco qui est in potestate daemonum. ¶ Secundo facit ad hoc illud Aug. Magis peccat qui tradunt Christum peccatoribus membris diaboli, quam tradiderunt eum crucifixoribus Iudaeis. ¶ Tertio facit ad hoc quod dicit Glos. super verbum illum, Dederunt in escam meam fel: ubi sic habetur, Hoc adhuc facit contemptor sedentis in caelo, & gravius peccat quam qui crucifixerunt ambulantes in terra. Quod verum est ad minus quo ad circumstantias multas. ¶ Prima est: quia indignè sumentes corpus Christi, scienter contumeliam Christo inferunt, quem verum Deum esse credunt: deteriores in hoc Iudaeis, qui si cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent. 1. Cor. 1. Unde non potest Dominus rogare pro indignè sumentibus sicut pro Iudaeis rogavit, dicens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Luc. 23. ¶ Secunda, quia contempnunt Christum regnantem, quem Iudaei contempserunt mortalem. Maior autem contumelia est quae inferitur alicui in statu honoris, quam quae inferitur ei in statu humilitatis. Sicut contumelia quae inferitur alicui cum miles est, maior est, quam quae inferitur ei quum domesticus est. ¶ Tertia circumstantia est, quia contumelia crucifixionis tantum semel à Iudaeis illata est: ab indignè vero conficientibus vel sumentibus quotidie inferitur. ¶ Quarta, quia vilitas, & macula culpae magis Deo displicet, quam vilitas poenae quaecumque; sic: sed indignè sumentes corpus Christi, faciunt quantum in se est ad hoc quod Christus polluarur, sicut infra patebit. Ergo quantum in se est faciunt illi, ut viderur, quod magis sibi displicet, quam quod fecerunt ei Iudaei. ¶ Praeterea quam maiorem contumeliam potest quis inferre domino suo, quam si eum capiat, & in carcerem immundissimum proiciat? Non esset maior contumelia si eum occideret, licet maior dolor ibi esset. Contumelia vero ista satis insinuat ad Heb. 10. ubi conculcatio vocatur. Sic enim ibi legitur: Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione, duobus aut tribus testibus moritur: quanto

Oo

magis putatis deteriora mereri supplicia qui filiū Dei concu-
cauerit? Vbi dicit Glo. Christū concuicat, qui liberè peccat absque
timore & pœnitētia. Et indignè eo participat. Idem insinuat
nobis Ioan. 13. vbi dicitur: Qui māducat panem meum, leuabit
super me calcaneum suum. Calcaneo concuicatio fit. Et vbi nos
habemus in Psal. Magnificauit super me supplantationem. Alia
litera habet, Ampliauit super me calcaneū suū: id est erexit pe-
dem, vt me concuicaret. ¶ Ad detestationem huius peccati facit
quod legitur 1. ad Cor. 11. Quicumque manducauerit hunc pa-
nē, & biberit calicē Domini indignè, reus erit corporis & san-
guinis Domini: vbi dicit Glo. id est, reus erit acti Christum oc-
cideret. Si quis qui fidē haberet, sciret semel se Christū crucifi-
xisse, ipse vellet nudis pedibus per totum mūdum toto tem-
pore vitæ suæ pœnitentiā agere: quid ergo debent etiam face-
re illi qui toties cōmiserunt peccatum simile illi peccato? Itē
dicit Ambr. Qui indignè Christum sumit, idem est ac si interfici-
at. Talis iterū Christum crucifigit: iuxta illud ad Heb. 6. Rur-
sum crucifigentes filiū Dei, & ostentui habentes. Ipsi quantum
in se est Christū iterum crucifigunt eum ostentui habentes: id
est, derisioni. Illudū enim ei dum simulant se eū adorare, quō
in veritate inhonorāt. Vnde potest Christus dicere de eis, quōd
super dolore vulnētum suorum ei addiderunt. Tales quantum
in se est, corpus Christi pollunt. Vnde Mala. 1. Dicit Dominus
exercituum ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomē meum, &
dixistis, In quo despeximus nomen tuum? Et subditur: Offeretis
super altare meū panem pollutum. Vbi dicit Gl. Panem, id est
corpus Christi polluit, qui indignus accedit ad altare, & ad mō-
sam Domini. Talis sordidus, & excōmunicatus corpus Christi
osculatur. De excōmunicatione eius 1. ad Corinth. vlti. Si quis
non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema.
Ad aliud verò pertinet quod dicit quidā sanctus indignè oscu-
lanti: Quomodo labiis illis oscularis filiū Virginis, quib⁹ oscu-
latus es labia meretricis? ¶ Attendere debet talis etiā forma
verborū, qua Christus admonet eum, vt aduertat hoc esse cor-
pus suū quod sic contrectat. Hoc, inquit, est corpus meum, se-
per quod os tuum fetidum aperis, quod quum sis fera pessima
deuorare præsumis. Et idolothitū facis, quia cani vel porco ap-
ponis. In cuius facie expuis, quādo in lutum platearum proci-
dis. Ad primum potest referri quod legitur in Psalm. Os pecca-
toris, & os dolosi super me apertum est. Hoc verè potest dicere
Christus, quando indignè conficiens os aperit ad suscipien-
dum

dum eu
37. Fera
lothilur
porco a
riam; in
videtur
Veni, i
suis tere
per cup
dicit qu
Virgini
cit, qua
platear
tes in h
amplius
gostudi
Deo cor
Adest e
Quis fia
ta ad sa
mysteri
na cale
cit hoc
eius. V
cit lecle
ad dete
tudo qu
in sacra
Vnde E
timer
re. Sati
uetit
cas eur
ad quo
digne
cum D
dici de
adhuc
q in sa
rinth. 1
bibetis

dum eum. Ad secundū potest referri quod dicit Iacob, Genesis 37. Fera pessima comedit eum. Tertiō, de corpore Christi idolochilum facit, qui ex cupiditate celebrare præsūmit. Cani vel porco apponit illud, qui illud assumit, quū porcus sit per luxuriam, imō porco immūdiōr, vel canis per detractionem. Vnde, videtur dicere illud quod dicit Goliath ad David, 1. Regum 22. Veni, inquit, ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cæli & bestis terræ: eū ipse sit volatile cæli per superbiam, & bestia terræ per cupiditatē & avaritiam. Ad duo verò vltima pertinet quod dicit quidam sanctus: Sacerdos luxuria inquinatus iuxta filium Virginis ponit idōlū Veneris. Et dum sanctam faciem benedicit, quasi in facie eius spuit, dum sumit filiū Dei, quasi in lutum plateatū proicit. Cū de Sarracenis dicatur, Deus venerūt gentes in hereditatē tuam, &c. De indignē conficiētibz potest amplius dici: scilicet q̄ polluerunt filium sanctum suū. Ad magnitudinē etiam contumeliæ facit hoc, q̄ indignē conficiētes Deo contumeliam inferunt, quasi coram curia sua cōgregata. Adest enim ibi Deus, ad sunt homines & Angeli. Vnde Gregor. Quis fidelium dubium possit habere in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem calos aperiri, atque in illo Iesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena celestibus iungi? Ad magnitudinem etiam contumeliæ facit hoc, q̄ tales inferunt Deo contumeliam in propria domo eius. Vnde Iere. 11. Quid est q̄ dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Præter prædicta sunt quatuor quæ faciunt ad detestationem huius peccati. Primum est, magna ingratitude quæ est ibi. Venit enim diuina maiestas visitare hominē in sacramento altaris, & hoc cum plenitudine charismatum. Vnde Eucharistia vocatur sacramentū istud, & miser homo nō timet contumeliā ei inferre, quæ pro posse suo debuit honorare. Satis admirari possumus in hac parte bonitatē diuinā & peruersitatem humanā. Quid est homo (ait David) quia magnificas eum: aut filius hominis, quia visitas eū? Etiam latrones illis ad quorū mensam comederunt seruant fidem: per annum indigne verē cōficiens vel communicans, in ipsa mensa ad quam cum Domino comedit, ei contumeliam facit. Vnde bene potest dici de Domino illud Eccles. 29. Pascet & potabit ingratos, & adhuc amara audiet. Ad magnitudinē ingratitude facit hoc, q̄ in sacramento illo mors Domini figuratur. Vnde 1. ad Corinth. 11. Quotiescūque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis mortem Domini annunciabitis. Magna verò ingrati-

do est, aliquā ei contumeliam inferre quem recordatur mortuum pro suo amore. ¶ Secundo facit ad detestationem huius peccati hoc, q̄ indignē conficientes vel communicantes, infeliciores videntur esse ceteris peccatoribus. Ipsum enim summum bonum eis est noxiū, & ex ipsa vita moriuntur, & ex ipsa antidoto incurrunt infirmitatē ad mortē. Quis locus curatiōni, quādo quod debuit curare hominem, ipsum interfecit? Vnde in libro Prosperi: Sacramētum summæ pietatis sibi in iudicium sumit indignus. Bene esse nō potest male accipienti quod bonum est. ¶ Terziò facit ad detestationem huius peccati, pena quā Dominus accipit etiam in præsentī de indignē sumentibus corpus Christi. Vnde 1. Corin. ii. postquam dixit Apostolus: Qui manducat & bibit indignē, iudicium sibi manducat & bibit, subdidit: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiūt multi. Et exponit Gl. Infirmi febribus, imbecilles longis valetudinibus, & infirmitatibus, & dormiūt morte corporis. Legitur etiam in libro Paschasij, q̄ quicumque indignē comunicat, nisi bonitas Christi, cuius iudicio omnia pendent, gladiū suspenderet, & temporalem iudicem, vt pœniteant remoueret, ab angelis ad hoc positus perimeretur. Nec mirum, Si enim pro morte Christi gens Iudæorum destrui debuit, & peccatum indignē conficientium simile est peccato eorum, qui crucifixerunt Christum, sicut prius ostensum est: iustissime possunt tales à Domino interfici. ¶ Vltimò faciūt ad detestationē huius peccati diuersa exempla. Et de multis pauca ponamus. Ioānes Baptista in utero matris sanctificatus, à pueritia in eremo conuersatus, & inuitatus à Domino, timuit tangere verticē Domini, ipsis angelis reuerendū & tremēdum. Vnde cantat ecclesia de eo: Baptista contremuit, & non audet tangere sanctū Dei verticem: sed clamat cum tremore, Sanctifica me Saluator. Quomodo ergo aliquis immundus non timet sumere totū corpus Christi iam glorificatū? Item beata Magdalena quæ tanto fetuore Dominū diligebat, & tam deuotē ei viuo & mortuo sequebatur, non est permisa tangere pedes Domini, eò q̄ non crederet Filium æqualem esse Patri. Itē beatus Marcus sibi ablaedit pollicem, vt reprobus esset sacerdotio: tantum reueretur Dominicum corpus conficere. Et quidā senior inter eremitas, cū ab illis eligeretur in sacerdotē, & ab episcopo Ægypti ordinatus esset, ait: Ego licet sim sacerdos, in vita tamē mea non conficiam. Legitur etiam 2. Regum sexto, de Oza, quod cū bobus recalcitrantibus arca declinaretur, ipse extendit manum suam

suam, &
Ozam
dunt H
fectus e
Domin
quid m
verū co
tur 1. R
sent arc
lia pleb
ca arca
cam De
circa co
Maria
hoc sac
singulis
que ad
dixit D
Domin
legitur
gitur et
dixit ei
in quo
mento,

Pos
cant, di
huic pe
munica
mento
lunt. ¶
scriptur
sic legi
via pro
est, & i
tur anir
ille, qui
niū est
tis carn
tis vita

nam, & tenuit eam. Et iratus indignatione Dominus contra Ozam percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi. Tradunt Hebræi, quod ea nocte dormierat cum vxore sua. Si Oza interfectus est à Dño, quia præsumpsit tãgere arcam quæ erat figura Dominici corporis: cum ea nocte iacuisset cum propria vxore: quid meretur ille qui iacuit cum sua concubina, & tamen ipsum vetũ corpus Domini tenere vel sinere præsumit? Item legitur 1. Reg. 6. quod Bethsãmitæ percussi sunt à Domino, eò quod vidissent arcam Domini: & percussi sunt lxx. viri, & quinq̃ millia plebis. Si tot homines percussi sunt, quia attentaverunt circa arcam Domini, quod eis erat prohibitum, scilicet videre arcam Domini nudam: quid merentur illi qui atrectant aliquid circa corpus Domini, quod eis prohibitum est? Præterea sancta Maria Ægyptiaca pœnitentiã agens in deserto, semel tantum hoc sacramentum accepit à Zolyma eremita loci illius. Et licet singulis diebus fuerit lacrymata, tamen tunc amplius quasi vsque ad effusionem oculorũ. Legitur etiam Matth. 8. quod Centurio dixit Domino dicenti sibi, Ego veniam & curabo puerũ tuum. Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meũ. Et Luc. 5. legitur, quod Petrus ait Domino, Exi à me, quia peccator sum. Legitur etiam Exo. 3. quum Dominus apparuisset in rubo Moysi, quod dixit ei Dominus: Solue calciã meũ de pede tuo: locus enim in quo stas, terra sancta est. Sic cum Dominus adest in sacramento, omne morticinum remouendum est.

*¶ De peccato eorum qui non curant
communicare.*

Post peccatum eorum qui indignè conficiũt vel comunicant, dicendũ est de duobus peccatis quæ videntur esse annexa huic peccato, scilicet de peccato eorum qui nunquã curant communicare, & de peccato eorũ, qui postquam Dominũ in sacramento altaris sumpserunt, per peccatũ mortale eũ à se expellunt. Ad detestationẽ verò primi peccati triplex testimoniũ scripturæ potest adduci. Primum est in veteri lege, Nu. 9. vbi sic legitur: Homo qui fuerit immundus super animã, siue in via procul faciat phasẽ Domino mense secũdo. Si autẽ mundus est, & in itinere nõ fuit, & tamen non fecit phasẽ, exterminabitur anima illa de populis suis. Immũdus super animã dicebatur ille, qui immũdus erat ex cõtractu mortui. Secundũ testimoniũ est in noua lege, Ioan. 6. vbi dicit Dñs: Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, nõ habebitis vitam in vobis. Tertium testimoniũ est, constitutio ecclesiæ,

quæ dicit, quòd quilibet postquã ad annos discretionis peruenit, saltem semel in anno confiteatur omnia peccata sua, & suscipiat reuerenter ad minus in pascha Eucharistiæ sacramentum: nisi fortè de consilio proprij sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum. Alioquin viuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Multum autem dolere debet ille qui non cõmunicaret saltem semel in anno. ¶ Primò, debet esse causa doloris hoc, quòd Dominum multum offendit. Non enim parum offenditur Deus, quãdo à suis negatur ei hospitium semel in anno, in quibus deberet habere continuè hospitium. Quòd autè Deus multũ ex hoc offendatur, potest ostendi ex hoc quòd legitur Luc. 10. de his qui non essent recepti discipuli eius: Dico vobis quòd Sodomis in die illa remissius erit, quã illi ciuitati quæ non receperit vos. Si tantum offenditur Deus quando discipuli eius non suscipiuntur: quantum credendus est offendi, quando sibi ipsi hospitium negatur, & præcipuè quia suis? Vnde Ioan. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. Quomodo domino hospitium negant: timere possunt ne dicatur eis illud verbum quòd legitur Mathæi 23. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Et subditur causa: Hospes eram, & non collegistis me. Timere etiam possunt ne accidat eis sicut Sodomitis, qui inhospitales erant, quos ignis & sulphur succendit. Vnde Origenes, Domos hospitales ingressi sunt angeli: scilicet domum Abraham & Lot. Domos verò hospitiibus clausas ignis & sulphur succendit. Tale vindictam volebant Iacobus & Ioãnes sumere de Samaritanis, qui nuntios Christi non susceperant: vt legitur Luc. 9. Vnde dixerunt domino, Vis dicamus vt ignis de celo descendat, & consumat illos: Secundò debent dolere de indignitate sua. Sunt quidam qui sibi applaudunt, dicentes quòd melius est cogitare Christi non sumere, quã indignè sumere. Quibus dicimus quòd in hoc bene faciunt quòd non indignè sumunt: quia non est bonũ sumere indignè panem filiorũ, imò panem angelorum & dare canibus: tamen dolere debent, quia se canes inueniunt qui filij Dei esse deberent. Dolere etiam deberent de hoc, quòd vident se esse vasa mortis & iræ, & receptacula immunditiæ, & deberent esse receptacula gratiæ & vitæ. De homine qui indignè accipit, potest dici illud verbum quòd legitur Osee 12. Israel factus est quasi immundũ in nationibus. Israel est Christi-

aus, qui per fidem Deum videt. Verus Christianus deberet dicere illud verbum David: Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum domino: supple, male mihi accidat. ¶ Tertiò, potest dolere qui saltem semel in anno non communicat, quia non facit quòd dominus præcepit discipulis suis, quum recessurus erat ab eis, volens illud insigi maximè memoriæ eorù. Hoc facite, inquit, in meam cõmemorationem. Hoc quasi signum sui amoris reliquit dominus ecclesiæ suæ. Et vix illi qui non habet memoriale à tanto amico sibi relictum. ¶ Quarto dolere posset talis de diaboli præsentia. Vbi enim est Dei absentia, adest diaboli præsentia. ¶ Quinto, dolere posset: quia fraudatur vtilitate quæ consequitur ex aduentu domini in aliquod hospitium. Non enim est aduentus eius absq; magna vtilitate. Vnde cum Zachæus dñm in hospitio suo recepisset, audiuit à domino: Hodie salus huic domui facta est: vt legitur Luca 19. Raab etiã saluata est, quia suscepit nuntios dñi vt legitur Iosue 6. Et vidua quæ Eliã suscepit, non defecit farina, & oleũ non est diminutũ: vt legitur 3. Regũ 17. Si adeò vtile fuit seruos Dei in hospitio recepisse, quàm vtile est credendũ esse ipsum dominũ in hospitio suo recepisse: nõ modica securitas est tale locũ habere. Vnde David: Si ambulauero in medio ymbrae mortis, nõ timebo: quoniam tu mecũ es. & iterũ: Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Et subditur: Si consistant aduersum me castra, nõ timebit cor meũ. De illo vero qui dominũ non suscipit, potest intelligi illud quod legitur Eccl. 4. Vix soliquia si ceciderit, nõ habet subleuant: se. Talis cum mensa altaris indignus sit, etiã est indignus mensa caelestis. Et cum dño hospitium negauerit, merito ianua caelestis regni ei clausa erit.

¶ De peccato illorum qui per mortale peccatum

Dignũ à se expellunt.

Huius peccati magnitudo potest ostendi multipliciter. ¶ Primo, per hoc, quòd turpius eicitur quàm nõ admittitur hospes. Si enim peccatũ tantum est domino negare hospitium, manifestũ est magnũ valde esse peccatum iam susceptum expellere ab hospitio suo. ¶ Secũdo potest ostendi magnitudo huius peccati per hoc, quòd talis similis est Iudæ, qui postquam ad mensam dñi comederat, eũ tradidit hostibus suis. Etiã latrones timent contumeliã inferre eis ad quorum mensam comederunt. De tali potest intelligi illud quod legitur Eccl. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanet in die necessitatis. Tales etiã similes sunt Iudæis, qui in die qui dicitur Dominica in Ramis palmarũ, Christi

stum honorificè susceperūt, & post eum eiecerunt cum contumelia magna. Sunt aliqui qui septem septimanis Christo hospitium parant: postquā vetō susceperunt eum, nullā reuerentiā sibi exhibent, imō tot contumelias ei inferunt, quōd eū oportet, inde exire. Venturo magnā reuerentiā exhibēt, præsenti vero nullā. Vnde Bern. admirans dicit: Quid minus p̄ta senti quā venturo debetur? Quid minus reuerentiæ tempus Resurrectionis exigit, quā Passionis? Tales etiā ad modum Iudæorum Barrabam latronem filio Dei præponunt, dum filium Dei à se expellunt, & infernalem latronē introducūt. Expellunt eū qui eos protegebat, & introducūt eū qui eos iugulet. Vnde Io. 10. Fur nō venit nisi vt fureretur, & mactet, & perdat. Quantū autē displiceat Deo tale peccatū, innuit domin⁹ in Psal. vbi dicit: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtq;. Tu verō homo vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecū dulces capiebas cibos &c. Et subditur: Veniat mors sup̄ illos, & descēdat in infernū viuētes. Et alibi: Homo pacis meæ in quō speraui, q̄ edebat panes meos &c. Et subdit: Dñe, resuscita me, & retribuā eis.

De vitio proprietatis in religiosis. CAP. XII.

AD huius peccati detestationē possumus ponere XII. exempla. Primum est Gen. 19. vbi legitur, quōd vxor Loth post se respiciens, versa est in statuam salis. Vir religiosus tūc post se respicit, quando diuitias huius mūdi quas reliquit, concupiscit. Statua corpus est sine spiritu. Vnde claustralis tunc statua efficitur, quādo solo corpore in claustrō conuērsatur, corde verō in mundo. Statua similitudinem habet hominīs, & nō est homo: sic talis similitudinem monachi habet & monachus nō est. Notabile enim est, q̄ vxor Loth versa est in statuam salis, quā talis monachus exemplo suo condit alios, sed sibi utilis nō est. Hoc exemplū reuocat dominus ad memoriā, Lucæ 16. dicēs: Memores estote vxoris Loth. Ad idē pertinet illud Lucæ. 9. Nemo mittens manum suam ad aratrum &c. Secundum exemplū est Genesis 31. vbi legitur Rachel furatam fuisse idola Laban. Laban, candidatio interpretatur, siue candidus: & significat mūdum qui habet quendam candorem exterius. Rachel verō virum contemplatiuum figurat. Rachel verō idola furatur Labā, quando claustralis diuitias huius mundi amplectitur amore. Notabile verō est in hoc exemplo, q̄ Iacob tanta pœna iudicauit esse puniendum qui hoc fecisset. Ait enim: apud quemcūque inueneris deos tuos, necetur corā fratribus nostris. Notabiliter etiā diuitiæ quas claustrales illicite possident, idola vocantur, & quia

quia inutiles sunt eis, sicut aurum & argentum idolorum inutilia idololatriis: & quia fidem & spem & amorem quæ in solo Deo ponere deberent, in pecunia ponunt. Vnde nec veram fidem, nec veram spem, nec veram charitatem habent. Primū patet ex eo quod ait August. Qui veram fidem habet de Deo, non cupit in his miseris fieri dives. Nō enim plus est mūdus, quā Deus. De spe verō idem potest ostēdi: quia dicit August. q̄ de Deo desperare, est spem in creaturis posuisse. Proprietarius fiduciam quā deberet habere in Deo, ponit in nummo, & dum in diuitiis suis confidit, fallunt eum diuitiæ, & ipse corrumpitur in infernum. iuxta illud Prouerbiorum 11. Qui confidit in diuitiis, corrumpitur. Amorem etiam qui in solo Deo ponendus est, ponunt proprietarii in pecunia: amant enim pecuniam plus quā Deum. Quod patet ex hoc, quod cum ipsi non possunt simul habere Deum & pecuniam, potius eligunt amittere Deum, quā pecuniam non habere. Sed illud deus est vniuscuiusque quod præ ceteris diligit, sicut superius ostēsum est. Pecunia igitur proprietarii deus eius est. Vnde ipse idololatra est. ¶ Tertium exemplum est Exod. 16. vbi Deus qui prouisor erat filiorum Israël, noluit quod aliquis eorum de manna in mane relinqueret. Qui non audierunt eum, sed reseruauerunt inde: & quod reseruauerunt, computruit. ¶ Quartum exemplum est Iosue 7. vbi legitur quod cum prohibuisset dominus ne quis acciperet sibi de anathemate Iericho, Achor tamen tulit inde chlamydem coccineam, regulam auream, & ducentos siclos argenti. Iericho, quod interpretatur luna, significat mūdum istum qui mutabilis est ad modum lunæ, qui anathema debet esse viris claustralibus. Sed aliqui sunt qui anathema istud cum Achor furantur, dum pecuniam sibi prohibita habere volunt. In illis verō tribus quæ furatus est Achor, tres species proprietatis figurantur. In regula aurea intelligitur proprietas interior: scilicet proprietas sensus & voluntatis. In auro autem propter splendorem, sapientia solet intelligi. Regula verō quæ à regende dicitur, bene pertinet ad voluntatem quæ habet regimen & imperium in homine. In pallio verō coccineo intelligitur conuersatio exterior habens peccatum. In coccineo enim peccatū intelligitur, sicut & in principio Esaię, vbi dicitur, Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabitur. Pallium coccineum furatur claustralis, quando aliquid retinet de exteriori conuersatione seculari, vel in habitu, vel in tonsura, vel in aliquo tali. Notabiliter autem dicitur ibi pallium valde bonum: multis enim claustralibus videtur valde bona conuer-

fatio secularis. Hoc est palliū illud de quo legitur Cant. 5. Tulerunt palliū meū custodes murorum. ¶ Quinque autē notabilia sunt in isto exēplo. ¶ Primum est hoc, q̄ dñs dixit filiis Israël. Nō ero, inquit, vltra vobiscū : donec cōteratis eū qui huius secleris reus est. In quo innuitur, q̄ dominus cōtra totā vnā abbatia iratus est, quādoque propter vnum proprietariū quē tolerat. Vnde omnes qui sunt in aliqua tali religione, deberent persequi illum quē sciunt proprietarium esse. ¶ Secundū vero vbi legitur Anathema in medio tui Israël est, non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui cōtaminatus est hoc scelere. In quo verē innuitur, q̄ propter illud peccatū potestatis habet diabol⁹ præcipitādi claustrales in multa alia peccata. ¶ Tertium notabile est, q̄ ea quæ Achor furatus est, nō proficiunt illi: nullū lucrum inde habuit, nisi peccatū & pœnā peccati. In terra ea abscondit, & cū moriturus erat, ea manifestauit. Sic proprietarij sepe aliud lucrum nō habet de pecunia sua, nisi q̄ custodes sunt dum viuunt, & in morte manifestant eam. ¶ Quartum notabile etiā est, quod legitur Iosue dixisse ibi: Quia turbasti nos exturbet te dominus in die hac. In quo innuitur q̄ propter turbationem proprietarij nō debet diminui quin ei propriū auferatur. ¶ Quintum notabile est quod subditur, Lapidauitq; eum omnis Israël & cūcta quę illius erāt igne cōsumpta sunt. In igne intelligitur magnus zelus quem debet habere claustrales cōtra illud vitium. In lapidibus verō intelligūtur increpationes quibus lapidatus est proprietarius. ¶ Quintū exemplum est, de Iuda qui in congregatione domini loculos habuit, qui figurā tenet proprietarij. Notabile verō est in isto exēplo, q̄ amor lucri occasio fuit Iuda tot & tantorū malorum, & tamē paruum vel nullā vtilitatē habuit. Pœnitentia enim ductus retulit xxx. argēteos. Mart. 2. nunquā comedit vel bibit inde. Sic proprietarij multa mala committunt, vt pecuniā habeant, quandoque nullā vtilitatē consequuntur. ¶ Sextum exemplum est 1. Reg. 15. vbi legitur q̄ dominus prohibuit Saul, ne ex rebus Amalech aliquid concupisceret: & non obediuit Saul, imō reseruata sunt meliora de vobus, & armētis, & adeo offensus est dominus, vt hac de causa regnū abstulerit Sauli. ¶ Septimum exemplum est 2. Machab. 1. vbi legitur quod Iudas Machabæus venit quadam die vt tolleret corpora quorūdam de suis qui prostrati fuerāt in bello, volens ponere ea in sepulchris patetris, & inuenerunt sub tunicis interfectorum denarios idolorum, à quibus lex prohibet idē dēos, & omnibus manifestū factū est ob hanc causam corrumpi

eos. Si enim in talibus qui professionem non promiserāt, Deus
 morte puniuit hos, q̄ acceperant denarios sibi à lege prohibi-
 tos: quanta p̄ena dignum est puniri peccatum tale in viris per-
 fectis? ¶ Octauū exemplū est, in Anania & Saphira vxore eius,
 qui fuerunt primi proprietarij in Nouo testamēto: qui propter
 peccatum istud, morte subita interfecti sunt, vt legitur Actū 5.
 ¶ Nonum exemplū est, in Viris patrū, de quodam hortulano,
 qui omnia dabat in elemosynas quę de suo labore acquirebat,
 præter tenuem victum. Tandem suggestum est inspiratione
 spiritus maligni, vt colligeret aliquā pecuniā, quam cum senex
 esset vel ægrotaret, posset expendere, & fecit sic. Cōtiguit autem
 eum infirmari in pede, & expendit quicquid habebat in medi-
 cos: & curari non potuit, & tandem vnus de expertis medicis
 dixit eum nō posse curari nisi per pedis abscissionē. Et cum die
 sequenti medicus allaturus esset instrumēta ad pedē abscindē-
 dum, nocte præcedēte hortulanus ille p̄nituit de nummis col-
 lectis q̄ non dederat pauperibus. Et astitit ei statim angelus do-
 mini, dicens: Vbi sunt nummi quos collegisti, & vbi est ipes quā
 tractasti? Qui cum p̄niteret & misericordiam peteret, ange-
 lus domini tetigit pedem eius, & sanatus est. In mane verò me-
 dicus veniens, inuenit hortulanum in agro sanatum atq; ope-
 rantem, & glorificauit Deum. ¶ Decimū exemplū est, de quo-
 dam fratre, qui renuntians seculo, & sua dans pauperibus, venit
 ad abbatem Antonium, quādam tamen sibi retinuit. Quod
 cum comperisset Antonius, dixit: Si vis monachus esse, vade,
 compara tibi carnes, & impone corpori tuo nudo, & veni sic ad
 me. Qui cum hoc fecisset, tam canes quā aues corpus suum
 propter carnem rapiendā dentibus & unguibus dilacerauerūt,
 & sic dilaceratus venit ad Antonium. Cui Antonius: Quicūque
 renuntiauerit seculo, & vult adhuc habere pecuniā, sic à dæ-
 monibus laceratur. ¶ Undecimū exemplum est, de quodā fra-
 tre qui reseruauit sibi duos aureos. Et cum in infirmitate p̄ni-
 tentia ductus manifestasset hoc Gregorio: tamē Gregorius no-
 luit parcere ei, quin & infirmum & inortuum punitet. Subtraxit
 enim ei in infirmitate visitationem fratrum, & post mortē voluit
 eum multis diebus carere Christiana sepultura: exēplo suo do-
 cens prælatos ecclesię quantū zelū debeant habere cōtra pec-
 catū istud. ¶ Duodecimū exemplū est in Vitis patrum, de quo-
 dam qui erat eremita in Ægypto, cui diabolus ostendit ma-
 gnum thesaurum sub terra, qui fuerat Pharaonis. Cui ipse re-
 spondit: Pecunia tua tecum sit in perditionē. In hoc quōd dia-
 bolus

bolus thesaurum illum ostendebat eremita, satis apparet quantum diabolo placeat viros perfectos habere diuitias, & per consequens quantum Deo displiceat.

¶ *De duodecim stultitiis religiosi proprietarij.*

SECVNDO possunt valere ad derelictionem huius peccati, XII. stultitiarum, quibus ostenditur laborare proprietarius. ¶ Prima est, quod ipse est valde fatuus mercator. Similis enim est homini negotiatori, quæret bonas margaritas. Inuenta autem una pretiosa margarita, vendit omnia quæ habet, & emit eam. Deinde margaritam illam conculat, & pro nihilo dat. Margarita ista Deus est, pro quo claustralis quidam mundum dedit totum, & etiam seipsum. Quam quasi pro nihilo dat, cum pro aliqua re temporalis Deum amittit. Ad cumulum etiam huius stultitiarum accedit quod eadem margaritam quotidie non cessat emere, sicut ieiuniis, vigiliis, & orationibus, cum tamen in tali statu nullo pretio possit eam emere. ¶ Secunda stultitia est, quod cum dominus eripuerit eum de naufragio huius seculi, & quasi collocauerit eum in loco tuto, sicut in nauis religionis, ipse furtiuè aliquantulum de mari in nauis ponit, in quo ipse submergitur. Vnde accidit ei sicut barbari dixerunt accidisse Paulo, Actuum 38. cum euasisset de naufragio, & adhæsisset viperae manui eius. Vtique homicida est homo hic, dixerunt ipsi, qui cum euasisset de mari, vitio non sinit eum vivere. ¶ Tertia stultitia est, quod cum ipse iam mortuus sit: tamen timet fame mori. Et cum solam vitam æternam deberet querere, à mortuis enim sola vita æterna queritur, ipse tamen adeo cupidus est, ut cupiditate acquirendi fur efficiatur. Si similis monacho est auaritia, sicut Seneca dicit, quid dicendum est de auaritia mortui? religiosi dicuntur mundo mortui. De morte ista legitur ad Coloss. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. De morte etiam ista legitur in Vitis patrum, quod cum quidam senator reliquisset abbati Arsenio magnam hereditatem, & delatum fuisset ad eum testamentum, ipse ait: Ego prius mortuus sum, quam ille. Ipse autem modo mortuus est, quomodo me fecit heredem? Et remisit testamentum nihil accipiens. ¶ Quarta stultitia est, quod ipse in loco saluationis sibi facit locum perditionis. Vnde quodam speciali modo potest dici filius perditionis, sicut Iudas. Vnde dominus: Nemo ex vobis perit nisi filius perditionis. Bene fuit Iudas filius perditionis, qui cum Salvatore & societate in qua soli saluandi erant, solus se perdidit. ¶ Quinta stultitia est, quod videtur habere magnam voluntatem quod furetur, & per consequens quod suspendatur, qui

vendi

vendidit sua, & dedit pauperibus, vt in monasterio furaretur a-
 liena. ¶ Sexta stultitia est, q̄ locum illum quem declinant ho-
 mines scelerati ne scelera sua ibi committant, ipse intrat, vt ibi
 malam vitam ducat. Et qui cauebat sibi à furto in seculo, non
 timet furari in loco sancto. De quo videtur admirari dominus
 Ierem. 9. dicens. Quid est q̄ facit dilectus meus in dōmo mea
 scelera multa? ¶ Septima stultitia est, quòd cum dominus ab eo
 remouerit iram suam, ipse tamen conatur ad hoc q̄ habeat ali-
 quid de ipsa. Ira domini effusa est super abundantiam diuitia-
 rum. Vnde legitur Apocalyp. 16. quod angelus effudit phialam
 suam in illud flumen magnum Euphratem. A qua ira liberatur
 qui mundo renunciat. Sed proprietarius de ira ista vult habere,
 dum diuitias vult possidere. Vnde Iaco. vltimo dicitur de diui-
 tibus: Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Ibi dicit
 gloss. Nescit miser thesaurum iræ cum thesauro pecuniæ pari-
 ter cumulari. ¶ Octaua stultitia est, q̄ ipse aliena colligit, & p-
 pria negligit. De his quæ propria esse non possunt, vult facere
 sibi proprium, & iusto Dei iudicio amittit omne proprium. Ali-
 ena sunt nobis temporalia ista, sicut ostensum est prius. Quia se-
 cundum Ambros. non sunt hominis bona, quæ ferre secum non
 valet. Nec possunt esse propria, cum sint separabilia, quæ dum
 proprietarius colligit, & sibi appropriare querit, ipse omne pro-
 prium amittit. ¶ Primo amittit proprium Dei, cuius proprium est
 misereri & parcere: quia iuxta verbum beati Bern. monacho ha-
 bentis proprium negabit dominus proprium suum. Nec est par-
 ua amissio ista, homini peccatori. ¶ Secundo amittit seipsum:
 quia sicut communiter dicitur, & verum est, Monachus habens
 de proprio obolum, non valet obolum. ¶ Tertio, amittit bona
 interiora, quæ proprie possunt dici nostra: sicut ostensum est
 prius. ¶ Quarto, amittit bona æterna, quæ proprie possunt di-
 ci nostra, quia non possunt homini auferri. ¶ Nonna stultitia est,
 q̄ ipse sua facit pretiosiora seipso. Cum enim se Deo dedit,
 sua tamen dare non vult, cum tamen se dando de iure sua de-
 derit. Vnde non debet se excusare per ignorantiam. Ius enim
 naturale videtur dictare ei quòd cum ipsum à se alienauerit, ni-
 hil proprium habere possit: Proprietarius quod plus est pro eo
 quod minus est amittit. Cum enim se ipsum Deo dedit, non est
 ista oblatio Deo accepta, pro illa modica pecunia quæ retinet.
 Ex quo se Deo dedit, ipse deberet prouidentiam sui ei relinque-
 re. ¶ Decima stultitia est, quòd ipse de scala cæli facit scalam in-
 ferni. Imò cum iam multos gradus in scala cæli ascenderit, &
 ipse

ipse vult precipitare se, & quasi saltare in infernū. Scala celi est crux religionis, de qua scala legitur Genes. 28. q̄ Iacob vidit in somnis scalā stantem super terram, & cacumē eius tangens cælum. ¶ Undecima stultitia est, quod ipse de porta celi facit sibi portam inferni. Porta celi religio est. vnde Gene. 28. Nō est hic aliud nisi domus Dei, & porta celi. ¶ Duodecima stultitia est, quod ipse laqueum cupiditatis in quo tot homines ad infernale patibulum trahuntur, qui iam contritus erat, reparat, & molam asinariam à collo suo amotam iterum sibi alligat. Huius laquei figura fuit laqueus quo Iudas se suspendit. Idem enim quo ad literam in Iuda accidit, qui dum situit lucrum, peruenit ad laqueum, & suspensus crepuit medius, & effusa sunt viscera eius. Spiritualiter accidit in proprietario. Amor enim pecunia laqueus est, quo occasionaliter suspendetur in inferno. Euitetur quodammodo, dum proiicit interiora bona, & dum per terrenorum sollicitudinē in cor eius quasi exit ab eo. iuxta illud Eccle. 10. Proiecit enim in vita intima sua.

¶ De multiplici peruersitate huius peccati proprietatis religiosorum.

TERTIO potest valere ad detestationē huius peccati multiplex peruersitas, quā facit peccatū hoc in ecclesia Dei. ¶ Prima peruersitas est, quia illam partem ecclesiae quae deberet esse proximior cælo, facit hoc peccatū adherere terræ. Illū etiā qui deberet esse stella fixa in firmamento celi, & lucere hominibus bono exemplo, facit hoc peccatū fixū in limo profundi. Astra celi viri claustrales sunt. Vnde Iob 38. Cū me laudaret simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei. Hæ stellæ cadūt de cælo in terrā per peccatū proprietatis, vt videatur esse impletum illud Apoca. 6. Stellæ celi ceciderunt super terram. Hoc peccatū etiā facit vt in cælo ecclesiae, quod est religio, in quo deberet esse angelus Dei, sint talpæ, imò etiā diaboli. Diabolus est, qui malus est inter bonos Ioan. 6. Ego vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est. Hoc etiā peccatū facit illos qui aues deberent esse, circa terrena ista repere. vnde etiam im mundi sunt, iuxta illud Deut. 14. Omne quod reptat & pennulas habet, immundum erit. Proprietarij in claustris sunt velut vespertilioes inter aues. Et sicut vespertilioes in ecclesijs habitant, sic & clerici. Nō tamen ad idem. Clerici enim sunt ad Deum glorificandum, sed vespertilioes sunt ibi ad oleum bibendum. Sic proprietarij licet sint cum eis qui Deū glorificant: ipsi tamen Deū sua mala blasphemant vita. In illis impletur quod legitur Iob 1. q̄ quum affligerent filij Dei coram domino, affuit inter eos etiam satan. Pro-

propriarius inter bonos claustrales est velut satā inter filios Dei.

¶ *De multiplici malo quod est in proprietario.*

QVARTO potest valere ad detestationē hui⁹ peccati, si mala colligantur simul quæ sunt in proprietario. ¶ Notandū ergo est, q̄ propriarius fur est. Vnde domus proprietarij plena iudicio scripturæ; est velut spelunca latronum. Et de mera iustitia posset eos dominus omnes interficere subitanea morte, sicut Ananiam & Saphirā interfecit. Vel posset ignē mittere de celo, qui omnes cōburetet. Nec solū fur est, sed etiā saepe sacrilegus, quia furtum suū saepe in loco sacro cōmittit, quia res pauperibus cōsecratas furatur. Secundū Hieronymū, pars sacrilegij est, res pauperum non dare pauperibus. Eadem ratione res pauperum furari sibi, sacrilegiū erit. Est etiā propriarius proditor, & in Deum & in proximum. In Deum, quia cum peccando impugnat, quum expēsis eius viuat. In proximū, quia fratres suos defraudat bonis illis quæ sibi appropriat. ¶ Quarto, propriarius voti trāsgressor est. Voluntariā enim paupertatē vovit, quā modo à se repellit. ¶ Est etiā apostata. Si em̄ apostata iudicatur qui habitū deponit, quū paupertas voluntariā magis sit de substantia religionis quā habitus, propriarius potius iudicāndus erit apostata, qui voluntariā paupertatem à se expellit. Iudicio etiam scripturæ homicida est: quia ea inutiliter custodit, quæ pauperum deberent esse, & quæ pauperes deberent comedere. Vnde Eccle. 34. Panis egentium vita pauperū, qui defraudat illum, homo sanguinis est. ¶ Est etiam propriarius idololatra: ut ostensum est prius. Et est hypocrita. Sub habitu enim claustrali animū gerit secularem. Extrā videtur aureus, intrus autem luteus est. ¶ Est etiam mendax Spiritui sancto. Vnde Act. 5. dixit Petrus Ananiæ: Cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? Et subditur: Non es mentitus hominibus, sed Deo, Alia litera habet: Cur impleuit satanas cor tuum? Plenus enim fuit primus propriarius satana. De iure etiā naturali videtur esse excommunicatus. Quū enim ipse bona sua aliis non cōmunicet, ipse indignus est cōmunicare bonis aliorū. Est etiā maledictus iudicio scripturæ: iuxta illud Ios. 6. Maledictus vir coram Deo qui re adificauerit Iericho. Frequēt enim indignē conficit vel communicat propriarius: quod quantum sit peccatum satis ostensum est prius. Præterea propriarius peccat in Patrem, peccat in Filium, peccat in Spiritū sanctum. In Patrē peccat, dum de sua potētia dubitare videtur. Dum enim timet mori fame, si ea quæ vovit Deo seruauerit, videtur factō dicere il-

lud

lud Psal. Nunquid & panē poterit nobis dare, aut parare mensam in deserto? In Filiū peccat, dum sapientiā eius deridet, iuxta illud Prou. 15. Stultus deridet disciplinā patris sui. Sapiētia Christi fuit, paupertatē diuitiis præponere, & molestias delictiis. Vnde ad Heb. 12. legitur de ipso, quod proposito sibi gaudio sustinuit crucē. Super quē locū dicit Aug. Omnia terrena bona contempserit homo Christus, vt contemnenda mōstraret. Omnia mala terrena sustinuit quæ sustinēda præcipiebat, vt nec in illis quæreretur felicitas, nec in istis timeretur infelicitas. Et istā sapiētiā deridet proprietarius. In Spiritū sanctū peccat, quia qui de bonitate Dei male sentit, dū credit quod si seruerit Deo ad ei⁹ voluntatē, ipse debeat pmittere eū mori fame. Aliter etiā peccat cōtra Spiritū sanctū: quia facit cōtra charitatē quæ Spiritū sanctū est, & quia mentitur Spiritū sancto, & sicut ostensum est prius.

¶ *Quod religio maximè persequi debeat.*

hoc vitium.

Ad vltimum notandum est, quod religio maximè deberet persequi vitium istud. Primo quia detrahīt fundamentum religionis, quod est paupertas. Hoc fundamentum posuit filius Dei, quādo doctrinā à paupertate inchoauit, dicens, Mat. 5. Beati pauperes, &c. matrem etiā religionis, iugulat & suffocat, quæ similiter est paupertas. Etiam pacem aufert, quæ totum bonum est religionis forum. ¶ Vnde super illud, Pax super Israël, dicit glossa, Vno verbo omne bonum dixit, Seneca. Quietissimè viuerent homines, si hæc duo pronomina tollerentur, meum & tuum.

De auaritia scientiæ.

CAP. XIII.

Vltimo loco inter species auaritiæ quæ pertinet ad ministerios ecclesiæ Dei, dicendū est de auaritia scientiæ, quæ videtur deterior esse quàm auaritia pecuniæ. ¶ Duodecim verò sunt per quæ potest ostendi, quod valde detestabilis sit auaritia ista. ¶ Primum est hoc, quod scriptura in multis locis monet, vt cōmunicemus scientiā nostrā aliis. Prou. 5 sic legitur: Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Eccl. 11. Mane semina semen tuū, & in vespere non cesset manus tua. Et Eccl. 29. Quod habes in manu, ciba ceteros. In manu habet homo quæ operi implet, vel qui habet ad manū, vel in prōptu. Talis enim multo amplius proficeret in docēdo qui bene sciret ea quæ doceret, & qui eā opere impleret. ¶ Secundum est, quod etiā natura & consuetudo idē suadet nobis: quia sol & alia corpora luminosa lumine suū omnibus cōmunicāt, quantū virtus eorū se extēdit, nisi aliquā re interposita prohibeantur. Consuetudo etiam habet vt

homi
lumen
cande
est ille
tjum
absq
si largi
possi de
uitias,
cetero
spiritu
rales v
vnum
quia h
mento
to. Est
porell
ab eis
tur, nō
lioratu
& auar
Aug. in
dū hab
¶ Qui
est, val
putant
fames,
sempe
subuen
pretio
vbi di
frumē
electo
xtern
riali a
vocati
ne ind
num, q
hoc ad
tes. Vn
mosyn
homi

homines adinvicem lumen gratis comunicet. Inauditum est lumen exhiberi venale. Et miser valde reputaretur, qui lumē candelæ suæ candelis aliorum nollet cōmunicare. Cui similis est ille qui lumē sapientiæ non vult aliis communicare. ¶ Tertium est, q̄ ille qui scientiam habet, potest esse largus de ea absque suo detrimento, qui diuitias terrenas habet, non est mirū si largus est de eis, quia eas largiri non potest, nisi eas desinat possidere. Vnde Boët. in lib. de Consol. O angustas inopēsq; diuitias, quas nec habere totas pluribus licet, & ad quēlibet sine caterorū paupertate nō veniūt. In hoc habet præminentiam spirituales diuitiæ, q̄ in largitate non minuūtur, quum corporales vel imminuūtur, vel omnino desinunt haberi. Hoc etiam vnum est in quo attēditur similitudo spiritus nostri ad Deum: quia sicut illē bona sua largitur absq; perditione vel detrimento, ita spiritus noster bona sua cōmunicat absq; detrimento. Est etiā quoddā bonū spirituale, scilicet summū bonū, quod potest simul totū à multis haberi. Et quanto plus habetur, tātō ab eis melius habetur. ¶ Quartum est hoc, q̄ dum scientia datur, nō solum non amittitur, imō etiā augetur, radicitur, & melioratur. Vnde Sapiens: Scientia distributa recipit incrementū. & avarū dedignatur possessorem: nisi publicetur, elabitur. Et Aug. in lib. de doctrina Christ. Omnis res quæ dādo nō deficit, dū habetur & non datur, nondū habetur quomodo habēda est. ¶ Quintum est hoc, q̄ eleemosyna de ipsa facta valde preciosa est, valde necessaria deo & proximo. Vnde sicut valde miser reputandus esset ille qui in tempore in quo est magna caristia & fames, haberet thesaurū, q̄ diminui nō posset, sed ex largitione semper cresceret, si pauperes permitteret mori fame, & eis non subveniret: sic valde miser est qui de sciētia suā avarus est. Quā pretiosum donū sit sciētia vel verbū diuinū, innuitur Zach. 9. vbi dicitur, Quid est bonum eius, & quid est pulchrum eius, nisi frumentū electorū, & vinum germinans virgines? Frumentum electorū dicitur frumētum verbi diuini, quo electi ad regnū æternū vescuntur. Vnde quasi cibus regius est. Frumento materiali amplius vescuntur reprobi, quā electi. Frumentum autē vocatur illa pars scripturæ quæ propter sui difficultatē fractione indiget: vinū autē germinās virgines, dicitur, verbum diuinum, quod virginales, & castas generat affectiones. Et dicitur hoc ad differentiā vini materialis, quod luxuriosas reddit mētes. Vnde Prou. 20. Luxuriosa res est vinū. Quā vtilis sit eleemosyna ista proximo, insinuat Sen. dicēs: Nō minus piū est do-

cere animæ scientiâ, quàm corpori dare escam. Et Aug. Non est magnū pascere ventres morituros? sed magnū est pascere animas in æternum victuras. Et Greg. Maius miraculū est verbo consolationis peccatorem conuertere, quàm carnem mortuam suscitare. Deo etiam honorificū est. Vnde Tobie 12 Opera Dei reuelare honorificum est. ¶ Sextum est, q̄ ille qui largus est de scientia, benedicitur ab hominibus. Vnde Eccl. 31. Splendidum in panibus benedicent labia iustorū. Et in futuro benedicetur a Deo, quū dicitur ei: Fuge serue bone & fidelis, &c. Math. 23. ¶ Septimum est hoc, q̄ scientia quæ est in homine avaro, est quasi perdita. Vnde Eccl. 41. Sapiētia abscondita & thesaurus inuisus, quæ utilitas in vtriusq;? Et Hier. Bona abscondita in ore clauso, quasi oppositiones epularum circūpositæ sepulchro. Itē Eccl. 20. Melior est qui abscondit stultitiam suam, quàm qui abscondit sapiētiam suam. Vnde benedicitur sapiētiam meliorem esse perditam in avaro, quàm pecuniam: quia pecuniam potest auarus in morte pauperibus erogare, quod de scientia tunc fieri non potest. ¶ Octauum est hoc, q̄ non solum inutilis est scientia in homine avaro, imò etiam noxia est ei. Scaturit enim vermibus, sicut legitur Exod. 16. Vnus vermis procedens ex scientia. Vnde Apost. 1. ad Cor. 8. Scientia inflat. Aliis est inuidia, aliis indignatio. Vnde Eccl. 1. In multa sapientia multa indignatio: & qui addit scientiam, addit dolorē. ¶ Nonum est, q̄ ad literam interdū auarus amittit in præsentem scientiam suam. Vnde Mat. 25. Omni habenti dabitur, & abundabit, & ei qui nō habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. Super quem locū dicit Gl. Habenti studiū verbi erogandi, dabitur gratia super gratiam. Et alia Gl. Multi naturaliter sapientes & acuti, si sunt desides perdunt bonū. Et in eo. cap. iubet Dñs talentum tolli, & dari ei qui habet x. talenta. ¶ Decimum est, q̄ talis odibilis est hominibus. Vnde Prov. 21. Qui abscondit frumenta in tempore necessitatis, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentiū. ¶ Undecimum est, q̄ iniuriosus est proximo. Vnde Be. Rem profectō proximi retines, si donis sciētiæ & eloquiæ ab ornatus, verbū bonū quod posset prodesse multis, inutili, invidiabili silentio ligas. Certe maledictus, qui frumēta abscondit in populis. ¶ Duodecimum est, q̄ ipse est valde damnosus Deo. Quia sicut dicit beatus Ber. Modica semētis detractio, modicum est messis detrimentum. Vnde sicuti agricolis facti maius damnum ille qui furatur semē eorū, quàm si aliam rem furaretur, quia non solum aufert eis semen, sed etiam & fructum

qui debuit exire à semine: sic multum damnificat Deum, qui semen diuini verbi quod seminare debuit, inutiliter abscondit.

¶ *De prædicatoribus sibi solum viuere eligentibus.*

Et nota, q̄ illi qui officio prædicationis idonei esse possunt, & tamen sibi solum viuere eligunt, licet ex bona intentione faciãt, & timore Dei, scilicet vt cū puriori conscientia Deo uiuant, multum timendum videtur esse eò q̄ ille seruus qui pecuniam sibi commissam abscondit in sudario, vocatus est à Domino seruus nequã. In sudario puritas conscientia intelligitur. In sudario ergo talentũ abscondit, qui amore puritatis conscientia, officium prædicationis deserit. Et dicit Glo. super illũ locum, In sudario pecuniã reponit, qui ad prædicandum idoneus, officium prædicationis suscipere renuit, vel susceptũ non bene gerit. Ad idem pertinet, quod dicit Greg. Qui scientia & virtute prædici secessum speculationis appetunt, tot animarũ rei sunt, quot animab⁹ in publicũ prodeũdo prodesse potuerũt. Tales, vt quidã dixit, ligant sibi pedes & manus, ne Deus possit ex eis se iuuare. Vnde timere possunt illud Mart. 23. Ligatis manibus & pedibus mittite eũ in tenebras exteriores. Et Mat. 25. Inutile seruũ eicitate in tenebras, &c. Iracundiã enim inutilis sustinebit, vt legitur Prou. 14. Ista tamẽ ex illo intelligẽda nõ sunt, qui tanta infirmitatis est, q̄ nõ videt salutem suam in mũdo. Ad quod videtur pertinere illud quod dicit Dominus: Quid prodest homini, si totũ mundũ lucretur, & detrimentũ sui faciat: Marc. 8.

De peccato lusorum, & de his que faciunt ad eius detestationem.

C. A. P. XV.

Vltimo loco inter species auaritiã dicemus de peccato lusorũ, quia frequẽter in lusoribus est peccatum cupiditatis vel auaritiã. Et primo ponemus ea quã possunt facere ad detestationem huius peccati, deinde aliquid tangemus de his qui miscẽt se lusoribus, & de his qui locãt eis necessaria ad ludũ, & de his qui permittunt eos ludere in domibus suis. ¶ Quinq; viderõ sunt quã possunt facere ad detestationem huius peccati.

De xv. peccata que circa ludum accidere possunt.

PRIMO potest facere ad hoc multitudo & magnitudo peccatorũ quã in ludo accidũt. Possunt verò ibi accidere xv. peccata. ¶ Primũ est cupiditas quã est radix omniũ malorum. Nec est ibi quãcunq; cupiditas, sed rapina. Vult enim spoliare proximum suũ rebus ipsius. ¶ Secũdũ peccatũ est proditio: vult enim spoliare illũ cũ quo comedit & bibit. ¶ Tertiũ est immiserordia. ¶ Vellet enim spoliare ipsum, si posset camisa & braccis:

quod nō faceret vnus de latronib⁹ illis, qui spoliāt peregrinos in nemoribus. ¶ Quartū peccatum est vsura valde magna: scilicet duo pro xij. non in anno vel in mense, sed in eadem die. ¶ Quintum peccatum est afflictio Dei patris: scilicet quem illi crucifigit ille qui amittit, blasphemando & laniādo eū. ¶ Sextū peccatum est contemptus ecclesie, cuius præceptum contemnit. Ad ista duo peccata vltima potest referri illud quod legitur Prou. 19. Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus erit & infelix. Ignominia ista vel infelicitas satis manifeste videtur in lusoribus. Contra lusores in canonibus Apostolorū sic habetur: Episcopus autē presbyter & diacon⁹ alca⁹ aut ebriitati deseruiēs, aut desinat, aut certē dānetur. Subdiacon⁹, aut lector, aut cantor similia faciens, aut desinat, aut cōmunionē priuetur. Similiter & laicus. ¶ Septimum peccatum est, scandalum proximi. Corruptuntur autem multi qui ad ludum inspicendum conueniunt. ¶ Octauū est, omissio bonorum quæ debentur facere lusor tempore illo. ¶ Nonum est, peccatū periurij. Sæpe enim iurat lusor, dicēs se lucratum fuisse, quum in veritate perdidit. ¶ Decimum peccatum est fraudis. Sæpe enim vnus defraudat alium ibi. ¶ Vndecimum est, peccatum iræ. ¶ Duodecimum peccatum est, conuitiationis. ¶ Tertiumdecimum peccatum est, verberis. ¶ Decimumquartum peccatum est fractio solēnitatum. In præcipuis enim solēnitatibus præcipuē committunt lusores peccatum suum, non attendentes, quod legitur Num. 15. de illo q̄ collegerat ligna in sabbato: Moriatur homo ille, ait Dominus: lapidibus obruat eum omnis turba. Constat q̄ peius est cum blasphemijs, & periurijs ludere, quā in sabbato ligna colligere. ¶ Decimumquintum est, homicidium. Interdum enim vnus lusor pro obolo interficit aliū. ¶ Decimum sextum est, idololatria. Lusor enim ludum Deum suum facit, cum ludū Deo in amore suo præponit. Hoc enim ab hominibus colitur quod præ ceteris diligit: vt dicit Glossa, super illud Apostoli Philipp. 3. Quorum Deus venter est. Præterea ipse subicit se iurisdictioni taxillorum, vt quod illi dicunt ipse faciat. Et sicut Deus dedit xxi. literas cultoribus suis, quibus tota scriptura est scripta, per quam voluntas Dei fidelibus indicatur: sic taxillus habet xxi. puncta quibus lusor cognoscit voluntatem Dei sui. Diabolus enim quasi simia est domini.

¶ Quod transgressio totius Decalogi in ludo accidere possit.

PRÆTEREA potest accidere in ludo transgressio omnium mandatorum decalogi. ¶ Primum mandatum lusor transgreditur

tur, quando Deum negat & idololatrat. Primum enim mādātum est, Non habebis deos alienos coram me. ¶ Secundū mandatum transgreditur, quando inutiliter vel falsē iurat. Secundū enim mandatū est, Non assumes nomen Dei tui in vanū. Nomen Dei sui in vanū assumit, qui per nomē Dei iurat pro falso vel pro nihilo. ¶ Tertium mandatū est, Memento vt diem sabbati sanctifices: quod mandatū lusor transgreditur, dum diebus solēnibus in ludo Deum blasphemat. ¶ Quomodo autem transgressio aliorū mādatorum ibi accidat, de facili potest videri, excepto hoc, Non mœchaberis. Sed in veritate illud mandatū spiritualiter lusor transgreditur, Deum dum negat. Infelicitas enim spiritualis, est fornicatio secundū iudiciū scripturæ. ¶ Secundō potest facere ad detestationē huius peccati, multiplex malū, quod ex ludo sequitur. Sequitur enim inde ira patrum ipsius lusoris, si ipse est filius familiæ. Si verò est pater familiæ, sequitur inde ira vxoris & totius familiæ, & interdū etiā verbera. Remanēt etiā quandoq; odia inter lusores. Sequitur enim & quandoq; exhæredatio & filiarū prostitutio. Sequitur etiā interdum furtū: qui enim calefactus est de ludo, furaretur etiam super altare si posset. Furtū verò sequitur suspendiū quandoq;

¶ De duodecim stultitiis lusorum.

TERTIO faciunt ad detestationē huius peccati, xii. stultitia, quæ possunt assignari in lusoribus. ¶ Prima stultitia est, q̄ lusor vilissimæ seruituti se subiicit, dum taxillū Dominū suum cōstituit, ad hoc adstringēs se, vt faciat quod ipse iusserit. Si videas, ait Seneca, murē velle dominari alij murī, nunquid risum teneas? Quanto magis ridiculū est, quando os caninum, quod minoris valoris est, cominus homini dominatur? ¶ Secūda stultitia est, q̄ ipse ad præceptum taxillorum largitur, quod non largiretur ad præceptum Dei. Ipse largior est ad præceptū taxillorū, quàm fuerit beatus Martinus ad præceptum Domini. Ipse enim dat non solū medietatem pallij, sed etiam totū pallium, & interdū tunicā & camisiā, & nudus sequitur Dominū suum nudum, scilicet diabolum. Etiam ea quæ non habet, dat ipse. Multa enim accipit ad vsuras vel furatur. ¶ Tertia stultitia est, q̄ postquam cognouit malitiam domini, sui, quū ipse deberet abnegare ipsum & quæ illius sunt, ipse potius vetū Deū negat, qui nihil ei nocuit, sed omnia bona ei fecit, & se vindicat de eo qui absque culpa est. ¶ Quarta stultitia est, q̄ ipse voluntariē iurisdictioni illius se subiicit, qui nunquam iustē iudicare nouit. Taxillus enim tribuit alteri illorum lusorum, quod

eius nō est. ¶ Quinta stultitia est, quòd delectationem que est in contractione trium ossium caninorum diuinæ gloriæ proponit: quòd non solū stultitia est, sed etiam insania videtur esse. ¶ Sexta stultitia est, quòd ipse ne otiosus sit, otiosa agit. Vnde Bernardus. Pro vitando otio otia sectari, ridiculū est. ¶ Septima stultitia lusoris est, quòd ipse cōsentit, vt hostis ipsius fureretur ei pretiosior rem quam habet, vel vnā de pretiosioribus, scilicet tempus. Furemur, aiunt lusores, tempus non attendentes temporis pretiositatem. Nihil est enim pretiosius tempore: sicut dicit beatus Bernardus. Donec hora prætereat, inquit, verbum irreuoocabile transit, tempus non reuocabile quod tibi concessum est ad impetrandum veniam & gratiam, & ad agendam pœnitentiam & promerendam gloriam. Dominus enim dicit, quòd si sciret pater familiās qua hora fur veniret, vigilaret, &c. Sed lusor affectat vt fur veniat qui fureretur ei vitam suam. ¶ Octaua stultitia est, quòd ipse propriis manibus se consumit & perdit, quem Filius Dei manibus cruci affixis redemit. Vnde beatus Bernardus loquens in persona domini ad talē, dixit: Ego acquisiui te manibus cruci affixis, & tu consumis te manibus deliciis dedicatis. Et est magna ingratitude, quòd homo impugnet eū in ea parte corporis sui, in qua dominus pro amore ipsius tantum dolorem sustinuit. ¶ Nona stultitia est, quòd ipse ludit, & in curia cælestis iudicium lata est contra ipsum sententia mortis. Vnde Bernardus. Ludebat ego foris in platea, & in secreto regalis cubiculi super me ferebatur iudicium mortis. ¶ Similis stultitia fuit in Ierosolymis quā in læticia erant, non prouidentes mortem suam, cui adiudicium iam erant propter peccata sua. Quam mortem Deus fleuit: vt legitur Lucæ decimonono. Lusor ludendo currit ad mortem suam. Vnde Iob vicefimoprimum. Infantes eorum exultant iustibus. Et deinde subditur: Ducūt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Secundum Augustinum, nihil aliud est tempus presentis vitæ, quàm cursus ad mortem. In quo nemo vel paululum stare, vel tardius ire permittitur: sed omnes pari motu reguntur. ¶ Vnde quicumque ludit, ludendo ad mortem suam vadit, & diabolus de eo quasi de fatuo seruo ludum facit: & quicquid ibi perdat, diabolus ibi non perdit. ¶ Decima stultitia est, quòd lusor quando posset facere aliquid ad propriam vtilitatem & proximi ædificationem, & Dei honorē, ipse facit quod est sibi damnosum, & proximo scādolosum, & Deo contumeliosum. Verē seruus nequā & maledictus, si cūm venerit dominus eius inuenerit eum sic facientem. De tali seruo legitur Matthæi 24.

Si dixerit malus ille seruus in corde suo, Moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere conseruos suos manducet autem & bibat cum ebriosis, veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & in hora qua ignorat. Morte enim subitanea sæpe moriuntur tales. ¶ Undecima stultitia est, quod cum puer non sit, puerilibus tamen gaudet, Sene. Plerunque est cum pueritia: sed quod grauius est puerilitas remanet ibi, sed & hoc quidem peius est, quod auctoritatem habemus senum & vitia puerorum: nec puerorum tantum, sed etiam infantium. Dubium non est puerilitatem magnam esse, exercitum militibus & pedibus ligneis fingere. Quæ puerilitas hodie in multis senibus reperitur, quod est quasi quædam infantia: vt ludere par impar, equitare in arundine longa, si quem delectat barbatum, infania vexat. ¶ Duodecima stultitia est, quod nullum opus credunt habere aliquid succunditatis, nisi tale sit quod nihil habeat vtilitatis, quod magnæ corruptionis indicium est. Salomon Prouerb. 15. Stultitia gaudium est stulto. Sene. Fundamentum bonæ mentis est non gaudere vanis. Ad summum peruenit, qui scit quo gaudeat. ¶ Nec solum vanis gaudent multi homines, imò etiã in his quæ diabolica sunt, vt patet in his qui in anibus cali ludunt, qui gaudent quãdo vident vnã auiculam ab alia capi vel interfici. Qui satis dissimiles sunt beato Martino: qui quum vidisset mergulos in quodã flumine captioni piscium intendentes, dixit: Forma ista demonum est. Et quum non posset hoc tolerare, iussit mergulos inde auolare. De beato Benedicto etiã dicitur, quod si ipse videbat accipitrẽ insequi aliã auem, ipse faciebat signum crucis post auem, & capi non poterat. Idem faciebat quando videbat canem insequi aliã feram: ipse habebat cor humanum, nõ ferreum, sicut multi habent. ¶ Quarto, potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quod quocunque vertat lusor oculos cordis, ipse potest inuenire quod sibi peccatum suum dissuadeat. Si ipse vertat oculos suos ad id quod supra se est, occurrit seueritas domini seruum inutilem aternaliter condemnans. vnde Matt. 25. Inutilem seruum eicite in tenebras exteriores. Quomodo ludere audet seruus, qui tam seuerum dominum habet? Occurrit etiam liberalitas domini seruos fideliter laborantes abundantissimè remunerans, quasi vtraque manu plena. Vnde Prouerb. 3. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra eius diuitiæ & gloria. Similiter si lusor vertat oculos suos ad ea quæ sunt contra se, scilicet ad vitia & demones, occurrit ei quod sibi iuuat dissuadet. Non enim locus ludendi est, quum gladium tenet hostis vt eum perimat. Vnde Se-

nec. Quū hostis à tergo instat, & mouere se iussus est miser, necessitas excutit quicquid pax otiosa collegit. Idem: Demens quasi meritò videretur, qui cum saxa in munimētum seu es feminasq; congererent, quum iuuentus intra portas armata expectaret, sederet otiosus. Similiter si lusor vertat oculos ad id quod est iuxta se, scilicet ad proximum, occurrunt ei multiplices miseriae quæ ludum sibi dissuadent. Vnde Seneca: Quid lusoria componis? Non est iocandi locus: ad miseros aduocatus es, opem te laturum naufragis, & agris, egentibus pollicitus es: quò diuertis? quid agis? succurre, omnes vndique ad te manus tendunt, perditæ vitæ perituræque auxilium implorāt. Loquitur Seneca ad sapientes, qui de lege naturali stricti sunt ad subueniendum illis qui in periculo sunt. Specialiter tamen potest hoc verbum dici illis qui curam animarum susceperunt. Illi enim naufragis auxilium promiserunt. Vnde mirum est quomodo nō remordet eos conscientia, quum eis differunt subuenire. Si enim aliquis promississet se subuenturum alicui qui cecidisset in Rhodanum, & hac de causa conductus esset, multum remorderet eum conscientia sua, si ei differret subuenire, quem in tanto periculo sciret esse. Quomodo ergo non remordet eum conscientia, qui non subuenit ei quem scit esse in periculo longe maiori? Similiter si lusor vertat, oculos ad id quod est infra se, id est, ad inferiores creaturas, potest ei occurrere quod sibi dissuadet peccatum suum. Nullus eligit seminare agrum suum potius inutilibus quàm vtilibus: quanta ergo fatuitas est seipsum serere inutilibus occupationibus, vel noxiis, quum tot occupationes inueniri possint vtilis corpori & animæ? ¶ Quintò, potest facere ad detestationem huius peccati hoc, quò dominus etiam in præsentem vindictam interdum accipit de lusoribus. Quandoque enim dum ipsi blasphemant proposterantur eis facies. Cuidam etiā militi, dum occasione ludi per oculos Dei iuraret, propterea oculus à capite exiliit, & in alcarium cecidit. Quidam etiam sagittarius quū valde iratus esset ex hoc, quò in ludo perdidisset, sagittam direxit versus cælum quasi vellet se vindicare de Deo. Sequenti verò die quum idem sagittarius eadem hora sederet ad ludum, rediit sagitta, & super alcarium cecidit sanguinolenta.

¶ *De hiis qui se lusoribus immiscent, & qui eis necessaria locant, & in quorum domibus luditur.*

Nec solum cauere debet aliquis ne ipse ludat, sed etiam ne ludentibus se immisceat. Sicut enim sedentes ad ignem calefiunt: sic qui stant ad ludū causa spectandi, de ludo calefiunt. Vnde lo

de legitur Tobia 3. Nunquam cum ludentibus miscui me, nec cum his qui in leuitate ambulant participē me prābui. Cauere etiam debet homo ne locet taxillos, vel alia ad ludū necessaria. Sicut enim valde malus reputaretur, qui alicui scelerato gladiū locāret, vnde aliquem sanctū virū interficere deberet: sic valde malus reputatur qui locat taxillos, si credat eorū occasione Deū esse blasphemandū, & quasi crucifigendū. Illi etiam nō videntur omnino esse innocentes, qui in domibus propriis permittunt inferri domino suo contumelias infinitas, & non prohibent, cum tamen possint prohibere.

De his quæ dant occasionem auaritiæ. PARS III.

Dicō de speciebus auaritiæ, dicendum est de his quæ dant occasionē auaritiæ, quæ sunt sex. Primū est familiaritas cupidorū & auarorū. Sicut enim carbones viui carbonē mortuū accendūt si eis immisceatur: sic diuites verbis & exēplis igne cupiditatis igniti familiares suos inflāmant ad eā. vnde Eccle. 13. Qui tetigerit picē, inquinabitur ab ea: & qui cōmunicauerit superbo, induet superbiam. Et subditur: Ditioni te ne socius fueris. ad idē facit quod dicit Sen. Vnū exemplū auaritiæ vel luxuriæ multum mali facit. Vicinus diues cupiditatē irritat. Secūdū est, cōsideratio diuitiarum. Ideō dicitur Prouerb. 23. Ne erigas oculos ad opes quas habere non potes. Tertium, q̄ homo attēdit in diuitiis illa solū per quæ possunt videri pretiosa: ea verō per quæ in veritate contēptibiles sunt, nō attēdit: sicut fugacitatē earū, & similia. vnde Greg. Ideō temporalia diligūt, quia quām fugitiua sint nō attēdūt. Quartū est, amor mūdānæ gloriæ. vnde talibus qui diuitias amāt, quia vidēt gloriā mundanā eis annexā, primo prædicandū esset de contēptu mūdānæ gloriæ, quām de cōtemptu diuitiarū. Securis enim prædicationis ad radicem malitię ponēda est. Quintū est amor filiorū talibus qui diuitias amant. Propter amorē filiorū ostendēdū esset in prædicatione, q̄ hoc nō sit amare filiū, sed potius odire, diuitias ei male cōgregare. Ostendēdū etiā esset in prædicatione quām duri sint filij patribus defunctis. Ad ostendēdū verō q̄ nō sit amor, sed potius odiū filiis male congregata relinquere, potest induci tale exēplum. Erat quidam vsurarius habens duos filios, quorū alter nō lens succedere patri in male acquisitis, factus est eremita. Alius verō volens succedere patri in male acquisitis, factus est eremita. Et mortuo patre, ei successit. Et pōst nō multū tempus ipse etiam decessit. Cum autem nuntiatum esset eremite de morte patris & fratris doluit valde, credens eos damnatos esse. Et cum rogasset do-

minum vt reuelaret ei statum eorū, raptus est, & in infernū de-
ctus, & non inueniebat ibi eos. Sed ad vltimum exierunt de quo-
dum puteo in flamma, primo pater, deinde filius mordētes se &
litigantes adinuicem patre dicente filio. Maledictus sis tu, qui
pro te vsurarius fui. filius autem ecōtrario dicebat, Imō maledi-
ctus sis tu, quia nisi iniuste acquiuisisses, ego non retinuissem in-
iuste, nec dānatus fuisset. Sextum est hoc quod homo sibi lon-
gam vitam promittit. De qua promissione dicitur Ec. 29. Repre-
missio nequissima multos perdidit. Talis erat ille cui dixit do-
minus: Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te.

De remediis contra Auaritiam.

P A R S IIII.

Dicto de his que dant occasionem auaritię, dicendum est de
remediis contra auaritiā. De quibus sufficiat ponere octo.
¶ Primum est, mortis consideratio. Hoc remediū insinuat Hiero-
ny. in magno prologo Biblię, in fine dicens: Facile contemnit
omnia qui se semper cogitat esse moriturum. Sicut iumenta se
defendūt ab importunitate muscarū cauda sua, & aues, & pisces
cauda sua regunt se: sic homo consideratione finis, scilicet mor-
ti, defendit se ab auaritia, & etiā à ceteris vitiis, & regit se in mo-
do isto. Vnde Iob 12. Interroga iumenta, & docebūt te: & volu-
taria cęli, & indicabunt tibi. Mors quasi ad oculū demonstrat
tempribilia esse quęcunq; quærūtur in hoc mundo, scilicet de-
licias, diuitias, & gloriam, & vanum esse laborem eorum qui
libus intendunt. Labor quærantium diuitias vanus ostenditur
quum homo nudus in terrā reuertitur. Labor quærentiū de-
cias vanus ostenditur, quando corpus nutritum in deliciis ver-
mibus esca datur. Tunc enim apparet eos quasi coquos vermis
fuisse, qui delicatē vixerunt: escam enim vermibus preparau-
runt. Mira insānia. Erubesceret aliquis & indignaretur coquus
esse vnus comitis, & non dedignatur esse coquus vermium.
Labor etiā eorū qui quærunt esse super alios, vanus ostendit-
ur, quādo ille qui volebat esse super alios, sub terra ponitur,
& iumentis cōculcatur. Ad hoc potest referri illud quod legitur
Eccl. 11. Homo meminisse debet tenebrosi temporis, & dicitur
multorum: qui cūm venerit, vanitatis arguentur pręterita. &
cūdum remedium est, consideratio Dominicę paupertatis, vt
de Bern. Magna siquidē est abusio, & nimis magna, quod dicitur
velit fieri vermiculus vilis, pro quo Deus maiestatis & domini-
sabaoth pauper fieri voluit. & Then. 3. Recordare paupertatis
meę, & transgressionis absynthij & fellis. ¶ Tertium remedium
est, cōsideratio periculi, in quo sumus. Et insinuat nobis illud

remediū Iob 26. vbi sic legitur: Quasi tumētes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre nō potui, vbi dicit Gre. Cū fluctus tumentes desuper eminent, tunc de nauī proiciunt, pro quibus longa naufragia sumpserunt. Ad idē potest referri illud quod legitur 1. Macab. 4. Non concupisceris spolia, quia bellum contra nos est. Ad literā: quādo periculosum bellū imminet, interdicitur exercitus ne spoliis intēdat: & si spoliis iam oneratus est, iubetur ea deponere: sic periculū in quo sumus, debet cohibere nos ne diuitiis nos oneremus. Si verō iā habemus eas, monere debet nos ad hoc vt eas relinquamus. ¶ Quartū remediū est cōsideratio miserīe quę annexa est deliciis, sicut diffuse ostēsum est prius. De qua miseria dicit beatus Bern. Si habes cor, si est tibi lumē oculorum tuorū, desine ea sequi, quę assequi miserū est. ¶ Quintum remedium est, q̄ homo elōget se à cupidis & auaris, & familiaris sit illis qui terrena cōtēnunt. Vnde in Pl. Cum sancto sanctus eris &c. Sāctus in Græco dicitur agios, quā si sine terra: vnde sensus est, id est, cum eo qui absq; terreneitate est, absque terreneitate eris. Sic accidit ei qui conuersatur cum auaro, sicut dicitur accidisse cuidā paruulo qui à lupa nutritus est, qui alium modum gradiendi addiscere ab ea non potuit quā ipsa habebat, vnde duabus manibus p̄ pedibus vtebatur. Sic ille qui cū auaro conuersatur, exēplo eius circa terrena ista reperit. Ille verō qui cōuersatur cum illis qui terrena contēnunt, erectus incedet, contemptisq; terrenis cęlestia appetet. ¶ Sextum remedium est, cōsideratio aternarum diuitiarū. vnde Gre. Vilescunt temporalia, cūm desiderantur aterna. Et Prou. 1. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. vbi dicit interlin. Laqueum in terra facile euadit, qui oculos habet in cęlis. Ad idē pertinet quod ait Sene. Nō potest cōtemnere laquearia ebore fulgētia, deriuata in domos flumina, donec terrarū orbē superne despiciens sibi ipsi dixit, Hoc est punctū illud quod inter gētes ferro & igne diuiditur. Cū in corporibus sphæricis illud quod est in medio, se habeat velut punctū respectū circūferētię terra se habet velut punctū respectū cęli. Ex quo patet fatuitas amatorum huius mūdi, qui quærunt in pūcto latitudinem quę in circūferētia quęrenda est. vnde Augu. Noli pati angustias, euola in sublime in amplitudine cęlorum. Cū terra centrum mūdi sit, ex necessitate angusta est respectu circūferētię. vnde dicit Sen. amatoribus huius mūdi: Punctū est illud in quo nauigatis, bellatis, regnatis. Idem: Ab vltimis litoribus Hispaniæ usque ad Indos, paucissimorum dierum spatium iacet, si nauem ferat

ferat vêt⁹. At cælestis illa regio per triginta annos velocissimo syderi viâ præstat. Ex angustia terre accidit pressura illa, de qua dicit dominus Io. 15. In mûdo pressuram habebitis. ¶ Septimum remedium est, quod homo fiduciam suam in Deo ponat, quod Deus ei necessaria præbebit, si ipse ei seruerit, secundum quod dominus sciet ei expedire. Vnde Mat. 6. post illud verbum, Nô potestis Deo seruire & mâmonæ, subiungit dominus: Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid mâduceatis, neque corpori vestro quid induamini. Deinde monet ad hoc vt in eofiducia ponatur. Mammona Syra lingua interpretatur diuitiæ. Dicitur etiâ hoc nomē esse dæmonis qui præest diuitiis. ¶ Octauum & vltimū & summū remediū est, q̄ homo elemosynis & orationibus, & omnibus aliis modis quibus poterit gratiâ Dei sibi impetret, quæ sola sufficit hominē liberare à laqueis cupiditatis & auaritiæ. Vnde Matth. 19. cū dixisset dominus, difficile diues intrabit in regnū celorū: & discipuli admirarētur, dixerat: Quis poterit saluus esse? Respondit dominus, Apud homines impossibile est. Et supplet interlin. vt per se à cupiditatibus suis cōuertantur. Ideo valde timendū est cupiditatis peccatum vel auaritiæ, quæ cū tanta difficultate hominem dimittit. Sicut terra quandâ stabilitatē videtur habere quā non habet aqua & aër, iuxta illud Eccle. 1. Terra in æternū stat. sic peccatū auaritiæ, quod est peccatū terrenum diuturnius videtur esse peccato vanitatis & voluptatis. Et fortè propter hanc diuturnitatē dicit Isidorus de hoc pctō: Omni genere peccatorū peior est auaritiæ.

De prodigalitate, quæ est vitium contrarium auaritiæ.

P A R S V. quæ habet quatuor capitula.

De ordine dicendorum in ista parte. Et de distinctione prodigalitati à liberalitate.

C A P. I.

Post remedia auaritiæ dicendū est de prodigalitate, quæ est vitium contrariū auaritiæ, de quo hoc ordine dicemus. Primo distinguemus prodigalitatē à largitate. Secūdo ostēdemus quæ mala ex prodigalitate proueniūt. Tertio assignabim⁹ quædam stultitias prodigi. Vltimo tangemus aliquid specialiter de prodigalitate clericorū. ¶ Quadrupliciter verò possum⁹ distinguere prodigalitatē à largitate. ¶ Primò in hoc, q̄ prodigus sua non cōfert, sed ventus vanitatis ei aufert. Sicut aliquis non dicitur largus, si vêtus pallium suū ei auferat. Nec arbores liberales dicuntur, si ventus ab eis fructū excutiat. Sic nec prodigus largus dicendus est, vel liberalis, cui inuito vel volenti frequenter ventus aufert sua, eò quod stultas manus habeat, sicut accidit in illis

illis qui ex frigore dicuntur stultas manus habere. ¶ Secundo possumus in hoc prodigium à largo distinguere : quia prodigus sua non tribuit, sed perdit. In tribus casibus videtur aliquis rem suam velle perdere. Primo, cum liquoré vasi pleno super infundit. Secundo, cum in vase corrupto vel immundo ponit. Tertio, cum dat pro nihilo. Et his tribus modis possumus dicere quod perdit prodigus sua. Quasi enim ea pleno vasi infundit, quando dat ea diuitibus. Vnde Prosper in libro de vita Contemplativa: Habentibus dare nihil aliud est, quam perdere. ideo monet dominus Luc. 14. ad dandum pauperibus, dicens. Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles & claudos, &c. Item in eodem: Pauperes ac debiles caecos & claudos introduc huc. & Luc. 1. dicit beata Virgo, dominum esurientes impleuisse bonis. & David etiam dicit in Psalmi Pauperes eius saturabo panibus. & 4. Reg. 4. legitur quod steri. oleum cum vasa plena essent. Sed quorundam oleum tunc solum fuit quando vasa plena sunt; vasis autem vacuis stat, diuitibus autem, parati sunt dare, pauperibus vero non. Prodigus etiam quasi vasi corrupto sua infundit, quando dat ea histrionibus vel aliis inhonestis personis. Contra illud Ecl. 12. Benefac humili, & ne detis impio, & iterum: Si bene feceris, scito cui bene feceris. In duobus casibus precipue non est dandum impio: scilicet cum creditur quod propter hoc iustitiam debeat negligere, vel cum propter aliquod officium inhonestum hoc querit, sicut faciunt histriones. Hier. Paria sunt, dare histrionibus, & sacrificare demonibus. Prodigus etiam pro nihilo rem suam dat, quando dat eam pro vana gloria quae nihil est in valore. vnde Io. 8. Si ego glorificabo me ipsum, gloria mea nihil est. ¶ Tertio potest distingui prodigus à largo in hoc, quod largitio ipsius quaedam est aucupatio. vnde sicut aucupes non dicuntur largi, nec liberales in aues, quantumcunque frumenti circa laqueos apponant: nec aliquis dicitur liberalis in pisces vel mures quos capere vult, etsi esca delectabilem apponat in hamo vel muscipula. Sic liberales dicendi non sunt qui ideo sua largiuntur hominibus, ut eos capiant, ut pro eis fiat si venerit aliqua electio. vnde Iere. 5. Inuenti sunt in populo meo impij, insidiantes, quasi aucupes, laqueos ponentes & pediculas ad capiendos viros. ¶ Quarto potest distingui prodigus à largo: quia verè largus, de suo largus est: prodigus vero, de alieno frequenter. Sene. Magni animi non est qui de alieno liberalis est.

De malis quae sequuntur ex prodigalitate.

CAP. II.

Mala vero quae sequuntur ex prodigalitate haec sunt, scilicet paupertas usque ad mendicitatem. vnde Luc. 15. de filio prodigo,

digo,

digo, qui cupiebat implere ventrē suū de siliquis quas porci mā ducabant, & nemo illi dabat. Sequitur etiā inde q̄ prodigus incidit in manus vsurariōrū, quī totū eum comedūt, vt videatur incidisse in illā imprecationē Psal. Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius. Quanta sit seruitus vsurariōrū, illi soli nōnerunt, qui quādoque in manibus eorum fuerunt. Sequitur etiā inde peccatū rapinæ. Frequenter enim aliena aufert qui prodigē confert. vnde de prodigus similis est araneæ quæ muscas deuorat, & texedo telas inutiles euiscerat se. Sequitur etiā inde contemptus honorū spiritualiū. Ille enim qui prodigus est, interdū dat omnia bona sua spiritualia pro x. l. solidis, ex quibus cōmuniū aliquod facit, similis Esau qui primogenita sua dedit pro lenticula, & abiit paruipendens q̄ primogenita sua vendidit, vt legitur Gen. 25 vnde Thren. 1. Dederunt quæq; pretiosa pro cibo ad refocillandam animam. Prodigus adeo spiritualia contemnit, vt magnum reputet ventres pascere, & opprobriū credat esse animas pascere, cū tamen dicat Aug. Non est magnū pascere ventres morientes: sed magnum est pascere animas in æternū victuras. Prodigus honorem reputat pascere porcos: id est, homines gulosos & luxoriosos, qui iudicio scripturæ porci sunt. vnde legitur de filio prodigo, Adhæsit vni ciuium regionis illius, & misit illum in villā suā, vt pasceret porcos suos. Magnū verò dedecus reputat filios Dei pascere, in hoc absq; dubio filio Dei magnā faciēs contumeliā, dum officiū illud contēnit quod filius Dei specialiter sibi assumere voluit. vnde in Psal. Ego autem cōstitutus sum rex ab eo super Siō mōrē sanctū eius, quod est contra illos prælatos qui dedignantur prædicare, quia comites sunt: licet enim essent reges, non tamen indignum esse eis officiū prædicationis, cū filius Dei specialiter ad prædicandū venerit: vt haberi potest ex eo quod dicitur Marc. 1. In vicos proximis eamus & ciuitates, vt ibi prædicemus. & Luc 1. Visitauit nos oriēs ex alto: illuminare, &c. & Io. 18. Ego ad hoc natus sum, & ad hoc veni in mundū, vt testimonium perhiberem veritati.

De stultitia prodigi.

C A P. III.

Prima stultitia prodigi, q̄ ipse sciens & volens partem suam facit deteriorē quādoq; etiā nullā. Ideo maledictus est. vnde de Bar. Si maledictus est qui partē suā deteriorē facit: quid ille qui penitus se reddit expertē? Expertem se reddit, qui de bonis suis nullā partē sibi referuat. ¶ Secunda stultitia prodigi est, q̄ ipse rem illam quam super omnia amat facere, ita vult facere, q̄ diu facere nō possit. Hanc stultitiam ostendit nobis philosophus,

phus, dicens: De re familiari impartendum est, sed moderatè. Quid enim stulti?, quàm quod libenter facias, curare ut diu facere nò possis? ¶ Tercia stultitia prodigi est, q̄ ipse cōtra rationē de modico multū vult largiri, nò attēdēs quod legitur Tob. 4. Si multū tibi fuerit, abūdāter tribue: si exiguū tibi fuerit, libēter impartiri stude. Illud ordinatū est, ut q̄ modicū habet, modicū tribuat. Sed bona voluntas suppleat modicitatē muneris. Greg. Nō est vacua manus à munere, si atca cordis plena sit bona voluntate. Sen. Non quid detur refert, sed qua mēte. Regum equavit opes animo, qui exiguū tribuit, sed libēter. ¶ Quarta stultitia prodigi est, q̄ ipse nō videtur de diuitiis quærere nisi peccata: peccat enim & in acquisitione earū, & in largitione, & alius habet inde vtilitatē. Ipse similis est canali ex aqua retinente fēces & limositatē. Ber. Si recte sapis, conchā exhibebis, nō canale. ¶ Quinta stultitia prodigi est, q̄ ipse quodāmodo vult largior esse Deo. vnde Ber. Nō Deo largior esse velis. Cōcha imitetur fontē. Nō ire in riuū fons permittit, donec suis satiēt aquis. Nō pudeat conchā non esse fonte suo profusiorē. Prodigus videtur plus diligere proximum, quàm seipsum: cum tamē in veritate, nec proximū, nec se diligat, licet ex stultitia sua effundat. Ipse quasi doliū est sine fundo: & ideo non est mirū si effundat quicquid acceperit. Et ut breuiter dicā, insipientior videtur esse prodigus, quā avarus, quantū ad hoc q̄ avarus insipiens est quātū ad Deū solū: prodigus verò quantū ad Deū, & quantū ad mundū. Prodigus deest sapientiæ fundamentū, quod est sibiipsi sapientē esse. vnde Ber. Nō sapiēs est qui sibiipsi sapiēs nō est. Et Pro. 9. Si sapiēs fueris, tibi metipsi eris. Iniquior etiā videtur esse prodigus, quàm avarus, quantū ad hoc q̄ prodigus iniquus est in seipsum, sed avarus iniquus est in proximū. Vnde Ecc. 14. Qui nequā est, cui bonus est? Et iterum: Qui sibi inuidet, nihil est illo nequius.

De prodigalitate clericorum

CAP. IIII.

NOrandum q̄ sex consideranda sunt quæ deberēt cohibere clericos, ne de bonis ecclesiasticis prodigi essent. ¶ Primum est, quod bona ecclesiastica bona pauperū sunt, vnde pauperibus erogāda sunt: sicut manifestū esse potest ex verbis sanctorū quæ sequuntur. Hier. Quicquid habēt clerici, pauperum est, quod de bonis ecclesiasticis intelligimus. Ber. Facultates ecclesiarū parocinia sunt pauperum, & sacrilega crudelitate eis subripitur, quicquid sibi ministri & dispēsatores nō utique domini & possessores vltra victum & vestitū accipiūt. Idem: Res pauperum non pauperibus dare, crimen esse sacrilegij dignoscitur.

scitur. Hier. Pars sacrilegij est, res pauperū nō pauperibus dare. Idem: Accepisse pauperibus erogandum, & esurientibus plurimis cautū esse vel timidū, vel apertissimi sceleris est aliquid inde subtrahere, omniū prædonum crudelitatem superat. Idē, Maximū periculum est de patrimonio Christi non pauperibus dare. Item Ber. Clamāt nudi, clamāt famelici, & conqueruntur. Et ponit verba pauperū cōquerentiū de clericis, sic dicēs: Nobis fame & frigore laboratibus miserabiliter, quid cōferēt tot mutatoria vel extēsa in perticis vel plicata in manticis? Nostrū est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter expēditis, & nos Dei plasmatio, & Christi nos sanguine redempti sumus. Vos ego fratres mei videte quale sit peccatū, de fraterna portione palcere oculos vestros: vita vestra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur quicquid accedit vanitatibus vestris. Idem: O vanitas vanitatum, sed non vanior quā insanior. Falget ecclesia in parietibus, & in pauperibus eget. Lapidēs suos induit auro, & filios suos nudos deserit. De sumptibus egenorum seruit oculis diuitū. Inueniunt curiosi quo delectentur, & non inueniunt miseri quo sustententur. Et si deuotio in talibus possit Deo accepta esse, curiositas tamē vel superbia ex qua multi talia faciūt, Deo detestabilis est. Item Bern. loquēs de illo verbo Esa. 26. In terra sanctorum iniqua gessit, & videbit gloriā domini. Timeāt, inquit, clerici, timeant ministri ecclesiæ, qui in terris quas possident tam iniqua gerūt, vt stipendiis quę sufficere deberēt, minimē cōtenti, superflua quibus egeni sustentandi essent, impiē sacrilegēque retinēt, & in vsu superbiæ atque luxuriæ victum pauperū cōsumere non vereantur. Duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

¶ *Quod rapina talium est periculosa.*

V A L D E enim periculosa est rapina quam tales faciūt tribus de causis. ¶ Primò quia non agnoscitur. vnde accidit q̄ multam non cōfiteantur, tamen non proponunt abstinere a tali rapina. Et etiā aliqui simplices confessores nō dicunt eis vt restituant pauperibus ea quibus defraudauerūt eos, licet patrimoniū habeant vnde restituere possint. Mira cæcitas. Si quis dānificasset diuitem vnū in quinque solidis, si ipse cōfiteretur & haberet propositū cauendī de cætero, restitueret sibi pro posse suo: aliter sciret nō valere pœnitentiā sibi. Ille verò qui pauperes dānificauit in centū libris vel amplius, nihil tale facit, & tamen credit se agere veram pœnitentiā. ¶ Secūdo periculosa est, propter magni

magnitudinem culpæ quæ est in rapina tali. Quam ostendit gl.
 super Mat. 5. vbi dicit Dñs Petro: Vade ad mare: & mitte hamū,
 & eum piscem qui primus ascendit tolle: & apetto ore eius in-
 venies staterem. Glo. Judas quidem communia in oculis ha-
 bebat: sed Dominus res pauperū in suos vsus conuerrere nefas
 dixit, id ipsum dans exemplum nobis. ¶ Tertio periculosa est,
 quia multū impedit hominem à salute. Et si ille qui habet bo-
 na ecclesiæ, pauperibus fideliter portionē suā redderet, cōren-
 tus victu & vestitu sibi necessariis, vix accideret quin ipse ad sa-
 lutē perueniret. Quomodo enim misericordia Dei larga illi
 nō esset, gratiam suā largiēdo, qui sibi largus esset pauperibus
 subueniēdo? Vnde Aug. Fluit riuus, & fons siccabitur. Misericor-
 dia enim Dei velut fons est, misericordia enim nostra velut ri-
 uulus. Non est verisimile q̄ fons nō fluat, ex quo riuulus fluit.
 Vnde Ambr. super 1. ad Tim. 4. vbi sic legitur: Pietas ad omnia
 utilis est. Qui pietatē sequitur, si lubricū carnis patiat, vapu-
 labit quidē, sed nō peribit. Quod intelligendū nō de illo qui cō-
 fidens de eleemosynis suis, ideo diutius & securius peccat. Ta-
 lis enim vitur eleemosynis ad Dei impugnationē: ideo nō est
 dignus peccatorū suorū remissione, sed potius æterna damna-
 tione. Sed de illō intelligendū est hoc, qui vidēs incōtinentiam
 suā, eleemosynas facit, vt misericordia Dei gratiā sibi cōferat,
 per quā cōtinere possit. Talis enim frequētius ad bonū finē ve-
 nit. Vnde Hie. Nō memini me mala morte vidisse mortuū, qui
 liberalē antē duxerit vitā. De illis verō q̄ de bonis ecclesiasti-
 cis pauperes defraudāt, nō est mirū si peccāt & dānentur. Quo-
 modo enim misericordia Dei dabit illis gratiā, qua continere
 possint, q̄ bona Dei potius volūt prodigē expēdere quā Deo in
 pauperib⁹ dare? Et cū hominibus nō solū largi, sed etiā prodigi
 sint, tamē soli Deo sunt avari de bonis ipsius, qui subtrahunt
 ori Dei ea quæ ponūt in ore porci, imò in ore diaboli: cū enim
 malus sit seruus diaboli, & os & cætera membra ipsius diaboli
 sunt. Præterea misericordiā Dei quomodo cōsequuntur illi de
 quib⁹ tot iniuriæ pauperū à Deo postulāt vt ipsi dāntur? Tales
 homines sunt oues diaboli, cū diabolus eos tōdeat singulis an-
 nis, vestes quas ipsi deponūt accipiēdo in mēbris suis. Nō solū
 periculosa est rapina ista, sed etiā ignominiosa. Ignominia enim
 magna est pauperib⁹ rapere, verbi gratia: Si facta esset vniuer-
 salis donatio pauperib⁹ alicuius ciuitatis, valde miser & vilis re-
 putaretur ille qui pauperibus eleemosynas eis datas auferret, li-
 cet etiā pōst expenderet eas, faciēdo magna conuiuia. Sic valde

viles sunt qui de bonis ecclesiasticis que bona pauperum sunt, conuiuia superflua faciunt. Tot enim pauperibus ea auferunt, quot inde habere poterunt: etiam ignominia magna erit in die iudicii, quando pauperes conuenerint vno dicente, iste mihi abstulit vnum pradium. Alio dicente, iste mihi abstulit vnum denarium, vel altud. ¶ Secundum est hoc, quod bona clericorum frequenter a pauperibus sunt oblata, & sanguine Christi comparata. Vnde incongruum est de elemosynis pauperum superflua conuiuia diuitibus facere. Accidit enim interdum quod in xx. solidis quos clericus prodigus expedit in conuiuio vno, multi pauperes posuerunt quod proprio ori subtraxerunt, & talis posuit ibi vnum obolum cui alius obolus non remansit. Similiter valde incongruum est, ea que sanguine Christi empta sunt, superflue expendere, vnde super illud Ier. 22. Vae qui facit laquearia cedrina, & pingit ea synopide, id est, Christi sanguine, dicit gl. ¶ Tertium est hoc, quod clerici debent esse forma gregum, & bonum exemplum aliis dare: & valde incongruum est quando sunt superfluis conuiuibus, illos corrumpunt quos sanare debuerunt: & alios maculant quos debuerunt emundare & sanctificare, vnde dicit de illis in epist. Iudae, Hi sunt in epulis suis macula conuiuata. Non solum sunt maculati, sed etiam maculae sunt alios maculantes suo malo exemplo, & materia ministrando suis superfluis conuiuibus gulositati & ebrietati, & multis aliis peccatis. ¶ Quarto debet cohibere clericos a vitio prodigalitate multitudo & magnitudo peccatorum quae sequuntur in eis ex vitio isto. Ex prodigalitate accidit in multis, quod ipsi sunt raptotes, simoniaci, opprobriatores pauperum, excoriatores subditorum. ¶ Quintum est hoc, quod vitium multum impedit eos ab officio suo. Non possunt enim illi officio suo intendere debitis aggranati. Et visitatio eorum potius est subditorum corruptio, propter nimias expensas, quam eorum correctio. ¶ Sextum deberet cohibere dissipatores honorum ecclesiasticorum a prodigalitate, consideratio districti iudicii. Si enim ex isto verbo. Esuristi, & non dedisti mihi manducare: illaturus est Dominus in iudicio. Ite ergo maledicti in ignem aeternum, quid diciturus est prodigus dissipatoribus, qui non solum ipsi esurienti non dederunt manducare, sed etiam ipsi esurienti abstulerunt quod debuit manducare?

TRACTATUS V. de Acedia.

De his quae valere possunt ad detestationem Acediae, PARS I.
quae habet quatuor capitula.

De ordine dicendorum in isto tractatu. Et de diuersis exemplis quae valere possunt ad detestationem Acediae. CAPVT I.

POST